

87. Tiistaina 16 päivänä kesäkuuta 1992

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

käsitellään ulkoasiainvaliokunnan ehdotus eduskunnan lausunnoksi valtioneuvoston selonteosta EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle 2591

Mainittu selonteko
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Esitellään:

Hallituksen esitys n:o 95 Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä 2688

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Pesälä.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat E. Aho, Alho, Astala, Juhantalo, V. Laukkanen, Morri, Mäki-Hakola, Norrback, Peltari, Ranta, Rauramo, Rätty, Saario, Savela, Takala, Urpilainen, Vuorensola, Vähäkangas ja Väyrynen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Mäki-Hakola, Vähäkangas, Rauramo, V. Laukkanen, Alho ja Vuorensola.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

S. Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Norrback, Paakkinen ja Väyrynen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Saario, Savela, Takala ja Vuorensola sekä tästä ja huomisesta päivästä yksityisasioiden vuoksi ed. Urpilainen.

Uusia hallituksen esityksiä

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan kesäkuun 12 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 89, 92 ja 94, jotka nyt on edustajille jaettu.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että kirjelmän ohella viime helmikuun 15 päivästä on eduskunnalle saapunut Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta 43. istuntokaudella 22.4.1991—7.2.1992. Tämä kertomus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Valtioneuvoston selonteko EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle

Mainittu selonteko
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Toinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ulkoasiainvalio-

kunnan mietintö n:o 6, joka sisältää ehdotuksen EY-jäsenyyden vaikutuksia Suomelle koskevan valtioneuvoston selonteon johdosta annettavan lausunnon sanamuodoksi.

Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan ehdottama lausunto, jonka lopullisesta sisällöstä eduskunnan on nyt päätettävä, minkä jälkeen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen. Niiden, jotka haluavat tehdä valiokunnan ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia eduskunnan lausunnoksi, on tehtävä ehdotuksensa keskustelun kuluessa.

Selonteon käsittelyssä ei voida tehdä ehdotusta eikä päätöstä valtioneuvoston tai sen jäsenen nauttimasta luottamuksesta.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen ainoana asiana olevasta hallituksen esityksestä n:o 95 Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä, joka tässä istunnossa esitellään valiokuntaan lähettämistä varten ja jonka puhemiesneuvosto ehdottaa lähetettäväksi valmistelevasti käsiteltäväksi ulkoasiainvaliokuntaan, jolle kaikkien muiden erikoisvaliokuntien on annettava lausunto. Mikäli viimeksi mainitun päiväjärjestyksen asian osalta halutaan tehdä puhemiesneuvoston ehdotuksesta poikkeavia ehdotuksia, ne on tehtävä siinä yhteydessä, kun mainittu asia varsinaisesti esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Keskustelu:

Ed. P a a s i o : Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on toiminut muiden erikoisvaliokuntien mielipiteiden kanavana täysistuntoon, josta viesti kulkee eteenpäin eduskunnan eväinä aikanan alkavia EY-neuvotteluja varten. On edelleen perusteltua tulkita eduskunnan lähekkäiset kannanotot hallituksen tiedonannon ja selonteon johdosta siten, että tiedonannosta tekemälään päätöksellä eduskunta antoi omasta puolestaan hallitukselle mandaatin jäsenhakemuksen jättämiseen. Selonteon käsittelyn kautta eduskunta on nyt hahmottamassa hallitukselle eväitä tai, jos niin halutaan sanoa, tavoitteita jäsenyysneuvotteluille, jotka todennäköisesti ensi vuoden alkupuoliskolla alkavat.

Valiokunta toteaa mietinnössään, että "kansainvälisen ympäristön muutoksiin liittyy huomattavia epävarmuustekijöitä", ja edelleen, että "neuvotteluprosessin kuluessa Suomen jäsenyyden kannalta merkityksellisissä tekijöissä saattaa tapahtua huomattavia muutoksia, jotka voivat vaikuttaa prosessin kuluessa asetettuihin tavoit-

teisiin". Tämän vuoksi valiokunta katsoo, ettei tässä vaiheessa ole viisasta eikä mahdollistakaan ottaa lopullista kantaa neuvottelutavoitteisiin. Eduskunnalle on valiokunnan mielestä turvattava mahdollisuus täsmentää asettamia tavoitteita. Valiokunta korostaa monessa kohdin mietintöään eduskunnan todellisten vaikutusmahdollisuuksien varmistamista.

Herra puhemies! Tämä tarkoittaa, ettemme nyt ole koolla kirjoittaaksemme Euroopan yhteisölle paperia ota tai jätä -periaatteella, paperia, jonka neuvottelijamme Brysselissä iskisivät pöytänsä saattosanoihin: "Lukekaa tuosta hyvät herrat, ettemme!" Neuvotteluprosessi on niin mutkikas ja ennustamatonkin, että tiukat ennakkokannat eivät niihin johtaneita tavoitteita turvaa, todennäköisesti käy päinvastoin. Ei pidä luoda sellaista kuvaa julkisuudessa, että eduskunta suhtautuu suurella epäluulolla Suomea edustavien neuvottelijoiden toimintaan ja kykyihin. Tähän meillä ei ole minkäänlaista syytä. Tehtävämme on varustaa heidät eväin, ei uhkauksin.

Herra puhemies! Eduskunnan asema on kriittisimpiä asioita pohtiessamme suhdettamme yhdyntävään ja myöhemmin yhdyntyneeseen Eurooppaan. On voitava turvata järjestelmä, jonka puitteissa eduskunta pysyy niin jäsenyysneuvotteluihin valmistauduttaessa, niiden kestäessä kuin niiden jälkivaiheessakin riittävästi tilanteen tasalla voidakseen reaaliajassa vaikuttaa tapahtumien kulkuun.

Tämä ei tarkoita, että eduskunnan olisi omaksuttava sellaisia tehtäviä jotka kuuluvat hallitukselle. Parlamentaarisen kontrollin puitteissa eduskunta ei voi valvoa itseään, ei jäseniään, ei vähemmistöjään eikä valiokuntiaan. Parlamentaarisen valvonnan kohteena on hallitus, ja parlamentaarikkojen harjoittaman kontrollin perusteena on vastuu Suomen kansalle. Tältä pohjalta on syytä edetä myös tulossa olevan EY-jäsenyyden alla ja sen puitteissa.

Ulkoasiainvaliokunta näkee hyödylliseksi suunnitteilla olevan integraatiovaliokunnan roolin keskittämisen uudistuvalla suurella valiokunnalla. On kuitenkin vältettävä suuren valiokunnan muodostumista eräänlaiseksi postikonttoriksi. Asiat, jotka selkeästi kuuluvat ulko- ja turvallisuuspolitiikan piiriin, tulisi edelleen lukea ulkoasiainvaliokunnan reviiiriin. Suuren valiokunnan muodostuminen integraatiovaliokunnaksi edellyttäne tarkistuksia valiokunnan kokoonpanoon. Kun on kyseessä poliittinen sitoutuminen EY-lainsäädäntöön, on valiokunnan

koostuttava kansanedustajista, joilla on riittävästi edustavuutta sekä erityisalojen että poliittisten ryhmien edustajina.

Herra puhemies! Pohdittaessa paljon puhuttua demokratiavajetta EY:n piirissä on mietittävä monta asiaa. Kansallisen parlamentin kannalta on tähdellistä pitää huoli siitä, että riittävä yhteys ja myös kontrolli voidaan ylläpitää Suomen hallituksen edustajiin Etan ja Euroopan yhteisön päätöksentekoeleimissä virkamieskomiteoista aina varsinaisiin päätöksentekoeleimiin asti.

Suhde Euroopan parlamentin ja kansallisten parlamenttien, meidän tapauksessamme eduskunnan, välillä on tärkeä pohdittaessa yhdyntävän ja yhdyntyneen Euroopan kansanvaltaisuutta. Koska joka tapauksessa oman parlamenttimme valtaa siirtyy EY-jäsenyyden toteutuessa Euroopan yhteisön piiriin, on merkitystä sillä, onko siirtymisen kohteena Euroopan parlamentti vai EY:n virkamiesorganisaatio. Demokratiaongelmaa on pohdittava myös tästä näkökulmasta, ei vain siitä, mikä on kansallisen ja eurooppalaisen parlamentin suhde. Tältä kannalta esimerkiksi eduskunnan ja Eurooppa-parlamentin valtasuhteiden välillä ei kaikissa tapauksissa ole ristiriitaa. Samalla on kyettävä pitämään huoli eduskunnan ja europarlamentaarikkojemme yhteyksistä ja yhteistyön edellytyksistä. Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota tarpeeseen selvittää, miten Euroopan parlamentin vaalit Suomessa järjestetään, kun muistetaan, että verraten vähäinen väkilukumme johtaa verraten pienen määrään europarlamentaarikkoja.

Selvää on, etteivät Euroopan parlamentin jäsenet voi samanaikaisesti toimia Suomessa kansanedustajina. Tehtävien laatu ja niiden vaatima aika vievät tähän johtopäätökseen. Tästä huolimatta ja tämän vuoksi suomalaisille europarlamentaarikoille on taattava riittävät yhteydet eduskuntaan. Millä tavalla ja millaiselle säädos pohjalle nämä suhteet järjestetään, olisi ratkaistava lähiaikoina neuvottelujen kestäessä, koska ehdokkaiden asettaminen ja itse vaalin järjestäminen vaativat pitkän valmisteluajan.

Suomen integraatiopoliittikan suuntien valinnassa on keskeinen asema luonnollisesti sekä kansallisen itsemääräämisoikeuden säilyttämisellä että maamme kansainvälisen aseman määrittämisellä yleensä. On mahdollista, että vuosikymmeninen perinteemme ulkopoliittikkamme määrittelyssä on aiheuttanut tarvetta enemmänkin pyrkimystä puhua tietyin auktorisoiduin käsittein. On ilmeistä, että nopeasti muuttuva

aika ja aivan uudet kansainvälisen suursäätilän merkit tuottavat tälle perinteelle huomattavia vaikeuksia. On selvää, ettei menneiden vuosien ja vuosikymmenin ulkopoliittisen symboli- ja koodikielen soveltaminen nykyolojen tarpeeseen ole mahdollista. Yhtä selvää on, ettemme tarvitse erityisiä ulkopoliittikan ylipappeja, jotka sanotojamme ja painotuksiamme mittaamalla voisivat antaa meille arvosanoja tai synninpäästöjä oikean opin näkökulmasta katsoen.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, että EY-jäsenyyden ja puolueettomuuden yhteensovittaminen on ongelmallista. Valiokunta arvelee jäsenyyden voivan johtaa siihen, että Suomen ulkopoliittikka on tarpeen määritellä uudelleen. Samalla valiokunta korostaa, että Suomen tulee vastaisuudessaakin itse määritellä ulkopoliittikkansa lähtökohdat ja periaatteet. Tilanteen ongelmallisuutta korostaa valiokunnan käsitys tarpeesta tässäkin ottaa huomioon EY-jäsenyyden tuomat velvoitteet sekä kansainvälisen tilanteen muutokset. Tilanteen nopeaa muuttumista ja asemamme määrittelyn vaikeuksia kuvaa suomalaisten määritelmien nopea muuttuminen yleisestä puolueettomuusstatuksesta vain puolustukselliseen yhteistyöhön nähden määriteltyyn puolueettomuuteen. Määrittely on joutanut jopa ulkoasiainvaliokunnan käsitelyn kuluessa.

Ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä ei Suomen hallitus näe ongelmana. Puolueettomuuskäsite pyritään rajaamaan käsittämään vain sotilaallinen ja puolustuksellinen yhteistyö, josta pidätyminen täyttäisi jo puolueettomuuden tunnusmerkit. Hallitus on pyrkimyksissään antaa Suomen kansainväliselle asemalle täsmällinen määritelmä kiteyttänyt tämän lähinnä kolmeen elementtiin, jotka ovat luettavissa osin selonteosta, osin hallituksen ulkopoliittisissa puheenvuoroista. Elementeiksi mainitaan sotilaallinen liittoutumattomuus, itsenäinen puolustus sekä puolueettomuus lähialueillamme. Itsenäisellä puolustuksella voidaan ymmärtää tilannetta, jossa puolustusvoimiamme ei alisteta mihinkään muuhun kuin puhtaasti suomalaiseen komentoon. Sotilaallisella liittoutumattomuudella haluttaneen tarkoittaa, ettemme liity sellaisiin organisaatioihin, jotka vaarantavat edellisen ehdon. Puolueettomuus lähialueillamme on käsitteenä ongelmallinen.

Mitä ensinnäkin lähialueilla tarkoitetaan, ei ole täysin selvää. Tarkka määrittely ei varmaan olisikaan etujemme mukaista. Lähialuepuolueettomuuden ulottuvuudet eivät ole selvät myös-

kään tilanteiden ennakkoinnin kannalta eivätkä siltäkään osin, minkälaisista käyttäytymistä Suomelta odotetaan minkinlaisessa tilanteessa. Historiallisesti pyrkimyksemme puolueettomuus-asemamme vakiinnuttamiseen katsottiin edellyttävän myös huomattavaa pidättymistä kannanotoista sen lisäksi, ettemme halunneet tietenkään olla osapuolia eriaisteisissa vastakkainasetteluissa. Ajateltavissa olevia lähialueidemme kriisejä ei tässä yhteydessä kannata spekulatiivisesti ryhtyä erittelemään. On mielestäni kuitenkin todennäköistä, että kantaaottamattomuus lähialuepuolueettomuuden kriteerinä saattaa joutua ylivoimaiselle koetukselle. Jäljelle jää näin halumme välttää joutumasta kriisien konkreettiseksi osapuoleksi, mikä ulkoasiainvaliokunnankin käsityksen mukaan on selvä pyrkimyksemme riippumatta mahdollisesta EY-jäsenyydestämme.

On syytä muistaa, että Suomen puolueettomuuspolitiikka ja pyrkimys tunnustettuun rauhanaikaiseenkin puolueettomuusasemaan on kaikessa olennaisessa ollut eurooppalainen ilmiö, siis suhteessa Euroopan tilanteeseen ja siihen vaikuttaviin suurvaltaristiriitihin. Nyt, kun suurvalta- ja blokkiristiriitoja ei ole, joutuu puolueettomuus-käsite asemamme määrittäneä välttämättä vaikeuksiin. Uudessa ja jatkuvasti muuttuvassa tilanteessa on syytä välttää perinteiden rasitusta siltä osin, kuin on kysymys tarpeesta määrittellä asemamme täsmällisin auktorisoiduin käsittein. Näistä me emme voi rakentaa itsellemme enempää kansallisessa, kansainvälisessä kuin yksilöllisessäkin mittakaavassa luovalta ajattelulta suojaavaa muuria.

Samalla on syytä välttää tavoittelemasta asemamme määrittämisessä ylipitkää perspektiiviä. Me emme voi jähmettää olosuhteitamme suurvaltaristiriitojen mahdollisen paluun pelossa enempää kuin niiden ihanassa odotuksessakaan. Me emme voi vuosikymmeniksi eteenpäin enustaa lähialueittemme tai maanosamme kehitystä. Meidän on voitava toimia sen mukaan, mikä näyttää järkevältä näissä oloissa muutoksen suunnat ja mahdollisuudet huomioon ottaen ja tarpeettomia riskejä välttämällä.

Samalla kun toteaa puolueettomuuspolitiikan ongelmallisuuden, ulkoasiainvaliokunta, tosin äänestyksen jälkeen, ei ole halunnut neuvottelutavoitteita asettaessaan estää hallitusta pyrkimästä ja lainaan valiokunnan mietinnöstä "ratkaisuun, joka parhaimmalla mahdollisella tavalla takaa maamme ja kansalaistemme turvallisuuden sekä mahdollistaa itsenäisen puolustuksen ja

sotilaallisen liittoutumattomuuden sisältävän puolueettomuuden". Toivottavasti, herra puhemies, tästä ei tule sellaista luovalta ajattelulta suojaavaa doktriinia, josta tuossa pyrin varoittamaan. Näin valiokunta itse asiassa tunnustaa puolueettomuus-käsitteen mahdollisen vanhenneisuuden, mutta osaltaan mahdollistaa kannustavallakin tavalla neuvottelutuloksen, jossa tuo käsite säilyy.

Herra puhemies! Euroopan integraation ohella ja sen osana ulkoasiainvaliokunta on halunnut korostaa myös alueellisen yhteistyön, niin pohjoismaisen kuin Itämeren piirin yhteistyön, merkitystä. Näiden merkitys tulee suurella todennäköisyydellä korostumaan myös yhdyntyneessä Euroopassa. Tätä kehitystä on Suomen pyrittävä kaikin tavoin myös edistämään.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on ponnen muodossa kiinnittänyt huomiota tarpeeseen valtiopäiväjärjestyksen täsmentämiseen valiokunnan tiedonsaannin turvaamisen osalta. Lähtökohtana tulee olla valiokunnan tarve saada tietoa. Nykyinen valtiopäiväjärjestyksen 48 § säättää, että valiokunnan tulee saada selonteko, kun, niin kuin laissa sanotaan, asianhaarat vaativat. Säännös ei täsmennä, miten ja kuka tulkitsee milloinkin, mitä mitkään asianhaarat vaativat. Yleensä nykyinenkään säännös ei ole tuottanut ongelmia. Silloin tällöin niitä kuitenkin on ilmennyt.

Hallitus on mm. käsittelyssä olevan selonteon tekstin osalta jättänyt valiokunnan informaatiota vaille vedoten asian keskeneräisyyteen. Samanlaista kitkaa ilmeni eräiden Neuvostoliiton ja Venäjän-sopimusten yhteydessä. Jos tekstin keskeneräisyys olisi hyväksyttävä peruste evätä valiokunnalta sen vaatima tieto, niin kuin käytännössä on ollut, voitaisiin mikä tahansa tieto salata järjestämällä sen muodollinen keskeneräisyys aina päätöksentekohetkeen asti, niin kuin tässä tapauksessa tehtiin. Näin juuri tapahtui hallituksen kohdalla tämän selonteon osalta. Jos keskeneräisyysperiaate hyväksytään, valiokunta olisi oikeutettu saamaan vain muutenkin julkistettua tietoa, eikä valiokuntaa tämän vuoksi kannata ylläpitää.

Perustuslain säädöstä ulkoasiainvaliokunnan tiedonsaantioikeudesta on erityisesti uusissa ja muuttuvissa oloissa täsmennettävä siten, ettei sitä voida kiertää, niin kuin nyt voidaan. On tärkeää myös, herra puhemies, että valiokunta itse pystyy määrittelemään, mitkä ovat tärkeitä asioita, ettei käy niin kuin tällä viikolla Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston yhteydessä, että

asia samanaikaisesti on Suomelle ”mitä tärkein” ja ”vähäpätöinen”. Jompikumpi näistä määritelmistä on virheellinen. Luulen, että se on ”vähäpätöinen”.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on sisällyttänyt mietintöönsä myös vaatimuksen kansanäänestyksestä, kun neuvottelutulos EY-jäsenyyden ehdoista on selvillä. Siitä huolimatta, että kansanäänestys on yleisesti omaksuttu vaatimus, on sen ongelmiin syytä kiinnittää huomiota. Korostan pohdintani periaatteellista, Tanskan äänestystuloksesta riippumatonta luonnetta. On syytä huomata, että kansanäänestykseen alistettua neuvottelutulosta tai muuta ratkaisua voidaan vastustaa ja samalla tavalla kannattaa-kin laadultaan ja mitoiltaan hyvin erilaisilla syillä. Kysymyksenasettelun vuoksi jopa keskenään ristiriitaiset vaihtoehdot kiteytyvät jommankumman vaihtoehdon näennäisesti yhtenäiseksi kannattamiseksi. Esimerkkinä voidaan mainita Irlannin tilanne. Irlannissa kansanäänestyksen kiihkeäksi kiistakysymykseksi on muodostunut abortti ja suhtautuminen siihen, seikka, joka sinänsä ei ollenkaan kuulu tähän asiayhteyteen. Niin abortin vastustajat kuin kannattajatkin kiristävät hallitukselta mieleistään ratkaisua uhkaamalla muussa tapauksessa äänestää Maastrichtin sopimusta vastaan.

Kansanäänestyksen hyvänä puolena on sen lopputuloksen muodollinen selkeys. Sen huonona puolena on vivahteiden puuttuminen, neuvottelumahdollisuuksien puuttuminen ja keskenään erimottoisten asioiden punninnan vaikeudet kannanottoja harkittaessa. Edustuksellisen demokratian vähätteleminen saattaa kuulua tähän aikaan. Edustuksellinen demokratia ei kuitenkaan ole korvattavissa millään tunnetulla vaihtoehdolla. Siihen liittyvä vastuukin kuuluu kansanvaltaan ilman, että vastuuseen valituilla olisi oikeutta vastuutaan paeta.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään korostanut muiden erityisvaliokuntien lausuntojen tärkeyttä. Niitten kautta puhuu eduskunnan kokonaisuus. Ulkoasiainvaliokunnalla ei ole ollut mahdollisuuksia eikä edellytyksiäkään lähteä erikseen puimaan kaikkia valiokunnista tulleita kannanottoja. Aloitain on kuitenkin eräitä näkökohtia nostettu esiin myös mietinnön varsinaisessa tekstissä. Tällä on pyritty lähinnä kuvaamaan ja korostamaan EY-ratkaisun laaja-alaisuutta ja kokonaisvaltaisuutta, joita myös seuraava keskustelu heijastanee. Keskustelun perusteella syntyy Suomen eduskunnan käsitys niistä tavoit-

teista, joiden tavoittelemisessa ja joiden puolesta kamppailemisessa hallituksella on eduskunnan tuki.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Tarkoitukseni on käyttää valmisteltu puheenvuoro lähinnä Eta-sopimuksesta, mutta aluksi haluaisin lyhyesti vapaasti kommentoida ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan Paasion puheenvuoroa.

Aivan ensinnä haluaisin kiittää puheenjohtaja Paasiota ja myös ulkoasiainvaliokuntaa ja kaikkia muita valiokuntia siitä työstä, joka on tehty tämän selonteon lausunnon laatimisessa. Näköjään on tehty erittäin perusteellista ja huolellista työtä ja pohdittu asioita kaikilta syrjiltä.

Ensimmäinen kommenttini koskee sitä, kun puheenjohtaja Paasio totesi, että täytyy varmistaa eduskunnan vaikutusvalta tässä syvemmissä integraatiovaiheissa. Tämä on mielestäni aivan oikea vaatimus, ja viime kädessä näen, että jos tämä toimii hyvin, niin kuin ymmärtääkseni eräissä maissa toimii, joissa eduskunta on todella merkittävällä tavalla kaikessa valmistelussa mukana ja jo etukäteen saa riittävät tiedot, jotta voi määritellä kantansa, niin tämä on myös hallitukselle pelkästään etu. Ainakin itse näen, että on sitä parempi, mitä paremmin informoitu eduskunta on ja mitä varhaisemmassa vaiheessa se voi ilmaista näkemyksiään. Ja tulee kyllä olemaan hyvin paljon tätä tarvetta ilmaista näkemyksiä. Sen jälkeen jos jäsenyyss Suomen kohdalla toteutuu, niin todella on suuritoiminen asia seurata uutta päätöksentekoa EY:ssä ja myös eduskunta kytkeä siihen päätöksentekoon. Mutta minun mielestäni nuotit ovat aivan selvät. Eduskunta tulee kytkeä läheisesti mukaan. On hallituksen ja koko maan etu, että tämä yhteistyö toimii hyvin ja etukäteen voidaan ottaa jo kantoja, joita hallitus joutuu ottamaan myöhemmin EY-prosessissa ja -päätöksissä huomioon.

Toinen seikka, jota haluaisin kommentoida, on se, että on luonnollista, että eduskunta tällaisessa tilanteessa, jossa lähdetään neuvotteluihin, haluaa tietenkin määritellä hyvinkin perusteellisesti niitä ehtoja ja tavoitteita, joita neuvotteluille asetetaan. Mutta on syytä korostaa kuten puheenjohtaja Paasiokin sitä, että kysymyksessä ovat neuvottelut, nimenomaan neuvottelut ja neuvotteluissa ei voida lähteä siitä, että niin kuin hän totesi lyödään paperi pöytään ja sanotaan, että tässä on, vaan tulee lähteä siitä, että asetetaan neuvottelutavoitteet ja pyritään mahdollisimman hyvään lopputulokseen niitten

pohjalta ja sitten pohditaan, vastaako kokonaisuus sitä, mitä on lähdetty tavoittelemaan.

On varsin tärkeä asia myös, millä tavalla suuren valiokunnan ja eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan työnjako järjestetään, ja samaan tärkeyteen liittyy myös se, että on ollut tiettyä epämääräisyyttä - ja muistan tätä jatkuneen vuosikymmeniä itse asiassa — missä määrin valiokunnan tulee saada tietoa eli valiokunnan tiedonsaannin turvaamisessa. Olen samaa mieltä, että siinä asiassa vallitsee tiettyä epämääräisyyttä, joka olisi saatava pois päiväjärjestyksestä, ja ainakin olisi tiedettävä kaikkien, mitkä ne pelisäännöt ovat. Mielestäni hallituksen tulee tätä asiaa varsinkin tämän EY-jäsenyyksikysymyksen valossa nyt pohtia perusteellisesti.

Haluan myös korostaa sitä, että mitä nopeammin pääsemme mukaan neuvottelemaan, mitä nopeammin meistä tulee jäseniä, sitä enemmän me voimme vaikuttaa myös EY:n sisäiseen kehitykseen. Eli jos olemme jäseniä vuonna 95, niin me pääsemme vaikuttamaan siihen, mitä tapahtuu 96 suuressa hallitusten välisessä konferenssissa, jossa päätetään mm. ulko- ja turvallisuuspolitiikan tulevaisuudesta keskeisesti.

Ymmärsin niin, että puheenjohtaja Paasio totesi, että esimerkiksi ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan osalta ei ole syytä naulata liian tiukkaan kiinni tässä vaiheessa, jossa asiat ovat muuttumassa, omia kantoja. Käsitin, että hän tarkoitti tätä. Itse olen ehdottomasti samaa mieltä. Ei pidä sulkea mitään ovia eikä pitää lyödä mitään kantoja liian sitovasti kiinni. Tämä johtuu yksinkertaisesti siitä, että sekä Eurooppa että maailma ovat koko ajan valtavassa muutoksessa, eikä vähiten siitä, että EY ei itsekään vielä tarkkaan tiedä, mitä se haluaa näissä asioissa. Miksi me lähtisimme ottamaan kantoja, ennen kuin EY itsekään niitä on kaikilta osin ottanut.

Sinänsä sanon, että on erittäin hyvä asia, että me vähitellen totuttaudumme eurooppalaiseen keskustelukulttuuriin myöskin ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan alueilla. Tässä suhteessa meillä onkin ollut eräänlainen kehityskausi, mutta nyt näyttää siltä, että pystymme näistäkin asioista käymään kiihkeitä ja asiallista keskustelua puheen asioista niiden oikeilla nimillä.

Viimeisenä kommenttinani kuultuun puhevuoroon totean, että jaan myöskin puheenjohtaja Paasion epäilyksiä kansanäänestyksen yleisestä luonteesta. Akkipikaa tarkasteltuna näyttäisi siltä, että kansanäänestys aina olisi demokratian korkein ja ylevin muoto, mutta olen valmis

itsekin merkitsemään siihen tiettyjä reunamerkin-
kintoja. Asia on yksinkertaisesti niin, että välttämättä kansanäänestyksessä ei aina äänestettä siitä asiasta, jota kysytään. Hyvin usein saattaa käydä niin, että kansanäänestyksestä tulee itse asiassa kansan yleinen välikysymysäänestys esimerkiksi siitä, tunnetaanko luottamusta estab-
lishmentia ja ylipäättään päätöksentekijöitä kohtaan. Saattaa olla jopa niin, että itse asia, jota halutaan kysyä kansanäänestyksessä, jää toisarvoiseksi. (Ed. Rinne: Miksi ei Suomessa voisi kysyä?) Minusta on realistisesti otettava huomioon tällainenkin näkökohta, joka ei ole tietenkään oma keksintöni, vaan valtio-oppineiden aikanaan huomaama epäkohta, joka saattaa liittyä pahimmassa tapauksessa kansanäänestykseen. (Ed. Rinne: Siis aina ei?)

Herra puhemies! Näiden kommenttien ja kii-
tosten jälkeen, jotka tosiaan haluan osoittaa koko eduskunnalle ja valiokunnille, haluan siirtyä Eta-pakettiin. Eduskuntahan aloittaa vihdoin virallisesti Euroopan talousalueen perustamista koskevan sopimuksen sekä siihen oleellisesti liittyvien muiden sopimusten käsitte-
lyn. Eduskunta on todella mittavan tehtävän edessä, koska Eta-sopimus on ainoa laatuinen kansainvälisten suhteidemme historiassa sekä laajuudeltaan että merkitykseltään. Kuten hyvin tiedämme, Eta-neuvottelut kestivät kauemmin kuin olimme alun perin kaavailleet, ja niiden aikana nousi esiin mitä erilaisimpia, vaikeitakin ongelmia.

Kun tänään aloitamme sopimuksen hyväksymiskäsittelyn, on tarkoituksena kuitenkin saada työ tehdyksi siten, että sopimus voi tulla voimaan ensi vuoden alussa. Sama pyrkimys on kaikilla muillakin sopimuksen osapuolilla. Myös Sveitsi, jonka kansanäänestysjärjestelmä edellyttää tietyn mittaista aikaa käsittelylle, on ilmoittanut tekevänsä kaikkensa pysyäkseen tässä ta-
voiteaikataulussa. Voimme näin siis todeta, että monista vaikeuksista ja jopa ajoittaisesta pessimismistä huolimatta Eta-sopimus näyttää tule-
van voimaan alkuperäisen tavoitteen mukaisesti sekä aikataulullisesti että pääosin myöskin sisäl-
löllisesti.

Kun neuvotteluprosessi alkoi, asetettiin ta-
voitteeksi kiinteämmän ja kokonaisvaltaisemman yhteistyön luominen Efta-maiden ja EY:n kesken. Lopputulos on ehkä vielä kiinteämpi ja kokonaisvaltaisempi kuin tuolloin suunniteltiin. Efta-maat ovat neuvottelujen aikana havainneet monen kysymyksen osalta, että on omien etu-
jemme mukaista hyväksyä sopimukseen mah-

dollisimman yhtenäiset säännöt sen kattamilta aloilta. Liit poikkeamat olisivat merkinneet yhtenäisyyden eli homogeenisen talousalueen perusajatuksen vaarantumista.

Eta-sopimus luo sisämarkkinat Efta-maiden ja EY:n kesken lähes täysin samalta pohjalta, kuin ne toteutetaan EY-maiden kesken. Se on kansalaistemme ja yritystemme tasavertaisen kohtelun sekä yhtäläisten mahdollisuuksien kannalta merkittävää. Sopimuksella on luotu menettelytavat ja rakenteet sen turvaamiseksi, että Efta-maat pääsevät tasavertaisesti osallistumaan yhteiseen päätöksentekoon sekä riittävästi päätösten valmisteluun ja että tehtyjä päätöksiä sekä sopimuksen määräyksiä noudatetaan samoin koko alueella.

Kokonaisuutena meillä on syytä olla tyytyväisiä lopputulokseen, varsinkin jos ajattelemme sitä toista vaihtoehtoa, että lopputulosta ei olisi tullut, ja ottaen huomioon sen, että Efta neuvotteli yhteen ääneen eli samalla neuvottelustrategialla. Eta-sopimus vastaa sille alun perin asetettuja tavoitteita ja on asian laajuus ja erityisesti juridisten ratkaisujen ongelmallisuus huomioon ottaen merkittävä saavutus.

Ees-avtalet tjänar även som bästa möjliga förberedelse för ett EG-medlemskap. Genom avtalet införlivar vi största delen av den s.k. inremarknadslagstiftningen med vår nationella lagstiftning. Tack vare Ees-avtalets mekanism för beslutsfattande och avtalets evolutiva karaktär kan vi följa med utvecklingen även i fortsättningen. Trots att de institutionella arrangemangen har skapats särskilt med tanke på Ees-avtalet och trots att de avviker från EG-systemet bidrar de till att öka vår kännedom om EG:s interna institutionella struktur. Våra domstolar är redan nu i färd med att fördjupa sig i EG-rättens innehåll, varvid även EG-domstolens beslut måste beaktas.

Efta-maat voivat olla tyytyväisiä myös keskinäisen työskentelynsä onnistuneeseen sujumiseen. Luonnollisesti neuvottelujen kuluessa esiintyy ristiriitaisia pyrkimyksiä, mutta kaikkien ongelmien yli päästiin, ja Efta-maat pystyivät puhumaan yhdellä äänellä eli toimimaan yksimielisesti koko prosessin ajan. Se on tärkeää siitä syystä, että Efta-maiden läheinen yhteistyö tulee vain tiivistymään sopimuksen tultua voimaan. Sopimus sisältää useita määräyksiä siitä, että Efta-maat toimivat yhdessä ja mm. päätöksenteossa Eta-sekakomiteassa yksimielisesti. Neuvot-

telujen aikana saatu kokemus tästä sekä toisten erityisongelmiin perehtyminen tulee helpottamaan yhteistyötä jatkossa. Sama koskee Eta-sopimukseen liittyvien uusien Efta-elinten: valvontaviranomaisen, tuomioistuimen ja pysyvän komitean, toimintaa. Ehkä ei ole riittävästi huomattukaan sitä, että sopimusjärjestelyyn kuuluu varsin merkittävät institutionaaliset rakenteet.

Eduskunta on seurannut neuvottelujen kulua tiiviisti. Ulkoasiainvaliokunta on saanut säännöllisesti katsauksia niiden kulkuun ja muut valiokunnat niin halutessaan. Eduskunnalla on edessään erittäin vaativa työ, ja syksystä on tulossa ennätyksellisen työntäyteinen. Valiokunnat ovat jo osittain aloittaneet tutustumisen Eta-sopimukseen omalla sektorillaan, mutta työ pääsee kuitenkin todella käyntiin vasta syksyllä.

Eduskunta on muutosten edessä Eta-sopimuksen tullessa voimaan. Koko prosessin ajan on käyty eri tasoilla keskusteluja siitä, miten eduskunnan rooli voidaan turvata uudessa päätöksentekotilanteessa, eli tilanne on hieman sama kuin tuossa äsken puhuessani puheenjohtaja Paasion esittämistä näkökohdista.

Vaikka eduskunnalle jääkin Eta-sopimuksen nojalla muodollisesti nykyinen toimivalta, on selvää, että tosiasiallisesti päätösten sisältö muovataan jo aikaisemmassa vaiheessa eli ennen niiden tuomista eduskunnan muodolliseen käsittelyyn. Onkin varmistettava, ja tässä on analoginen tilanne, että todellisuudessa eduskunnalla on riittävät mahdollisuudet seurata neuvottelavien kysymysten etenemistä ja ottaa niihin kantaa jo niin aikaisessa vaiheessa, että tulevien päätösten sisältöön on mahdollisuus vaikuttaa ja että kanta tulee huomioiduksi päätöksenteossa Brysselsissä. Niin kuin sanoin on myös hallituksen etu, että mekanismi toimisi näin. Toisaalta hallituksen ja Suomen neuvottelijoiden kannalta on tärkeää saada eduskunnan kanta ainakin poliittisesti riittävän sitovassa muodossa, jotta muodollisessa päätöksentekovaiheessa voitaisiin luottaa eduskunnan tukeen. Näin se toimii muisakin maissa, jotka ovat tämän systeemin piirissä.

Eduskunta on tehnyt jo paljon työtä pohtiesaan tulevaa rooliaan ei pelkästään Etan tuomien muutosten johdosta vaan myös EY-jäsenyyttä ajatellen, jolloin muutokset tulevat olemaan vielä paljon laajempia. Kysymykset eivät ole kuitenkaan helppoja, sillä niissä joudutaan siivuaamaan syvällisesti koko hallitusmuotomme ja valtiopäiväjärjestyksemme toimivuutta ja tulevaisuutta.

Toivon eduskunnalle hyvää paneutumista Eta-sopimukseen niin, että Suomi ja myös eduskunta saisi siitä parhaan mahdollisen hyödyn. Meidän tavoitteemme Eta-sopimuksessa eivät ole vain defensiivisiä, puolustuksellisia, uudessa kehityksessä, vaan meidän täytyy ottaa myös aktiivinen ote siihen, millä tavalla Suomi käyttää hyväkseen nyt avautuvia mahdollisuuksia.

Ed. Mäki-Hakola merkitään länän olevaksi.

Ed. Kuuskoski: Arvoisa puhemies! Vuonna 1951 syntyneen Euroopan hiili- ja teräsyhteisön ja vuonna 1957 Rooman sopimuksella perustetun Talousyhteisön juuret tunkeutuvat keskelle kylmän sodan aikakautta. Idän ja lännen välinen rautaesirippu jakoi tuolloin Euroopan kahteen vihamieliseen leiriin. Sotilasliittojen miehitysjoukot pitivät yllä asevaraista kauhun tasapainoa. Kilpavarusteluun uhrattiin suunnattomasti henkisiä ja taloudellisia resursseja. Vielä niinkin myöhään kuin vuonna 1986, jolloin EY:n yhtenäisasiakirja hyväksyttiin, Eurooppa oli jakautuneena sotilaallisesti ja poliittisesti vihamielisiin leireihin, vaikka Etyk-prosessin puitteissa jännitys oli huomattavasti lieventynyt. Vasta vuosi 1989 toi mukanaan ratkaisevan muutoksen, ja kahtiajako alkoi nopeassa tahdissa murtua.

Arvoisa puhemies! Tänä päivänä elämme kokonaan toisenlaisessa Euroopassa. Itäisen Euroopan vanhat poliittiset, taloudelliset ja sotilaalliset rakenteet ovat luhistuneet. Uuden, länsimaiselle arvoperustalle rakentuvan Euroopan ääriviivat ovat vähitellen hahmottumassa. Suomen mahdollista jäsenyyttä Euroopan yhteisössä on tarkasteltava tätä taustaa vasten.

Rooman sopimuksen mukaan kaikki demokraattiset Euroopan maat voivat hakea yhteisön jäsenyyttä. Sanonta oli alun perin, kylmän sodan aikakaudella, tarkoitettu sulkemaan ovet Itä-Euroopan sosialistisilta valtioilta. Se muodosti reunaehdon, jonka tarkoitukselta ei noissa oloissa voinut olla epäselvyyttä.

Sisällön osalta reunahtoa tulkittiin sen sijaan tarkoitushakuisesti. Vaikka maamme talous- ja yhteiskuntajärjestelmä täytti kiistatta EY:n syn-tyhetkellä demokraattisuuden vaatimukset, yysopimukseen kirjatut periaatteet Suomen ja Neuvostoliiton välisestä ystävytydestä, yhteistyöstä ja molemmanpuolisesta avunannosta sitoivat meidät siinä määrin itäblokin vaikutuspiiriin,

ettei jäsenyydelle ollut poliittisia edellytyksiä. Näissä olosuhteissa oli realistista pyrkiä korostamaan puolueettomuutta ulkopoliittikamme perussuuntauksena. Linjamme uskottavuus ei ollut meidän itsemme määrättävissä. Siihen suhtauduttiin epäilevästi niin idässä kuin lännessäkin.

Nyt yysopimusta ja Neuvostoliittoa ei ole enää olemassa. Kun maaliskuussa 1992 jätimme EY:lle jäsenanomuksemme, voimme todeta, että oma yhteiskuntajärjestelmämme on säilynyt ennallaan, mutta kansainvälinen toimintaympäristömme on radikaalisti muuttunut. Muuttuneet olosuhteet on otettava huomioon, kun päättämme suhtautumisestamme Maastrichtin asiakirjaan sisältyviin ulko- ja turvallisuuspoliittisiin määräyksiin. Taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen yhteistyön ja molemminsuuntaisen vuorovaikutuksen merkitys ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana korostuu uudessa Euroopassa.

Puolueettomuus, jolla kahtia jakautuneessa vanhassa Euroopassa oli keskeinen merkitys, voi jäädä näissä olosuhteissa taka-alalle. Kokemuksemme puolueettomuuspolitiikan harjoittamisesta kylmän sodan aikakaudella ovat sinänsä arvokkaita. Nyt ne voidaan siirtää taka-alalle eräänlaiseen kylmäkaappiin, jossa niiden elämä jatkuu kestoliekillä. Sieltä ne voidaan ottaa uudelleen esille, jos Euroopan turvallisuustilanne alkaisi jostain syystä kärjistyä.

Vuorovaikutuksen ja yhteistyön merkitys korostuu entisestään sen vuoksi, että kilpavarusteluun aikakaudella taloudellista tehokkuutta etsit-
tiin luonnon ja ympäristön kustannuksella. Näin tapahtui sekä idässä että lännessä. Ympäristön saastumisesta muodostui yhteinen uhka koko Euroopan hyvinvoinnille ja turvallisuudelle. Uudessa Euroopassa elinympäristömme suojelemisesta on tullut pysyvä ja tärkeä osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Eurooppa ja eurooppalaiset ovat kautta aikojen etsineet yhteistä rauhaa. Kuuluisa roomalainen rauha Pax Romana levittäytyi aikoinaan suureen osaan nykyistä Länsi-Eurooppaa. Sen jälkeen on käyty pitkiä ja katkeria sotia, joiden kaikkien perimmäisenä tavoitteena on ollut pysyvän rauhantilan saavuttaminen. Rauhan ehdoksi on aina asetettu alistuminen yhden aatteen tai yhden ajatuksen diktatuuriin. Olemmeko me eurooppalaiset tänä päivänä oppineet, että ilman kansallista vapautta ja itsenäisyyttä Euroopan eivät pöyky avoimina? Joko me uskomme, että vain kunnioittamalla kansallisia kulttuureja on mahdollista löytää tie pysyvään rauhaan? Jos

Rooman, Pariisin, Berliinin tai Moskovon rauha aiotaan korvata Brysselin rauhalla, niin minun nähdäkseni historiasta ei ole opittu mitään.

Arvoisa puhemies! Suomen ulkopoliittikan keskeinen tavoite on Pohjois-Euroopan vakauden ja turvallisuuden ylläpitäminen ja vahvistaminen. Sen tavoitteena on hyvin ja ystävällisten suhteiden häiriötön jatkuminen Venäjän ja muiden naapurimaiden kanssa. Suomen ja suomalaisten tulee pystyä mahdollisimman luonnolliseen ja laajaan kanssakäymiseen Baltian maiden ja erityisesti Venäjän lähialueiden ihmisten kanssa. Vasta perinteisiin kansalaisvapauksiin pohjautuva kanssakäyminen eri elämänalueilla on täysimittaista yhteistyötä ja ystävyyttä.

Keskustan eduskuntaryhmä yhtyy ulkoasiainvaliokunnan toteamukseen, että EY:n jäsenyyden ja puolueettomuuden yhteensovittaminen on ongelmallista. Jäsenyyks saattaa johtaa siihen, että ulkopoliittikka on tarpeen määritellä uudella tavalla. Valiokunta haluaa korostaa, että Suomen tulee vastaisuudessaakin itse määritellä ulkopoliittikkansa lähtökohdat ja periaatteet EY-jäsenyyden tuomat velvoitteet sekä kansainvälisen tilanteen muutokset realistisesti huomioon ottaen.

Keskusta katsoo kuten valiokuntakin, että kysymykseen suhtautumisesta Länsi-Euroopan unionin jäsenyyteen on ennen aikaista ja tarpeetonta ottaa toistaiseksi kantaa.

Ulkoasiainvaliokunta ehdottaa eduskunnan päätettäväksi, että "hallitus pyrkii jäsenyyksneuvotteluissa sellaiseen ratkaisuun, joka parhaimmalla mahdollisella tavalla takaa maamme ja kansalaistemme turvallisuuden sekä mahdollistaa itsenäisen puolustuksen ja sotilaallisen liittoutumattomuuden sisältävän puolueettomuuden". Keskustan ryhmä tukee valiokunnan esitystä.

Euroopan yhteisö ei ole valtio, johon liittymme, vaan uudenlainen kansainvälinen tekijä. Maastrichtin huippukokouksessa joulukuussa sovittiin Euroopan unionin perustamisesta vuoden 1993 alusta. Tämä sopimus on myös ollut Suomen hallituksen lähtökohtana, kun se on valmistellut kannanottoaan jäsenyykskysymykseen. Euroopan unioni on Euroopan yhteisöä jonkin verran kiinteämpi mutta valtiota oleellisesti löyhempi liittoutuma. Sille ei ole löydettyä vää kansainvälistä vertailukohdetta. Unioni ei muodostaisi Euroopan yhdysvaltoja, vaan se olisi edelleen itsenäisten valtioiden liitto.

Tanskan kansanäänestys osoitti, ettei yhteistyön syventäminen välttämättä etene niin suora-

viivaisesti kuin Maastrichtissa ajateltiin. Uusi Eurooppa ei synny pelkillä direktiiveillä tai kymmenillä tuhansilla tekstisivuilla. Se ei synny EY-komission sanelulla.

Tie uuteen yhteisvastuun Eurooppaan kulkee kahta pääväylää pitkin. Toista voi kutsua tavallisten ihmisten kanavaksi, toinen on valtioiden poliittisen johdon kanava. Elinehtona on, että kumpaisellakin kanavalla on kaksisuuntainen liikenne. Kaksisuuntaisen liikenteen varmistaminen edellyttää EY:n kansanvaltaisuuden lisäämistä. Ihmiset myös haluavat vaikuttaa tulevaisuuteensa. Uuden Euroopan perustana on oltava aito vuorovaikutuksen, yhteistyön ja lähimmäisenrakkauden henki.

Toivottavasti nyt aletaan ymmärtää, että kansallisen varallisuuden ja vaurauden sitominen sosiaaliturvaan ja koulutukseen on hyvä sijoitus tulevaisuuteen. Toivottavasti uuden Euroopan politiikassa nähdään, ettei perusturvallisuus ole yhteiskunnallinen rasite vaan voimavara. Toivottavasti uudessa Euroopassa myös oivalletaan, ettei sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteuttamista voida jättää yksinomaan markkinavoimien varaan vaan että valtiolla ja valtioilla on edelleenkin tärkeä tehtävä perusturvallisuuden käytännöllisessä toteuttamisessa. On nähtävä, ettei EY-jäsenyyks takaa sitä, että tie hyvinvointiin ja vaurauteen olisi vaivaton. Päinvastoin on syytä odottaa, että tie on kivinen ja hidaskulkuinen. Jotta kestäisimme uuden Euroopan paineet, meidän on opittava panemaan suu särkeä myöten. Nykyinen elämäntilanne ja elintasomme ei välttämättä säily entisellään.

Ihmisten, palvelusten, tavaroiden ja pääoman vapaa liikkuminen yli rajojen on suuri haaste meille itsellemme. Vuorovaikutus on antamista ja vastaanottamista. Hyvä ja paha liikkuvat samoilla kanavilla. Kun vastakkainasettelusta on siirrytty sopimuksenvaraiseen yhteistyöhön, kanavat ovat laajentuneet mutta samalla ne ovat tulleet myös läpinäkyvämmiksi.

Arvoisa puhemies! Maastrichtin huippukokouksessa päätettiin merkittävästä talouspoliittisen yhteistyön syventämisestä ja Euroopan talous- ja rahaliiton luomisesta viimeistään vuoteen 1999 mennessä. Emun toteuttamiselle Maastrichtin kokous asetti ehtoja, jotka rajaavat siirtymäkautena Emuun haluavien maiden inflaation ja julkisen talouden alijäämän pieneksi, korkotason alhaiseksi sekä valuuttakurssien vaihtelut minimaalisiksi. Ehdot ovat useimmille maille kovin vaativat.

Valiokunta on aivan oikein kiinnittänyt huomiota työttömyyden sekä taloudellisiin että inhimillisiin ja yhteiskunnallisiin vaikutuksiin. Olisi hyvin tärkeää täydentää Emu-kriteereitä vaatimuksella, että jäsenmaan työttömyysaste ei saisi olla määrättyä osuutta korkeampi kuin EY-maiden keskiarvo. Tämä voisi lisätä korkean työllisyysasteen toteutumista EY:n sisällä.

Keskusta yhtyy valiokunnan ponteen, jossa kansallinen etu ja hyvinvointi ymmärretään hyvin laajasti.

Valiokunta on korostanut mietinnössään terveen ja tasapainoisen kansantalouden ja korkeatasoisen sosiaaliturvan yhteyttä. Keskustan eduskuntaryhmä painottaa pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan perusarvoja ja pitää välttämättömänä, että Suomessa asumis- ja yksilöperiaatteeseen pohjautuvaa sosiaaliturvaa kehitetään edelleen.

Integraatio aiheuttaa paineita verotuksen rakenteelliseen muuttamiseen. Suomessa sosiaaliturva on mitoitettu maltillisesti ja sosiaalimenot eivät EY-maihin verrattuna ole kohtuuttoman korkeita. Verotusta uudistettaessa on sosiaaliturvamaksuja kehitettävä siten, että asumiseen perustuvan sosiaaliturvan ja palveluverkoston rahoituspohja turvataan. Näin on tehtävä joka tapauksessa, ja näin on tehtävä jo jäsenyysneuvottelujen aikana. Nykyisen järjestelmän mukaan esimerkiksi työttömyydestä aiheutuvat menot nousevat samaan aikaan, kun tulot pienenevät. Jos tätä ongelmaa ei pystytä hallitsemaan, menetetään saman tien mahdollisuus hallita muuta sosiaaliturvaa, sen ovat viime aikojen budjettiratkaisut osoittaneet. Tämän takia on hyvinä aikoina siirrettävä voimavaroja varastoon, johon voidaan sitten myöhemmin aikoina turvautua, silloin kun on huonot ajat käsillä.

Keskusta pitää tärkeänä, että Suomi tukee sosiaalisten miniminormien vahvistumista EY:ssä. Pohjoismaisella sosiaaliturvasopimuksella on edelleen tärkeä sijansa, ja sen laajuus tulee EY-jäsenyydenkin oloissa säilyttää. Mielestäni sidonnaisuus EY:n talouskuriin edellyttää entistä solidaarisempaa kansallista politiikkaa. Sopeutuminen talouden vaatimuksiin on toteutettava yleisten tuloratkaisujen kautta. Maksajiksi ei pidä asettaa niitä ryhmiä, jotka ovat eniten tuen tarpeessa.

Euroopan yhdyntässä joutuvat vapaiden markkinoiden ja luonnon arvot monesti vastustusten. Luonnon arvot ovat nousemassa entistä enemmän esille Euroopassa ja koko maailmassa.

Rion ympäristökokouksen pettymyksistä huolimatta joudumme toteamaan, että ihmiskunnan on toteutettava ympäristövallankumous, mikäli se aikoo pysyä hengissä. Ympäristövaliokunta toteaa lausunnossaan, että Euroopan yhteisö on selvästi tiukentamassa ympäristönsuojelupolitiikkaansa. Suomen on tulevaisuudessa EY-jäsenyysneuvotteluissa tuettava tätä kehitystä. Erityisesti on pidettävä kiinni siitä, että kukin maa hoitaa omat jätteensä. Suomen on voitava vastaisuudessaakin itse päättää, salliiko se alueellaan ulkomaisen ydinjätteen kuljettamisen, varastoinnin ja loppusijoittamisen. Päättösvaltaa ei voida siirtää eduskunnalta Euroopan yhteisölle eikä myöskään kunnille tai yrityksille.

Arvoisa puhemies! Suomen maaseudun mahdollisuus on monipuolisuudessa ja erilaisissa yhteistyöverkostoissa, joissa erikoistutaan. Tällaiseen kehitykseen pitää pyrkiä, on Suomen suhde EY:hyn millainen tahansa. Alueittain ja maakunnittain räätälöity maaseutupolitiikka on tärkeä osa Suomen vastausta Euroopan yhdyntymisen haasteisiin. Mahdollinen EY-jäsenyys merkitsisi Eta-sopimukseen verrattuna suurinta muutosta maatalouspolitiikassa. Suomen nykyinen maatalouslainsäädäntö muuttuisi oleellisilta osiltaan täysin.

Maatalouden kannalta on ydinkysymys, miten tehdä Suomen maataloudesta EY:n sisämarkkinoilla kilpailukykyinen. Sopeutumisvaikeudet kohdistuisivat erityisesti kasvinviljelyyn. Ongelmanamme on ilmastosta ja kasvukauden pituudesta johtuva puolta alhaisempi satotasomme EY:n satotason keskiarvoihin verrattuna. Ulkoasiainvaliokunta katsoi mietinnössään, että Suomen kasvinviljelyn jatkuvuuden turvaaminen edellyttää luonnonolosuhteista johtuvien satotasoerojen korvaamista pinta-alakohtaisena kompensaatina. Tällaisen korvaustavoitteen perustana pitää olla kotimaista kulutusta vastaava peltopinta-ala. Tämän tavoitteen toteutuminen edesauttaisi myös kotieläintuotannon kilpailukykyyn saavuttamista alenevien rehukustannusten kautta.

Keskustan eduskuntaryhmä katsoo, että kansallisesti tulee ryhtyä toimenpiteisiin, joilla ennen mahdollista EY-jäsenyyttä suomalaisten maatilojen kilpailukykyä Euroopan markkinoilla parannetaan. Kiireellisimpiä toimia on maatilojen tulorahoituksen turvaaminen. Tämän lisäksi on maaseutuelinkeinolain mukaisia rahoitusmahdollisuuksia tehostettava investointimahdollisuuksien parantamiseksi sekä maatilatalouden pääomarakenteen tervehtyttämiseksi.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimuksen syntymistä keskustan eduskuntaryhmä pitää hyvin myönteisenä. Sopimuksen myötä Eurooppaan luodaan laajat yhteismarkkinat. Suomikin on jo sitoutunut harmonisoimaan lainsäädäntöään merkittävässä määrin. Eta-sopimuksen lisäksi eduskuntaan on tulossa noin 250 lain muuttamista koskevaa erillistä esitystä, jotka pitää käsitellä ensi syksyn aikana. Eta-sopimuksen valmistelu ja neuvottelut ovat tapahtuneet pääosin virkamiestyönä.

Virkamiehet ovat varmasti tehneet hyvää työtä, mutta jäsenyyenneuvotteluissa eivät vanhat menettelytavat enää kelpaa. Valmistelun avoimuuteen ja valmistelukoneiston jäsenten monipuolisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Keskusta korostaa, että Euroopan yhteisön jäsenyyteen tähtäävien neuvottelujen perustana ovat valiokuntien lausuntoihin ja ulkoasiainvaliokunnan mietintöön kirjatut lähtökohdat ja tavoitteet.

Jäsenneuvottelujen aikana hallituksen tulee säännöllisesti informoida eduskuntaa neuvottelujen kulusta. Tämän velvoite on yksilöity ulkoasiainvaliokunnan kolmannessa ponsiehdotuksessa tarkasti ja vahvasti.

Lainsäädäntövallan siirtyessä osittain EY:n toimielimille on eduskunnan aseman turvaamiseksi Suomen valtiosääntöä kehitettävä niin, että eduskunta saa tiedon valmisteltavana olevista asioista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Kun direktiivin pykälät on kirjoitettu, ei eduskunnalla ole enää mahdollisuutta niitä muuttaa. Ainoastaan erityisillä perusteilla Suomi voi poiketa direktiivin määräyksistä. Tämän takia eduskunnalla tulisi olla mahdollisuus vaikuttaa jo lainsäädäntöhankkeita koskeviin neuvottelutavoitteisiin.

Integraatioprosessi muuttaa valtiollista järjestelmäämme niin syvästi, että koko kansakunnan on siihen sitouduttava. Lopullisista ratkaisuista kantavat vastuun tietysti kansanedustajat, tasavallan presidentti sekä ministerit, mutta heidän on tehtävä ratkaisunsa tietoisina kansalaisten mielipiteistä. Tämän takia jäsenyydestä voidaan päättää vasta neuvoo-antavan kansanäänestyksen jälkeen.

Julkisessa keskustelussa on aika ajoin väitetty, että kansanäänestyksen järjestäminen Euroopan yhteisöön liittymisestä on poliitikkojen vastuunpakoilua. Tähän näkemykseen on mahdotonta yhtyä. Edustuksellinen demokratiamme kärsii tälläkin hetkellä osittaista luottamuspulaa. Kansalaiset tuntevat, että päätök-

siä tehdään heistä riippumatta. Euroopan yhteisöön tai unioniin liittyminen on niin perustavaa laatua oleva asia, että kansalaisten on saatava sanoa siitä mielipiteensä suoraan ja yksiselitteisesti mahdollisen neuvottelutuloksen jälkeen.

Arvoisa puhemies! Suomen EY:hyn liittymisen kannalta aivan ratkaisevaa on, mitkä ovat pienten valtioiden vaikutusmahdollisuudet ja liikkumavara Euroopan yhteisössä. On jopa esitetty arvioita, että Euroopan yhteisön laajeneminen ja syveneminen merkitsisivät samalla pienten valtioiden vaikutusmahdollisuuksien merkittävää kaventumista.

Arvoisa puhemies! Historioitsijat ovat muistuttaneet, että 1200-luvulla Suomi liitettiin Länsi-Euroopan vaikutuspiiriin. Tämä lienee ollut maallemme ja kansallemme onneksi. Ratkaisuu- vaikuttivat lähinnä kirkkopoliittikka, kauppa- ja muu valtopoliittikka. Suomalaisten mielipidettä ei tuolloin kysytty. Nyt tapahtuva läntisen integraation syveneminen etenee toivottavasti sillä tavalla ja siinä tahdissa, minkä suomalaisten laaja enemmistö valitsee. (Ed. Rinne: Väyrysen kirjoittama puhe!)

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Olemme jälleen saaneet opetuksen siitä, että asiat muuttuvat myös Euroopassa nopeasti. Tanskan kansanäänestyksen ja viime viikolla tapahtuneen EY:n budjettiuudistuksen karilleajon jälkeen Euroopan yhteisössä vallitsee melkoinen sekaannus. Kolme vuotta jatkunut melko nopea ja selväpiirteiseksi arvioitu EY:n integraation syventäminen on ajautunut viimeisen kuukauden sisällä kriisiin. Maastrichtin sopimuksen tulevaisuus on auki ja EY:n laajentumisen edellytyksenä pidetty yhteisen budjetin kasvattaminen, ja uudelleenjärjestäminen on kohdannut ankaraa vastustusta.

Siinä suhteessa voi hieman ihmetellä niitä lausuntoja, joiden mukaan Suomen jäsenyyshankkeiden suhteen ei olisi tapahtunut mitään uutta tai mullistavaa. Vaikka oma asennoitumismme olisikin pysynyt entisellään, ei samaa voi sanoa EY-osapuolesta. On mahdollista, ettei sellaista Euroopan unionia, joka jäsenyyshakemusta jätettäessä oli EY:n päämääränä, synnykään. Euroopan yhdentymisen suunta ja vauhti ovat tänä päivänä erinomaisen avoimia kysymyksiä. Laajentumishankkeet voivat pysähtyä tai hidastua merkittävästi, ellei nyt syntynyttä hämmennyksen tilaa voida EY:n sisällä ratkaista nopeassa tahdissa.

Oikeastaan on vain kaksi varmaa asiaa. Ensimmäinen on se, että Euroopan kansallisvaltiot eivät voi järjestää talouttaan toisistaan riippumatta. Sisämarkkinat toteutuvat ja myös talous- ja rahapolitiikan integroituminen jatkuu jossakin muodossa. Toinen suhteellisen varmana pidetty asia on se, että Euroopan yhdentyminen taloudessa, politiikassa ja muillakin aloilla pysyy monimuotoisena. Kaikkea toimintaa ja kaikkia Euroopan valtioita ei kyetä kytkemään suunniteltuun Euroopan unioniin.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikan alalla säilyy erilaisten yhteisöjen moninaisuus. Taloudellinen yhdentyminen tapahtunee erilaisten sopimus- ja liitännäisjärjestelyjen kautta. Euroopan neuvoston asema säilynee myös tärkeänä. Onkin sanottu, että Eurooppa ei tule koostumaan sisäkkäisistä renkaista kuten tikkataulu, vaan rinnakkaisista järjestelyistä ikään kuin olympialipussa.

Tässä suhteessa itsestäänselvyydeltä tuntuva toteamus ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä nousee arvoon arvaamattomaan: Suomen kannalta on tärkeää seurata EY:n sisäistä kehitystä ja laajentumista sekä pyrkiä ratkaisuihin, jotka parhaalla mahdollisella tavalla turvaavat kansalliset etumme.

Suomi on tässä eurooppalaisessa integraatiossa aktiivisesti mukana. Jäsenyyshakemuksemme jättäminen ja sen yhteydessä annettu lupaus sitoutua EY:n Maastrichtin huippukokouksen tuloksiin on avannut tien Suomen osallistumiselle Euroopan ja EY:n tulevaisuudesta käytävään keskusteluun. Eri asia on, että hakemuksen pikaisesta ja suotuisasta käsittelystä voidaan esittää aikaisempaa enemmän perusteltuja epäilyksiä.

Kansan tahto voi olla vaikeasti ennakoitavissa oleva asia, kuten viimeksi Tanskassa on käynyt ilmi. Siihen on kuitenkin syytä suhtautua kaikella vakavuudella. SDP tukee voimakkaasti ulkoasiainvaliokunnan kantaa, jossa edellytetään, että neuvoteltu jäsenyys sopimus alistetaan Suomessakin neuvoa-antavaan kansanäänestykseen.

Arvoisa puhemies! Eta-sopimus on hyvä ja turvallinen väylä eurooppalaiseen integraatioon. Se saa nyt korostuneen merkityksen.

Efta-leirin niin kutsutusti hajotessa jotkut ehättivät arvioimaan Eta-sopimuksen elinkaarta ja totesivat sen lyhyeksi. Tilanne on muuttunut. Jos EY:n integraation syventymistä ja laajentumista koskevaa epäselvyyttä ei saada kohtuullisen nopeasti ratkaistua, mitä on syytä pelätä, vaikka toivoisimmekin parasta, saanee synty-

sään lyhytikäiseksi arvioitu Eta-sopimus vielä monia vireitä elinvuosia.

Eta-sopimus avaa Suomelle pääsyn Euroopan sisämarkkinoille ja avaa myös Suomen ovet ulkomaisille sijoituksille, joita kipeästi juuri nyt kaipaamme. Eta-sopimus tarjoaa meille väylän, joskin jäsenyyttä heikomman, osallistua meihin joka tapauksessa vaikuttavien EY:n normien säätämiseen.

Suomen tosiasiallisen vaikutusvallan määrä ja laatu riippuvat paljolti meistä itsestämme, siitä, että meillä on tietoa, näkemyksiä ja taitoa viedä sanomamme perille ja kykyä löytää ymmärrystä ja tukea näkemyksillemme. Eta-sopimukseen ei toki ole vielä pyy pivossa. Meidän on itse ratifioitava sopimus mahdollisimman pikaisesti ja saatettava sen määräykset myös valtion sisäisesti voimaan. Tämä edellyttää eduskunnalta mahtavaa työmäärää tulevana syksynä.

Lisäksi on kaikin keinoin vaikutettava siihen, että myös muut sopimuskumppanit toimivat samoin. EY:n sisäinen käymistila voi viivästyttää myös Eta-sopimuksen ratifiointia EY:ssä ja sen jäsenvaltioissa. Eta-sopimuksen voimaantulo edellyttääkin niin Suomen hallituksen kuin eduskunnan, puolueiden ja eduskuntaryhmienkin aktiivista kansainvälistä panosta.

Lisäksi sekä EY:n jäsenyyden että Eta-sopimuksen tarjoamat mahdollisuudet ja niiden mukana tulevat sopeutumisvaikeudet ovat saman tyyppisiä. Onpa Eta-ratkaisu voimassa kaksi, viisi tai kymmenen vuotta, edellyttää Euroopan taloudellinen yhdentyminen meiltä selkeää tavoitteenasettelua toiminnallemme niin Euroopassa kuin kansallisellakin tasolla.

Arvoisa puhemies! Puolueettomuus on ollut hyvin keskeinen ja vakiintunut osa Suomen ulkopoliittista linjaa viime vuosikymmeninä. Mitä se sitten on, on saanut useampia tulkintoja. Aiemminkin meillä on mm. Urho Kekkosen kirjoituksissa painotettu sitä, että puolueettomuuspolitiikka ei ole itseisarvo vaan ulkopoliittinen keino rauhan sekä maan itsenäisyyden, kansallisten elinotujen ja hyvien kansainvälisten suhteiden säilyttämiseksi ja edistämiseksi ja että samankin valtion puolueettomuuspolitiikka voi sisältönsä puolesta muuttua ulkopuolisessa maailmassa tapahtuvien muutosten mukana. Monien mielestä juuri siitä on kysymys uudessa tilanteessa hahmotetuissa ulkopoliittikan luonnehdoissa.

Edellä mainittuja perimmäisiä kansallisia etuja ja päämääriä tavoittelevaa ulkopoliittikkaa ei välttämättä tarvitse myöskään kytkeä juuri puo-

luettomuuspolitiikkaan. Voidaan argumentoida, kuten hallitus selonteossaan, että "EY-jäsenyyks loisi yhtäältä Suomen kansallisille pyrki- myksille vahvemman toimeenpanokanavan ja lisäksi Suomen merkitystä muille EY-maille". Jos näin toimitaan, jää puolueettomuudesta jäljelle kuitenkin sen ydin: pysyttäytyminen sotilasliit- tojen ulkopuolella, kuten selonteossa todetaan, tai sotilaallinen liittoutumattomuus, kuten hallituk- sen tiedonannossa asia ilmaistiin. Siitä kiinnipi- täminen uudessakin tilanteessa merkitsee pitä- tymistä sodanjälkeisen ulkopoliitiikan keskeises- sä opetuksessa eli siinä, että Suomen turvalli- suuskysymyksen ratkaisussa nojaututaan hyviin naapuruussuhteisiin, ulkopoliitiikkaan ja kansal- liseen puolustukseen.

Suomi ei siten hae EY:stä tai tulevasta Euroo- pan unionistakaan ratkaisua turvallisuusongel- maan, muutoin kuin ehkä väliillisesti siltä osin kuin se luo yleistä vakautta Eurooppaan ja siltä osin kuin EY-integraatio lujittaa Etyk-perusteis- ta turvallisuusarkkitehtuuria.

EY:n jäsenyyks ei Maastrichtin sopimuksen- kaan mukaan edellytä Weu:n jäsenyyttä. Tosin ne maat, jotka korostavat Weu:n kehittämistä, pitävät selvänä, että EY-jäsenyyden mukana ja Euroopan unionin jäsenenä sitoudutaan samalla myös Weu:n kehittämiseen ja jäsenyyteen. Kui- tenkin ainakin toistaiseksi Euroopan yhteisön ja mahdollisen Euroopan unionin jäsenyyks samoin kuin tarkkailija-asema Weu:ssa on mahdollista yhdistää puolueettomuuspolitiikan ytimeen eli sotilalliseen liittoutumattomuuteen.

Nopeasti muuttuvassa Euroopassa, jonka tur- vallisuuksarkkitehtuuri on edelleen muotoutu- massa, saattaa perinteisille sotilaallisillekin orga- nisaatioille syntyä uudenlainen yleiseurooppalai- nen ja Etykiä tukeva rooli, joka samalla alueel- lisella tasolla tukisi YK:n päämääriä rauhan ja kansainvälisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Sellaisessa tilanteessa Suomen kuten muidenkin perinteisesti puolueettomien maiden on syytä tarkastella ennakkoluulottomasti suhdettaan myös mainittuihin sotilaallisiin järjestöihin. Alueellisen ja globaalin turvallisuusjärjestelmän kaikinpuolinen vahvistaminen kuuluu Suomen- kin ulkopoliitiikan tärkeimpiin etuihin ja pää- määriin.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä tode- taan, että Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston Nacc:n perustamisella Nato on löyhästi kytkenyt itseensä Itä-Euroopan ja itäisen Keski-Euroo- pan maat ja että Nacc:n ulkopuolella ovat Euroopan perinteisesti puolueettomat maat. Sa-

maan aikaan Suomen hallitus on vienyt maam- me mukaan Nacc:n toimintaan. Haluaako halli- tus siis viestittää, että Suomi ei kuulu perinteises- ti puolueettomiin maihin? Huomioitsijan asema voi sinänsä osoittautua käyttökelpoiseksi väli- neeksi ulkopoliitiikassamme, mutta vähin, mitä hallitus voi nyt tehdä, on, että se antaa eduskun- nalle asiallisen selvityksen tapahtumista, jotka johtivat Suomen huomioitsija-asemaan Naton yhteistyöneuvostossa. Asiallisuuteen kuuluu, että selvityksen on oltava jotakin muuta kuin pääministeri Ahon tietämättömyys viime tors- tain kyselytunnilla. Tarpeen on myös arvio itse huomioitsija-aseman merkityksestä sekä siihen liittyvistä mahdollisuuksista ja velvoitteista.

Suomen turvallisuuspolitiikan sisältö näyttää Ahon hallituksen käsittelyssä saavan hämmettä- vässä määrin sotilaspolitiikkaan liittyviä paino- tuksia. Sotilaallisten ja asevaraisten turvallisuus- kysymysten lisäksi olisi Suomen mielestäni pa- nostettava enemmänkin osallistumiseemme mui- hin, siviililuonteisiin, rauhan rakenteita vahvis- taviin turvallisuusjärjestelyihin Euroopassa.

Tulevaisuuden kriisit ovat epäilemättä paljolti köyhyyteen, suuriin tulo- ja varallisuuseroihin, poliittiseen epävakaisuuteen, vähemmistöjen asemaan, ympäristön pilaantumiseen taikka luonnonmullistuksiin liittyviä. Näiden kriisien ennalta ehkäisy ja mahdollisimman varhainen torjunta sekä toiminta kestäväen kehityksen peri- aatteille rakentuvan talouden puolesta ovat mitä parhaita turvallisuuspolitiikkaa.

Siksi Suomen on tulevaisuuden Euroopassa toimittava avoimen ja kehityseroja tasaamaan pyrkivän politiikan puolesta Euroopan yhdenty- miskehityksessä. Ihmisoikeuksien puolesta ta- pahtuva työ Etykissä ei ole menettänyt merkitys- tään, vaikka turvallisuuspolitiikka painottuukin ajankohtaisten kriisien vuoksi selvästi aikaisem- paa enemmän. Ympäristöyhteistyötä on harjoi- tettava ja voimistettava erityisesti Itämeren alu- een valtioiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Suomi on ollut viime vuo- siin saakka eräänlainen menestystarina lähes kaikilla elintason ja inhimillisen kehityksen mit- tareilla tarkasteltuna. Menestys on perustunut tiettyihin perustekijöihin kuten luonnonvaroi- hin, inhimillisiin voimavaroihin ja yhteisymmär- ryksen perinteeseen. Näistä perustekijöistä on pidettävä huolta siitäkin huolimatta, että ne talous- ja yhteiskuntapolitiikan keinot, joilla hyvinvointiyhteiskunta on rakennettu, muuttu- vat ja vähenevät Euroopan talouden yhdentyes- sä. Nyt laman ja joukkotyöttömyyden oloissa on

kysyttävä, osaako Suomi pitää kiinni menestystekijöistään. Siihen uskominen juuri nyt näyttää vaikealta, kun katsoo hallituksen toimintaa ja muistaa viimeviikkoisen koulutuspoliittisen keskustelun.

Suomalaisten naisten osallistuminen palkkatyöhön on ollut korkeaa luokkaa. Meitä on palkansaajista noin puolet. Kattavat ja tehokkaat hyvinvointi- ja hoivapalvelut ovat sekä vapauttaneet että rohkaisseet meitä osallistumaan yhteiskunnan rakentamiseen myös työelämässä. Ei ole liioiteltua todeta, että hyvinvointiyhteiskunnan saavutukset ovat kansainvälisen kilpailukykyemme perusta. Arvoisa puhemies! Tässä mielessä ajatus kulkee pitkälti samaa linjaa kuin ed. Kuuskoski edellä hyvinvointiyhteiskuntaa kuvaavassa puheenvuorossaan toi esille. Valtion- ja kunnallistalouden kriisin vuoksi hyvinvointipalvelut ovat nyt uhattuina etenkin, kun hallitus hyökkää niitä vastaan sekä ideologisista että tulonjakopoliittisista syistä. Suomi näyttää noudattavan tässäkin suhteessa Itä-Euroopan mallia.

Kuitenkin pahin inhimillisiä voimavaroja, konsensuksen perinnettämme ja julkisen sektorin rahoitusta uhkaava tekijä on massatyöttömyys. Se uhkaa jättää yhä suuremman joukon suomalaisista pysyvästi työvoiman ulkopuolelle. Mitä nämä ihmiset voittavat siinä, että Suomi pääsee Euroopan sisämarkkinoille, taikka siinä, että Suomi joskus tulevaisuudessa täyttää Euroopan talous- ja rahaunionin inflaatiota, korotasoa ja julkisen sektorin velkaantumisastetta koskevat kriteerit. Joukkotyöttömyyden torjuminen onkin tai ainakin sen tulisi olla integraatiokeskustelumme ja kansallisen valmistelumme tärkein asia. Näin ei kuitenkaan näytä olevan.

Hallituksen selonteossa, tiedonannossa ja myös ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä, ainakin mitä käsitellyn yksityiskohtaisuuteen tulee, tärkeimmäksi kysymykseksemme on nostettu maatalous. Sinänsä on totta, että maataloutta odottaa melkoinen rakennemuutos, jonka onnistuneeseen ratkaisemiseen on panostettava. (Ed. S.-L. Anttila: Hint- ja tukisopimus!) Me katsoimme, että kansallisen maatalouspolitiikan tavoitteena tulee olla tuotannon rakenteen tervehdyttäminen sekä tuotannon ja kulutuksen tasapainottaminen, jolloin voimavaroja on enemmän käytettävissä myös maaseudun elinvoiman tukemiseen ja ylläpitämiseen nykyistä tuottavammalla, kestävämmällä ja ympäristöystävällisemmällä tavalla. (Ed. S.-L. Anttila: Hyviä aloitteita!)

Kuitenkin voitaisiin ajatella myös sitä, millaisen rakennemuutoksen kourissa koko Suomi on kahden viime vuoden ajan ollut maataloutta lukuun ottamatta. 350 000 työttömän ja ihmisten toimeentulo-ongelmien räjähdysmäisen kasvun pitäisi herättää ajatus kansallisesta selviytymisohjelmasta, aivan samoin kuin maatalouden odotettavissa oleva rakennemuutos on herättänyt ajatuksen ja vaatimuksia kansallisesta maatalousohjelmasta. Ahon hallitus on kuitenkin käynyt Suomen tulevaisuutta uhkaavien ongelmien, myös maatalouden ongelmien, kimppeen tavalla, joka ei uudista taloutemme rakenteita, joka pahentaa työttömyyttä ja sen mukanaan tuomia ongelmia ja joka on vastakkainasettelun ja sanelupolitiikan, ei yhteisymmärryksen malli.

Sosialidemokraattien mielestä Suomen Eurooppa-strategian tavoitteena onkin oltava työttömyyden poistaminen ja hyvinvointiyhteiskunnan kehittäminen. On ymmärrettävää, että Euroopan yhdentymisen varjolla käynnistetty hyökkäys hyvinvointiyhteiskuntaa vastaan kääntyy itseään vastaan monellakin tapaa. Se murentaa Suomen talouden todellisia kilpailuetuja. Se kääntää yleisen mielipiteen integraatiopyrkimyksiä vastaan. Se on politiikkaa, joka poikkeaa pohjoismaisesta perinteisestä työllisyyttä korostavasta talouspolitiikasta, vaikka pohjoismaisessa yhteistyössä Suomi onkin antanut sille tukensa. Se on myös politiikkaa, joka on jyrkässä ristiriidassa niiden eurooppalaisten pyrkimysten kanssa, joilla EY ja sen jäsenmaat käyvät suurten tulevaisuuden ongelmien kimppeun. Mitä meillä on jäljellä pohjoismaisesta yhteiskuntamallista muulle Euroopalle, jos tuhoamme oman menestyksemme rakennuspuut?

Arvoisa puhemies! Sekä Eta-sopimus että mahdollinen EY:n jäsenyys merkitsevät sitä, että yhä suurempi osa Suomessa voimaan tulevasta lainsäädännöstä perustuu kansainväliseen yhteistyöhön. Tämä yhteistyö voi olla sitä, että tehdään kansainvälisiä sopimuksia, taikka sitten sitä, että toimivaltaa osittain luovutetaan ylikansallisille toimielimille. Tällaisen lainsäädännön asiasisältöinen valmistelu näyttäisi nykyisten säännösten mukaan kuuluvan tasavallan presidentin ja ulkoasiainhallinnon toimivaltaan. Eduskunnalle jäisi vain valta hyväksyä tai hylätä sellainen säädös, joka edellyttää laintasoista voimaan saattamista. Tämä merkitsisi valtioneuvoston parlamentaarisen vastuun ja samalla eduskunnan vallan kaventumista.

Kuten ulkoasiainvaliokuntakin korostaa, on syytä tehdä ero varsinaisen ulkopoliittikan hoitamisen sekä kansainvälisten sopimusten ja järjestöjen puitteissa tapahtuvan lainsäädäntötyön välillä. Säädösvalmistelun ja -vallan tulisikin mahdollisimman pitkälle noudattaa nykyisiä eri valtioelinten välisiä toimivalta- ja vastuusuhteita. Samoin tulee huolehtia siitä, että säädöstasolla turvataan eduskunnan tietojensaantioikeus ja hallituksen tietojenantovelvollisuus kaikissa kansainvälisiä sopimuksia ja järjestöjä sekä kansainvälistä yhteistyötä koskevista asioissa.

Usea komitea tai toimikunta käsittelee muu- toksia valtiosopimuksia ja ulkopoliittista päätöksentekojärjestelmää koskeviin säännöksiin. Valitettavasti asetettujen toimielinten tehtäväjako on epämääräinen ja osittain päällekkäinen. Hajautetusta valmistelusta olisikin syytä luopua. Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen edellyttämät, eduskunnan aseman vahvistavat ja turvaavat sekä eduskunnan sisäistä toimintaa uudistavat ratkaisut on tehtävä ilman viivytelyä. Niillä ei tule aiheuttaa haittaa laajemmalle ulkopoliittista päätöksentekoa kehittäväälle, eduskunnan asemaa korostavalle ja tasavallan presidentin valtaoikeuksia rajoittavalle uudistukselle. Laajemman uudistuksen valmistelu on siirrettävä yhdelle parlamentaariselle komitealle nykyisiltä virkamiesvetoisilta toimielimiltä.

Lisäksi on myös tässä yhteydessä korostettava perusoikeusuudistuksen merkitystä. Kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, ulottuu EY-lainsäädännön ensisijaisuus kaiken kotimaisen lainsäädännön yli lukuun ottamatta eräin rajoituksin perusoikeuksia. Varsinkin EY-jäsenyyden mahdollisesti toteutuessa on korkea aika saattaa perusoikeussäännöksemme modernille eurooppalaiselle tasolle. Samalla voidaan paremmin turvata suomalaisille tärkeiden arvojen ja oikeuksien pysyvyyttä kansainvälistyvän maailman myllerryksessä.

Suomen sitoutuminen kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, osallistuminen Eta-sopimuksen tulevaan kehitykseen ja mahdollinen liittyminen Euroopan yhteisöön merkitsevät sitä, että tuomioistuimet ja viranomaiset joutuvat entistä laajemmin tutkimaan, onko kansallinen lainsäädäntö yhdenmukainen näiden velvoitteiden kanssa. Velvoite tulee koskemaan myös sellaista EY-lainsäädäntöä, joka normaalisti on Suomessa ollut jopa asetuksen tasoista sääntelyä.

Onkin kysyttävä, onko perusoikeusuudistuksen toteuttamisen jälkeen enää perusteita sille,

että tuomioistuimet Ståhlbergin perinteiden mukaisesti eivät voi tutkia lainsäädännön perustuslainmukaisuutta. Pelkästään kotimaisen ja EY-lainsäädännön perusoikeusmyönteisellä tulkinalla ei voitane välttää ristiriitatilanteita. Perusoikeuksien muuttuminen eläväksi osaksi oikeusjärjestelmää edellyttää sitä, että niitä tarkastellaan konkreettisten oikeusongelmien yhteydessä.

Tämä ei merkitse kannan lyömistä kiinni sen puolesta, että Suomeen tulisi perustaa jonkinlainen valtiosääntötuomioistuin. Sen sijaan ja sen ohella voidaan pohtia myös järjestelyjä, joissa korkeimmat oikeudet yhdessä eduskunnan perustuslakivaliokunnan kanssa voisivat tutkia lainsäädännön perustuslainmukaisuutta yksityistapauksissa. Pääasia kaiken kaikkiaan on, että asian selvittämiseen ryhdytään eikä uskota, että aika hoitaa sen puolestamme.

Arvoisa puhemies! Eduskunta on valmistanut laajan ja perusteellisen mietinnön EY-jäsenyydestä ja sen ehdoista hallitukselle. Hallitus on puolestaan muistanut eduskuntaa kaikkien aikojen laajimmalla esityksellään. Kummankin on siis paras ryhtyä rivakasti työhönsä.

Edustajat Vähäkangas ja Rauramo merkitään läsnä oleviksi.

Ed. S a s i : Herra puhemies! Pitkän työn ja ansiokkaiden neuvottelujen jälkeen on hallitus saattanut EY:n kanssa sovitun Eta-sopimuksen eduskunnan käsittelyyn. Jättimäiset paperipinot ovat ilmestyneet työhuoneisiimme.

Eta-sopimus on julkisessa keskustelussa paljolti jäänyt EY-hakemuksen varjoon. Tämä ei kuitenkaan saa hämärtää sitä tosiseikkaa, että Eta-sopimus on meille aivan välttämätön. Sopimus takaa markkinoiden vapauden Länsi-Euroopassa. Tavaroiden, pääomien, palvelujen ja ihmisten vapaa liikkuvuus luo edellytykset kansalaisten hyvinvoinnin parantumiselle.

Aika ajoin tuntuu siltä, että Suomessa integraatiokeskustelussa pidetään Eta-sopimusta ja jäsenyyshakemusta jonkinlaisina välttämättömyyksinä, joihin on vain ajauduttu jonkin mystisen pakon seurauksena. Näin ei asia missään tapauksessa ole. Kyse on Suomen kansallisten etujen turvaamisesta kehittyvässä Euroopassa.

Hallitus esittää Eta-sopimusta hyväksyttäväksi ja hakee EY-jäsenyyttä Suomelle. Uskomme, että näistä ratkaisuista on hyötyä Suomelle ja suomalaisille. Tutkimustekin mukaan integ-

raatio tulee selvästi parantamaan suomalaisten hyvinvointia. Eta-sopimus ja jäsenhakemus ovat saman poliittisen valinnan eri vaiheita. Suomi on valinnut eristäytymisen sijaan yhteistyön. Eta-sopimuksen avulla sopeutuu Suomen talous pääosin EY-tilanteeseen. Jäsenyys toteutuessaan takaa meille mahdollisuuden osallistua yhteiseen päätöksentekoon. EY-jäsenyys lisää turvallisuuttamme ja tekee Suomesta houkuttelevamman investointikohteen.

Kuten kaikki tiedämme, ei jäsenyys toteudu missään tapauksessa ennen vuoden 1995 alkua. On mahdollista, että Suomen EY-jäsenyys siirtyy tästä parilla vuodella. Juuri tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että nyt käsitteilyyn tuleva Eta-sopimus ja siihen sisältyvät lakimuutokset hyväksytään eduskunnassa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä siis yksimielisesti tukee Eta-sopimuksen hyväksymistä.

Euroopan sotilaallisen kahtiajaon päätyttyä ja Neuvostoliiton hajottua kävi täysin selväksi, että Suomen perinteinen puolueettomuuslinja eli pyrkimys pysyttämiseen suurvaltaristiriitojen ulkopuolella oli menettänyt sisältönsä. Muuttuneissa olosuhteissa Suomi on joutunut etsimään uutta sisältöä ja uudet määritelmät ulkopoliittikan linjaukselleen.

Hallitus käyttää selonteossa edelleen käsitettä "puolueettomuus". Puolueettomuuden käsite täsmennetään pysyttämisenä sotilasliittojen ulkopuolella ja vastuuna maamme puolustuksesta omaamalla uskottava itsenäinen kansallinen puolustuskky. Edelleen Suomen pyrkimyksenä on puolueettomuus lähialueillamme.

Käsitteellä "puolueettomuus" on ollut keskeinen rooli koko Suomen itsenäisyyden ajan ulkopoliitikassa. Siitä syystä on toisaalta ymmärrettävää, että käsitettä edelleen halutaan käyttää lähinnä osoittamaan itsenäisen ulkopoliittisen päätöksenteon tärkeyttä Suomelle.

Suomen rajojen ulkopuolella, esimerkiksi EY:ssä, keskusteltaessa puolueettomuuden käsitettä on sen sijaan varsin vaikea nykyisessä eurooppalaisissa olosuhteissa ymmärtää. Tilanteen ratkaiseminen puolueettomuuden sisältö epätavallisesti määrittelemällä, kuten on tehty, on eräänlainen kompromissi. Tulevaisuudessa EY:n jäsenenä Maastrichtin sopimuksen toteutuessa tuskin kuitenkaan käsitteen käyttö enää on tarkoituksenmukaista.

Myös käsitettä "puolueettomuus lähialueillamme" voidaan perusteellisesti arvostella. Kun Suomen ulkopoliittikka asettaa tavoitteekseen demokratian ja ihmisoikeuksien vahvistamisen

Euroopassa, ei maamme ainakaan näissä kysymyksissä voi olla kannanotoissaan puolueeton edes lähialueillamme. Mikäli puolueettomuudella tarkoitetaan pysyttämistä selkkausten ulkopuolella, on tämä sinänsä oikea tavoite. Suomen ulkopoliittikan tavoitteena tulee kuitenkin olla kaikin keinoin pyrkiä välttämään selkkauset lähialueillamme, ja tämä saattaa toisaalta vaatia yhteistoimintaa muiden eurooppalaisten valtioiden kanssa selkkausten syntyminen ehkäisemiseksi.

Eduskunnan puhemies Ilkka Suominen arvosteli joitakin aikoja sitten Tukholmassa pitämässään puheessa puolueettomuuteen sisällytettyä "liittoutumattomuuden" käsitettä. On selvää, että tällä hetkellä liittoutumattomuus on Suomen ulkopoliittikan kannalta tarkoituksenmukaista. Euroopan integraatiokehityksen edetessä on kuitenkin mitä todennäköisintä, että liittoutumattomuus ei tule olemaan itsestään selvää. Kun Euroopan uudet turvallisuusrakenteet kehittyvät Naton, Weu:n ja Etykin ympärille, hämärtyy jo sinänsä entistä enemmän raja liittoutuneen ja liittoutumattoman maan välillä.

On toki todennäköistä, että EY-jäsenyys ei vielä useisiin vuosiin tule merkitsemään sotilaallista yhteistoimintaa kaikkien EY-jäsenmaiden kesken. On myös erittäin todennäköistä, että kansalliset armeijat ja kansallinen puolustus tulevat säilymään Euroopassa vielä vuosikymmeniä. Silti on kuitenkin selvää, että Euroopan turvallisuuden takaaminen vaatii ja edellyttää entistä tiiviimpää turvallisuuspoliittista yhteistoimintaa.

Tässä yhteydessä ei voi olla myös kiinnittämättä huomiota siihen, että Pohjois-Atlantin puolustusliitto Nato on saanut lukuisia jäsenyyshakemuksia entisiltä Varsovan liiton mailta. On siis mahdollista, että tulevaisuudessa kattavasti Pohjois-Amerikan ja Euroopan mailla on yhteinen puolustusjärjestö. Tältä osin Suomen ei tule kiirehtiä kehitystä, mutta on selvää, että meidän tulee seurata kehitystä ja kaikissa olosuhteissa parhaalla mahdollisella tavalla turvata oma kansallinen etumme ja oma kansallinen turvallisuutemme.

Laaja kansallinen konsensus vallitsee siitä, että meidän tulee säilyttää uskottava itsenäinen kansallinen puolustuskky. Suomen historia mielestäni on osoittanut sen selvästi, Ehrensvärdirin sanoin: "Kansakunta seiso tässä omalla pohjallasi äläkä luota vieraan apuun!" Kaikissa olosuhteissa siis Suomella tulee olla niin vahva

puolustus, että kykenemme uskottavalla tavalla pitämään huolta omasta kansallisesta turvallisuudestamme. Juuri riittävän vahva kansallinen puolustus turvaa parhaiten sen, että omaan alueeseemme ei kohdistu uhkia. Ulkopuolinen apu saattaisi pienille kansoille sinänsä olla hyvä ja tervetullut, mutta oma historiamme osoittaa selvästi, että ulkopuoliseen apuun ei koskaan tule liian paljon luottaa.

Yksi uusi olennainen osa Suomen ulkopoliittista linjaa on passiivisuuden vaihtuminen aktiivisuudeksi ja kyynisyyden vaihtuminen eurooppalaiseksi identiteetiksi ja moraaliksi. Suomi pyrkii nyt aivan oikein omalla aktiivisella toiminnallaan myötävaikuttamaan siihen, että rauhan ja turvallisuuden perustana olevat keskeiset arvot vahvistuvat ja säilyvät kaikkialla Euroopassa.

Meidän eurooppalainen identiteettimme perustuu YK:n, Helsingin päätöksiäkirjan ja Pariisin peruskirjan periaatteisiin. Haluamme puolustaa ihmisoikeuksia, demokratiaa, oikeusvaltioperiaatetta ja markkinataloutta. Tässä toiminnassa haluamme olla aktiivisia kaikilla eurooppalaisilla tasoilla ja eri tavoin vahvistaa näiden arvojen asemaa.

Suomi ei saa ristiriitatilanteessa vetäytyä neuvottelupöydästä, vaan meidän tulee löytää itsellemme tarvittaessa välittäjän rooli. Suomi voikin saada merkittävän aseman uudessa eurooppalaisessa arkkitehtuurissa juuri läntisenä maana, joka ymmärtää itäisten kehittyvien demokratioiden ongelmia ja kehitystarpeita. Tämä välittäjän rooli olkoon yksi keskeinen tavoite ulkopoliitikassamme. Muutenkin on suurella tyytyväisyydellä tervehdittävä sitä kehitystä, mikä ulkopoliittisessa keskustelussa on ollut suuntaa antavana viime aikoina. Avointa ulkopoliittista keskustelua tulee kaikin keinoin pyrkiä edistämään.

Historia on osoittanut, että demokraattisen markkinatalouden pohjalta toistensa kanssa kauppaa käyvät maat eivät sodi keskenään. Totalitaariset valtiot sen sijaan ovat olleet uhka rauhalle.

EY:n kautta valtioiden vuorovaikutus on lisääntynyt valtavasti. Voidaan sanoa, että Länsi-Euroopan integraatio on luonut vakaan ja turvallisen alueen maanosamme. Integraation kulmakivenä on EY. Nato on nyt takaamassa koko Euroopan turvallisuutta.

Suomen turvallisuusintressien kannalta on ehdottoman hyödyllistä luoda voimakkaat siteet Euroopan vakaaseen osaan. Tärkeää myös on, että me osana EY:tä pyrimme tulevaisuudessa

laajentamaan vakaata vyöhykettä Itä-Euroopan suuntaan. Tässä työssä Naton yhteistyöneuvoston ja EY:n merkitys on suuri.

Herra puhemies! Viime torstaina kysyin valtioneuvoston kyselytunnilla pääministeri Aholta, miten Suomesta tuli Naton yhteistyöneuvoston huomioitsija. Tänään asiaa on ulkoministeri Väyrynen selvittänyt ulkoasiainvaliokunnassa. Tein kysymyksen, koska julkisuuteen tulneiden tietojen mukaan Naton päätös tuli Suomelle yllätyksenä. Itse huomioitsijastatukseen kokoomuksen eduskuntaryhmä on erittäin tyytyväinen.

Naton yhteistyöneuvostossa ovat jäsenmaina lähes kaikki Itä-Euroopan ja Länsi-Euroopan maat. Neuvostossa on tietojen vaihtoa sotilaspoliittisista kysymyksistä, käydään keskustelua aseidenriisunnasta ja mm. Baltian maiden ja Venäjän välillä puna-armeijan läsnäolosta. On erittäin tärkeää, että voimme saada ensikäden tietoja omaan turvallisuuteemme suuresti vaikuttavista kysymyksistä käytävää keskustelua varten.

Vasemmisto on kritisoinut voimakkaasti hallituksen toimintaa Suomen hakeutuessa huomioitsijaksi Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvostoon. Vaikka arvostelu on kohdistettu lähinnä menettelytapakysymyksiin, pilkistaa opposition liioitellusta vauhkoonutumisesta vasemmiston, varsinkin äärivasemmiston, ikivanha Nato-fobia. Emme ymmärrä tällaista asennoitumista. Lopputulos on erittäin hyvä: On kiistattomasti Suomen etujen mukaista, että olemme huomioitsijana Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston kokouksissa, joissa siis keskustellaan kannaltamme tärkeistä, lähialueitamme koskevista turvallisuuspoliittisista kysymyksistä. Mitä menettelytapoihin tulee, niissä kyllä noudatettiin, kuten mm. tasavallan presidentti on todennut, tavanomaisesti ulkopoliittikkaa koskevaa päätöksentekotapaa. Toisaalta hallituksen ja eduskunnan ulkoasiainvaliokuntia olisi tullut pitää paremmin ajan tasalla tästä aiheesta. Ongelmat tässä suhteessa johtuivat kuitenkin ainakin osaksi Naton päätöksenteon yllättävistä käänteistä.

Kaiken kaikkiaan emme ole Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvostossa kovin kummallisissa seurasissa. Se, että olemme kerrankin jossain asiassa Ruotsia edellä, on mielestäni oiva esimerkki nykyisen hallinnon kyvystä toimia nopeasti. On myös todettava, että tässä asiassa Suomen intressit ovat Ruotsia suuremmat. Toivomme, että muut puolueettomat maat seuraavat Suomen esimerkkiä.

Vaikka Suomen turvallisuus perustuikin itseensä puolustuskyykyyn, on sen ohella tärkeää osallistua kansainväliseen yhteistyöhön. Käytännössä tämä tarkoittaa lähempien suhteiden luomista Länsi-Euroopan puolustusunionin eli Weu:n kanssa. Vaikka EY-jäsenyys ei edellytäkään minkäänlaisia sotilaspoliittisia sitoumuksia, on meidän itsemme kannalta järkevää osallistua Euroopan turvallisuusjärjestelmistä käytävään keskusteluun. Ei ole vielä mitenkään selvää, miten Euroopan turvallisuusjärjestely hoidetaan. Tarjolla on Weu, EY, Naton yhteistyöneuvosto, Euroopan neuvosto sekä Etyk. Kokoomus katsoo ulkoasiainvaliokunnan kantaan yhtyen, että kysymys Weu:n jäsenyydestä riippuu ennen muuta siitä, arvioidaanko jäsenyyden tuomat velvoitteet ja toisaalta sen antamat turvallisuustakuut sellaisiksi, että ne vastaavat maamme kansallista etua. Sen sijaan tarkkailijajäsenyys Weu:ssa on luonnollinen EY-jäsenyydestä aiheutuva ratkaisu.

Tanskan kansanäänestys oli mielestämme hyvin ymmärrettävä ihmisten muistutus Brysselin byrokraateille. Tavalliset kansalaiset eivät olleet valmiita hyväksymään Maastrichtissa tehtyjä päätöksiä. Luulen, että suurin syy ei-äännten voittoon oli ihmisten epäluulo EY:n päätöksenteon julkisuutta ja demokraattisuutta kohtaan.

EY-jäsenyyden merkitys Suomelle on niin suuri, että kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee hallituksen ilmoitusta alistaa neuvottelujen lopputulos neuvoa antavaan kansanäänestykseen. Vaikka äänestys on luonteeltaan neuvoa antava, on sen lopputulos tärkeä eduskunnan tehdessä lopullisen päätöksen jäsenyydestä. Viimeisten mielipidetutkimusten mukaan kansalaisten tuki Suomen EY-jäsenyydelle on vahvistunut. Suomen Gallupin toukokuussa tekemän tutkimuksen mukaan 61 prosenttia suomalaisista kannattaa jäsenyyttä ja vain 27 prosenttia vastustaa. Viime tammikuussa vastaavat luvut olivat 51 prosenttia ja 38 prosenttia. Muutos on peräti 10 prosenttiyksikköä.

Hyvän kansalaiskeskustelun käymiseksi on suomalaisten mahdollisuuksia saada EY:tä ja Etaa koskevaa tietoa parannettava. Maastrichtin päätökset on välittömästi julkaistava lyhennettynä suomenkielisenä versiona. On julkaistava kansantajuinen, kaikille lähetettävä EY-tiedote.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä Suomen on pyrittävä tulevaisuudessa EY:n jäsenenä toimimaan kansallisten parlamenttien ase-

man parantamiseksi ja subsidiariteetti- eli läheisyysperiaatteen voimistamisen puolesta. Eduskunnan asemaa on kehitettävä niin, että se pääsee osallistumaan Suomen neuvottelutavoitteita koskevaan kansalliseen päätöksentekoon. Mikäli mitään muutoksia ei tehdä, nousee ministerien valta kansan valitseman eduskunnan kustannuksella. Kannattamme tehtyjä esityksiä suuren valiokunnan muuttamisesta Eta- ja EY-asioita käsitteleväksi valiokunnaksi. Kokemus Tanskassa ja Englannissa on osoittanut, että tämän kaltainen asiantuntemuksen keskittäminen yhdelle valiokunnalle, joka on vastuussa koko eduskunnalle ja viime kädessä Suomen kansalle, on mielekästä.

Suomen toiminnan kannalta ehkä keskeisin tavoite on läheisyysperiaatteen vahvistaminen EY:ssä. Läheisyysperiaatteen tarkoittaa, että asiat tulee delegoida päätettäväksi niin lähellä ihmisiä kuin mahdollisia. EY:ssä mielestämme periaate tulisi selventää ja täsmentää. Tämä merkitsee sitä, että suurin osa nyt valtiotasolla päätettävistä asioista siirtyy päätettäväksi paikallistasolla esimerkiksi kouluissa ja kunnissa. Vaikka läheisyysperiaate onkin hyväksytty johtavaksi tavoitteeksi EY:ssä, on terve suomalaisen epäluulo ja varovaisuus tarpeen. Olen itse Brysselissä vieraillessani havainnut, että siellä työskentelevillä ihmisillä on taipumusta keskittää asioiden päätöksenteko EY-tasolle myös kysymyksissä, jotka ovat kansallisin tai paikallisin toimin ratkottavissa. Uskon, että muutkin suomalaiset ovat EY:n keskuksessa käydessään tehneet saman havainnon.

Herra puhemies! Suomen on syytä käyttää tervettä maalaisjärkeä myös EY-jäsenenä mm. soveltaessaan EY:n direktiivejä. Meidän on toimitettava niin, että päätösvaltaa ei keskitetä yhteen keskukseseen. Meidän on pidettävä siitä, että päätöksenteko EY:ssä tapahtuu demokraattisesti. Olemme nyt suurten tulevaisuuden haasteiden edessä.

Ed. Wahlström: Herra puhemies! Sopimus Euroopan talousalueesta toteuttaa varsin kattavasti tavaroiden, palvelusten, pääomien ja työvoiman vapaan liikkumisen Euroopan vapaakauppaliiton ja Euroopan yhteisön maiden välillä.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on suhtautunut Eta-sopimukseen myönteisesti, enkä usko, että sopimuksen valiokuntakäsittelykään tuo esille sellaista oleellisesti uutta, että se antaisi aihetta muuttaa arviotamme ja kantaamme.

Euroopan talousalueen muodostaminen pakottaa muutkin kuin laajaa ulkomaankauppaa käyvät vientiyritykset sopeuttamaan toimintansa kovenemaan kilpailuun. Esimerkiksi valtion ja Suomen Pankin suojassa aivan viime vuosiin saakka kilpailulta säästyneet, pöhöttäneet pankit ovat juuri tällä hetkellä sangen heikossa kunnossa kohtaamaan kilpailua. Yhtä lailla rakennustarviketeollisuuden monopolit, jotka vielä vastikään estivät kansallisten laatuvaatimusten avulla sementin tuonnin, joutuvat sopeuttamaan kilpailuun. Tosin kuluttajan edun mukaisista ei ole lainkaan sellainen sopeutuminen, että suomalainen sementtimafia, Lohja ja Partek, menevät osakkaiksi ulkomaisiin yrityksiin. Nämä ovat eräitä esimerkkejä Suomen tuotannon sopeuttamisen ongelmista.

Talousaluesopimus jättää kuitenkin yhden alueen sopeuttamisen ulkopuolelle: maatalouden. Eta-sopimus ei pakota maataloutta alentamaan kansantaloudelle omasta, nykyisellä tavalla hoidetusta maataloudesta vuosittain aiheutuvia noin 20 miljardin ylimääräisiä kustannuksia. Jolleivät maailmankauppaa koskeva Gatt-kierros tai valtiontalouden ongelmat muuhun pakota, maatalouden järjestyminen jää itseohjautuvan hitaan muutoksen varaan. Maatalouden jäädessä Etan ulkopuolelle myös vähittäiskaupan ketjut, tuo neljän kopa, saavat käydä kuluttajan kukkarolla ulkomaalaisen kilpailun pahemmin häiritsemättä. Vasta maataloustuotteiden vapauttaminen toisi ulkomaiselle kilpailulle mahdollisuuden päivittäistavarakauppaan ilman tukkukaupan osuutena tunnettua suojelumaksua.

Eta-sopimus täyttää pääosin ne tarpeet, joita Suomella on muun Euroopan yhdentyessä taloudellisesti ja sisämarkkinoiden syntyessä Euroopan yhteisöön.

Euroopan yhteisö, tuleva Euroopan unioni, onkin jo toinen asia. Suomen EU-jäsenyyteen vasemmistoliitto onkin suhtautunut varauksin ja tiedonannon yhteydessä esittänyt, ettei jäsenyyttä nyt haettaisi. Euroopan unioni on taloudellisen mahtinsa ja väkilukunsakin puolesta suuralta, vaikka sen ulkopoliittikan päätöksenteko tähän asti onkin ollut jäsenmaiden kompromissikyvyistä riippuvaa ja siksi usein hitaasti tapahtumiin reagoivaa.

Maastrichtin sopimuksen jälkeen Euroopan unioni ryhtyy aikaisempaa tiiviimmin harjoittamaan yhteistä ulko-, turvallisuus- ja sotilaallista politiikkaa. Puhun tässä yhteydessä korostetusti sotilaallisesta politiikasta, asevoimista,

koska Euroopan unionin kokoisen valtioiden liiton tai liittovaltion turvallisuuspolitiikka sisältää aina myös asevoimien käyttöön liittyvän puolen. Tämän lisäksi Maastrichtissa on sovittu, että päämääränä pidetään yhteistä puolustusta.

Samalla Maastrichtin sopimuksessa todetaan yhteys sekä Länsi-Euroopan unioniin että Pohjois-Atlantin sopimusjärjestöön Natoon. Maastrichtin sopimuksen mukaan Länsi-Euroopan unioni on olennainen osa Euroopan unionin kehittämistä. Länsi-Euroopan unionin ja Pohjois-Atlantin sopimusjärjestön toiminnan yhteensopivuus pyritään siinä yhteydessä takaamaan ja samalla Länsi-Euroopan unioniin kutsutaan assosioituneiksi jäseniksi yhteisön ulkopuoliset jäsenmaat. Sotilaallisista organisaatioista Nato on organisaatioltaan ja toimintakyvyltään oleellisesti vahvempi kuin Länsi-Euroopan unioni, eikä siksi ole sanottua, että jälkimmäisestä kehittyisi Euroopan unionille Natoa korvaava järjestö, jolloin yhteisön puolustuksen oleellinen sisältö määrittäisi Natossa.

Vaikka ulko- ja turvallisuuspolitiikasta päättäminen Maastrichtin sopimuksessa edellyttääkin yksimielisyyttä, on jäseneksi haluavien kuten Suomen otettava huomioon tähän liittyvä Maastrichtissa annettu julistus, jonka mukaan jäsenvaltiot haluavat mahdollisuuksiensa mukaan pidättäytyä estämästä yksimielisyyden saavuttamista, jos määräenemmistö on päätöksen takana. Siten on selvää, että Suomen hallituksen mahdollisuudet yksinään vaikuttaa näissä asioissa ministerineuvoston päätökseen ovat olemattomat.

Hallituksen selonteossa ja valiokunnan mietinnössä arvioidaan aivan oikein, että puolueettomuus suhteessa Euroopan unioniin ja sen peruskirjojen mukaisiin pyrkimyksiin ei tule kysymykseen. Valiokunnan enemmistö päätyi arvioimaan, että myös pysyvät erivapaudet ovat sen vuoksi vaikeasti saavutettavissa. Mielestämme tämä toteamus antaa väärän kuvan maamme mahdollisuuksista, sillä pysyviä erivapauksia ei ole mahdollista saada. Unioni merkitsee liittoutumista, jäähyväisiä: ei aseille vaan puolueettomuudelle.

Esitellessään selontekoa, josta nyt puhumme, tammikuun 14 päivä eli viisi kuukautta sitten pääministeri Aho totesi: "Turvallisuuspolitiikkamme on puolueettomuutta, joka ytimeltään on pysyttäytymistä sotilasliittojen ulkopuolella sekä riittävän ja uskottavan puolustuskyvyn ylläpitämistä. Vastuu maamme puolustuksesta on

jatkossakin pidettävä omissa käsissämme. Pulmallisia kysymyksiä kannaltamme — voivat olla osallistuminen EY:n pakotteisiin sekä sotilaallisiin väliintuloihin sekä suhteemme Länsi-Euroopan unioniin Weu:hun.” Näin puhui pääministerimme viisi kuukautta sitten. Pääministeri on edelleen sama, puheet ovat toiset. Puolueettomuuden määritelmä on jälleen elänyt.

Nyt mm. ulkoministeri Väyrynen ilmoittaa puolueettomuuden tarkoitavankin vain suhdetta puolustukseen eikä siis ulkopoliittikaan yleensä. Mielenkiintoista oli muuten havaita, että kokoomuksen ed. Sasi käytti ilmaisua ”itsenäinen puolustuskyky” sen sijaan, että hän olisi puhunut itsenäisestä puolustuksesta. Tässäkin on vihahde-ero, joka viittaa siihen, että itsenäistä puolustuskykyä voitaisiin käyttää muussakin yhteydessä kuin itsenäisessä puolustuksessa.

Tiedonantokeskustelussa maaliskuun 17 päivä pääministeri Aho totesi, että pyrkimyksenämme onkin puolueettomuus lähialueillamme mahdollisesti syntyvissä selkkauksissa. Miten tällainen puolueettomuus olisi mahdollista ja mitä se tarkoittaisi, ei saa tarkennusta. Sen sijaan pääministeri tuolloin tiedonantokeskustelussa lausui toiseikan, jota on yritetty kierrellä. Pääministeri totesi näin: ”Maastrichtin sopimuksella on sovittu Euroopan unionin yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, puolustusulottuvuuden kehittämisestä ja Länsi-Euroopan unionin roolista. Suomi on valmis hyväksymään sopimuksen velvoitteet ja osallistuu rakentavasti niiden toimeenpanoon siten kuin Maastrichtissa on päätetty.”

Enää ei näytä Länsi-Euroopan unioni olevankaan ”pulmallinen kysymys”, jota se oli vielä muutama kuukausi aiemmin. Toisaalta on tietenkin hyvä, että tunnustetaan ne tosiasiat, mitkä jäsenyyteen liittyvät. Jos jäseneksi pyritään, Euroopan unioni, nykyinen EY, on hyväksyttävä sellaisena kuin se on ja miksi se kehittyy. Ei Maastrichtin sopimuksen tavoitteita Suomen takia muuteta.

Ulkopoliittikkamme kelluu. Sitä osoittaa myös sekoilu Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston Nacc:n kohdalla. Ulkoministeri on luonnehtinut huomioitsija-aseman hakemista rutiniaksi. Pääministeri taas ei tiennyt viime torstaina asiasta mitään eli oli yhtä tietämätön kuin eduskunta ja esimerkiksi eduskunnan ulkoasiainvaliokunta. Menettely on uskomaton merkittävässä asiassa, jossa kuitenkin on kyse lähestymisestä Natoon ja todellisesta linjavalinnasta ulkopoliittikan suhteen. En ole ollenkaan varma, että

tämä olisi kiistatta Suomen etu, niin kuin ed. Sasi totesi, eikä mielestäni tämä lausuma sisällä mitään Nato-fobiaa.

Sitä ongelmaa, että puolueettomuus häviää ja tilalle astuu liittoutuminen Suomen tullessa EU:n jäseneksi, on yritetty kiertää viittaamalla Varsovan liiton hajoamisen luomaan uuteen tilanteeseen. Sitä yritetään myös kiertää väittämällä, että Maastrichtin sopimuksen mukaiset Euroopan unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämäärät ja sisältö eivät sinänsä ole Suomen ulkopoliittikan kannalta ongelmallisia. Eivät ”sinänsä” ehkä, mutta käytännössä testataan, mikä on tilanne, jos unioni ryhtyy toimiin Balkanilla, Pohjois-Afrikassa, Lähi-idässä tai jossakin muussa mahdollisessa konfliktipaikassa. Unionin jäsenyys, arvoisat edustajatoverit, voi merkitä sitä, että ministeri Rehnin ostamat Hornetit lentävät muutama tuhat kilometriä etelämpänä kuin nyt kuvittelemme tukemassa poikiamme siellä jossakin, missä ei ole jättä eikä Eldankajärveä. Unioni merkitsee sitä, että me emme ainoastaan tule vedetyksi mukaan vaan me olemme alun perin mukana.

Valiokunnassa on kylläkin ollut keskustelua siitä, missä määrin ja miltä osin tästä sitoutumisesta huolimatta Suomen olisi mahdollisuus säilyttää puolueettomuuspolitiikkaansa. Valiokunnan enemmistö on yrittänyt muotoilla kantaa, jolla puolueettomuuspolitiikasta voitaisiin sanoa säilyvän edes jotakin. On puhuttu sen ytimen, sotilaallisen liittoutumattomuuden, säilymisestä. Jos tämä on vain neuvottelutaktinen lausuma, johon ei itsekään uskota, niin olkoon, mutta kenenkään ei pidä vakavissaan ja tosissaan siihen uskoa.

Meille on valiokunnan työskentelyn kuluessa vain vahvistunut vakaa käsitys siitä, että Euroopan unionin jäsenyys merkitsee luopumista puolueettomuudesta ja sitoutumista ja liittoutumista yhteiseen ulko-, turvallisuus- ja sotilaalliseen politiikkaan niin, ettei Euroopan unionin jäseneksi hakeutuva voi etukäteen asettaa ehtoja vaan joutuu tyytymään siihen, miksi unioni on välittömästi kehittymässä ja mikä siitä vielä vuosien kuluttua mahdollisesti tulee. Tähän on vain lainattava puolustusvaliokunnan lausuntoa: ”Suomen puolueettomuuden turvaaminen myös tulevassa integraatiokehityksessä on maamme kansallisen edun mukaista. Valiokunta edellyttää, että jäsenyysneuvotteluissa varmistetaan Suomen oikeus sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja itsenäiseen puolustukseen senkin jälkeen, kun Euroopan unioni tekee puolus-

tusulottuvuutensa konkretisoimiseksi vaadittavat päätökset.”

Tämän lausunnon me vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä luemme niin, että näillä edellytyksillä jäsenyys ei tule kysymykseen. Me pelkäämme, että Eurooppa-innossaan hallitus neuvottelujen kuluessa yhä uudestaan muotoilee puolueettomuuspolitiikan määrittelyä unohtaakseen koko asian siinä vaiheessa, kun nimi pitäisi pistää papereihin.

Herra puhemies! Selonteko ja mietintö antavat liian myönteisen kuvan Euroopan unionin vaikutuksista Suomen talouteen. Unionin jäsenyys saattaa vaikuttaa pidemmällä ajalla myönteisesti Suomen talouden kehitykseen. Vaikutusta ei tosin voi sillä tavoin ilmaista lukuina kuin yksinkertaisimmat jäsenyyden puoltajat tekevät eli lupaavat vaikkapa 100 000 uutta työpaikkaa. Nämä työpaikathan, niin kuin selonteon taustaselvitykset osoittavat, näyttäisivät sitä paitsi syntyvän suureksi osaksi alkoholiveron alentamisen takia. Näin yksinkertaisesti sitä voidaan kuvata.

Sen sijaan välittömästi jo sopimus Euroopan talousalueesta merkitsee kilpailun kiristymistä ja saneerauspainetta kansantalouden laajaan, tähän asti kilpailulta suojattuun ja suljettuun lohkoon. Rakennemuutoksen ja yritysten pääoman käytön tehostamisen voi arvioida vähentävän työpaikkoja.

Jos mukaan tulee lisäksi jäsenyyden myötä maatalouden ja elintarviketuotannon saneeraus, vaikkakin viipeellä, eivät alkuvuodet suinkaan lupaa hyvää. Siksi ainakaan Ahon hallituksen talouspolitiikalla ylläpidetyn ja pitkitetyn korkean työttömyyden kanssa ei pitäisi havitella Euroopan unionin jäsenyyttä.

Euroopan unionin jäsenyyden vakavasti otta-va hallitus elvyttäisi nyt määrätietoisesti ja valikoiden, jotta työttömyys ei jäisi pysyvästi nykytasolle, sillä jäsenyyden myötä kaikkooa kansallinen päätösvalta talouspolitiikassa.

Valiokunnassa tuli esille mm. se, että Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen ehdot ovat sikäli huonot, että ne eivät käsitä työllisyyttä koskevia ehtoja. Huomautus on hyvä. Minä vain haluan nähdä, millä muskeleilla asian todenneet aikovat saada Maastrichtin sopimuksen tältä osin kirjoitetuksi uudelleen. Ei pidä kuvitella, että Suomi saisi sen aikaan jäsenyysneuvotteluissa.

Euroopan parlamentin valta on vähäinen Maastrichtin sopimuksen jälkeenkin. Euroopan unionin lakia säätävä elin on jäsenmaiden hallitusten edustajista muodostunut ministerineuvos-

to. Se on luonnollista valtioiden liitossa, jossa kansalliset parlamentit, ainakin muodollisesti, pitävät kiinni omasta päätösvallastaan. Se, joka valittaa demokratian vajetta, Euroopan parlamentin vallan puutetta, tulee tahtomattaan vaatineeksi valtioiden liiton muuttamista liittovaltioksi. Sen tähden niiden, jotka päivittelevät demokratian vajetta, tulisi miettiä asia loppuun saakka ja vasta sen jälkeen, kun ovat päättäneet, vaativatko liittovaltiota vai tyytyvätkö valtioiden liittoon, ottaa kantaa demokratian vajeeseen. Jos joku haluaa Suomesta Euroopan yhdysvaltojen osavaltion, hän tietenkin vaatii Euroopan unioniin lakia säätävää parlamenttia ja sille vastuunalaista Euroopan hallitusta.

Yhteisön toimivallan toissijaisuus tai läheisyys, kumpaa suomennosta siitä käytetäänkään, suhteessa kansalliseen päätöksentekoon on ilahduttanut eräitä Euroopan unionin jäsenyyden puoltajia. Valiokunta on todennut toissijaisuusperiaatteen, subsidiariteettiperiaatteen, sisällön ja merkityksen toistaiseksi hämäräksi.

Periaatteen myönteisyyttä korostava saattaa iloita siitä, että se antaa kansallisille hallituksille mahdollisuuden maan olosuhteisiin nähden otollisempaan ja sisällöltään parempaan ratkaisuun vaikkapa ympäristöpäätöksissä tai ympäristösovelluksissa kuin mihin Brysselin virkakunta kykenisi. Ilon nurjana puolena on se, että se antaa yhtä lailla mahdollisuudet oleellisesti huonompaan niin, että eri maiden ja niiden yritysten kilpaillessa keskenään huonompi ratkaisu syrjäyttää paremman. Toissijaisuusperiaatteen korostaminen voi esimerkiksi tarkoittaa sitä, että sosiaalinen peruskirja tuleekin jättää vain niiden jäsenvaltioiden asiaksi, jotka ovat siitä kiinnostuneet. Tästä seuraa pahimmillaan kilpailua sosiaaliturvan heikkoudella, sosiaalista polkumyyntiä.

Sinänsä valtioliitoissa ja liittovaltioissa toimivalta liiton ja jäsen- tai osavaltioiden välillä joudutaan aina määrittelemään ja määrittelyä myös aika ajoin tarkistamaan. Sisällöltään epämääräinen toissijaisuusperiaate jää unionissa kiistojen kohteeksi ja saattaapa tulkintaan pistää pukinsorkkansa yhteisön tuomioistuihin.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton tavoitteena on pitää Suomi sotilasliittojen ulkopuolella sekä turvata pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan kehitys. Me olemme korostaneet myös valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa kansallisen päätätävällän ja itsemääräämisoi-keuden säilyttämistä Suomen suhteita EY:n ul-

kopuoliisiin maihin sekä mahdollisuutta säilyttää itsenäinen, pohjoismaiseen hyvinvointiyhteiskuntamalliin liittyvä talous- ja yhteiskuntapolitiikka. Me olemme myös korostaneet, että mahdollisten neuvottelujen päätyttyä kansanäänestys on välttämätön.

Me olemme sitä mieltä, että Suomen kansantalouden tila on sellainen, ettei se kestä EY-jäsenyyden aiheuttamia muutospaineita. Siksi jäsenyyshakemuksen kiirehtimiselle on mielestämme ollut erityisen huonot perustelut. Ehdotan valiokunnan mietintöön kirjatusta ehdotuksesta poiketen päätettäväksi siten kuin minun ja ed. Anderssonin allekirjoittamassa, ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liitetyssä III vastalauseessa esitetään eli:

”että eduskunta saatuaan valtioneuvoston selonteon EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle siirtyä päiväjärjestykseen ja toteaa, että jäsenhakemukselle ei ole perusteluita siksi, että yhteisön jäsenyys merkitsee sitoutumista Euroopan unioniin, joka yhä kiinteämmin sitoo jäsenmaansa unionin yhteiseen ulko-, turvallisuus- ja sotilaspolitiikan yhteistyöhön ja päätöksentekoon varsinkin, kun jäsenyyttä ei voida perustella sellaisilla kiistattomilla taloudellisilla hyödyillä tai välttämättömyyksillä, että ne korvaisivat jäsenyydestä ilmeisesti aiheutuvat haitat talous-, sosiaali- ja yleisessä yhteiskuntapolitiikassa ja painaisivat sitoutumista ja liittoutumista oleellisesti enemmän.”

Ed. V. Laukkanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. D o n n e r : Arvoisa puhemies! Olemme kulkemassa kohti itsenäisyyden ajan tärkeimpiä päätöksiä ja muutoksia Suomen tasavallassa. Kansa tulee aikanaan lausumaan tuomionsa tai antamaan hyväksyntänsä. Sitä ihmeellisempää on tavallaan, että väittely Eta-sopimuksesta ja EY-jäsenhakemuksesta käydään juhannuksen aluspäivinä, ja osoittaaahan se jotakin, että keskusteluun on toistaiseksi ilmoittautunut pelkästään 32 kansanedustuslaitoksen 200:sta jäsenestä.

Sopimuksesta tai hallituksen jo jättämästä EY-jäsenanomuksesta ei ole yksimielisyyttä eduskunnassa eikä Suomen kansan keskuudessa. Voidaan myös ajatella kansan olevan eri mieltä kuin eduskunta, joka tietyllä enemmistöllä tuki jäsenanomuksen jättämistä EY:lle. Tämän vuoksi onkin oikein, kuten ulkoasiainvalio-

kunta nyt tiedottaa, että neuvoo-antava kansanäänestys järjestetään neuvottelutuloksen valmistuttua.

Det bör också här understrykas, herr talman, att ingen EG-enighet föreligger inom Sfp, trots att partiet som sådant fattat beslut i frågan. Partiets tidigare ordförande Jan-Magnus Jansson är aktivt engagerad i en alternativrörelse mot EG-medlemskap. Säreget nog anser många av dem som avvisar EG att de kan godta Eesavtalet, vilket i praktiken innebär att de godtar en långtgående harmonisering till EG:s inre marknad, men inte önskar det medbestämmande vi kunde få genom EG:s olika organ.

Den grupp inom befolkningen som uppenbart varit och är mest negativt inställd till EG-medlemskap är som bekant lantbrukarna, och bakom dem deras egna intresseorganisationer. Man medger gärna där att en anpassning bör ske, och vet också att den pågående Uruguayrundan inom Gatt kan komma att kräva en sådan anpassning, speciellt när det gäller exporten av våra överskott och subsidierna för dessa, men man önskar långa övergångsperioder eller permanenta undantag, en linje som åtminstone vad den senare lösningen beträffar är en omöjlighet och skulle göra det meningslöst att ens påbörja förhandlingar.

Maassamme harjoitettavalla ja harjoitetulla maatalouspolitiikalla on monet historialliset ja sosiaaliset juurensa, joiden merkitystä ei pidä väheksyä esimerkiksi koskien tilojen koon ja sodanjälkeisen asutuspoliitiikan suhdetta. (Ed. S-L. Anttila: Edustaja on ihan oikeassa!) Ei myöskään ole mahdotonta, että EY:ssä saattaa löytyä tiettyä ymmärrystä Suomen näkökannoille, jotka sisältävät aluepoliittisia näkökulmia. Voidaan toisaalta kysyä, onko pidemmän päälle kansantaloudellisesti ja sosiaalisesti oikein harjoittaa maatalouspolitiikkaa, joka pitkälti rakentuu subventioiden varaan, jolloin, paradoksaalista kyllä, voidaan sanoa, että yhteiskunnassa innokkaimmin yksityistä omistusoikeutta puolustava sektori tulomielessä on sosiaalisoiduin eli yhteiskunnan tuesta riippuvainen. Tässä yhteydessä on syytä mainita, että EY:nkin maatalous nauttii yhteiskunnan tukea.

Vakavan maatalouskeskustelun keskeinen sisältö on joka tapauksessa se, että kaikki vaikuttavat yksimielisiltä muutostarpeesta koskien sekä tilojen kokoa, tukimuotoja, hinnoittelua, kartelleja jne., mutta EY-jäsenyyttä vastustavat

eivät halua muutoksen tapahtuvan ulkoisen paineen alla. Näyttää siltä kuin tällöin jätettäisiin huomaamatta se seikka, että EY-jäsenyyden voidaan ajatella merkitsevän kansantaloudellemme etuja, jotka ovat painavampia kuin sopeutumisen kustannukset.

Lantbruket utgör inte heller den enda slutna delen av vår ekonomi. Den öppenhet som eftersträvas, och som delvis redan blir en följd av Eesavtalet, kräver ett antal nationella åtgärder, vilka man i grannlandet Sverige redan verkställt eller håller på att verkställa. Beredskapen till grundläggande förändringar måste finnas, annars tvingas vi in i en paradoxal situation där vi har en konkurrensutsatt exportsektor i samhället, som bör svara för att vår för tillfället negativa bytesbalans förbättras, och en annan sektor, till denna hör den offentliga ekonomin, som lever under helt annorlunda villkor.

On aivan selvää, että pysyvät poikkeukset taloutemme jollekin osalle ovat mahdottomuus. Espanja kuuluu EY-jäsenyyden neuvottelujen yhteydessä puhuneen ns. aavikkomaataloudesta saamatta vastakaikua. Yhtä vähän voidaan kuvitella, että arktinen maatalous olisi käyttökelpoinen iskusana.

Kysymys, joka jollakin tavoin jää vastaamatta UaV:n EY-mietinnössä ja joka on melko keskeinen, kuuluu: Miksi liittyä EY:hyn, jos se on niin vaikeaa, miltä se vaikuttaa, ja jos kustannukset muodostuvat etuja suuremmiksi? Yhdessä mietinnön kappaleessa nimittäin puhutaan maksuista, joita Suomen voidaan ajatella maksavan.

Eräiden EY-maiden kehitystä lähtökohtana pitää ehdotni valiokunnassa mietintöön jaksoa, jonka tarkoituksena oli korostaa kahta näkökohtaa. Toisessa on kyse meillä tällä hetkellä laskevan bkt:n mahdollisesta noususta joillakin prosenteilla, mikä on toteutunut eräiden EY-jäsenmaiden osalta. Toisessa on kyse ulkomaille suuntautuneen investointivirran kääntämisestä, virran joka on ollut käynnissä useiden vuosien ajan 10 miljardin markan vuosivauhtia tai vieläkin suurempaa, kun taas ulkomaiset investoinnit Suomeen vuonna 1991 olivat 131 miljoonaa markkaa. Se kuitenkin edellyttää, kuten kaikki tiedämme, pörssin vapauttamista ulkomaiselle omistukselle, sementoitujen omistusrakennelmien pitämistä vähemmän toivottavina ja sitä, että ulkomaalaiset ja ulkomaiset yritykset saisivat vapaasti investoida Suomessa maahan ja

kiinteistöihin. Ehdotukseni hylättiin suurella enemmistöllä, jolloin sain tilaisuuden hämmästellä sitä, että myös kokoomuspuolueen edustajat pitävät tällaista lisäystä pahennusta herättävänä.

Bytesbalansunderskottet, och därmed förbundet trovärdigheten för vår ekonomiska politik, eller snarare den bristande trovärdigheten, är för tillfället vårt allvarigaste problem. Exportens andel av vår bnp befinner sig på en rekordlåg nivå, 21 procent, bristen på trovärdighet speglar sig i försämrad kreditvärdighet för republiken och dess finansinstitut. Det finns ett stort antal åtgärder som är nödvändiga för att råda bot på detta, men dessa har egentligen föga med medlemskapsfrågan att göra, och måste därför kunna lösas på ett nationellt plan.

Mitkä ovat ne kansalliset luovuttamattomat edut, joita on puolustettava, jos katsomme tärkeäksi EY:n muodostaman arvoyhteisöön menon? Yhdessä valiokunnan pönnössä luetaan nämä edut. Voidaan sanoa, että varmaankin suuri enemmistö maassamme on yhtä mieltä niistä, jolloin toivomukset saattavat tuntua aivan liian yleisiltä ja jopa mitäänsanomattomilta. Saattaakin olla syytä kysyä, onko neuvotteluissa todellakin kysymys tästä ja eikö nyt suorastaan pyritä tekemään EY vastuulliseksi sellaisestakin, mikä meidän tulisi pyrkiä ratkaisemaan omin päin.

Maan, Suomen, kulttuurista ei kerro kovin paljon viittaus sen "omaehtoisuuden" puolustamiseen, kun otetaan huomioon, että kulttuurimme kehityksen useimmissa parhaissa asioissa on kyse eri virikkeiden vuorovaikutuksesta, joista useimmat ovat kansainvälisiä. Voi kuulostaa itsestäänselvyydeltä, kun sanotaan Alvar Aallon omaleimaisuuden muodostuvan klassisismien, nykyaikaisen eurooppalaisen arkkitehtuurin ja Suomen luonnon tarjoamien virikkeiden välisestä harmoniasta tai suurimman kansainvälisen tunnustuksen saaneen ruotsinkielisen runoilijan, nimittäin Edith Södergranin, varttuneen ja eläneen eri kielten ja kulttuurivaikutteiden sekaympäristössä.

Kulttuurin "omaleimaisuutta" on pikemmin-kin kansamme lukutaito, kirjastojemme suuri määrä, korkeatasoinen musiikkikulttuuri ja edustavien taiteilijoiden suuri määrä useilla aloilla. Heille lähes kaikille yhteistä on kuitenkin suomalaisuus oppiaikoinen ulkomailla ja pyrkimys tietojen perusteella rajojen ulkopuolisesta

maailmasta luoda omaleimaisuutta erityishedoilla, jotka johtuvat asuinpaikasta, ilmastosta, sosiaalisesta ympäristöstä, ilman että heitä askarruttaisi alituisesti kysymys siitä, mikä on suomalaista. Suomalaista on se tosiasia, että he ovat suomalaisia.

Vårt land har genom historiens gång utsatts för influenser utifrån. Ibland har man försökt bekämpa dem, ibland varit mottaglig. Ibland har det också förefallit att försvarsberedskapen mot dessa influenser är alltför hög, dvs att man avvisat det främmande därför att det är främmande, utan att närmare tänka efter vad det är. Därför är det viktigt att termen "omaehetsis" definieras på ett öppet sätt i medvetande om vikten av öppen internationell kommunikation och med hänsyn tagen till att de viktiga kulturbesluten i vårt land fattas här i Finland, inte inom EG, trots att vissa övernationella normer kan tänkas bli verklighet.

Kysymys kansallisista eduista ei ole kuitenkaan ainoa kohta, jossa valiokunnan mietintö jää jossain määrin epäselväksi. Useissa kohdin puhutaan "eurooppalaisesta identiteetistä" sitä tarkemmin määrittelemättä. Yhtenä syynä voidaan ajatella olevan sen, ettei historiallinen kokemus Suomen näkökulmasta aina ole yhtä sen kanssa, mitä tavallisesti kutsutaan eurooppalaiseksi kokemukseksi, vaikka tällaisen termin käyttäminen objektiivisesti tarkasteltuna voikin olla kyseenalaista. Ranskalla, Saksalla, Italialla ja Isolla-Britannialla ei suinkaan kaikissa suhteissa ole ollut yhteistä näkemystä historian kulusta.

Eurooppalaisella identiteetillä voidaan sitä vastoin ajatella tarkoitettavan eräitä yhteisiä arvostuksia, kuten oikeusvaltion periaatteita, demokratian ja monipuoluejärjestelmän kunnioittamista, mutta myös vakaumusta siitä, että sosiaalinen markkinatalous on yksi tapa pyrkiä sillan rakentamiseen rikkaiden ja köyhien välisen kuilun yli ja tarjota suotuisat edellytykset taloudelliseksi kehitykselle. Epäilemättä Suomen kansan suuri enemmistö hyväksyy nämä yleiset periaatteet.

Mitä sen sijaan tulee historialliseen kokemukseen, Suomi on matkalla itsenäisyyteen ja itsenäisyytensä 75 vuoden aikana ollut osallisena paradoksaalisesti toisistaan poikkeavissa malleissa. Itsenäisyyden yleiseksi hyväksymiseksi tarvittiin uudelta neuvostovaltiolta tunnustus, samalla kun länsivallat pyrkivät luomaan itse-

näisten reunavaltioiden puskurin Neuvostoliiton ympärille. Toisen maailmansodan aikana Suomi joutui Neuvostoliiton häikäilemättömän hyökkäyksen kohteeksi ja ajautui sitten jatkossa samalle puolelle Hitlerin Saksan kanssa joutumatta miehitetyksi tai menettämättä itsenäisyytään. Kun Suomi rituaalimaisesti ylläpiti ystävällisiä suhteita Neuvostoliittoon yysopimuksen symboloimana, maallemme oli suurta hyötyä neuvostokaupasta, joka antoi meille halpoja raaka-aineita ja takasi aina 20 prosentin viennin teollisuustuotannollemme. Oli siis olemassa selvät syyt niin vaikeasti saavutettavan puolueettomuuden ylläpitämiseen suurvaltariiriitojen aikana ja oli tilaa maltilliselle geopolitiiselle ajattelulle, joka useissa kohdin erosi siitä, mitä voitaisiin kutsua länsieurooppalaiseksi normiksi.

Samalla on kuitenkin korostettava, mitä ei mieluiten pitäisi sanoa julkisuudessa, että toisen maailmansodan voittajaliittoutuman molemmat osapuolet pitäytyivät ns. Jaltan sopimuksen määräyksiin, mikä merkitsi Suomen pysymistä läntisenä, kuten Länsi-Berliinikin pysyi. Myös tiettyä psykologista suojaa oli siinä tosiasiasa, että amerikkalainen sotilaallinen läsnäolo Euroopassa Naton symboloimana merkitsi pelotetta, arvioitiinpa sitten miten tahansa Neuvostoliiton tuolloisia imperialistisia pyrkimyksiä, jotka kuitenkin vaikuttivat rajoittuneen pitämään satelliitteina suuria Keski- ja Itä-Euroopan alueita, ns. kansandemokratioita mukaan lukien saksalaisen osavaltion, jota juhlallisesti kutsuttiin Saksan demokraattiseksi tasavallaksi.

Det för oss gynnsamma grannskapsförhållanden med Sovjet gjorde att vi ögarne ville säga vem och vilka vi egentligen hörde samman med, utom i den form som Kekkonen i ett tal uttryckte det, att Finland skulle förbli kapitalistiskt oberoende av den övriga världens förändringar. På den tiden fanns det ännu många hos oss som trodde att den så kallade socialismen i Sovjet och Östeuropa var en hållbar och ekonomiskt intressant styresform. De rätta dimensionerna i den sociala och ekonomiska katastrofen i dessa länder skulle ju uppenbaras först mot slutet av 80-talet.

Om vi ansluter oss till vad som vagt kallas en europeisk identitet, är konsekvensen därav att vi är villiga att försvara de värderingar som inbegrips i detta, någonting som kan bli lättare i och med att vår granne Ryssland på allvar söker

anslutning till denna identitet, och de motsatsfyllda paktsystemens tid är förbi.

Herra puhemies! Eurooppalaiseen identiteettiin sisältyvä kokemus osoittaa myös, että Euroopan valtioiden väliset muita valtioita vastaan suuntautuneet strategiset liittoutumat ovat anakronismia, joka on lisäksi aiheuttanut suuria kärsimyksiä Euroopalle. On myös vaikeaa kuvitella, että laajentuneen alueen hallinta merkitsisi sinänsä etua. Tämä huomio koskee erityisesti Venäjää suunnattomine maapinta-aloineen. Vanha Venäjä ja Neuvostoliitto elivät kuvitelmassa aluelaajennuksesta, ideologia, joka oli ehkä hakenut inspiraationsa Yhdysvalloista, joka harjoitti ekspansiolitutiikkaa ostaen ja suostutellen. Yksi kannattavimmista kaupoista oli Alaska, josta Venäjä kuitenkin jostain syystä luopui.

Jos kuitenkin edellytetään, että Venäjästä ei tule alueellisesti ekspansiivista, ja tämä on ainakin minun mielipiteeni, Suomessa on historiallisessa muistissa heijastuma ajasta, jona Suomi oli uhattuna. Tällöin saattaa vaikuttaa luonnolliselta ja tarjota suurempaa turvallisuutta, jos emme ole vain EY:n, vaan myös Länsi-Euroopan unionin jäseniä, sen sijaan että jaisimme pitkäksi kiilaksi EY-Ruotsin ja Venäjän välille, jonka tulevaa kehitystä emme voi varmuudella ennustaa.

Tällaisen kannanoton seuraukset ovat epäselvät, mutta tämä asettaa kysymyksen puolueettomuudestamme tempelinharjalle. Valiokunnan mietinnön puolueettomuusvaraus syntyi äänestyksellä, kun taas vähemmistö olisi pitänyt parempana toista tulkintaa eli sitä, että menettämme EY-jäsenyyden myötä perinteisen puolueettomuutemme, mutta päättämme tietysti edelleen itsenäisesti puolustuksestamme. Jostakin maamme poliittisessa liturgiassa kauan vallinneesta luopuminen näytti valiokunnan enemmistöstä vaikealta siitä huolimatta, että uudelleenajattelua on jatkuvasti tapahtunut maamme ulkopolitiikassa johdossa.

En kuitenkaan voi olla lainaamatta presidentti Koivistoa ja yhtä hänen ajatteluaan kuvaavaa lausuntoa, joka julkaistaan muutaman päivän kuluttua: "Jos haluaa olla mukana kansainvälisessä yhteistoiminnassa, täytyy noudattaa siellä vallitsevia lakeja. Ollaan mukana jollakin äänimäärällä suuressa joukossa päätöksiä tekemässä, mutta siitä tulee sitten myös turvallisuutta lähinnä muussa kuin poliittisessa ja sotilaallisessa mielessä. Ei anna tilaa sitten maakohtaiselle

hullutellulle." Julkaistaan kahden päivän kuluttua Suomen Kuvalehdessä. Se on kyllä minun haastatteluni. (Ed. Jaakonsaari: Mainoskatko!) — No, totta kai!

Presidenten brukar anse att man inte skall tolka hans uttalanden, men mycket av det han säger direkt kräver en tolkning, på grund av hans filosofiska uttryckssätt. Min tolkning är, att han här, med vissa inskränkningar, talar om nationell säkerhet på ett högre plan, genom medlemskap och vad därav följer, och att denna säkerhet bör vara vår högsta ledstjärna.

Sanoin omana tulkintanani — presidenttiä hän ei pitäisi tulkita, tulkitsenpa kuitenkin — että presidentti tässä eräin rajauksin puhuu kansallisesta turvallisuudesta korkeammalla tasolla jäsenyyden kautta ja sen mukanaan tuomin seurauksin ja että tämän turvallisuuden tulee olla korkeimpana johtotähtenä. Tätä voi tietysti edelleen tulkita kuten haluaa.

Neutralitetspolitiken får därigenom en ny innebörd. Jag kan i detta sammanhang inte låta bli att citera det av Sveriges riksdag antagna enhälliga utskottsbetänkandet, som dels säger att "Sveriges militära alliansfrihet syftande till att vårt land skall kunna vara neutralt i händelse av krig i vårt närområde består", men också på tal om framtidens institutionella samarbete i Europa att "det rör sig emellertid om för Europas säkerhet kvalitativt nya former av samverkan, i vilken alla europeiska länder har en roll att spela. Det går inte i dag att utskilja någon naturlig slutpunkt för denna integrationsprocess".

Tässä Ruotsinkin parlamentti varoittaa siitä johtopäätöksestä, että tänään voisimme sanoa, mikä on integraatioprosessin päätepiste. Sitä meidän ei ole syytä arvuutella. Jos olemme osa eurooppalaista identiteettiä, tällöin olemme osallisena eurooppalaisessa arvoyhteisössä, jonka tavoitteita ja tarkoituksia olemme halukkaat puolustamaan.

On moraalisesti mahdotonta olla tuomitsemassa jyrkästi hajaavan Jugoslavian kansallismielisten tulosta tai sitä, miten Romania kohtelee unkaria puhuvaa vähemmistöään, samalla kun meidän saatettaisiin ajatella sulkevan silmämme Baltian valtioiden tai itäisen lähialueemme Venäjän tapahtumien arveluttavilta puolilta, varsinkin kun Venäjä pyrkii osalliseksi siitä samasta arvoyhteisöstä, jonka tavoitteena on, että tule-

vaisuuden eurooppalaiset voisivat elää pelotta yhdessä ja jossain määrin vähentäisivät kansallisia intohimojaan ja ristiriitojaan, jotka varjostavat olemassaoloamme vielä pitkään, hamaan tulevaisuuteen.

Harvoin korostettu tosiasia on, että kahden maailmansodan voittajavallat ylhäältä tulevalle päätöksellä patosivat kansakuntien ja kansallisuuksien itsenäisyyspyrkimykset tietenkin eräin poikkeuksin, joista yhtenä oli Suomi. Tämän vuoksi ei ole hämmästyttävää, että samalla, kun puhutaan integraatiosta, voidaan puhua disintegraatiosta, toisin sanoen aikaisempien liittovaltioiden jakamisesta pieniin itsenäisiin valtioihin, kuten on tapahtunut Sloveniassa ja Kroatiassa ja voidaan ajatella tapahtuvan Tšekkoslovakian jakamisella disintegraation edetessä edelleen muuallakin.

Tämä on tässä sanottu valiokunnan mietinnössä esitetyn Euroopan politiikkaan ja todellisuuteen liittyvän epävarmuustekijän korostamiseksi. Meidän kaikkien tulee olla tietoisia siitä, että rikkaiden ja köyhien maiden välisen kuilun tasoittamisen tulee olla tulevan eurooppalaisen politiikan päämotiivi ja että tästä syystä monet maassamme EY:n täysjäsenyyden puolesta puhuvat ovat vakuuttuneita siitä, että ainoastaan tässä sopimusyhteisössä pystymme myötävaikuttamaan aktiivisesti tähän prosessiin. Kenenkään intressissä ei voi olla sellaisen Euroopan linnoituksen, lähinnä länsieurooppalaisen linnoituksen, luominen, jossa palkkaolot ja elintaso ylittävät moninkertaisesti entisten kansandemokratioiden ja entisen Neuvostoliiton tason. Euroopan taloudellisesti voimakkain valtio Saksa on valmis politiikallaan myötävaikuttamaan tällaiseen tasoitukseen, kun taas Suomen omat voimavarat eivät edes lähialueilla vaikuta tällä hetkellä kovin vakuuttavilta.

Klyftan mellan rika och fattiga är självfallet också ett globalt problem. Det innebär att vi inte bör eller kan medverka i europeisk integration samtidigt som vi glömmer de globala problemen. Ur den synpunkten sett förefaller det vara schizofrent att samtidigt söka medlemskap i EG och minska vårt bistånd.

Ser man tillbaka på åren 1989—1991 och vad som skedde då finns det ytterligare skäl att varna för alltför vittgående spekulationer om arten av det europeiska samarbetet. Samtidigt tvingas man konstatera att detta samarbete finner sin form genom EG och dess strävan att finna en framtid i samarbete, inte i konflikt. Samarbete

inom övernationella organ leder till att man uppgger något av det egna, men man vinner samtidigt något annat, ett slags delägarskap i Europa.

EY haluaa jatkaa Maastrichtissa päätetyllä tiellä. Tanskan kansan äskettäin niukalla enemmistöllä antamaa päätöstä pidettiin tässä suhteessa suurena takaiskuna. Suomalaisille vastustajille on kuitenkin sanottava, että Tanska on yhä edelleen EY:n jäsen ja että sillä tuskin on varaa jättää yhteisöä. Lisäksi kansallisilla eduilla on merkittävä rooli yhteistyön tulevassa muotoutumisessa, mikä tietenkin saattaa johtaa tilapäisiin takaiskuihin sekä Etan että EY:n laajentumisen osalta.

Det vore inte heller önskvärt ur finländsk synpunkt om det uppstod ett kärn-EG bestående av de större industrinationerna inom den nuvarande gemenskapen, och dessa gick vägen vidare till monetär union, gemensam valuta, gemensam centralbank och vissa övernationella normer för de offentliga finanserna. Resten av Europa, inklusive Finland, skulle då bli åskådare och tvingas godta vad de andra bestämmer.

En princip som det nuvarande EG betonar kallas på ett för de flesta obegripligt språk subsidiaritetsprincipen. I Sverige använder man beteckningen närhetsprincip, medan det finska språkbruket talar om "toissijaisuus". Självt skulle jag ha föredragit den svenska termen, eftersom den i klartext säger vad EG syftar till, att beslut som kan göras på lokalt och regionalt plan skall göras där, vilket innebär att de nationella parlamentens roll minskar. Vi har länge i Finland levit i ett statscentralistiskt system, med ett övermått av detaljerade lagar och bestämmelser. De som strider för medborgarnas rättigheter mot staten, eller t.ex. vill att vi själva bestämmer över vad som byggs på våra stränder och hur, bör kunna acceptera denna närhetsprincip utan att vid varje tillfälle gripa till ett spöke, även kallat Bryssel, som förmodas kunna förstöra någonting av det som vi anser vara viktigt.

Arvoisa puhemies! Jäsenyysneuvottelujen voidaan ajatella venyvän, ja nyt valiokuntiin lähetettävä Eta-sopimus voi jäädä voimaan luultua pitemmäksi aikaa. Eta-sopimuksesta seuraava lakien harmonisointi on askel kohti EY-jäsenyyttä ja merkitsee, että valittaessa toinen valitaan oikeastaan toinenkin. Jokin muu olisi epärehellistä ja lisäksi epäedullista meille, koska en

voi kuvitella Luxemburgissa sijaitsevan EY-tuomioistuimen ottavan kovin merkittävästi huomioon ei-jäsenvaltioiden toiveita.

Siitä huolimatta, että olen yrittänyt kertoa, etteivät läheskään kaikki RKP:n äänestäjät ja poliittisesti vastuulliset henkilöt ole yksimielisesti Euroopan yhteisön kannalla, ruotsalainen eduskuntaryhmä yhtyy ulkoasiainvaliokunnan ehdotukseen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ennen substanssiasioihin pureutumista vihreä eduskuntaryhmä haluaa kiinnittää huomiota eräisiin yleisluonteisiin näkökohtiin Suomen osuudessa meneillään olevassa integraatioprosessissa.

Kun Suomen hallitus jätti maaliskuun 18 päivänä jäsenyyshakemuksen Euroopan yhteisölle, näytti ilmeiseltä, että hakemalla mainitun yhteisön jäsenyyttä Suomi on käytännössä hake-massa sen korvaavan, Maastrichtissa sovitun Euroopan unionin jäsenyyttä.

Tuolloin näytti myös ilmeiseltä, että Euroopan unionin muodostamiseen tähtäävä prosessi etenee Maastrichtissa sovitulla tavalla. Tämä odotus näyttää tämän päivän valossa hyvinkin optimistiselta. Integraatiovauhti näyttää olleen EY-maiden kansoille ja monille päätöksentekijöille selvästikin liian luja. On luonnollista, että integraation jatkoon onnistuminen edellyttää, että kaikki osapuolet tuntevat hyötyvänsä yhteisestä hankkeesta. Näin ei näytä nyt olevan.

Saksassa kevään korvalla pidetyt osavaltio-vaalit kertoivat, että osavaltiot, Länder, eivät halua noin vain luovuttaa valtaansa EY:n tai EU:n päämajaan. Ranskassa on noussut "Pelastakaa ranskalainen maaseutu" -liike. Siellä tosin parlamentti hyväksyi Maastrichtin sopimuksen edellyttämät muutokset Ranskan perustuslakeihin, mutta Tanskan kansanäänestyksen tuloksen tietoon hallitus lupasi kansalle kansanäänestyksen. Irlanti järjestää sellaisen jo aiemman päätöksen mukaan vielä tänä kesänä, muutaman päivän kuluttua.

Suuren ongelman nyky-EY:lle on tuottanut Tanskan sitovan kansanäänestyksen kielteinen tulos. EY joutuu nyt miettimään tarkoin Tanskan osuutta yhteisössä ja sitä, laajentuuko yhteisö Efta-mailla ja jos, niin millä aikataululla. Vaikuttaako tämä Suomen jättämän EY-jäsenyyshakemuksen käsittelyaikatauluun, ei ole vielä nähtävissä.

Nähdyillä ja koetuilla vastalauseilla, muilla mielenilmaisuilla ja kansanäänestystuloksella on tietenkin oma merkityksensä itse Euroopan unionin muodostamisprosessin kannalta. Maastrichtin sopimukseen liittyi jo erivapauksia ja/tai varauman ilmauksia erälle EY:n nykyisille jäsenvaltioille kuten Englannille.

Kuvattua taustaa vastaan Suomen pääministerin lausunto EY-tiedonantoa eduskunnassa käsiteltäessä vaikuttaa vähintäänkin pitkälle menevältä. Pääministeri Ahohan lausui sanatar-kasti seuraavasti: "Maastrichtin sopimuksella on sovitettu Euroopan unionin yhteisestä ulko- ja turvallisuuspolitiikasta, puolustusulottuvuuden kehittämisestä ja Länsi-Euroopan unionin roolista. Suomi on valmis hyväksymään sopimuksen velvoitteet ja osallistuu rakentavasti niiden toimeenpanoon siten kuin Maastrichtissa on päätetty."

Näin varauksettomasti yksikään EY:n nykyisistä jäsenvaltioista ei liene Maastrichtin päätös-asiakirjaa toistaiseksi hyväksynyt. Ajateltakoonpa vaikka Englannin parlamentin ilmaisemia perusteita sopimuksen hyväksymiselle. Sehän totesi Maastrichtin sopimuksen hajasijoittavan valtaa Euroopan unionin alueella ja katsoi sopimuksen sallivan Englannin kulkevan omaa tietään unionin sisällä. Suomen ulkomaankauppa-ministeri taas perusteli asiaa eduskunnassa toteamuksella, että Suomen "on nielaistava EY:n tyyliin koko koukku".

EY:n parlamentin vihreä ryhmä äänesti Maastrichtin sopimusta vastaan mm. sen vuoksi, että EY:stä muodostettavan Euroopan unionin rakenteet ovat yhä edelleen epädemokraattisia eikä päätöksenteko ole nyt eikä Maastrichtin sopimuksella ole oleva EU:ssa kansanvaltaisessa valvonnassa.

Meidän eduskuntaryhmämme yhtyy tähän europarlamentin vihreän ryhmän kritiikkiin. Meidän mielestämme Suomen tulee suhtautua nykyistä kriittisemmin ja erittelevämmin Maastrichtissa sovituihin EY:n kehitystavoitteisiin. Emme myöskään hyväksy EY:n harjoittamaa painostusta, jossa Suomen tulisi etukäteen sitoutua paitsi jo tehtyihin päätöksiin myös tuleviin ratkaisuihin, jotka ovat kaikkialla Euroopassa vilkkaan kansalaiskeskustelun ja kritiikin kohteita.

Eduskuntaryhmämme toteaa, että sosiaalisen ulottuvuuden osalta Maastrichtin sopimus ei juurikaan muuttanut EY:n sosiaalipoliittista linjaa. EY:n yhteinen sosiaalipoliittikka on ollut näihinkin saakka hyvin vaatimatonta, eikä nä-

köpiirissä ole suoranaisia harmonisointipaineita. Kuitenkin välillisesti sisämarkkinat, arvonlisäverotuksen harmonisointi ja rahaunionivaatimukset merkinnevät ajan myötä paineita sosiaalipoliittikankin yhtenäistämiseen.

Arvoisa puhemies! Eduskunta on saanut tämän vuoden puolella käsiteltäväkseen sekä EY-selonteon että EY-tiedonannon. Näistä edellinen on johtanut eduskunnassa varsinaiseen substanssikeskusteluun. Erikoisvaliokunnissa käyty EY-keskustelu tuotti erään laskelman mukaan noin 140 neuvottelutavoitetta jäsenyysneuvotteluihin. Kun erikoisvaliokunnat ovat nimenomaan asiantuntijavalioikuntia, kertoo tämä luku siitä, että pääministeri Ahon olisi tullut käyttää toteutunutta enemmän asiantuntijoita siteerattua EY-tiedonantopuhetta laatiessaan tai laadituttaessaan.

Hallituksen valitseman linjan mukaisesti itse jäsenyyshakemusasiakirjahan oli vain yhden virkkeen mittainen. Tähän ainokaiseen ei sisällynyt varauksia, ei neuvottelutavoitteita eikä poikkeusvaatimuksia.

Jatkossa on tietenkin erityistä merkitystä sillä, mitkä eduskunnan ja sen erikoisvaliokuntien hyväksymistä neuvottelutavoitteista istuva hallitus vie eteenpäin ja mitkä se karsii pois. Kysymys on perimmältään eduskunnan roolista koko integraatioprosessissa.

Mainitsin edellä europarlamentin vihreän ryhmän kritiikin, joka kohdistuu organisaation demokratiavaajeeseen. Demokratiaa ei tule unohtaa myöskään kansallisella tasolla, kun suhteita EY:hyn järjestetään joko Eta-järjestelyllä tai EY-täysjäsenyydellä. Olkoon Suomen suhteiden järjestely EY:hyn kumpi hyvänsä, on vihreän eduskuntaryhmän mielestä eduskunnan roolin oltava keskeinen neuvottelutavoitteiden asettamisessa.

Käytännössä tämä vaatimus edellyttää viikoittaista tai jopa päivittäistä vuoropuhelua eduskunnan ja hallituksen välillä. Hallituksen on tuotava neuvottelutavat oman eduskuntamme integraatioasioita käsittelevän valiokunnan tietoon, ennen kuin ne viedään kansainväliseen neuvottelupöytään. Hallituksen on myös vastattava valiokuntien lausunnoissa esitettyihin neuvottelutavoitteisiin ja ilmaistava kantansa niihin. Eduskunnalla tulee olla vuoropuhelussa mahdollisuus tarkentaa tarpeen vaatiessa kannanottojaan ja asettaa uusia neuvottelutavoitteita. Toteamme tyydytyksellä, että ulkoasiainvaliokunta on päättänyt samanlaiseen johtopäätökseen.

Arvoisa puhemies! Suomen sisäiseen demokratiaan kuuluu myös neuvoa-antavan kansanäänestyksen järjestäminen mahdollisesta EY-jäsenyysneuvottelutuloksesta. Kaikki eduskuntapuolueet ovat tuoneet tavalla tai toisella julki kannatuksensa kansanäänestykselle ennen jäsenyysasian lopullista ratkaisua eduskunnassa. Tähän saakka kaikki merkittävät kannanotot tässä asiassa ovat olleet "on tarkoitus järjestää"-tasolla. Tämä koskee myös pääministerin lausuntoja eduskunnassa. Vihreä eduskuntaryhmä antaa arvoa ulkoasiainvaliokunnan kannanotolle, jonka mukaan "valiokunta pitää tällaisen kansanäänestyksen järjestämistä välttämättömänä".

Kiinnitämme tässä yhteydessä huomiota tarpeeseen muuttaa EY-slangia kotimaisille selkokielille, kun EY- ja Eta-asioista tiedotetaan kansalaisille. Mielestämme myös kansalaisjärjestöjen tulee osallistua virallisten tahojen ohella tiedotukseen EY-jäsenyyden myönteisistä ja kielteisistä puolista. Tähän ne tarvitsevat luonnollisesti varoja siinä missä virallinen tiedotuskin.

Toinen lähitulevaisuuteen liittyvä asia on jo mainittu eduskunnan rooli EY-jäsenyyteen liittyvissä neuvotteluissa, joihin kuuluu osittain myös yhteisön direktiivien saattaminen osaksi Suomen lainsäädäntöä. Tämä koskee jo Eta-järjestelyä. Tanska antoi tässä suhteessa mallikelpoisen mallin perustamalla jäsenyysneuvottelujen alkuvaiheessa markkinavalioikunnan, joka viikoittain seuraa EY:ssä käytäviä neuvotteluja ja antaa myös neuvotteluohjeita. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä meidän eduskuntaamme on saatava vastaava valiokunta. Sillä on käyttöä sekä ajatellen Eta-järjestelyä että mahdollisesti käynnistyviä EY-jäsenyysneuvotteluja. Nykyinen suuri valiokunta tulee muodostaakin eduskunnan integraatiovaliokunnaksi.

Niin Suomen eduskunnan, sen integraatiovaliokuntana toimivan suuren valiokunnan kuin kansalaiskeskustelunkin kannalta on suurimerkityksellistä, että niin asioiden valmistelu kuin päätöksentekokin tulevat Euroopan yhteisöissä julkisiksi. Valitettavasti EY ei ole vielä omaksunut Pohjoismaiden julkisuuskäytäntöä. Meillä se ilmenee mm. asiakirjojen julkisuutena ja poliittisen päätöksenteon avoimuutena. EY:ssä lopulliset päätökset ovat julkisia, mutta muut asiakirjat ja äänestystulokset pääsääntöisesti salaisia. Vihreä eduskuntaryhmä toteaaakin, ettei EY:n nykyinen päätöksenteko täytä pohjoismaiseen kan-

sanvaltakäsitykseen sisältyviä julkisuuskriteerejä. Suomen onkin jäsenyysneuvotteluissa vaadittava julkisuusperiaatteen käyttöönottoa EY:ssä niin asioiden valmistelussa kuin varsinaisessa päätöksenteossakin.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhteisöjen muuttuminen Euroopan unioniksi merkitsee Maastrichtin päätösasiakirjan mukaan keskeisiä muutoksia mm. ulko- ja turvallisuuspolitiikan alueilla. Euroopan viime aikojen tapahtumat ovat jo nopeuttaneet EY:n askelia yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tiellä. Pääsääntöisesti näiden lohkojen päätökset edellyttävät yksimielisyyttä. Suuriin puolustuspoliittisiin ratkaisuihin varaudutaan yksimielisyysperiaatteen pohjalta vuonna 1996, jolloin ministerineuvosto antaa raporttinsa asiasta.

Suomalaisessa keskustelussa on viime aikoina kiinnitetty jopa yksipuolisesti huomiota länsi-integraatioon. Kuitenkin Suomen geopolitiittisesta sijainnista johtuen kehitys EY:n ulkopuolisessa Euroopassa, erityisesti Venäjällä, on kannaltamme erityisen merkityksellistä. Suomen kannalta ei ole mitään kiirettä linjata uudestaan suhtautumistamme EY:ssä kaavailtuun ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Suomen kansallisten etujen mukaista on tehdä kaikki voitava yhteiseurooppalaisen Etykin kehittämiseksi. Etykin meneillään olevan kokouksen järjestäjänä Suomen tulee käyttää tämä maailmanhistoriallinen mahdollisuus täysimääräisesti hyväksi.

Ulkopoliittiset linjamäärittelymme eivät voi olla vihreän eduskuntaryhmä mielestä kohteena EY:n jäsenyysneuvotteluissa. Meidän on pidettävä kiinni suvereniteetistamme ja pidettävä itsellemme oikeus oman ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan määrittelyyn. Vihreä eduskuntaryhmä toteaa tyytyväisyydellä, että sen UaV:ssa olevan edustajan kannanotoilla on ollut merkitystä valiokunnan puolueettomuus/liittoutumattomuus-kannanmäärittelyssä.

Arvoisa puhemies! Olipa kysymys Eta-järjestelystä tai EY-täysjäsenyydestä, niin sopeutumiset maantieteellisiin ja kulttuurieroihin EY:n nykyisen alueen ja Suomen välillä tulevat muodostamaan merkittävän ongelmatekijän. Kun ottaa huomioon EY:n perustaneiden valtioiden maantieteellisen sijainnin, on luonnollista, etteivät EY:n keskeiset sopimukset tunne pohjoisuus-käsitettä. EY-maat kuuluvat joko Välimeren tai lehtimetsäkasvillisuusvyöhykkeeseen, kun taas maamme kuuluu pääosiltaan pohjoiseen havumetsävyöhykkeeseen. Kasvillisuusvyöhyke-eroista, siis ilmastollisista ja myös maape-

rällisistä eroista, seuraa, että kasvintuotantoluvut ovat Keski- ja Etelä-Euroopassa noin kaksinkertaiset verrattuina vastaaviin lukuihin Suomessa. Kun kasvukauden pituus on eteläisimmässä Suomessa noin 170 vuorokautta, on se esimerkiksi Irlannissa noin 360 vuorokautta. Suomessakin on samojen seikkojen vuoksi alueellisia tuotantoeroja. Viljan viljely ei nimittäin onnistu Oulujoen pohjoispuolella. Vertailun vuoksi on syytä palauttaa mieliin, että Ruotsin maataloudesta laajimmillaan 19 prosenttia sijaitisi samoilla leveyspiireillä, millä maataloutta Suomessa nyt harjoitetaan.

Tähän saakka EY:n yhteisessä taloudessa maataloudella on ollut keskeinen sija. Enimmillään noin 60 prosenttia budjetista on käytetty tavalla tai toisella maataloustuotteiden kauppaan ja maatalouselinkeinon tukemiseen. Tarvetta on ollut omiaan lisäämään se, että monet alueen maataloudenharjoittajat ovat pyrkineet äärimmilleen kohottamaan tuotantolukuja. Lähivuosina osuus laskee alle 50 prosentin samalla, kun budjetin kokonaissumma nousee merkittävästi, mikäli Delorsin toiveet toteutuvat.

Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden kannalta on merkityksellistä, että vaikka maatalouskauppa on vapaata yhteisön sisällä, EY hyväksyy sisäisesti joukon tietynlaisia tukimuotoja, joita on kaikkiaan 16 kappaletta, tosin valtaosiltaan tilapäisiä. Hyväksyttävää on mm. investointien, kirjanpidon, yhteistyön, markkinoinnin, ammattikoulutuksen, kesannoinnin, tuotannon laajaperäistämisen ja pellon käyttämisen non food -tuotantoon tukeminen. Tilapäisiin tukimuotoihin kuuluvat myös vuoristo- ja epäsuotuisten alueiden tuki. Näistä maksetaan EY:n maatalousrahastosta neljännes ja loput kolme neljänneistä kunkin valtion kansallisesta budjetista. Vaikka käytetyt tukimuodot otetaan huomioon, EY:n nykyiseksi tuottajahintatasoksi muodostuu noin puolet siitä, mikä on Suomen nykyinen tuottajahintataso. EY ei tunne eikä siis myöskään hyväksy kansallista omavaraisuutta maataloustuotannossa.

Gattin Uruguayn kierros on eräänlainen "uhka" EY:n ylituotannosta kärsivälle maataloudelle. EY näyttää pyrkivän varautumaan ns. Dunkelin ehdotuksen mahdolliseen hyväksyntään kaksoisstrategialla. Sen mukaan se, mikä hävitään Gattin uuden maatalouttakin koskevan sopimuksen tuloksena, tulee voittaa ottamalla maataloudesta luopuvat muut Pohjoismaat kuin Tanska yhteisön jäseniksi ja siten nettomaksajina elintarvikkeiden uudeksi ostoky-

kyiseksi sisämarkkina-alueeksi. Toinen keino on laajaperäistä maataloutta siirtymällä suoraan tulotukeen viljelijälle.

Suomen maataloudesta sen pääosa loppuisi jäsenyystilanteessa luonnon tuotanto-olojen vuoksi joka tapauksessa, jollei erityisiin toimenpiteisiin ryhdyttäisi. Luomutuotanto tarjoaa jonkinlaisen kompensatiivaihtoehdon, mutta silläkin on rajansa. Kun taloudelliselta merkitykseltään suurin ero Eta-järjestelyn ja EY-jäsenyyden välillä on juuri maatalouden osuudessa, muodostunevat maatalouden osuutta koskevat asiat yhdeksi vaikeimmista neuvottelukysymyksistä.

Vihreä eduskuntaryhmä edellyttää, että mahdollisessa jäsenyystilanteessa EY korvaa Suomelle maatalousrahastostaan sen tuottavuuseron, joka luonnonolojen puolesta vallitsee EY-alueen ja Suomen välillä. Tämä tapahtuu korottamalla ns. interventiohintaa. Tämä vaatimus on sopusoinnussa EY:n oman säädösten ja tuotanto-olojen tasavertaisuustavoitteiden kanssa.

Arvoisa puhemies! Kun Tanska liittyi yli 20 vuotta sitten EY:n jäseneksi, se sai oikeuden kansalliseen rantojen omistuksen rajoittamiseen. Suomen liittyminen EY:n jäseneksi voisi synnyttää paineita rakentaa Suomen herkäät rannat lopullisesti liian täyteen. Vihreän eduskuntaryhmän mielestä rantojen suojele lialta rakentamiselta on länsieurooppalaisen mallin mukaisesti hoidettavissa kansallisin toimin säätämällä rantalaki, joka kieltää uudisrakentamisen pääsääntöisesti 100:aa metriä lähemmäs rantaa.

On arvioitu, että Euroopan yhdentyminen tulee lisäämään autoliikennettä hälyttävästi. Suomen oloissa vaara autoilun lisääntymisestä syntyy siitä, että auto- ja bensiinivero laskevat ja toisaalta arvonlisäveroon siirtyminen uhkaa nostaa julkisen liikenteen palvelujen hintaa. Suomen onkin sijoitettava julkiseen liikenteeseen nykyistä enemmän julkisia varoja. Kautpungeissa voitaisiin ottaa aivan hyvin tietullit käyttöön.

Olipa Euroopan unionin kohtalo mikä tahansa, EY tulee kehittymään sisäisesti kohti nykyistä kiinteämpää taloudellista yhteistyötä. Tämä puolestaan edellyttää välillisen verotuksen harmonisointia. Kun YK:n Rio de Janeiron ympäristökokouksen alustavalta agendalta poistettiin ympäristöverot kehitettävien keinojen listalta, on mitä tärkeintä, että Suomi edistysellisenä valtiona pyrkii kaikilla foorumeilla korvaamaan tämän virheliikkeen. Vihreä eduskuntaryhmä edellyttääkin Suomen vai-

kuttavan määrätietoisesti EY-jäsenyysneuvotteiluissa siihen, että EY ottaa mahdollisimman pian käyttöön vaikutuksiltaan riittävät ja kattavat ympäristöverot.

EY:n ensisijaisena tavoitteena on taloudellisen toimeliaisuuden lisääminen laajalla vapaakauppaan perustuvalla sisämarkkina-alueella. Tämä vaatimus on vakavassa ristiriidassa ympäristönsuojelun vaatimusten kanssa. Luonnon tuhoaminen taas tuhoaa ennen pitkää tuotannolliset edellytykset. Vihreä eduskuntaryhmä edellyttääkin, että Suomi vaikuttaa määrätietoisesti EY-jäsenyysneuvotteiluissa siihen, että Rooman sopimusta sovelletaan niin, että ympäristönsuojelua ei voi tulkita kaupan esteeksi tilanteissa, missä luonnon terveys ja/tai lajistollinen monimuotoisuus ovat uhattuina.

Yhdysvaltain vesitettyä tai romutettua vaikutuksiltaan merkittävimmät Rion juuri päättyneen ympäristökokouksen päätösasiakirjat on odotettavissa, että luonnon riisto ja tuhoaminen teollisuusmaiden aineellisen elintason hyväksi entisestäään kiihtyvät. Jotta tämä odotus ei toteutuisi, vihreä eduskuntaryhmä edellyttää, että Suomen neuvottelijat EY-jäsenyysneuvotteiluissa ottavat kaikissa neuvottelukysymyksissä huomioon vaatimukset säilyttää terveinä luonnon ja elinympäristömme.

Eräänä perusteena Yhdysvaltain käyttäytymiselle Rion ympäristökokouksessa oli pelko kehitysmaiden merkityksen kasvamisesta päätetäessä maapallon elollisen osan kohtalosta. Kuitenkin juuri kestävä kehityksen ja taloudenpidon mahdollisuuksien antaminen kehitysmailla voisi vastavuoroisesti pelastaa monet kansat ja monet kehitysmaiden luonnonalueet. Mitä huonommin kummallakin menee, sitä huonommin on ajan myötä menevä myös vielä vaurilla teollisuusmailla, myös EY- ja Efta-mailla. Tätä globaalista kytkentää ei saa unohtaa missään yhteisöneuvotteiluissa, ei niissäkään, joita käydään Euroopan yhteisöjen kanssa.

Arvoisa puhemies! Eta-järjestelyn hallinnollisia ja oikeudellisia järjestelyjä lukuunottamatta EY-jäsenyyteen sisältyisi kaikki se, mikä nyt esitetään Eta-sopimuksen muodossa eduskunnan hyväksyttäväksi. Itse Eta-järjestelyn suhteen on vain kaksi vaihtoehtoa: hyväksyä tai hylätä saavutettu neuvottelutulos.

Vihreän eduskuntaryhmän piirissä sopimuksen hyväksymiseen vaikuttavat erityisesti kansalliset toimet, joilla ratkaistaan suhtautumisemme mm. maan omistukseen ja käyttöön kansainvälistyissä olosuhteissa. Tässä suhteessa valiokun-

takäsittelyllä tulee olemaan suuri merkitys monien ryhmämme jäsenten lopullisen mielipiteen muotoutumisessa.

Ed. Alho merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. M o i l a n e n : Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston selonteko EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle annettiin eduskunnalle 9.1.92. Tuolloin Suomi ei vielä ollut hakenut Euroopan yhteisön jäsenyyttä, vaan oltiin edelleen siinä kehitysvaiheessa, jolloin Suomi pyrki turvaamaan taloudelliset etunsa Euroopan talousaluetta koskevalla sopimuksella. Kuitenkin jo tammi-kuussa hallituksessa vaikutti avoimesti tunnus-tettu näkemys, jonka mukaan Suomen tuli Eta-sopimuksesta huolimatta hakea EY-jäsenyyttä viivytyksettä ja viimeistään vuoden 1992 maaliskuun aikana.

Ilmeisesti osin tämän vuoksi hallitus antoi EY-selontekonsa, jonka tarkoituksena oli selvittää EY-jäsenyyden edut ja haitat koko laajuudessaan sekä jäsenyyden vaikutukset suomalaisen yhteiskuntaan ja sen elämänmenoon. Tarkoituksena oli myös korostaa, että Suomi ei hallituksen mukaan ole valmis EY-jäsenyyteen hinnalla millä hyvänsä, vaan on määriteltävä ne edellytykset tai kansalliset reunaehdot, joiden toteutuessa Suomi liittyy yhteisöön. Vain pari kuukautta selonteon antamisen jälkeen Suomi anoi EY-jäsenyyttä seuraten näin Ruotsin ja Itävallan esimerkkiä. Sittemmin myös Sveitsi on jättänyt jäsenhakemuksensa.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä painottaa, että jäsenyysneuvotteluissa on tarkoin pitäydyttävä niissä reunaehdoissa, jotka muutama kuukausi sitten nähtiin välttämättömiksi ja joita mm. ulkoasiainvaliokunta on edellyttänyt. EY:hyn ei tule mennä hinnalla millä hyvänsä kuten nyt näyttää olevan vaarana.

Euroopan ja maailman laajuiset muutokset ovat luoneet uuden kansainvälispoliittisen aselman. Euroopan sotilaallinen ja poliittinen kahtiajako on päättynyt. Venäjä on tullut toisen suurvallan tilalle, ja Baltian maat ovat jälleen saavuttaneet itsenäisyytensä. Itä-Euroopan ja itäisen Keski-Euroopan nykytilanteessa on kuitenkin edelleen joukko poliittisia ja taloudelli-

seen epävakauteen liittyviä epävarmuustekijöitä, jotka lisäävät alueellisten selkkausten uhkaa, vaikkakin laajojen selkkausten uhka onkin suurvaltojen ja sotilasliittojen vastakkainasettelun häviämisen johdosta poistunut.

Edelleen ratkaisemattomat kansallisuus-, kieli-, uskonto ja vähemmistökysymykset sekä taloudellinen ja poliittinen epävakaus horjuttavat vakaata kehitystä myös Euroopassa. Epävarmuutta lisääviä tekijöitä ovat erityisesti asevoimien määrään, hallintaan ja sijoitukseen liittyvät avoimet kysymykset, ydinaseiden hallinta entisen Neuvostoliiton alueella sekä ydinaseteknologian leviämisen mahdollisuus kuten ulkoasiainvaliokunta on todennut mietinnössään. Ydinvoiman rauhanomaisesta käytöstä johtuvat ympäristöuhkat koskevat erityisesti Suomea sen lähialueilla toimivien heikkotasoisien ydinvoimaloiden vuoksi. Tässä tilanteessa on myös Suomen välttämätöntä arvioida uudelleen asemansa, kansalliset etunsa ja pyrki-myksensä. On vain valitettavaa, että tämä arvio on nyt tehty tarkoitushakuisesti EY-jäsenyys tavoitteena.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä olisi pitänyt suotavimpana vaihtoehtona pidättäytymistä jäsenhakemuksen jättämisestä sekä pitäytymistä Eta-sopimukseen, joka turvaa nähdäksemme Suomen taloudelliset edut Euroopan sisämarkkinoilla ilman itsenäisyyden menetystä sekä vähäisemmin kustannuksin kuin EY-jäsenyys. Kuitenkin eduskunnan enemmistöllä oli kiire jättää EY-jäsenhakemus viipymättä.

Suhtaudumme edelleen EY-jäsenyyteen varauksellisesti, mutta jäätyämme vähemmistöön näemme tässä vaiheessa tärkeimmäksi yhteiseksi tavoitteeksemme turvata Suomen kansalliset edut mahdollisimman hyvin tulevissa jäsenyys-neuvotteluissa. Pidämme välttämättömänä, että hallitus tutustuu tarkoin ulkoasiainvaliokunnan mietinnön perustelulauseumiin ja muiden erikoisvaliokuntien lausuntoihin ja pitäytyy niissä koko neuvottelujen ajan, sillä valiokunnat ovat tehneet perusteellista työtä ja osoittaneet varsin selkeästi kukin alaltaan jäsenyyden ongelma-kohtat.

Neuvotteluissa on turvattava riittävän pitkät siirtymäajat ja valvottava, että Suomen geopoliittinen erityisasema samoin kuin koko Pohjolan erityisasema tulee asianmukaisesti huomioon otetuksi ja turvatuksi. On selkeästi tiedostettava se tosiasia, että Suomen tultua EY-jäseneksi pitkästä itärajastamme tulee myös koko Euroo-

pan yhteisön raja Venäjään päin. Tästä asemasta koituu Suomelle uusia tehtäviä ja niiden myötä merkittäviä lisäkustannuksia, jotka on jaettava koko EY:n kannettavaksi.

Euroopan yhteisön jäsenenäkin Suomella tulee olla edellytykset riittävään maatalouteen ja elintarvikeomavaraisuuteen kaikissa oloissa. On myös korostettava maa- ja metsätalouden merkitystä maaseudun pitämiseksi elinvoimaisena ja koko maan pysymiseksi asuttuna. Siten myös aluepoliittiset tarpeet tulee turvata jäsenyysneuvotteluissa. Alueiden määrittelykriteereiksi on hyväksyttävä muitakin seikkoja kuin Keski-Euroopan maissa omaksutut työttömyys- ja tulotasovertailut. Alhainen väestötiheys ja pitkät maantieteelliset etäisyydet mm. ovat tällaisia Suomelle tärkeitä kriteereitä. On välttämätöntä, että Suomi saa yhteisön aluetukea mm. alueelliseen tasapainottamiseen, teollisuuden rakenteen monipuolistamiseen ja työpaikkojen aikaansaamiseen. Neuvotteluissa on varmistettava, että Suomen metsävarat myös EY:ssä ymmärretään uusiutuvaksi luonnonvaraksi ja Suomen asema ensikuidun tuottajana turvataan.

Pohjolan ja Suomen erityisasemaa tulee korostaa jo senkin vuoksi, että EY:n synty ja kehitys perustuvat keskieurooppalaisiin yhteiskuntaoloihin, joille pohjoiset ja suomalaiset erityispiirteet ovat varsin vieraista. Erot tulevat selkeimmin näkyviin sosiaalipoliitikassa sekä maa- ja metsätaloudessa. Hallituksen on myös huolehdittava siitä, että koko eduskunta ja erityisesti ulkoasiainvaliokunta pysyy asianmukaisesti informoituna koko neuvottelujen ajan.

Ennen lopullista jäsenyyspäätöstä tulee maassamme järjestää laajaan ja avoimeen kansalaiskeskusteluun pohjautuva neuvoo-antava kansanäänestys. Keskustelun pohjaksi on kansalaisten ulottuvilla oltava puolueetonta, luotettavaa ja helppolukuista tietoa EY:stä sekä jäsenyyden eduista ja haitoista eikä mitään muutama vuosi sitten jaettuun "Verotus kevenee" -tiedotteeseen verrattavaa informaatiota. Vasta asiallisen tiedon ja keskustelun jälkeen on todelliset edellytykset ottaa kantaa tähän maallemme elintärkeään kysymykseen, joka määrää kehityksemme suunnan ja sisällön vuosikymmeniksi eteenpäin. Mallia tiedon levittämiseksi voitaisiin ottaa hyvin Tanskassa, jossa Maastrichtin sopimusta koskevan kansanäänestyksen edellä hallitus jakoi sopimuksen tanskankielisenä. Lisäksi joka talouteen jaettiin eri puolueiden ja kansalaisliikkeiden näkökulmista kertovaa esitettä, jollaiseen myös Suomessa tulisi osoittaa varoja.

Euroopan yhteisön jäsenyyspäätös jäänee yhdeksi demokraattisesti valitun kansanedustuslaitoksemme viimeisistä isoista päätöksistä, mikäli eduskunta aikanaan päätyisi EY-jäsenyyteen. Sen jälkeen kyse onkin lähinnä statistin roolin omaksumisesta.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo kuitenkin, etteivät päättäjät voi kansanäänestystulokseen vedoten vetäytyä vastuustaan, vaan tässäkin asiassa päätösvastuu on viime kädessä poliittisilla päätöksentekijöillä, vaikka lopullisia päätöksiä tehtäessä otetaankin huomioon kansan näkemys.

Maastrichtin sopimuksella päätettiin viime joulukuussa integraation syventämisestä. Se merkitsee väistämättä jäsenmaiden yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja viimeistään vuonna 1999 yhteistä talous- ja rahaunionia sekä Länsi-Euroopan unionin eli EY:n yhteisen puolustusliiton jonkinlaista jäsenyyttä, ellei varsinaista, niin ainakin tarkkailijajäsenyyttä. Nämä seikat merkitsevät käytännössä yhä selkeämpää suuntautumista entistä kiinteämpään liittoutumiseen ja siten yhä rajoitetumpaa jäsenvaltioiden itsenäisyyttä. Oman valuutan sijasta tulee yhteinen valuutta. Oman keskuspankin sijasta EY-maiden yhteinen keskuspankki määrää rahapolitiikan linjan.

Länsi-Euroopan unionin kehittymisen myötä Suomen puolueettomuus, liittoutumattomuus ja omat puolustusvoimat käyvät yhä epätodennäköisemmiksi. Jäsenyys on omiaan johtamaan maamme ulkopoliittikan uudelleenmäärittelyyn. Neuvotteluissa on kuitenkin korostettava, että Suomi tulevaisuudessakin määrittelee itse ulkopoliittikkansa lähtökohdat ja periaatteet.

Lainsäädännössä toimeenpanovallan ja tuomiovallan aloilla EY-jäsenyys merkitsee päätösvallan siirtymistä Brysseliin ja Suomen suveriniteetin rajoitusta yhteisön hyväksi. Suomen demokraattisesti valitun eduskunnan lainsäädäntövalta siirtyy merkittävässä määrin Euroopan yhteisön epädemokraattisesti nimetyille päätöksentekijöille, lähinnä sen virkamieskomissiolle ja jäsenvaltioiden hallituksia edustavalle ministerineuvostolle demokraattisesti valitun parlamentin toimiessa lähinnä kumileimasimena. Euroopan yhteisö edustaa epädemokraattista harvainvaltaa. Historia on selkeästi osoittanut tällaisen harvainvallan vaarat ja haitat, joiden ilmentymiä EY itse ja sen jäsenmaat ovat kolmansien maiden osalta mm. erilaisin sanktioin kuitenkin vastustaneet.

Vallan keskittyminen erilaisine lieveilmiöineen onkin eräs EY:n huolestuttavimpia piirteitä. Tätä suuntausta voitaisiin osin lieventää ns. toissijaisuus- eli subsidiariperiaatteen laajalla tulkinnalla. Sen mukaan asiat ratkaistaan mahdollisimman lähellä niitä, joita ne koskevat. Silloin EY:n toimialaan jäisivät lähinnä ne asiakokonaisuudet, jotka sille välttämättä kuuluvat, ja muut siirrettäisiin jäsenvaltioiden ratkaistaviksi.

Kansallisen eduskunnan säätämät lait ovat jatkossa vain toissijaisia varsin epädemokraattisesti säädetyin EY-lainsäädännön rinnalla. Tähän johtaa kiistatta EY-oikeuden ensisijaisuusperiaatteen ja suoran oikeusvaikutusperiaatteen noudattaminen. Näin suomalaiset tuomioistuinten joutuvat soveltamaan rinnakkain Suomen oikeutta ja EY-oikeutta. EY-tuomioistuin puolestaan antaa lain soveltamista koskevia jäsenvaltioiden omia tuomioistuinta sitovia kannanottoja.

Arvoisa puhemies! EY-jäsenyyden taloudelliset vaikutukset ovat melkoiset jo erilaisten jäsenjä tukimaksujen sekä menetettyjen verotulojen muodossa. Verotulojen menetys on arvioiden mukaan jopa 15—20 miljardia markkaa vuodessa, jäsenmaksun netto-osuus noin 5 miljardia markkaa vuodessa. Elintarvike- ja maatalousalan työpaikkojen menetys koskee ilmeisesti ainakin 150 000:ta ihmistä. EY-jäsenyyden tuomien etujen tulee siis olla rahallisesti vähintäänkin 30—40 miljardin markan luokkaa ennen kuin päästään plus miinus nolla -tilanteeseen. Parhaalla tahdollakaan ei voi nähdä jäsenyyden mukanaan tuomien etujen rahallista merkitystä näin suureksi.

Suomen kansalliset edut olisi varsin hyvin turvattu huomattavasti vähäisemmin kustannuksin Eta-sopimuksella, jonka aiheuttamat kustannukset ovat noin 100 miljoonan markan vuositasea. EY:ssä Suomi maksaa korkean hinnan vaikeasti arvioitavasta imagohyödyistä ja siitä, että se yhtenä pienenä jäsenmaana saa osallistua yhteisön päätöksentekoon samalla sitoutuen yhteisön aiemmin tekemiin päätöksiin sekä tulevaisuudessa tehtäviin enemmistöpäätöksiin. Suomi maksaa köyhän etelän kehittämisestä merkittävän osan voimatta kuitenkaan juurikaan vaikuttaa näissä maissa tapahtuvan kehityksen linjaan ja sisältöön.

Se, pystyykö Suomi ylipäänsä suuntaamaan EY:n kehitystä, riippuu ratkaisevasti siitä, kuinka tehokkaasti pystymme tekemään yhteistyötä eri kysymyksissä saman suuntaiset näkemykset

omaavien valtioiden kanssa ja miten pystymme hoitamaan lobbauksen eri yhteyksissä. Tältä osin on myös muistettava vieraan kielen tuomat lisärajoitukset, kun neuvottelut useimmiten joudutaan käymään äidinkieltään puhuvien osapuolten kanssa. Onkin erityisen tärkeää, että Suomea edustavat hyvän kieli- ja neuvottelutaidon omaavat henkilöt. (Ed. Rajamäki: Asian tuntevat!)

Vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi pohjoismainen yhteistyö saa aivan uuden ulottuvuuden, merkityksen ja haasteet. Tästä yhteistyöstä paljolti riippuu, miten Pohjoismaiden ja Suomen erityispiirteet vaikuttavat EY:n päätöksentekoon.

Lisäksi on muistettava EY:n ja Suomen sekä muiden Pohjoismaiden sosiaalipolitiikan erilaisuus verrattuna Keski-Euroopan maihin. Meillä sosiaaliturva perustuu ihmisen asumiseen: EY-maissa työntekoon, mikä ei ole ihmisarvoa sinänsä kunnioittava linja. EY-jäsenyyss ei saa johtaa sosiaaliturvamme murenemiseen, vaan vähintäänkin pohjoismaiseen sosiaaliturvan tasoon tulee tähdätä koko EY:ssä.

Euroopan integraatio perustuu tuotannon ja kulutuksen kasvattamiseen, mikä on ympäristökielteen linja. Samoin se on helposti epäsosiaalinen linja. EY:n kehityslinja onkin omiaan kärjistämään kehitysmaiden ja hyvinvointivaltioiden välistä kuilua ja edistämään hyvinvointivaltioiden riistopolitiikkaa, ellei tähän alueeseen erityisesti puututa.

Arvoisa puhemies! Mikäli jäsenyyssneuvottelut sujuvat arvioidussa tahdissa, Suomelle jäsenyyss tulee taloudellisesti pahimpaan mahdolliseen aikaan. Onhan maamme suurimmissa taloudellisissa vaikeuksissa ja kansantaloutemme pahimmassa kriisissään vuosikymmeniin. Näin maamme ei vähäisimmässäkään määrin omaa valmiuksia vastata EY:n mukanaan tuomiin koviin haasteisiin. Jo senkin vuoksi nyt päätettyä pidempi Eta-vaihe olisi ollut välttämätön. Se olisi suonut mahdollisuuden saattaa taloutemme kilpailukykyisempään kuntoon. Tähänastinen integraatio jo osoittaa, että todelliset integraation hyödyn saajat ovat voimakkaat ja iskukykyiset ylijäämätaloudet, kuten myös pääministeri Aho selonteon lähete keskustelussa linjapuheessaan totesi 14.1. tänä vuonna.

On ilmeistä, että pysyvien poikkeuksien hankkiminen EY-neuvotteluissa on varsin epätodennäköistä, ja ainakin niiden määrä jää hyvin pieneksi. Sen sijaan pitkien siirtymäkausien saattaminen lienee realistisempi tavoite. Pitkiä

siirtymäkausia tarvitaan erityisesti maataloudessa ja elintarvikehuollossa.

Maastrichtin sopimuksen pohjalta EY-jäsenyyttä tarkasteltaessa on kysyttävä, miten sotilasliittojen ulkopuolella pysyttäytymistä merkitsevä puolueettomuutemme soveltuu EY:n turvallisuuspoliittiseen linjaan ja miten itsenäinen puolustus sovitetaan yhteen Maastrichtin sopimuksen sisältämän Länsi-Euroopan unionin jäsenyyskehityksen kanssa. Puolueettomuuden ja omien puolustusvoimien vaatimuksessa on kuitenkin pitäydyttävä koko neuvottelujen ajan, mikäli noudatetaan pääministeri Ahon linjausta EY-selontekokeskustelussa tammikuussa tänä vuonna sekä eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietinnön vaatimuksia. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnön mukaan hallituksen tulee neuvotteluissa mahdollistaa itsenäinen puolustus ja sotilaallisen liittoutumattomuuden sisältävä puolueettomuus.

Arvoisa puhemies! Korostan lopuksi, että kristillisen liiton eduskuntaryhmä edelleen suhtautuu EY-jäsenyyteen varauksellisesti, mutta jäätyämme vähemmistöön näemme tässä vaiheessa tärkeimmäksi yhteiseksi tavoitteeksemme turvata Suomen kansalliset edut mahdollisimman hyvin tulevilla jäsenyysneuvotteluilla.

Edellä sanotun nojalla kristillisen liiton eduskuntaryhmä katsoo, että ulkoasiainvaliokunnan perustelulausumat edustavat varsin realistisia Suomen EY-jäsenyyden edellytyksiä, ja lähtee siitä, että hallitus pitäytyy niissä koko jäsenyysneuvottelujen ajan.

Hallituksen Eta-sopimusesitystä koskevat kantamme käsitellään myöhemmin ed. Seiväston puheenvuorossa.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Itsenäisen Suomen tie kohti asemaa Suur-Saksan pohjoisena maakuntana kulkee pätkittäin kuin Uuno Turhapuron muisti, toisin sanoen neljässä vaiheessa.

Ensimmäistä käsitellään täällä hallituksen esityksenä eduskunnalle Euroopan talousaluetta koskevien lakien ja sopimuksen hyväksymistä.

Samanaikaisesti eduskunnasta on lähdössä ulkoasiainvaliokunnan mietintö koskien hallituksen ja valtioneuvoston Euroopan yhteisön jäsenyyttä koskevaa selontekoa. Toisin sanoen aidan toiselta puolelta mennessään lyövät kättä toisilleen. Tämä selonteko, Euroopan yhteisön jäsenyyden hakeminen, on toinen vaihe.

Kolmas vaihe on luotu Maastrichtin sopimuksella viime joulukuussa ja koskee ehdotonta

suuntautumista Euroopan yhteisön taholta tulevaisuudessa tämän vuosituhannen lopulla liittovaltiotyypiseen suuntaan Euroopan unionin kautta.

Sitä seuraava vaihe, joka on pelkästään minun oma ajatukseni, on se, että Suur-Saksa tulee ottamaan sen, mitä se väkivallalla ei ole saanut, taloudellisten realiteettien kautta Euroopasta ja muodostaa Suur-Saksan, josta Suomi, niin kuin monet muut Euroopan maat, tulevat olemaan yhtenä osana. Olkoot nämä minun näkemyksiäni, koska ne ovat vähän kovanlaisia. Minä en tiedä, miten eduskuntaryhmä näihin suhtautuu. Eduskuntaryhmän jäsenet tietysti käyttävät näistä asioista omia puheenvuorojaan.

Tämä Euroopan talousaluetta koskeva asia oli vuoden 1990 keväällä ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä ja siellä, niin kuin täällä eduskunnassakin senjälkeisessä täysistuntokäsittelyssä tunnettiin suurta murhetta ja huolta siitä, pystytäänkö Suomen taloudelliset ym. edut riittävällä tavalla turvaamaan Euroopan talousaluetta koskevien neuvottelujen yhteydessä.

Suomi lähetti neuvottelijat matkaan mukanaan eduskunnan antamat ohjeet, mutta ei kulu- nut kovin pitkä aika, kun matkalta tulevat tiedot jo kertoivat siitä, että kaikki ei taida oikein olla kohdallaan. Epäiltiin, olisikohan neuvottelijoiden matka Brysseliin vähän samanlainen kuin Jukolan Simeonin ja Eeron aikanaan Hämeenlinnan markkinoille. Toisin sanoen eduskunnan ja ehkä hallituksenkin antamat velvoitteet Suomen etujen puolustamisesta ja valvomisesta olivat saattaneet jäädä toissijaisiksi.

Erityisesti siinä vaiheessa, kun Norja ja eräät Keski-Euroopan maat väänsivät kättä Eta-neuvotteluissa kansallisten etujen puolesta, Norja mm. kalastukseen liittyvistä asioista, tiesimme, että Suomen neuvottelijat ovat syrjäisessä pöydässä istumassa ja viikailemassa loppuunsyötyjen eväittänsä eväspapereita.

Kun katsomme Euroopan talousaluetta koskevaa sopimusta, joka eduskuntaan on tullut, nämä epäilykset ovat aivan oikeita. Niissä ei näy merkkejä siitä, millä perusteilla neuvottelijat aikanaan on matkaan lähetetty: ei varauksia eikä vakuuksia siitä, että suomalaiselle yhteiskunnalle tärkeä teollisuus pysyisi suomalaisen yhteiskunnan hallussa; ei siitä, että kiinteä maaomaisuus tulevaisuudessa pysyisi vain suomalaisen yhteiskunnan ja sen jäsenten hallussa, lukuunottamatta kolmen vuoden siirtymäaikaa, joka sinne on neuvoteltu. Sosiaalipolitiikkaa ja perusturvaa koskevat kysymykset euroasetuksen 1408

kohdalta ovat edelleen täysin selvittämättä ja makaavat sillä pohjalla, kuin ne aikanaan olivat epävarmuuden tilassa 90 keväällä, kun ulkoasiainvaliokunta käsittelee tätä asiaa neuvottelutavoitteiden luomiseksi. Kovin epäselvää on myös, mitä tulee tapahtumaan, jos Keski-Euroopan suuret siirtolaismassat vyöryvät Suomeen, ovat täällä töissä muutaman kuukauden, jos sellaista saavat, sen jälkeen jäävät lopuksi elämänsä elämään suomalaisen yhteiskunnan tuella, niin kuin tapahtuu tänä päivänä Ruotsissa.

Varaunna ei ole siis jäänyt muita kuin tuo kolmen vuoden siirtymäaika kiinteän omaisuuden ja teollisuuden osalta ja epämääräinen suojalauseke, joka oikeuttaa yhteiskunnan toimiin taloudellisen ja yhteiskunnallisen vakauden järkkäessä, joka on vastavuoroinen muiden Euroopan talousalueen jäsenmaiden kanssa.

Näin ollen Suomen neuvottelut tulivat sulka-sadolla takaisin ja siitä on oltava hyvin pahoillaan. Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä on lähtenyt aikanaan tukemaan Euroopan talousalueen jäsenyyttä niillä perusteilla kuin ulkoasiainvaliokunta aikanaan edellytti, mutta kun siitä ei ole ollut enää paljon jäljellä, on vaikeaa enää sillä tavalla määritellä ainakaan omaa kantaansa. Siitä huolimatta uskon, että eduskuntaryhmämme tulee pysymään päätöksessään tukea Suomen Euroopan talousaluetta koskevaa jäsenyyttä.

Kuitenkin asiaa hämärtää vielä se, että niin kuin ulkoasiainvaliokunta aikanaan totesi, Euroopan talousaluetta koskeva sopimus on tietyllä tavalla vaihtoehto Euroopan yhteisön jäsenyydelle eli siinä vaiheessa ei katsottu olevan aihetta ottaa kantaa Euroopan yhteisöä koskevaan jäsenyyteen, kun ei tiedetty Euroopan talousalueen kehityksestä. Kun nyt siis Euroopan talousaluetta koskeva sopimus tullaan todennäköisesti yksimielisesti hyväksymään, katsomme ettei ole mitään perusteita, ottaen huomioon kannanotot 90 ja sen jälkeen, enää lähteä hapuilemaan Euroopan yhteisön suuntaan, koska se on ehdottomasti, kuten tulen osoittamaan, meidän etujemme vastaista.

Rouva puhemies! Mitä tulee valtioneuvoston selontekoon koskien Euroopan yhteisön jäsenyyttä, se on niin kuin aikaisemmin olen tältä samalta paikalta todennut, varsin hapuileva, epävarma, kantaaottamaton. Se välttelee ikäviä asioita, korostaa niitä vähäiä mahdollisia positiivisia seikkoja, joita Euroopan yhteisön jäsenyydestä voitaisiin katsoa olevan. Samalla linjalla liikkuu valitettavasti ulkoasiainvaliokunnan

mietintö, ulkoasiainvaliokunnan jonka jäsenenä itsekkin olen ollut. Tosin täytyy todeta, että ulkoasiainvaliokunta kyllä pyrki analysoimaan jossain määrin realistisesti tulevaisuutta, mutta katsoi kuten tapana on liian lähelle, ei suunnannut katsettaan tulevaisuuden visioihin. Ja Maastrichtin sopimuksen seurauksena tulevat tapahtumat jäivät kovin vähäiselle tarkastelulle.

Rouva puhemies! Siitä syystä tarkastelen asiaa eduskuntaryhmämme näkökulmasta, nimenomaan sitä, mitä seurauksia ja hyötyjä mahdollisesti Suomelle aiheutuu Euroopan yhteisön jäsenyydestä.

Ensimmäinen kysymys koskee itsenäisyyttä, joka on käsite sellaisenaan. Se sisältää arvola-tauksen ja on meille suomalaisille hyvin tärkeä. Itsenäinen valtio on kansankielellä määritelty usein niin, että siinä tietty määrä ihmisiä käyttää suvereenia valtaa tietyllä tarkoin rajatulla alueella. Vallankäyttöön kuuluu mm. lainsäädäntövalta, toimeenpanovalta ja tuomiovalta. Ne ovat itsenäisen valtion ehdottomia tunnusmerkkejä kaikki kolme.

Kun menemme Euroopan yhteisön jäseneksi, joudumme luopumaan kaikissa osissa — niin lainsäädäntövallan osalta kuin tuomiovallan ja toimeenpanovalan osalta — itsenäisyyden kriteerinä olevista oikeuksista. Tämä toki tapahtuu jo myöskin Euroopan talousaluetta koskevan sopimuksen kautta, mutta voimakkaasti syvenee Euroopan yhteisöön liittyvää sopimusta koskien.

Lainsäädäntövallassa meille tulevat direktiivit, joiden suuntausta meidän täytyy lainsäädännössämme noudattaa, ja euroasetukset, jotka merkitsevät sinänsä jo suoraa toimeenpanoa, niiden suoraa käyttöönottoa, ilman että niitä käsiteltäisiin voimaansaattavasti Suomessa.

Tuomiovallan osalta suomalaiset tuomioistuinten ovat selkeästi eurooppalaisen tuomioistuinten ohjeiden varassa, koska suomalainen tuomioistuin joutuu ottamaan huomioon ennakkopäätökset, ennakkosuunnaukset, eurotuomioistuinten tietyjen lakien osalta siitä, miten niitä tulee soveltaa ja noudattaa.

Toimeenpanovaltaan nähden taas, jota suomalaiset hallintoviranomaiset ovat käytännössä tähän saakka suvereenisti pitäneet hallussaan, tulee mukaan Euroopan komissio, jonka virkamiehet suorittavat mm. tarkastuksia suomalaisissa firmoissa jne. ja puuttuvat siis suomalaiseen suvereeniin toimeenpanovaltaan.

Rouva puhemies! Nämä kaikki menetetään suureksi osaksi Euroopan yhteisön jäsenyyden

osalta, osaksi jo Euroopan talousaluetta koskien.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on ollut tapana, että me päättämme omasta ulkopoliittisestamme, suhteistamme vieraisiin valtioihin, puolueettomuudesta tai puolueellisuudesta, puolustuksesta, liittoutumattomuudesta jne. Erityisesti siinä vaiheessa, jos liitymme, mikä on itsestään selvä seuraus, ellei Tanskan esimerkki varoita eurooppalaisia kansoja menemästä niin pitkälle, se merkitsee joka tapauksessa liittymistä Euroopan unioniin, jolloin suomalainen puolustuspolitiikka, puolueettomuuspolitiikka ja ulkopoliittika sanellaan jostakin muualta: Brysselistä tai myöhemmin Berliinistä. (Ed. S.-L. Anttila: Jos me valitsemmekin Tanskan tien!)

Ajatukset siitä, että Suomi voisi säilyttää puolueettomuutensa joillakin lähialueilla rajatuilla alueilla, kokea itsellistä puolustusta, ovat naurettavia ja utopistisia, vaikka Suomen valtion ulkopoliittinen johto, erityisesti Paavo Väyrynen, yrittää kymmeneltä eri kantilta näin selvittää. Kun Euroopan unionista muodostuu puolustusliitto, se merkitsee yhteisiä puolustusvoimia. Se ei salli Suomelle minkäänlaista erivapautta. Se on ymmärrettävää, sillä jos ajatellaan yhteistä puolustusliittoa ja yhteisiä puolustusvoimia, niin Suomen itäinen raja on ainoa Euroopan yhteisön raja esimerkiksi Venäjän kanssa. Silloin ei sallita sitä, että Suomi puolustautuisi ja näpertelisi täällä konfliktin tullessa vain omilla voimillaan. Se merkitsee yhteistä puolustusta ja samalla sitä, että myös suomalaiset puolustusvoimat ovat velvollisia osallistumaan puolustustoimiin kaikkialla Euroopan yhteisön alueella. Näin minä asian näen mustavalkoisesti. Herraparatkoon, jos olen väärässä, mutta siitä kai kärsin vain minä itse. Nämä kaikki, puolueettomuus ja liittoutumattomuus, ovat mennyttä elämää.

Rouva puhemies! Eräs kansainvälisen valuutatarahaston merkittävä johtaja sanoi hiljattain, että oma rahayksikkö on itsenäisen valtion eräs tunnusmerkki. Kun Maastrichtin sopimukset toteutuvat, Suomi menettää oman rakkaan markkansa ja joutuu käyttämään tuota vaikeasti lausuttavaa "ecuuta", tai riittää kai "ekukin". Näin tulee tapahtumaan. Samalla tavalla keskuspankkijärjestelmämme liittyy eurooppalaiseen keskuspankkijärjestelmään. Koko rahavirtajärjestelmä menee pois Suomen itsenäisen päätösvallan alueelta.

Euroopan unionista tulee kansalaisuus-käsite, jolloin suomalaisilla olisi sekä Suomen että Eu-

roopan unionin kansalaisuus. Minä en ymmärrä, että ihminen voisi olla kuin yhden valtion kansalainen, yhden yhteiskunnan jäsen. Jäsenyys merkitsee juuri suuntausta siihen: Suomi-käsite vaihtuu, ja sen jälkeen olemme Euroopan unionin kansalaisia. Vain historiankirjat joskus aikanaan puhuvat Suomen kansalaisuudesta, valitettavasti. Näin mustavalkoisena näen tämänkin asian.

Rouva puhemies! Näistä näkökohdista katsottuna Suomi menettää oleellisesti itsenäisyytensä jo ensimmäisessä vaiheessa Euroopan yhteisön jäsenenä, mutta lopullisesti suurelta osin sen jälkeen, kun Maastrichtin päätökset on toteutettu eli Euroopan unioni on syntynyt.

Rouva puhemies! On aika ehkä siirtyä taloudelliseen puoleen, joka näyttää vielä karmeamalta. Itsenäisyys on kuitenkin vain arvolataus, mutta silloin, kun puhutaan taloudesta, puhutaan ihmisten hyvinvoinnista, leivästä ja taloudellisesta turvallisuudesta. Tätä taustaa vasten katseltuna liittyminen Euroopan yhteisöön on huono asia.

Tämän vuoden aikana valtion verotulojen vajeus tulee olemaan ehkä 30 miljardia markkaa ja työllistämiskustannukset korkean työttömyyden johdosta 20 miljardin markan luokkaa. Tämä merkitsee vajeusta yhteiskunnan kassassa 50 miljardin markan edestä, joka on otettava ulkomaisena lainana. Tämän hetken näkymien mukaan ja tällä talouspolitiikalla, mitä Suomesa harrastetaan, meillä ei lähivuosina ole kovin merkittäviä mahdollisuuksia päästä paremmille taloudellisille jalansijoille. Kun menemme Euroopan yhteisön jäseniksi, jo tämän hetken jäsenmaksut ja osuutemme koheesiorahastoihin Etelä-Euroopan ja Irlannin, köyhien maiden, avustamiseksi merkitsevät 6—8 miljardin markan suoria menoja suomalaiselta yhteiskunnalta. Tämä ei kuitenkaan tule riittämään, vaan niin kuin tiedämme osuuksia tullaan nopeasti nostamaan, ja muutamien vuosien kuluttua siitä, kun sopimus on solmittu, maksut saattavat olla kaksinkertainen, jopa kolminkertainen. Mutta nyt pysytään 6—8 miljardissa markassa.

Verotuksen — valmiste- ja eräiden muiden verojen sekä tullikertymien — johdosta Suomi menettää verotuksellisia tuloja vuodessa tämän hetken laskelmien mukaan noin 15 miljardia markkaa, joka on 12 prosenttia valtion tulokertymästä. Jos lasketaan näin Ojalan laskuopin mukaan 50 ja 20 miljardia markkaa ja jos meidän taloutemme siinä vaiheessa, kun ehkä vuoden 1995 alusta liitytään Euroopan yhteisön

jäseneksi, ei ole kohentunut, meillä on 70 miljardin markan vaje suomalaisen yhteiskunnan taloudessa.

Nyt voidaan sanoa, että hyvä on: Meillä työllisyys paranee ja työttömyys vähenee. Mistä se vähenee, kun maataloudesta Euroopan yhteisön jäsenyyden yhteydessä vapautuu puolet siellä olevasta työvoimasta yleisille työmarkkinoille ja kun elintarviketeollisuudesta, maatalouskoneiteollisuudesta ja -kaupasta lähtee vielä toinen mokoma, ei ehkä niin paljon? Meille on mahdottomuus päästä eurotyöttömyyden yläpuolelle samoihin työttömyyslukuihin kuin tänä päivänä (Ed. S.-L. Anttila: Me olemme nyt yläpuolella!)

Mitä tapahtuu tämän jälkeen? Suomi ei kykene olemaan Euroopan yhteisön jäsenenä 70 miljardin markan vajauksella. Se merkitsee sitä, että yhteiskunnassa erityisesti vähäosaisten ihmisten leivästä leikataan jälleen. Toki näitä summia ei pystytä leikkaamaan siitäkään, vaikka ne otettaisiin kaikki pois. Tähän suuntaan Suomen hallitus on viime päivien lainsäädännössä eduskunnassa pyrkinyt, kun on menty enemmistöparlamentarismiin ja toisin sanoen oppositiolta on otettu mahdollisuudet pois estää tällaiset raa'at leikkaukset suomalaisesta perus- ja sosiaaliturvasta. Kun täällä kuunnellaan kokoomuksen edustajien Sasin ja Zyskoviczin puheita, ollaan tarkkaan tietoisia, mihin ollaan menossa. Me menemme eurokyyhyteen. Köyhyys balsemoidaan Suomeen, ja kaikkein vaikeimmin se koskee suomalaisessa yhteiskunnassa jälleen vähäraista ihmistä.

Näin ollen haluaisin kuulla, kuka pystyy kuomaamaan ajatukseni, että menetämme arvotauksella olevan itsenäisyyden ja päätöksentekovallan sekä taloudellinen tilanteemme tulee kääntymään Euroopan yhteisön jäsenenä sietämättömäksi. Erityisesti kun otetaan huomioon vielä se, missä tilanteessa pankkimme tällä hetkellä ovat, osa niistä on konkurssikypsiä eikä mikään niistä ole kunnollisessa tilanteessa, miten suomalainen rahajärjestelmä pystyy menemään silloin Euroopan yhteisöön ilman vakavia vaurioita, vielä vakavampia vaurioita kuin on jo tällä hetkellä?

Erään asian haluan ottaa vielä esiin: Suomalainen talousjärjestelmä on äärettömän haavoittuva. Me kävelemme puujaloilla ja nojaamme metallikeppiin. Toisin sanoen teollisuutemme valtaosa perustuu puuhun ja metalliin. Kun me menemme eurooppalaiseen valuuttajärjestelmään, meidän liikkumavaramme tavanomaisilla

keinoilla, esimerkiksi devalvaatiolla — paha-mainainen sana, mutta aina se meitä kuitenkin on auttanut — käyttömahdollisuudet ovat ole-mattomat. Suomella täytyisi olla mahdollisuudet rukata rahajärjestelmäänsä tietyssä vaiheessa. Meillä ei ole mahdollisuutta siihen, että tietyillä alueilla menee hyvin, jos tietyillä alueilla menee vähän huonommin. Se on kovin haavoittuvaista. Tämäkään ei missään tapauksessa edellytä meiltä Euroopan yhteisön jäsenyyttä. (Ed. S.-L. Anttila: Palkat joustavat!) — Ei jää yhtään mitään, ed. S.-L. Anttila, kun tiedän, mikä on maatalouden osuus. Minä puhuin maataloudesta lyhyesti sanomalla, että puolet sieltä joutuu lähtemään kilometritehtaalte Hervannan kaljakuppiloihin litkimään kaljaa, niin kuin olen aikaisemmin sanonut, yhteiskunnan pienellä työttömyyskorvauksella.

Nyt voidaan sanoa, että meille tulee se hyöty, että me pääsemme päätöksentekovaltaan mukaan uudessa eurooppalaisessa yhteisössä. Mitä Euroopan parlamentissa muutamalla edustajalla komissiossa, neuvostossa, muutaman prosentin edustuksella, 1—3 prosentin edustuksella, voidaan vaikuttaa asioihin, vaikka useat sellaiset maat, jotka ovat samassa junassa, yhdistäisivät voimansa? Siellä pelaa jokainen omaan pusiinsa. Brysselissä pelaavat lobbarit — lahjojat suomeksi sanottuna — joita siellä on tällä hetkellä jo 3 000—4 000. Siellä ei suomalaisen parlamentaarikon ääni paljon paina. Sillä, että pääsemme mukaan päätöksentekoon, ei ole, rouva puhemies, yhtään mitään merkitystä.

Tällainen on suomalainen tulevaisuus minun vilpittömän näkemykseni mukaan, jos menemme Euroopan yhteisön jäseneksi. Siellä kaukana Euroopan unionin taustalla eräänä päivänä astuvat Aatun pojat remmiin ja sen jälkeen ollaan Hitlerin poikia, vaikka ei oltu sitä aikanaan. (Ed. Markkula: No, no!) — Ei se ole mikään loukkaava sana. Voin minä sanoa sen toisellakin tavalla: Ollaan saksalaisten alamaisia, koska siihen Saksa tulevaisuudessa tulee ehdottomasti pyrkimään. Jos minä sukuni perinteiden mukaisesti saan elää pitkään, niin minä tulen näkemään vielä sen ajan, jos näillä systeemeillä menään.

Rouva puhemies! Näiden mustavalkoisten näkemysten jälkeen haluan todeta eduskuntaryhmämme näkemyksen. Minä lähdän siitä, että eduskuntaryhmämme ei minun mustavalkoisia näkemyksiäni sellaisenaan ehkä hyväksy, mutta varmasti periaatteet ja lopputuloksen. Meillä on, niin kuin alun perin olemme suunnitelleet, nyt

Euroopan talousaluetta koskeva sopimus käsisämme. Me olemme alun perin lähteneet siitä, että se riittää meille. Se vie meiltä osan itsenäisyyttä, mutta tuo meille eräitä etuja, jotka voidaan tässä vaiheessa hyödyt ja haitat yhteenlasien katsoa riittäviksi. Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä tukee Euroopan talousalueeseen liittymistä, mutta vastustaa jyrkästi meille vahingollista jäsenyyttä Euroopan yhteisössä. Meillä on yksi edustaja, ed. Jurva, joka on ottanut toisen kannan. Me kunnioitamme hänen näkemystään. Ryhmän näkemys kuitenkin esitetään enemmistön perusteella.

Rouva puhemies! Yrittäen pelastaa Suomen vielä kerran vedän taskustani jokerin ja ehdotan päiväjärjestyksen siirtymislausuman, joka on sama kuin ulkoasiainvaliokunnan mietintöön jättämässäni vastalauseessa.

”Eduskunta saatuaan valtioneuvoston selonteon EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle siirtyy päiväjärjestykseen todeten, että pyrkimys Euroopan yhteisön jäseneksi on maan edun vastainen, ja edellyttää hallituksen ryhtyvän välittömiin toimenpiteisiin jo jätetystä anomuksesta luopumiseksi.”

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen Eta-sopimuksesta, ja eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on saanut valmiiksi mietintönsä hallituksen EY-selonteosta. Eta-sopimuksesta voimme täällä vain keskustella. Se on hyväksyttävä piiruaan muuttamatta. Ilman selonteosta annettua mietintöä keskustelua ei olisi erityisemmin kannattanut täällä edes käydä.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö on hyvin laaja kannanotto niihin moniin avoimiin kysymyksiin, joita hallituksen selonteossa ei edes käsitellä. Tämä jos mikä osoittaa, että Eurooppa muuttuu niin nopeasti, että muutaman kuukauden takaiset linjaukset ovat jo ennättäneet vanhentua. Toisaalta myös ulkoasiainvaliokunnan mietinnön jälkeen on tapahtunut niin paljon asioita, että tärkeätkään linjavedot eivät ole ennättäneet mietintöön kuin mainintana. Siinä ei esimerkiksi yritetäkään vastata kysymykseen, millä tavoin Tanskan kansanäänestyksen tulos vaikuttaa EY:n tulevaisuuteen, tulevaan kehitykseen ja Maastrichtin sopimukseen. Valiokunta on ollut myös perin konservatiivinen. Se on määritellyt Suomen ulkopoliittisen linjan vanhanaikaisesti, vaikka aineksia todellisiin uusiin linjauksiin olisi hyvinkin paljon.

Vaikka kiinnostus Eta-sopimusta kohtaan on laimentunut, se on kuitenkin otettava vakavasti. Sen turvin meidän on tultava toimeen monta vuotta, ehkä kauemmin kuin tällä hetkellä uskommekaan. Sopimus myös vaikuttaa niin perustavalla tavalla koko yhteiskuntaan, että sen sisäistämisessä voi olla hankaluuksia. Siksi on erinomainen asia, että hallitus on ottanut vakavasti sekä koulutuksen että sopimuksesta tiedottamisen.

Aikaisemmissa keskusteluissa on tuotu esiin Eta-sopimuksen ja EY-jäsenyyden erot. Eta-sopimuksessa me vain sopeudumme, vaikka muodollisesti pidämme päätösvallan omissa käsissämme. Etassa emme periaatteessa luovuta osaa kansallista suvereniteettia Brysseliin, kuten tapahtuu sitten, kun ja jos olemme EY:n jäseniä. Mutta on muistettava, että me joutuisimme sopeutumaan EY:n määräyksiin, vaikka emme olisi edes Etan jäseniä. Ilman sopeutumista ei kauppaakaan voitaisi käydä.

Koko neuvotteluprosessi osoitti, mikä asema Efta-valtioilla Etassa on. Niiden on kuuliaisesti hyväksyttävä EY:n tekemät päätökset. Etään luotujen organisaatioiden avulla Efta-maat voivat saada tietoa ja myös vaikuttaa etukäteen EY-määräysten sisältöön. Aivan toinen asia on, pystyvätkö ne olemaan yksimielisiä. Ilman sitä ei näet mitään vaikutusmahdollisuutta ole.

Eta-organisaatio, jota on tarkasteltava rinnan EY:n organisaation kanssa, tekee Euroopan integraatiosta erittäin byrokraattisen. Kun EY:täkin jo vaivaa virkavaltaisuus ja instituutioiden monilukuisuus, Etassa tämä vain moninkertaistuu. Tämä ehkä on Etan yksi pahimpia vitsauksia.

EY-jäsenyys on kuitenkin monessa suhteessa Etaa parempi ratkaisu. Suomella olisi paremmat mahdollisuudet vaikuttaa asioihin. Se myös pääsisi päättämään asioista, jos kohta asukasluvun mukainen päätösvalta jääkin mitättömäksi. Eihän 1,5 prosenttia kovin paljon ole, mutta on muistettava, että EY-päätöksissä ns. veto-oikeudella on mahdollista estää kiusallisen lain voimaantulo, jos samalla tavalla ajattelevia maita on useampia. Tätä valtaa on EY-keskustelussa vähätelty.

Neuvotteluissa EY kohteli Efta-maita röyhkeästi, suorastaan hävyttömästi. Sopimus on ulkoapäin tarkasteltuna tehty täysin EY:n ehdoilla. Kiista EY-tuomioistuimen asemasta osoitti, että parempi olla mukana päättämässä samoin oikeuksin kuin pelkästään sopeutua il-

man oikeuksia. Tämä lienee myös syy siihen, että Sveitsikin on liittynyt jäseneksi pyrkivien joukkoon.

Suomen Eta-neuvotteluprosessista voimme ottaa paljon oppia. Viralliset neuvottelijamme pyyhkivät pöytää edellisen eduskunnan asettamilla reunaehdoilla. Yksikään niistä ei toteutunut. Tällainen ei voi eikä saa jatkossa missään nimessä toistua. Neuvotteluprosessin aikana tulitiin mielestäni kansanvallan ja parlamentarismin periaatteiden äärimmäisille rajoille. Asiaa ei tee valkoisemmaksi se, että edellinen eduskunta oli varomaton. Se otti silloisen opposition eli keskustan vaatimuksesta niin paljon ehdottomia reunaehtoja, että ne alun pitäen olivat epärealistisia.

Tästä huolimatta eduskunnan on otettava kantaa Eta-sopimusta käsiteltäessä, miten se suhtautuu siihen, että eduskunnan asettamat ehdot eivät Eta-sopimuksessa nyt toteudu. Vaikka kukaan järjevä ei voi ehdottaakaan, että Eta-sopimusta ei eduskunnassa hyväksyttäisi, kuitenkin on syytä tunnustaa varomattomuus liikeenteessä, ja siitä on ehdottomasti otettava opia EY-neuvotteluissa.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnalle on annettava tunnustus siitä, että vaikka mietinnössä asetetaan neuvottelutavoitteita — eritoten niitä on erikoisvaliokuntien lausunnoissa — yhtäkään ei ole nyt määritelty ehdottomaksi. Sen sijaan vaaditaan eduskunnalle oikeutta tämentää tavoitteita ja asettaa uusia, jos kansainvälisen ympäristön nopeat muutokset tai muut seikat sitä edellyttävät.

Ulkoasiainvaliokunnan ehdotus eduskunnan päätökseksi on hyvä lukuunottamatta 2) kohtaa, johon palaan myöhemmin. Se käsittelee Suomen ulkopoliittikkaa ja puolueettomuutta. Ulkoasiainvaliokunnan vaatimus saada tarpeensa mukaan valtioneuvostolta selontekoja valtakunnan suhteista ulkovaltoihin vaikuttaa puheenjohtaja Paasion kertomusten perusteella ilmeisen tarpeelliselta. Mutta samalla on syytä korostaa, että tietoa tarvitsee koko eduskunta eikä pelkästään kokouksiaan salaisena pitävä ulkoasiainvaliokunta. Pitäisi myös harkita sitä, onko myös integraatiovaliokunnalle annettava samat oikeudet kuin ulkoasiainvaliokunnallekin.

Joka tapauksessa valtiosääntöön joudutaan tekemään suuria muutoksia. Jostain syystä valiokunta ei ota niihin yksilöityjä kantoja. Ehkä syynä on se, että asioita vatvotaan parhaillaan monessa toimikunnassa ja komiteassa. Suurin osa Eta-lainsäädännöstä koskee Suomen sisäpo-

liittikkaa, jolla ei ole mitään vaikutusta Suomen suhteisiin ulkovaltoihin; niissä valtiopäiväjärjestyksen 33 §:n mukaan määrää tasavallan presidentti. Jatkossa on päätettävä, kumman valtiomahdin edustaja, presidentti vai eduskunnan luottamusta nauttiva pääministeri, edustaa Suomea niin Etan kuin EY:nkin päättävissä elimissä. Meidän on ratkaistava, onko järjestelmämme jatkossakin presidenttikeskeinen eli Ranskan mallin mukainen vai siirrämmekö eduskunnalle vastuussa olevalle pääministerille nykyistä enemmän valtaa myös ulkopoliittisissa asioissa. Käsitteäkseni jälkimmäinen vaihtoehto toteuttaa tämän eduskunnan tahtoa. Aivan toinen asia on, mikä on potentiaalisten presidenttiehdokkaiden tahto. Se näyttää kuitenkin painavan enemmän valmistelussa kuin selkeät järjisytyt.

Muutokset niin Etassa kuin EY:ssäkin ovat niin suuret, että kansallisen parlamentin valta ilman valtiosäännön muutoksia jää kohtuuttoman pieneksi. Eduskunnan asemaa ja sitä kautta eduskunnan luottamuksen varassa olevan valtioneuvoston ja pääministerin asemaa on vahvistettava. Jo Eta-sopimus heikentää eduskunnan asemaa, vaikka jättääkin asioita omiin käsiimme. EY:ssä muutos on paljon suurempi. Ei enää riitä, että eduskunta hyväksyy, mitä neuvottelijat ovat hyväksyneet. Eduskunnan on pystyttävä ohjaamaan neuvottelujen kulkua. Sen kanta on selvitettävä etukäteen eikä tyydyttävä siihen, että pilkkuakaan ei sopimuksesta sitten muuteta.

EY-jäsenyyden suurin muutos Eta-jäsenyyteen verrattuna on, että Suomi hyväksyy tällöin EY:n integraation koko sisällön: myös maatalouspolitiikan, aluepolitiikan, verotuksen harmonisoinnin ja tulliuunionin periaatteet. Suomen itärajasta tulee EY:n ulkoraja. Maastrichtin sopimuksen mukaisesti Suomen on hyväksyttävä yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka mukaan lukien myös tulevat puolustuspoliittiset ratkaisut. Sen ohella on tietenkin hyväksyttävä rahaja talousliitto.

EY-jäsenyyss merkitsee Suomelle integroitumista, yhdentymistä, syvällisesti eurooppalaiseen arvomaailmaan, ihmisoikeuksien ja demokratian puolustamiseen. Onko tässä jotain väärää?

Olen edelleenkin sitä mieltä, ja tätä on olen korostanut jo monesti aiemminkin, ettei Suomella tässä asiassa ole vaihtoehtoja. Pääperuste Suomen jäsenyydelle EY:ssä on Suomen turvallisuuspolitiikassa. Tässä mielessä EY-päätös on itsenäisen Suomen tärkein. Toinen peruste tie-

tenkin on Suomen talous. Korporatistmin runtelema talouselämä ja koko järjestelmä ei saa riittävää järjestyttää ilman ulkopuolista apua, ilman EY-jäsenyyttä. Tämä on tosiasia, joka etenkin viime aikoina on hyvin selkeästi tullut ilmi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö kuten varsinainen hallituksen selontekokin antaa sen kuvan, kuin Suomi EY:n jäsenenä voisi säilyttää perinteisen puolueettomuuden. Ei se voi. Tässä asiassa vasemmistoliitto on ihan oikeassa. Analyysimme kuitenkin eroavat johtopäätöksissä hyvin suuresti. Maastrichtin sopimus ei anna varaa tulkinnoille. Jopa puhuminen puolueettomuudesta lähialueilla on vanhakantaista liturgiaa, joka on vastoin tosiasioita. Kaikilta jäseniltä edellytetään panosta EY:n kehittämiseen yhteisesti hyväksytyjen tavoitteiden mukaisesti. Poikkeuksia ei sallita, minkä vuoksi niitä ei kyllä kannata edes tavoitella.

Suomi määrittelee nyt virallisesti ulkopoliitikansa itsenäiseksi puolustukseksi, sotilaalliseksi liittoutumattomuudeksi ja puolueettomuudeksi lähialueilla. Ulkoasiainvaliokunta on tehnyt suurtyön yrittäessään kytkeä vanhakantaiset puolueettomuusmääritelmät Maastrichtin sopimuksen todellisuuteen. Se kuitenkin myöntää, että jäsenyys saattaa johtaa siihen, että Suomen ulkopoliittikka on tarpeen määritellä uudella tavalla.

Paljon rehellisempää olisi luopua Ruotsin tapaan käyttämästä enää sanaa puolueettomuus. Tosiasia on, että puolueettomuus suhteessa EY:hyn ja sen peruskirjojen mukaisiin pyrkimyksiin ei tule kysymykseenkään. EY:n jäsenen velvollisuudet koskevat niin lähialueita kuin kauempana oleiviakin tapahtumia.

Myös pitäytyminen ns. sotilaalliseen liittoutumattomuuteen voi olla liikaa luvattu. Tällä hetkellä emme pysty näkemään, miten Eurooppa ja EY tulevaisuudessa kehittyvät, minkälaisia tehtäviä tulee Natolle ja Länsi-Euroopan unionille. Jos esimerkiksi Nato saa itselleen Etykin rauhanturvaamistehtävät, tuskin Suomi voi liittoutumattomuuteen viitaten jäädä sen ulkopuolelle.

Itse asiassa Suomi on jo ottanut askeleen liittoutumisen suuntaan liittyessään tarkkailijaksi Nacc:hen. Tämä asema on enemmän kuin yhdelläkään toisella ns. puolueettomalla maalla, onhan Naton yhteistyöneuvoston jäsenenä pelkästään kylmän sodan sotilasliittoihin kuuluneita maita. Jos asiaa tarkastellaan perinteisen puolueettomuuden valossa, tarkkailijan asema tus-

kin puolueettomuuttamme tahraa. Se on, totta kai, erinomainen keino saada tietoa. Ei tässä sinänsä ole mitään moitittavaa.

Sen sijaan kannattaa kyllä muistaa, millä tavalla Suomi lipsahti Nacc:hen tarkkailijaksi: vahingossa, lähestulkoon vastoin tahtoaan. Hakiko Suomi tarkkailijan asemaa lainkaan vaiko pelkästään lupaa seurata kokouksia? Miksi Natolla oli kiire saada Suomi virallisesti mukaan Nacc:hen? Olemmeko uskoneet koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan pilvilinnoihin? Ovatko Nato ja länsi sittenkin pitäneet meitä itäiseen etupiiriin kuuluvana valtiona eli kaikkea muuta kuin puolueettomana maana? Tämänkö vuoksi "puolueeton" Suomi hyväksyttiin kiireesti tarkkailijaksi, vaikka vielä muutama kuukausi sitten Naton taholta vakuutettiin, ettei puolueettomilla mailla ole asiaa Nacc:hen.

Arvoisa puhemies! Itse asiassa asemamme on nyt paljon merkillisempi kuin mihin EY-jäsenyys voi koskaan Suomea saattaa. Ellei Natosta yhteistyöneuvoston kautta kehity Etykin rauhanturvaelintä ja elleivät muut puolueettomat maat hae samaa statusta tai ellei niille sitä myönnetä, vaikka hakisivatkin, niin merkillisestä joukosta itsemme kyllä nyt löydämme. Herää kysymys, onko Suomi laskettu kylmän sodan aikaiseksi idän etuvartiomaaksi samalla tavalla kuin entiset kansandemokratiat. Olemmeko me Naton ja lännen mielestä vasta nyt samassa demokratia-vaiheessa kuin esimerkiksi Tšhekkoslovakia, Unkari tai Puola? Herää kysymys, elämmekö edelleen pilvilinnoissa. Entäpä, jos kuvittelemme liikojia, jos uskomme, että EY-jäsenyytemme olisi itsestään selvä: Sen kuin haemme, neuvottelemme ja kansanäänestämme neuvottelutuloksesta! Entäpä, jos EY:ssä todella ajatellaankin, että Suomi hyväksytään jäseneksi vasta sitten, kun EY haluaa laajentua käsittämään kaikki nakkivaltiot? Toivottavasti olen väärässä, vaikka tällaisia tietoja EY:n piiristä on joillekin kansanedustajille tullut.

Joka tapauksessa Suomen ulkopoliittiset linjat ovat muuttuneet lähes joka kuukausi. Kohtuullisen oikeassa ovat ne, jotka ihmettelevät, onko ulkopoliittikka enää Suomessa kenenkään hanskassa. Tohtori Jukka Tarkka sanoi viime viikolla eduskunnassa — ed. Heidi Hautala oli mukana, en muista, olitteko juuri silloin, kun hän puhui tästä — että se tapa, jolla Suomessa tuli nakkivaltio, on kertakaikkisen järkyttävä. Hän kysyi aiheellisesti, onko Suomen ulkopoliittiselta johdolta kadonnut ammattitaito ja osaminen vai oliko sodanjälkeinen suuri tietotaito

pelkkää Neuvostoliiton pelkoa ja ylivarovaisuutta eikä suinkaan ammattitaitoista osaamista.

Tohtori Tarkka on myös Suomen Kuvalehdessä 5.6. analysoinut Suomen sodanjälkeistä ulkopoliittikkaa. Hänen mukaansa kylmän sodan aikana henkisesti vieras ideologinen supervalta nojasi Suomen kansankodin oveen. Heti, jos se narahti vähänkin lisää raolleen, tuli lunta ja jäätä joka tupaan ja porstuaan. Saattoi olla, että ystävyys ja luottamus eivät olleetkaan tuon ajan idänpolitiikan syvin sisältö, vaan suhteet olivat ihan tavallista kansainvälistä politiikkaa, jonka peruselementit ovat etupiirijattelu, voimatasapaino ja sotilaspolitiikka. Näin siis tohtori Jukka Tarkka.

Jos lähdetään siitä Tarkan ajatuksesta, että vaaran vuosia ei ollut neljä vaan 40, tuo aika oli Suomen turvallisuuden kestokriisi ei vain sotilaallisesti vaan ennen kaikkea poliittisesti. Tämän ajattelun mukaan Suomi ei suinkaan olisi ollut lännen etuvartio itään päin vaan päinvastoin idän etuvartio länteen. Jos tämä ajattelu hyväksyttäisiin, voitaisiin hyväksyä myös se, että vasta nyt olemme itsenäisiä tekemään omat ulkopoliittiset päätöksemme.

Eurooppa elää jatkuvasti muutoksessa. Jugoslavian tapaisia kriisejä voi puhjeta muuallakin. Venäjän demokratisoitumiskehitys on vasta alussa. Jeltsinin talousuudistus on vakavissa vaikeuksissa. On hyväksyttävä se tosiasia, että elintasokuilu Suomen ja Venäjän rajalla voi aiheuttaa arvaamattomuuksia ja on Suomelle selkeä turvallisuusriski. Tämän on sanonut mm. ulkoministeri Väyrynen.

EY talousapuineen on Venäjän ja Ivy-maiden paras tae kohti demokratiaa. Jos hyväksymme tämän, vastaus kysymykseen, mikä on Suomen paikka uudessa Euroopassa, on selkeä. Se on EY:ssä, jonka arvot ovat myös meidän arvojamme ja jonka arvot ovat myös puolustamisen arvoisia.

Suomi tarvitsee EY:n jäsenyyttä. On kuitenkin muistettava, ettei EY anna Suomelle riittäviä turvallisuustakeita, jos kohta poliittiset takeet se antaa. Olipa Suomi EY:n jäsen tai ei, Suomen on pidettävä huoli kansallisesti uskottavasta puolustuskyvystä. Hävittäjähankinnat ovat osoitus siitä, että Suomi jatkossakin aikoo huolehtia oman alueensa koskemattomuudesta. Kysymykset Naton tai WEu:n jäsenyydestä jäävät tulevaisuudessa ratkaistaviksi asioiksi, mutta jos voimme olla tarkkailijana Naton yhteistyöneuvostossa, niin tuskinpa WEu:n liitännäisyysjäsenyys olisi yhtään pahempi vaihtoehto.

Kansalaismielipide EY-jäsenyyteen on viime aikoina Suomessa liehtynyt. Syitä tuskin tarvitsee kaukaa etsiä: EY ei ole pelkästään kauppapoliittinen ratkaisu, vaan asiaan otetaan kantaa nimenomaan Suomen turvallisuuden kannalta. Tämän asian myöntäminen näyttää vain olevan hyvin hankalaa Suomen ulkopoliittiselle johdolle.

Suomen on syytä suhtautua Euroopan integraatioon ennakkoluulottomasti, avoimin mielin. Me olemme integroitumassa siihen viitekehukseen, johon olemme aina kuuluneet tai johon olemme aina halunneet kuulua. Aivan varmasti se EY, johon aikanaan liitymme, on aivan toisenlainen kuin tämänhetkinen. Maastrichtin sopimus ei saa rajatonta hyväksyntää Euroopan maissa. Arvostelua eivät aiheuta turvallisuuteen ja puolustukseen liittyvä yhdentyminen vaan rahaunioni. Oma raha on monelle maalle niin suuri itsenäisyyden ja riippumattomuuden symboli, ettei siitä noin vain haluta luopua. Ne, jotka arvioivat kuten ed. Nikula, että tanskalaiset eivät äänestäneet niinkään Maastrichtin sopimusta vastaan kuin rahaunionia ja ecua vastaan, ovat ilmeisen oikeassa. Toki tanskalaisten äänestyksessä painoi huoli myös pienten maiden asemasta EY:ssä.

Tanskan kansanäänestyksen vaikutukset EY:n kehitykseen voivat olla dramaattiset. Voi olla, että Maastrichtin sopimus leviää käsiin tai että se joudutaan neuvottelemaan uudestaan. Joka tapauksessa Tanskan ratkaisuista emme voi ottaa mallia. Jäsenyyttä hakevat maat ovat aivan toisessa asemassa kuin EY:n tämänhetkiset jäsenet. Hakijoilla ei ole mahdollisuutta sanoa "kiitos ei" Maastrichtin sopimukselle. Se oikeus on vain jäsenillä. Tässä suhteessa niin Ruotsi kuin Suomikin ovat samassa, Tanskaa huonommassa veneessä.

Kun Suomessa yritetään tulkita Tanskan kansanäänestyksen tulosta ja norjalaisten kohdalaisen kielteistä suhtautumista EY:hyn siten, että näiden perusteella meidänkin tulisi pysäyttää juna seuraavalle asemalle, asiat on ymmärretty väärin. Vaikka EY-jäsenyydellemme on toki taloudellisia perusteita ja ennen kaikkea se, ettemme voi jättää teollisuuttamme ruotsalaisia kilpailijoita huonompaan asemaan, niin pääperuste EY-jäsenyydelle on kuitenkin poliittinen ja nimenomaan turvallisuuspoliittinen.

Arvoisa puhemies! Sitten yksi lainaus: "Edesämme on historiallinen mahdollisuus, jollaista ei ehkä koskaan aikaisemmin ole nähty Euroo-

pan historiassa. Yhteisten arvostusten pohjalta on nyt mahdollisuus rakentaa yhteinen turvallisuus todellisessa tarkoituksessa, ei yhteistä turvallisuutta, joka perustuisi puolen Euroopan alistamiselle, vaan yhteinen turvallisuus, joka rakentuu koko Euroopan vapaudelle. Me muotoilemme nyt politiikan, joka aktiivisesti edistää eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän tulevaa kehitystä. Mutta näin tehdessämme me emme myöskään luovu siitä peruskäsityksestä, että loppujen lopuksi me itse voimme ottaa vastuun omien alueittemme puolustamisesta ja että mitään valtiota, joka ei vakavissaan ota oman alueensa puolustamista, ei ajan mittaan oteta vakavasti kansainvälisissä yhteyksissä. Ruotsin ja Suomen ulko- ja puolustuspolitiikan perusedellytykset ovat nyt enemmän yhteisiä kuin ehkä koskaan aikaisemmin. Saatamme valittaa hukattuja yhteistyömahdollisuuksia Suomen ja Ruotsin välillä, mutta emme voi kieltää sitä, mikä on pysyvää, tai olla välittämättä siitä, mitä voidaan rakentaa tulevaisuudessa." Tämän analyysin esitti Suomen puolustusvoimain lippujuhlan päivänä Ruotsin pääministeri Carl Bildt, ei Suomen presidentti, ei Suomen pääministeri, ei Suomen ulkoministeri.

Arvoisa puhemies! Tähän analyysiin ei ole mitään lisättävää. Se kuvaa erinomaisesti sitä, mikä uudessa Euroopassa on tärkeintä niin Suomelle kuin Ruotsille.

LKP:n eduskuntaryhmä kannattaa myös ulkoasiainvaliokunnan ehdotusta eduskunnan päätökseksi, vaikka siinä onkin huomauttamista ja kritiikin sijaa, jota edellä olevassa puheessa on käsitelty. (Ed. Aittoniemi: Yksimielinen?) — On yksimielinen.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvaan kesäkuun 12 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 90 ja 93, jotka on nyt edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös

Ensimmäinen varapuhemies: Edelleen ilmoitetaan, että tupakkaverosta 7 päivänä joulukuuta 1979 annetun lain 5 §:ssä säädettyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemie-

helle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla tänään 16 päivänä kesäkuuta 1992 annettu

Valtioneuvoston päätös tupakkatuotteista suoritettavasta lisäverosta.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on selkeästi todennut mietinnössään kantanaan, että EY-jäsenyysneuvottelujen tuloksesta on pidettävä neuvoa-antava kansanäänestys. Tämä on mielestäni hyvä kannanotto. Sen sijaan ed. Paasio ja etenkin ministeri Salolainen tuntuivat edelleen olevan epäileviä kansanäänestyksen suhteen. Mielestäni EY-jäsenyys on niin suuri kysymys, ettei päätösvallan siirtoa eduskunnasta suoran kansanvallan piiriin voi siinä millään muotoa pitää kansanedustajien vastuun pakoiluna. Päinvastoin juuri näin perustavaa laatua olevassa kysymyksessä, kuin EY-jäsenyys on, poliittisilla päätöksentekijöillä tulee olla rohkeutta myös alistaa asia kansalaisten suoraan harkittavaksi.

Mielestäni ministeri Salolaisen ja ed. Paasion puheista kuului kansanäänestyksen pelko eli se, että kansa ei ymmärtäisi, tai epäily siitä, että äänestys muodostuisi äänestykseksi poliittisen eliitin luottamuksesta. Tietysti äänestystä täytyy edeltää laajan tiedotuskampanjan, mutta joka tapauksessa kansalaisilla on yllättävän paljon arviointikykyä. Luottamusongelma on myös todellinen, mutta se ei ratkea sillä, että poliittinen eliitti pyrkii eristymään kansalaisista tai aliarvioimaan heidän ymmärrystään.

Se, että Tanskassa parlamentin kanta oli toinen kuin kansalaisten niukan enemmistön kanta, ei ole mielestäni kansan vaan Tanskan parlamentin ongelma.

Ed. Aittoniemi puolestaan esitti jäsenhakemuksesta luopumista. Sille en voi nähdä mitään perusteita. Päinvastoin on Suomen kannalta erittäin hyvä, että meillä on nyt hakemus sisällä Euroopan yhteisöön. Se jättää meille kaikki ovet avoimiksi. Tanskan kansanäänestyspäätös voi puolestaan johtaa EY:n kehitykseen Suomen kannalta myös ihan myönteiseen suuntaan eli siihen, että EY:stä tulee yhteisö, jonka sisällä sallitaan eri maille erilaisia ratkaisuja.

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aula on tulkinut tai tahallaan

ymmärtänyt väärin, mitä sanoin puheenvuorossani. Kun eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on edellyttänyt neuvoa-antavaa kansanäänestystä, niin ei tietenkään valiokunnan puheenjohtaja voi mennä sanomaan, että sitä ei pidä järjestää. Mutta on kohtuullista kiinnittää huomiota niihin ongelmiin, joita kansanäänestyksiin yleensä liittyy, ja kiinnittää huomiota myös siihen, että aika usein saa sen vaikutelman, että kansanäänestystä esitetään silloin, kun poliittinen edustuksellinen demokratia ei halua jotakin asiaa päättää.

Kansanäänestyksessä voidaan jotakin asiaa vastustaa kovin monilla, keskenään useinkin jopa ristiriitaisilla mielipiteillä, jolloin päädytään täysin vastakkaisista näkökulmista ehkä hyvin erikokoistenkin asioiden yhteydessä yhteen kiteytykseen, joko jaa- tai ei-ääneen. Tässä mielessä kansanäänestys on edustuksellista demokratiaa huomattavasti sanoisinko karkeampi instrumentti. Sen käyttöä tulee edistää, kun muistetaan, mihin kansanäänestys sopii ja mihin ei.

Olen tietenkin sitä mieltä, että näin iso asia kuin EY-jäsenyyks hyvin sopii kansanäänestysinstituutioon, mutta se ei merkitse sitä, että poliittinen järjestelmä — poliittiset puolueet, kansanedustajat — ikään kuin tumput suorina odottaisivat, mitä kansa sanoo. Kansa ei ole mikään valtioelin vaan kansanvallan perusta ja lähtökohta, eikä sitä pidä valioelimenä käsitelläkään.

Ed. M. Laukkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ukkola ryhmäpuheenvuorossaan joko tahattomasti tai tahallaan sotki jälleen kerran asioita erityisesti sen osalta, mikä koski hänen tulkintaansa Suomen asemasta Naton yhteistyöneuvoston Nacc:n jäsenyydessä sekä tietä sinne.

Ed. Ukkola, haluan vielä palauttaa mieliin tapahtumaketjun, jota jo muutaman päivän sisällä tasavallan presidentti, pääministeri ja ulkoministeri ovat koko maan ulkopoliittisena johtona moneen otteeseen selostaneet. Suomihan tiedusteli toukokuun lopulla 21.5. mahdollisuutta seurata läheltä Nacc:n toimintaa esimerkiksi juuri osallistumalla kutsuttuna vieraina Osloon kokoukseen. Taustallahan oli tietenkin hallituksemme aito kiinnostus siihen, mitä tapahtuu Suomen lähialueilla Venäjällä ja Baltiassa niissä kylmän sodan jälkeisissä toiminnissa, joihin myös Nato on Nacc:n puitteissa osallistunut.

Naton sihteeristön vastaus viikkoa myöhemmin oli torjuva, ja Suomea uudelleen kuulematta Naton ministerikokous teki kuitenkin ratkaisun siitä, että Suomi voi asemansa kokouksessa saada. Tämä oli se paljon puhuttu yllätys, johon myös tasavallan presidentti muistaakseni Riossa antamassaan haastattelussa viittasi. Oli yllätys, että päätös ministerineuvoston kokouksessa Suomelle oli myönteinen ja näin ollen Suomi sai huomioitsijan aseman, joka, ed. Ukkola, ei pidä sisällään edes puheoikeutta eikä siihen liittyviä sitoumuksia.

Rouva puhemies! Sen takia tulkinta siitä, että tämä olisi ollut lipsahdus, jolla Suomi tulee Nacc:n jäseneksi, tai että Suomi olisi peräti matkalla Naton jäseneksi, on kohtuuttoman väärä.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kansanäänestyksestä totean ed. Aulalle sen, että hyvä esimerkki siitä, miten kansanäänestystä ei pidä järjestää, on se demokratia, mikä keskustassa oli, kun te kuulitte kentän ääntä. Kun kenttä alkoi vastata, johto toimi juuri päinvastoin kuin kentän mielihäly. Se on osoitus siitä, kuinka huonosti hyvin tärkeä asia voidaan käytännössä järjestää.

Ed. Ukkolan kuten aika monen muunkin puheenvuoroissa jäi näkemättä se, mikä ed. Halosen puheenvuorossa oli selvästi esillä, eli se, mitkä ovat maapallon todelliset ongelmat: väestönkasvu, ympäristötuhot, näistä aiheutuva hätä, kurjuus, ihmisvaellukset. Eli loppujen lopuksi se, mitä ollaan päättämässä ja tekemässä Euroopassa, on todella itsekästä. Maailman vauraimmat alueet haluavat tulla entistä vauraimmiksi ja miettivät, miten elintason parhailla kolkilla voidaan järjestää näitä ja näitä asioita. Tässä mielessä kritiikki, mitä Euroopan yhdenytymistäkin kohtaan on esitetty, on aika tavalla ymmärrettävää.

Mitä tulee päätöksentekoon, johon ed. M. Laukkanen puuttui, niin kyllähän Nacc:n tapauksessa meneteltiin sillä tavoin väärin, että meidän olisi pitänyt oman demokratian puitteissa tarjoukseen vastaus käsitellä ja vastata, mikä on lopullinen käsityksemme asiasta niin hallituksen ulkoasiainvaliokunnan, eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan, valtioneuvoston kuin myös tasavallan presidentin osalta. Nyt tämä on pelkkää selittelyä. Kukaan ei uskalla sanoa ääneen sitä tosiasiaa, että tämä jäi tekemättä ja tässä tapahtuivat nämä kaikki asiat juuri päinvastoin kuin pitäisi. Tässä mielessä tämä on tavallaan hyvä

esimerkki siitä, kuinka meillä EY- ja Eta-päätöksenteko voi myös epäonnistua, jos meillä ei demokratia eduskunnassa ja valtioneuvostossa toimi.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ukkola totesi puheenvuorossaan, että EY kohteli Efta-maita röyhkeästi, jopa hävyttömästi ja että sopimus on tehty täysin EY:n ehdoilla.

Saattaa olla, että ed. Ukkola ehkä hieman liioitteli, mutta haluan muistuttaa, mitä EY:ssä sanottiin ennen Tanskan äänestystä. Viitattiin Rooman sopimukseen ja todettiin, että Maastrichtin sopimus tulee voimaan ainoastaan jos EY:n kaikki jäsenmaat tämän hyväksyvät. Kun tanskalaiset sanoivat ei Maastrichtin sopimukselle, jäljellä olevat 11 EY-jäsenmaata totesivat, että jatketaan ja pyyhitään Tanskan nimi yli sopimuksesta. Toisin sanoen suhtautuminen pienen jäsenvaltion mielipiteeseen on hyvin nuiva. Tämä on otettava huomioon, kun ryhdytään neuvottelemaan. Ei pidä olla sinisilmäinen. On syytä muistaa, miten suuret suhtautuvat pieniin.

Ed. Jörn Donner ihmetteli, miten voidaan olla Eta-sopimuksen kannalla samanaikaisesti, kun vastustetaan EY:tä sillä perusteella, että päätäntävalta siirtyy Brysseliin. Nyt on muistettava, että Eta-sopimuksessa emme luovuta talouspolitiikkaa Brysseliin. Me saamme harjoittaa ihan omaa talouspolitiikkaa, omaa finanssipolitiikkaa, omaa ulkopolitiikkaa, omaa puolustuspolitiikkaa, omaa turvallisuuspolitiikkaa. Nämä säilyvät meillä. On myönnettävä ja tunnustettava, että Etassa vaikutusmahdollisuudet ovat pienet. Kyllä meillä siitä huolimatta on mahdollisuutta vaikuttaa, mutta ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. Hautala (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Jos nyt ryhdytään miettimään, sopiiko neuvoa-antava kansanäänestys EY-jäsenyyden kannatuksen mittaamiseen ja vahvistamiseen Suomessa, voin sanoa, että joiltakin on demokratia mennyt kurkkuun. Nyt pitäisi muistaa, että demokratia ei ole sellainen asia, joka otetaan käyttöön silloin, kun se itselle sopii sopivan mielipiteen ollessa kyseessä, vaan se on keino, jolla voidaan varmistaa, että saadaan mahdollisimman laaja kannatus ja keskusteluprosessi aikaan.

Meillä jokaisella on suosikkiselityksemme siitä, mistä Tanska oikeastaan äänesti, kun se äänesti Maastrichtin sopimusta vastaan. Minun oma suosikkiselitykseni on se, että hallitukset kautta Euroopan ovat ohittaneet kansalaismielipiteen. Omasta puolestani voin sanoa, että minä en ole sitoutunut Maastrichtin sopimukseen, vaikka olenkin äänestänyt Euroopan yhteisön jäsenhakemuksen jättämisen puolesta, vaikka pääministeri Aho on ilmoittanut, että Suomi on ennalta sitoutunut Euroopan unioni -sopimukseen, ja mikä pöyristyttävintä, hän on ilmoittanut, että me olemme sitoutuneet jo kaikkiin sen jatkokierroksiinkin. Ei tällä tavalla voi antautua, jos Eurooppa keskustele parhaillaan siitä, mikälainen on sopiva ja kansalaisille hyvä unioni tai Euroopan yhteisö.

Toivon todella, että demokratian aave liikkuu Euroopassa edelleenkin. Toivon vilpittömästi, että Irlanti äänestää Maastrichtin sopimusta vastaan. Jos pääministeri Aholla on kädet sidottu, meidän toivomme on siinä, että Euroopan muut kansalaiset huolehtivat demokratiasta silloin meidän puolestamme.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kansanäänestys ehdotuksia on tehty tietysti populistisessa tarkoituksessa liian usein ja siltä osin väärin, mutta tietysti tällaisessa asiassa, mistä nyt on kysymys, kansanäänestys on aivan välttämätön. Se ei merkitse kuitenkaan sitä, että eduskunta voisi vetäytyä vastuustaan siitä huolimatta.

Varsinainen vastauspuheenvuoro on ed. Ukkolan puheenvuoroon. Hän katsoo, että EY-myönteisyys, jos Suomessa nyt sellaista on, perustuu turvallisuuspoliittisiin näkökohtiin. Kuitenkin hän puheensa toisessa osassa totesi, että Suomi vastaa itsellisesti puolustuksestaan. Sitä varten meille on hankittu mm. F-18-hävittäjät. Näkisin näin, että turvallisuuspoliittisilla seikoilla on varmasti kansalaisten mielipiteisiin vaikutusta, mutta suurin syy tällä hetkellä josain määrin myönteisiin näkemyksiin on siinä, että kansalaisille on uskoteltu, että me emme tule taloudellisesti pärjäämään emmekä pääsemään nykyisestä huonosta taloudellisesta tilanteesta ilman Euroopan yhteisön jäsenyyttä. Kun tätä on taitavasti tiettyjen erityisesti oikeistolaisten lehtien taholta kansalaisille jankutettu, totta kai se vaikuttaa varsinkin sellaisiin ihmisiin, jotka tuntevat todella suurta huolta elämisestä ja elintasostaan ja Suomen taloudesta eteenpäin. Kunhan tämä asia tulee kansalai-

sille selvitetyn, että me olemme päinvastoin menossa huomattavasti suuntaan tässä suhteessa Euroopan yhteisön jäsenenä, myös näkemykset tästä asiasta tulevat varmasti muuttumaan.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Useissa puheenvuoroissa, mm. ministeri Salolaisen ja ed. Halosen puheenvuorossa ja joissakin muissa, korostettiin sitä, että Eta-sopimuksen merkitys ja sen kesto meidän ratkaisunamme ja välineenämme integraatiossa saattaa olla pidempi kuin muutama kuukausi sitten arvioitiin. Tähän näkemykseen voi helposti yhtyä. Pidänkin väärinä niitä arvioita, joissa on katsottu, että Tanskan äänestystuloksella ei olisi mitään merkitystä tälle prosessille tai EY:n budjettisuunnitelman takaiskulla, minkä se sai valtiovarainministerien kokouksessa. Käsitykseni on, että nämä kaksi asiaa vaikuttavat siihen, että EY-jäsenyyksneuvottelujen alku saattaa jo viivästyä, ja selvää on, että sisäisesti erimielinen EY on aika huono neuvottelukumppani, jos ajatellaan niitä tavoitteita, mitä jäsenyyksanoimuksia tehneet maat ovat asettaneet. Meidän pitää tämän takia keskittyä siihen, että Eta-sopimus käynnistyy mahdollisimman hyvin ja että tälle annetaan tarvittavat resurssit.

Toiseksi ihan lyhyesti toteaisin puolueettomuudesta sen, että täällä on Maastrichtin päätöksiä tulkittu etukäteen, mitä ne tarkoittavat ja mitä ne eivät tarkoita. Siihen emme voi antaa vastausta, mutta irlantilaisien käsitysten mukaan, ainakin eräiden heistä käsitysten mukaan, Maastrichtin sopimus ei ainakaan heidän puolueettomuuttaan sulje pois tai edellytä heitä luopumaan puolueettomuudesta. Näin on loogista, ettei uusienkaan jäsenien ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tanskan kansanäänestyksestä on syytä muistaa, että noin puolet kansasta kannatti Maastrichtin sopimuksen hyväksymistä. Mielestäni se näyttää monilta keskustelijoilta unohtuneen. EY-jäsenyyks ei ole mikään musta tuntuuksasia. Kansanedustajien tehtävä on tietenkin selvittää tarkoin, mitä mahdollinen EY-jäsenyyks Suomelle ja Suomen kansalle merkitsee. Mielestäni sitä tietoa ei millään keinoin pysty jakamaan koko kansalle.

Edustuksellinen demokratia edellyttää, että päättämään valitut kantavat vastuun päätöksistä. Mietin sitä, löytyykö kansanedustajilta kantaa tehdä kansanäänestyksen tuloksen vastainen päätös, jos Suomi etu sitä vaatii. Pahaa pelkään, että ainakin osa kansanedustajista alkaa pelätä oman asemansa puolesta ja unohtaa Suomen edun. Tässä suhteessa kansanäänestyks voi kääntyä kansan etua vastaan.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni keskustelu kansanäänestyksestä on tiettyssä mielessä turhaa. Hallitus on tehnyt periaatepäätöksen siitä, että Suomessa järjestetään kansanäänestyks Euroopan yhteisöön liittymisestä. Myös ulkoasiainvaliokunta ponnessaan toteaa, että kansanäänestyks tulee järjestää.

Mielestäni on väärin, jos kuitenkin pyritään kieltämään keskustelu kansanäänestykseen liittyvistä ongelmista, kuten eräissä puheenvuorossa mielestäni on pyritty tekemään. On selvää, että ongelmista käynnyy voida keskustella. Yksi kysymys on osanotto. On välttämätöntä, että tällaiseen äänestykseen ottaa osaa lähes tulkoon koko kansa. Tärkeätä on myös se, että turvataan kaikilla toimenpiteillä, että keskustelu on asiallista ja että keskusteluun, joka edeltää kansanäänestystä, ei liity mitään pelotelukampanjaa.

Tietysti voidaan keskustella Tanskan tapauksesta, jossa 50,7 prosenttia asettui vastustamaan Maastrichtin sopimuksen hyväksymistä. Mielestäni enemmistö on enemmistö ja se on demokratiaa, mutta kansalle ja kansan enemmistölle tuki täytyy aina antaa mahdollisuus muuttaa kantansa ja täytyy olla valmiutta järjestää myös uusia kansanäänestyksiä, jos niin hyväksi katsotaan.

Arvoisa puhemies! Täällä on myös arvosteltu päätöstä Pohjois Atlantian puolustusliiton yhteistyöelimeen mukaan menemisestä ja siitä, että on menty yhteistyöneuvostoon. Tältä osin on todettava, että on tehty päätös, kun on tiedusteltu, voidaanko sinne päästä mukaan. Mielestäni kriittikki on jossakin määrin perusteetonta. Haluaisin kuitenkin kysyä, onko täällä joku, joka vaatii, että meidän on lähdeävä sieltä pois. Se on tuki mahdollista. Kun täällä on kritisoitu, niin esittääkää nyt, että jätetään yhteistyöneuvosto. Sillä tavalla, jos olette tyytymättömiä, ongelma tuki voidaan ratkaista.

Mitä tulee päätöksentekoon, niin haluan vain todeta, että on parempi, että olemme EY:ssä,

siellä meillä on äänivaltaa. Kun olemme Etan varassa, silloin me emme voi käyttää äänivaltaa Euroopan yhteisössä tehtäviin päätöksiin. Tältä osin Suomen etu on selvä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty läpi suosikkiselityksiä Tanskan kansanäänestyksen lopputulokseen vaikuttaneista tekijöistä. Henkilökohtainen selitykseni on seuraava: Ratkaisevaa lopputuloksen kannalta oli se, että juuri kansanäänestyksen toimeenpanemisen alla tuli julkisuuteen EY:n sisäinen salainen muistio, jossa tähdätään siihen, että pienten jäsenvaltioiden painoarvoa tulevan Euroopan unionin puitteissa merkittävästi vähennetään siitä, mitä se on ollut Euroopan yhteisön ollessa kysymyksessä. Tämä vaikutti asenteisiin niin, että mahdolliset myönteiset kokemukset, jotka oli saatu EY-jäsenyydestä yli 20 vuoden ajalta, jäivät yksinkertaisesti vähemmistöön arvostuksessa. Ihmiset punnitsevat kuitenkin mielessään plus- ja miinustekijöitä. Tässä tapauksessa kielteinen odotus ylitti mahdolliset myönteiset kokemukset menneisyydessä ja niin lopputulos oli se, minkä olemme havainneet.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan vielä kansanäänestyskeskustelua, jonka ed. Aula mielestäni varsin aiheellisesti aloitti pontimena ministeri Salolaisen ja ed. Paasion puheenvuorot. Ja erityisesti ed. Tainan puheenvuoro meni vielä niistäkin ylitse.

Mielestäni oleellista tässä kansanäänestyksessä on se, että kun ja jos Suomi liittyy Euroopan yhteisön jäseneksi, niin silloin kansallista päätöksentekovaltaa siirtyy pysyvällä tavalla ylikansallisille elimille eikä koskaan enää sieltä palaa. Kun tällä tavalla päätösvaltaa siirretään kansallisilta päätöksentekoeleimilta pois, niin se vaaditaan toki valtakirja Suomen kansalta. Oleellista on ehkä myös muistaa että kansa valitsee eduskunnan ja demokraattisen järjestelmän edustajat, niin että kansan mielipidettä ei tässä mielessä kannata vähätellä.

Mitä tulee Tanskan kansanäänestykseen, niin valtioneuvos Virolainen, joka itse kannattaa Suomen EY-jäsenyyshakemusta, totesi, että siinä Tanskan kansa antoi röyhkeille Brysselin komission herroille varsin terveellisen näpytyksen ylimielisestä suhtautumisesta, mitä siellä on esiintynyt pieniä kansoja kohtaan. Itse myös tulkitisin aika pitkälle näin käyneen.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut muutamia täällä pidettyjä puheenvuoroja, niin ei enää oikeastaan ihmettele, minkä vuoksi valtiosäännössä olevaa uutta määräystä eli uutta mahdollisuutta neuvoa-antavasta kansanäänestyksestä ei ole käytetty. Ei sitä ilmeisesti halutakaan käyttää kovin innokkaasti. Minä ihmettelen, kun ed. Paasio sanoi, että kansanäänestys on karkeampi demokraattinen instrumentti kuin edustuksellinen demokratia. Onko Sveitsissä karkeampi demokratia kuin esimerkiksi Suomessa, jossa on edustuksellinen demokratia? Mielestäni tällaisissa asioissa täytyy pitää itsestäänselvänä lähtökohtana sitä, että kansa saa sanoa sanansa, mutta eihän siitä tässä nyt ole kysymyskään. Kyllä tässä asiassa ovat kaikki osapuolet luvanneet, että kansanäänestys järjestetään. Vaikka toki siihen, myönnän, liittyy sellaisia kiistanalaisia kohtia, kuten että esimerkiksi Irlannissa tuskin äänestetään Maastrichtin sopimuksesta. Siellä äänestetään aborttilaista.

Ed. M. Laukkaselle olisin sanonut, että hänen puheenvuoronsa ei kyllä millään muotoa poistanut omia aavistelujani, päinvastoin vahvisti, mitä Suomen tarkkailijajäsenyydessä Nacc:ssä on tapahtunut.

Kyllä ed. Skinnari on siinä mielessä aivan oikeassa, että tämä vastaus olisi toki täytynyt meidän omissa elimissämme käsitellä. Toinen asia on, että kyllä meidän täytyisi tällaisissa asioissa olla samassa rintamassa muitten puolueettomien maiden kanssa. Eli siis siinä mielessä minun mielestäni on kyllä tehty varomattomasti.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On aika mielenkiintoista, että ed. Skinnari ja myös ed. Ukkola kantavat päivä päivältä huolta tästä Nacc-tapauksesta. Enemmän minusta voitaisiin tässä keskustelussa olla huolestuneita Weu-kysymyksistä ja niistä salaisista päätöksistä, joita EU-järjestelmässä aikanaan tehdään. Mutta uskon, että varmasti näkin puhujat aikanaan käyvät huolestuneeseen keskusteluun näistä kysymyksistä.

Valiokunnan mietintöön liittyvät ponnet ovat varsin viisaasti ajateltuja niin kuin monet muutkin ajatukset. Yhtyen ed. Hautalan ajatukseen totean, että minun mielestäni näissä valiokunnan ponsissa sen enempää kuin muissakaan Suomen virallisissa päätöksissä ei ole sitouduttu Maastrichtin päätöksiin. Näin ymmärtäisin tässä vaiheessa sittenkin olevan. Puolueettomuus

on jatkossakin ja tälläkin hetkellä merkittävä kysymys Suomelle.

On sinänsä ansiokasta, että valiokunnan mietintöpapereita ja eriäviä mielipiteitä lukiessa siellä nostetaan esille myös muut ulottuvuudet kuin esimerkiksi meille Suomelle tietysti tärkeä lähi-kuviomme. Siellä todetaan islamilaisten maiden tosiasiat ja Lähi-idän kysymykset. Toki EU ei jatkossakaan tule olemaan jossakin poliittisessa umpiossa, vaan tulee moneen suuntaan harjoittamaan puolueettomuuttansa tai puolueellisuuttansa tai niitä ratkaisuja, mitä tehdäänkin. Siksi tässä puolueettomuusmääritelmässä on varsin hyvä meidän pysyä jatkossakin.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Muun muassa ed. Hautala toi esille, että annetaan kansalle valta silloin, kun se on tarkoituksenmukaista oman näkemyksen perusteella. Samoin ed. Paasio toi ansiokkaasti esille, että kansa on kansanvallan perusta.

Sen takia ihmetyttääkin mm. perustuslakivaliokunnan antama lausunto, jossa Euroopan parlamentin aseman vahvistamista ei hyväksytty, koska käytännössä kuten tiedämme kansa tulee valitsemaan Euroopan parlamentin jäsenet suoralla kansanvaalilla. Eikö silloin väheksytty kansan arvostelukykyä ja tarkoituksenmukaisesti koeteta ottaa kansalta se valta pois, joka sille kuuluu, mikäli emme ole valmiit Euroopan parlamentin aseman vahvistamiseen suhteessa Euroopan ministerineuvostoon.

Muun muassa ed. Skinnari otti esille myös asian käsittelyn täällä eduskuntasalissa ja demokratian toimivuuden. Täytyy sanoa, että mikäli kuten kokoomuksen eduskuntaryhmän ns. ryhmäpuheenvuorossa tuotiin esille, kannatetaan suuren valiokunnan mallia, niin irtisanoudun tästä kannanotosta, syystä että silloin me perustamme parlamentin parlamentin sisälle ja tällöin keskitetään suurelle valiokunnalle kaikki eduskunnan täysistuntosaliin kuuluva valta.

Ed. D o n n e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Vaikka olenkin ollut mukana ulkoasiainvaliokunnassa hyväksymässä tämän yksimielisesti kannatetun pönten koskien neuvoa-antavaa kansanäänestystä, sanoisin kuitenkin, että Suomessa ei ole erittäin paljon kokemusta tämän tyyppisistä äänestyksistä, alkoholistia tosiaan kyllä. Sanoisin näin monia asioita muistavana, että Suomen kansa tuskin kansanäänestyksessä olisi hyväksynyt talvisodan päät-

tymistä sillä tavalla kuin poliittiset päätöksentekijät sen tekivät, tai jatkosodan päättymistä. Tarkoitin sitä, että tällaiset kysymykset, jos ne alistetaan kansanäänestykseen, eivät aina anna kansakunnan kannalta toivottavia tuloksia.

Kun ed. Hautala puhui, että Tanskan kansanäänestys tulkitaan sillä tavalla kuten jokainen itse haluaa, niin minä voisin myös tulkita sen sillä tavalla, että kysymystä ei asetettu niin kuin olisi pitänyt asettaa ja mikä tulee olemaan todellisuus: "Hyväksyttekö Maastrichtin sopimuksen vai haluatteko jäädä EY:n ulkopuolelle?" Jos tämä olisi esitetty, niin 70 prosenttia Tanskan kansasta minun käsitykseni mukaan, jos minä saan tulkita, olisi sanonut jaa. Tarkoitin sillä sitä, että Tanska tulee jättäytymään EY:n ulkopuolelle, ja sitä Tanskan talous ei koskaan tule kehtämään.

Jos meillä on huonoja kokemuksia ja vähän tästä, niin silloin meidän pitäisi myös järjestää kansanäänestyksiä muista asioista. Sveitsissä tullaan järjestämään kansanäänestys Hornetien ostamisesta. 500 000 sveitsiläistä on allekirjoittanut vetoomuksen sen puolesta. Minun mielestäni tämä olisi ollut erittäin hyvä kansanäänestyksen paikka, mutta tällaisesta asiasta ei sitä järjestetä, mutta sen sijaan komplisoidusta teknisestä todellisuudesta, josta kansa ei voi antaa ääntään, vaan pelkästään eduskunta ja hallitus.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun Tanskan kansanäänestyksen tulos tuli julkisuuteen, niin useat suomalaiset poliittiset johtajat totesivat, että sillä ei ole mitään vaikutusta Suomen EY-jäsenneuvotteluihin. Mielestäni tämä arvio heiltä oli virheellinen, aivan kuten ed. Korkeaojakin totesi. Siinä mielessä hänenkin moitteensa pääministeri Ahoa kohtaan ovat aivan paikallaan kaiken kaikkiaan.

Täällä keskustelussa on jo todettu, että pääministeri on myös tullut sanoneeksi Maastrichtin sopimuksen sitovuudesta Suomen suhteen sanoja, jotka eivät varmaankaan pidä paikkaansa ja joita ei ainakaan tämä sali kaiken kaikkiaan ilmeisesti hyväksy, eli hän on puhunut sivu suunsa.

Mitä tulee yleensä kansanäänestysinstituutioon, se on tietysti ongelmallinen. Mutta on myös vähän vaarallinen sentapainen näkemys, mitä ed. Donnerkin äsken esitti. Siinä tuli tällainen etujoukkoajattelu aika voimakkaasti esiin, ja sitäkin voisi miettiä, kun näistä asioista puhutaan.

Mitä tulee paljon puhuttuun Nacc-sopimukseen tai siihen liittymiseen, niin oleellista mielestäni ei niinkään ole se, että tällainen tapahtuma on sattunut, mutta se osoittaa hyvin selvästi, että meillä parlamentarismi ei toimi läheskään kaikilla hallinnonaloilla. Tiedämme, että juuri ulkopoliittikka on parlamentarismimme ulkopuolella, ja siinä mielessä tällainen asia tulisi korjata. Näissä selityksissä on juuri kuultanut se läpi, että asia ei ole ollut oikein kenenkään hoidossa ja nimenomaan vastuukysymys asian hoidon suhteen on ollut puutteellinen. Se tuli selvästi esiin valtioneuvoston kyselytunnillakin, kun pääministeri selitteli asiaa.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Taina vastauspuheenvuorossaan pohti, mitä tapahtuu, jos kansanäänestyksen tulos onkin vastoin Suomen kansallisia etuja, kykenevätkö kansanedustajat sen jälkeen tekemään toisen tyyppisen päätöksen. Ed. Taina, kyllä lähdän silloin tilanteesta, että kansanedustajat ja poliittiset päätöksentekijät eivät ole kyenneet oikein informoimaan asiaa kansalle. Silloin yhteydenotossa täytyy olla vikaa, jos tämän tyyppinen lopputulos syntyy.

Mutta minusta tärkeintä on, että nyt kun Tanskan päätös on tiedossamme, se antaa mahdollisuuden Suomen vielä kerran miettiä sitä, mikä on Suomen oma etu. Tarvitaan eri vaihtoehtojen perinpohjainen pohdinta. Kun me olemme osa Pohjoismaita, Tanskan ratkaisun jälkeen minusta on täysin mahdollista meidän selvittää, voisivatko Tanska, Norja ja Ruotsi yhdessä Suomen kanssa muodostaa ns. pohjoismaisen blokin vaikka mahdollisen EY:n sisälle taikka sitten jäädä Eta-sopimuksen mukaiseen kauppapoliittiseen yhteistyöhön. Minusta kaikki nämä vaihtoehdot pitää vielä voida pohtia ja Tanskan kansanäänestys antaa siihen oivan mahdollisuuden. Se saattaa yhtä hyvin olla Suomen etu ja Pohjoismaiden etu. Ei sitä kukaan meistä tänä päivänä tiedä.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tässä on kansanäänestyksen paikka ja demokratiassa sitä ei tietysti huvin vuoksi järjestetä. Ei meidän tässä tilanteessa tavalla eikä toisellakaan juosta kansan selän taakse, vaan meidän on hyvin vakavasti arvioitava EY-jäsenyyden erilaisia niin myönteisiä kuin kielteisiä vaikutuksia. Erityisesti toivoisin, että tässä tilanteessa me korostamme eduskunnan asettamia jäsenyysneuvottelutavoitteita ja koko

neuvotteluprosessin ajan eduskunta todella pidetään niissä mukana. Se on päällimmäinen tämän hetken asia. Se on senkin takia tärkeää huomata, koska Eta-neuvotteluissa mielestäni aika lailla hukkui eduskunnan asettamia tavoitteita. Muun muassa, sanon tässä esimerkin, rantojen kotimaista omistuksesta, suomalaista omistusta, ei ollut huvin vuoksi kirjattu eduskunnan papereihin. Edelleenkin on vaara, että yliolkaisesti suhtaudutaan eduskunnan asettamiin tavoitteisiin, ovat ne suuria tai pieniä asioita tai mitä tahansa. Ei tässä talossa kuin ei myöskään kansanäänestyksessä välttämättä lainkaan ole kyse mistään muusta kuin siitä, miten me olemme näitä tavoitteita hoitaneet ja neuvotteluissa edistäneet.

Tanskan kansanäänestyksellä on mielestäni myöskin myönteisiä vaikutuksia. Se on tuonut myönteisten seikkojen ohella myös kriittisen keskustelun EY:n piirissä entistä voimakkaammin esille. Yhä useammat sanovat ääneen, että Brysselissä on monessa suhteessa baabelin talo. EY:n maatalouspolitiikka on byrokratiassaan kyllä huippuluokkaa. Se ylittää suomalaisenkin maatalouspolitiikan, eikä se ole kuin yksi lohko EY-politiikan sisällä. Tässä suhteessa myöskin tyytymättömyys Maastrichtin sopimuksen moniin valuutta- ym. ratkaisuihin näkyy myöskin Saksan keskustelussa, ja niihin asioihin Suomessakin on syytä vakavasti suhtautua.

Tanskan äänestys osoitti myöskin, että EY-junassa olijat olivat monelta osin unohtaneet myöskin kansan asemalaiturille.

Ed. Niinistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on aika mielenkiintoista se pohdiskelu, jota on käyty sen teeman puitteissa, kuka parhaiten osaa ratkaista maan edun. Onko niin, että kansa kansanäänestyksessä sitä ei osaa tehdä, mutta kansanedustajat, jotka kansa on äänestänyt, sen osaavat tehdä? Toisin tähän sellaisen näkökulman, että en ole ainakaan tähän mennessä vielä kenenkään tässä salissa kuullut tunnustavan, että kansa olisi eduskuntavaaleissa 1991 tehnyt ainakaan hänen kohdallaan virheellistä ratkaisua. (Naurua)

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tanskan kansanäänestys on minusta kyllä jo vaikuttanut sillä tavalla, että tässäkin salissa puheenvuorot ovat EY-jäsenyyden kohdalla huomattavasti rauhallisempia kuin alkuvuodesta. Täällä jo nyt tunnustetaan, että pienillä kansakunnilla saattaa sittenkin olla ongelmia olla tuollaisen suuren yhteisön jäsenenä.

Toiselta puolen voi kyllä sitten moittia paitsi hallitusta myöskin ulkoasiainvaliokuntaa siitä, että vaikka jäsenhakemuksen jättämisen jälkeen on tapahtunut erittäin suuria muutoksia Euroopan unionin muodostamisen osalta, niiltä osin ei ole minkäänlaisia uusia arvioita tästä asiasta esitetty, vaan väitetään, että tällä ei ole mitään vaikutusta Suomen jäsenhakemukseen. Kaikkihan me tiedämme, että tämä ei pidä paikkaansa.

Toiselta puolen pitäisi kyllä päätösvaltaa koskevaa keskustelua laajentaa myöskin siihen, mikä se todellinen mahdollisuus Euroopan yhteisön jäsenenä meillä olisi osallistua päätöksiin. Mehän tiedämme, että siellä ei ole pelkästään demokratian vaje, vaan voi sanoa, että siellä itse asiassa kaikilta Euroopan kansoilta puuttuu hyvin suuri osa demokratiaa, koska sehän on virkamiesbyrokratiaa tämä Euroopan yhteisön päätöksenteko. Siellä päättää virkamieskomissio, jota avustaa noin 30 000 virkamiestä, ja satunnaisesti valitut ministerineuvostot kokoon-tuvat satunnaisesti päättämään 12 tulevan Euroopan yhteisön maan asioita, ja kukaan ministeri ei ole niin taitava, että pystyisi nämä asiat pitämään hallinnassaan kunkin maan osalta. Elikkä virkamiehistö päättää, ja se on todellinen demokratiavaje tässä.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omassa puheenvuorossani en lainkaan vähätellyt kansan mielipiteen arvoa. Sen sijaan ihmettelin tai epäilin sitä, miten kansanedustajilta löytyy kanttia päättää toisin kuin kansa on asiaan vastannut.

Tanskassahan kävi sillä tavalla, että poliitikot eivät pystyneet omaa näkemystään välittämään kansalle niin, että kansa olisi sitä mieltä ollut, mitä poliittiset päättäjät olivat. Sehän oli oikeastaan epäluottamuksen osoitus myös poliittisia päätöksentekijöitä kohtaan.

Luonnollisesti on mahdollista sekin ratkaisu, että me täällä eduskunnassa tulemme siihen tulokseen, että Suomen edun mukaista ei ole liittyä EY-jäseneksi ja kansa on sitä mieltä, että meidän tulisi liittyä. Olisi mielenkiintoista nähdä, miten edustajat S-L. Anttila ja Ala-Nissilä silloin nappia täällä painaisivat.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan vielä jatkaa hie-man kansanäänestystestemasta. Itse asiassa olen varsin lähellä ed. Paasion, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan, tulkintaa asiasta. Minusta kansanäänestyksen rooli on ennen muuta neu-

voa-antava kansanäänestys. Kyllä meidän täytyy luottaa edustukselliseen demokratiaan ja sen toimivuuteen. Onnistunut kansanäänestys edellyttää tavattoman paljon tietoa, ja siinä mielessä on hyvin tärkeätä, että tiedotuskampanja myös nyt syntyneen Eta-sopimuksen osalta kansalaisiin päin on aloitettu. Saman tulee ilman muuta koskea mahdollisesti joskus syntyvää EY-sopimusta.

Tanskan tulos, joka oli siis hyvin vähäisen enemmistön varassa, oli mielestäni selvä signaali siitä, että tämä enemmistö tanskalaisista ei halua Euroopan unionista vahvaa keskitettyyn vallankäyttöön perustuvaa imperiumia, vaan sellaisen yhteisön, jossa kansallista liikkumavaraa ja myös pienten kansojen päätösvaltaa omaksutaan. Minusta tämä tulos on Suomelle hyvä, ja siinä mielessä pidän tavallaan kaikkien ovien aukioloa Suomen aloittaessa ensi vuodenvaihteessa neuvottelut edelleen mahdollisena.

Hyvin kiintoisaa minusta tämän päivän keskustelussa on se poliittinen havainto, että varsinkin sosialidemokraattien puheenvuoroissa on tyystin erilainen sävy suhteessa jäsenyyshakemukseen ja neuvotteluun kuin oli siinä keskustelussa, jonka pohjalta jäsenhakemus jätettiin. Tämä käy selvästi ilmi sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorosta, jossa esimerkiksi ed. Halonen korosti, että Eta-sopimus on hyvä ja turvallinen väylä eurooppalaiseen integraatioon ja saa tässä tilanteessa korostuneen merkityksen. Samoin täällä käytetyt puheenvuorot edustajien Skinnarin ja Rajamäen taholta osoittavat, että tietty intomielisyys EY-jäsenyyden osalta on kadonnut ja sosialidemokraatit ovat tulleet hie-man kriittisemmiksi ja kyselevämmiksi samalla tavoin kuin me keskustalaiset olemme tässä alusta alkaen olleet.

Ed. Kaarilahdelle olisin huomauttanut, että ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
(koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. P a a s i o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä kansanäänestyksestä vielä. Olin samaa mieltä kuin ed. Donner siitä, että olennaista sen käyttämisessä on mm. se, miten realistisesti kysymykset asetetaan, miten pitkälle ollaan perillä siitä, mikä seuraus milläkin vaihtoehdolla on. Tässä mielessä korostan vielä, että kansanäänestystä ei pidä sillä tavalla käyttää, että kansaa pidetään valtioelimenä, jolla on monoliittinen tahto ja jolla on kaikki tieto jokaisen yksilön kohdalla hallussaan. Yhteensä voi

tietysti olla. Tässä mielessä, kun näin ajattelemme, voimme turvallisesti mielin lähteä siitä, että tämä järjestetään, niin kuin eduskunta tulee suurella todennäköisyydellä päättämään.

Mutta juuri siinä, että pyritään välttämään keskustelua, on hiukan teologinen suhtautuminen kansanäänestykseen: Kansa olisi siinä mielessä jumalolento, että on aina erehtymätön. Ed. Niinistö viittasi siihen, että onhan se valinnut tämänkin eduskunnan. Tämä juuri onkin pannut epäilemään asiaa. (Naurua)

Nacc-asiaan vielä, johon ed. M. Laukkanen mm. viittasi, totean, että olennaista on se, että hallitus samanaikaisesti on ilmoittanut, että huomioitsijastatus siellä on hyvin tärkeä asia Suomelle, mutta toisaalta sama asia on niin vähäpätöinen, ettei siitä pitänyt tehdä mitään päätöstä. Toiseksi pääministerin eduskunnalle antama informaatio oli olennaisesti toisenlainen kuin ulkoministerin antama informaatio ulkoasiainvaliokunnalle asian luonteesta. Pääministerin hallituksen ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajana olisi tullut tietää, miten asiat ovat, ja kertoa siitä eduskunnalle.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kyllä eri mieltä ed. Tainan ja osittain ed. Donnerin kanssa, kun he tuovat esille näkemyksiä, että jäsenyyskysymys olisi niin monimutkainen ja siihen liittyisi niin paljon asioita, että ei voi tällaista alistaa kansanäänestykseen. Minun mielestäni kansanäänestyksen eräs tärkeä funktio liittyy siihen, että siihen kuuluu tiedottaminen ja keskustelu asiasta mahdollisimman monipuolisesti, niin että se lisää ihmisten tietoisuutta koko asiasta. Tämä on eräs kansanäänestyksen tärkeimpiä funktioita.

Mitä tulee Tanskan äänestykseen, minä kävin Kööpenhaminassa pari päivää ennen äänestystä, ja silloinhan kaikki veikkasivat, että kyllä-puoli voittaa. Tanskasta ei ainakaan voida sanoa, että ei olisi kokemusta siitä, mitä EY-jäsenyys on. Heillä on 20 vuoden kokemus kantapään kautta, eikä tämä ollut mikään EY-vastainen tulos, vaan nimenomaan unionin vastainen tulos eli osoitti, että tällamoista unionia ei voida kehittää ihmisten päättämällä yläpuolella byrokraattien voimin, vaan täytyy olla demokraattinen prosessi. Se oli myös paradoksaalinen tulos siinä mielessä, että koko julkinen sana oli valjastettu kyllä-puolen puolelle. Minulla on semmoinen käsitys, että tanskalaiset saivat liikaa mustavalkoista kyllä-propagandaa ja tavallaan protestoivat myös sitä vastaan.

On myös merkkejä siitä, että on ruvettu vähän pelkäämään nyt sitä, että ihmiset saavat enemmän tietoa. Norjassa ja Ruotsissa on nyt selvästi viimeisissä gallupeissa unionin vastainen mieliala enemmistössä, ja tuntuu, että Suomessakin on tällainen pelko.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. Laaksos (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanäänestyksen esittäjien joukkoon asetui eräissä vaiheissa myös ministeri Salolainen, ja silloin joutui kysymään, mikä oli syy siihen, että yhtäkkiä tämä kansanäänestysaloite, jota alun perin esitettiin vasemmistoliiton ja vihreiden taholta, sai tuekseen myös eräitä varsin vähän kansaa kuulevia poliitikkoja.

Tuossa vaiheessa näytti siltä, että eduskunnassa oli syntymässä sellainen vähemmistö, joka saattaisi estää EY-sopimuksen synnyn. Väitänkin, että kansanäänestystä haluttiin käyttää hyväksi tämän eduskunnassa olevan vaikutusvaltaisen vähemmistön kiertämiseksi, sen päätöksentekovallan murtamiseksi. Mutta nyt kun näyttää siltä, että eduskunnan suuri enemmistö on saatu suosiolliseksi EY-jäsenyydelle, pelätään sitä, että kansa saattaa käydä vastarintaan, saattaa käydä niin kuin on käynyt Tanskassa. Nyt ministeri Salolainen esittääkin kriittisiä huomioita kansanäänestyksestä, sen merkityksestä ja soveltuvuudesta tällaisten asioiden päätöksentekoon. Eli kysymys on kansanäänestyksen käyttämisestä varsin tarkoituksenmukaisella tavalla.

Viittaisin myös siihen, että itse asiassa Tanskan kansa sanoi ei sille, mille Suomen hallitus on sanonut kyllä. Suomen hallitus on ilman eduskunnan myötävaikutusta ilmoittanut hyväksyvänsä Maastrichtin sopimuksen velvoitteet, näin siitä huolimatta, että meille ei ole edes jaettu Maastrichtin sopimusta. Me emme tiedä Maastrichtin sopimuksen sisältöä. Sitä ei ole edes käännetty suomeksi, ja hallitus on ilmoittanut hyväksyvänsä Maastrichtin sopimuksen velvoitteet. Tämä on toimenpide, joka sotii alkeellisintakin demokratiaa vastaan.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota siihen pääministerin puheeseen, kun hän totesi mm., että ”pyrki-

essään EY:n jäseneksi Suomi on valmis hyväksymään yhteisön nykyisen säännösten, Maastrichtin sopimuksen sisällön ja Euroopan unionin päämäärän". Tämä on epäilemättä ainakin hyvin epätasaisesti lausuttu, ja jos väitetään, että Suomi hyväksyy sanonnalla "on valmis hyväksymään", niin näinhän ei toki voi olla.

Niin kuin ed. Laakso täällä mm. totesi, asia on sillä tavalla, että Maastrichtin sopimus on yhtenä osana sitä kokonaisuutta, jota arvioidaan siinä vaiheessa, kun neuvottelutulos mahdollisesti on saavutettu ja ryhdytään päättämään, tuleeko Suomesta EY:n jäsen vai ei. Siihen todella on melkoisen pitkä matka. Ensimmäinen pitää neuvottelut aloittaa. Sitten pitää neuvotteluissa päästä johonkin neuvottelutulokseen, ja vasta sen jälkeen voi olla edessä kansanäänestys ja kansanäänestyksen tulos, ja tänä aikana ilmeisesti on selville käynyt se, mitä Maastrichtin sopimus todella tarkoittaa. Nämä muodostavat sen kokonaisuuden, jota sitten arvioidaan niin kansanäänestyksessä kuin eduskunnassa lopullista päätöstä tehtäessä.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laakso saattaa olla äskeisessä analyysissään aika oikeassa. En muuten oikeastaan voi ymmärtää sitä, että tällaisia kriittisiä sävyjä tähän kansanäänestysasiaan on ilmaantunut.

Ed. Helle myös nähdäkseni siinä mielessä ilmaisee asian oikein, kun hän sanoo, että ne, jotka suhtautuvat tähän kriittisesti, ovat ylentäneet itsensä eräällä tavalla etujoukkoasemaan. Ed. Helteellä varmasti on tieto ja kokemus siitä, kuinka vaarallista tällainen etujoukkoajattelu on.

Mutta varsinaisesti olin pyytännyt tämän vastauspuheenvuoron ed. Kaarilahdelle. Hän ihmetteli sitä, että perustuslakivaliokunta ei halua vahvistaa Euroopan parlamentin asemaa suhteessa Euroopan ministerineuvostoon ja komissioon. Tämä on aika monimutkainen asia sen takia, että jos vahvistetaan Euroopan parlamentin asemaa, niin väistämättä seurauksena on se, että oman kansallisen parlamentin asema heikkenee. Eli kuinka paljon ollaan valmiita antamaan eurooppalaiselle ylikansalliselle parlamentille päätösvaltaa niissä asioissa, joiden oikeastaan pitäisi kuulua meidän omiin käsiimme? Tässä on se kysymys. Minun mielestäni kun demokratiavajetta EY:ssä korjataan, niin se vaje voidaan täyttää vain vähentämällä

komission valtaa. Tämä on minun mielestäni lähtökohta.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aion puuttua samaan asiaan ed. Kaarilahden puheenvuorossa, mihin ed. Ukkolakin puuttui, eli Euroopan parlamentin asemaan ja juuri siihen, että asia on vähän erityyppinen riippuen siitä, miltä kannalta katsoo. Jos tosiaan ajatellaan Euroopan parlamentin valtaa suhteessa komissioon, niin on varmasti aihetta lisätä Euroopan parlamentin valtaa. Jos katsotaan ministerineuvostoon, niin silloin se ikään kuin vähentää meidän mahdollisuuksiamme. Koko demokratiakysymys on ongelmallinen EY:ssä.

Toisaalta ajattelen niin, että jos Suomesta valitaan oliko se nyt 16 jäsentä europarlamenttiin, niin he todennäköisesti edustavat enemmän yhteisiä intressejä kuin esimerkiksi Espanjasta valitut. Jos tulee Madridista tai baskialueelta, niin edustaa aika lailla erilaisia näkemyksiä. Suomesta ei ehkä niin toisistaan poikkeavia linjoja löydykään. On kysymys kansallisesta kontrollista. Jos olemme tyytymättömiä Euroopan parlamentissa tehtyihin päätöksiin, voimme vaihtaa vain 16 jäsentä, mutta kotimaassa voimme tarvittaessa vaihtaa 200.

Tämä on kyllä demokratian peruskysymys ja kysymys siitä, miten ihmiset kokevat vaikutusmahdollisuutensa tämän jälkeen. Siinä mielessä en ole hirveän innostunut niistä ajatuksista, joissa Euroopan parlamentin valta esimerkiksi suhteessa ministerineuvostoon tai suhteessa kansalliseen kontrolliin, mitä voidaan harjoittaa EY:ssä valmisteltavien päätösten suhteen, kovasti lisääntyisi. Silloin ihmisten motivaatio koko päätöksentekojärjestelmää ja vaikuttamista kohtaan kyllä voi oleellisesti vähentyä.

Ed. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Alun perin pyysin vastauspuheenvuoron ed. Donnerin puheenvuoroon.

Ensimmäinen totean kuitenkin sen, että on mielenkiintoista ollut seurata keskustelua siltä osin, että alkutalvesta monet puhujat erityisesti vasemmistoliliitosta korostivat useissa puheenvuoroissa, että nyt ollaan hakemassa Euroopan unionin jäsenyyttä eikä itse asiassa Euroopan yhteisön jäsenyyttä. Silloin salissa oli melkomoinen huuto ja protestointi sitä vastaan. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että tältä osin keskustelu on jo lieventynyt ja moni muukin on tunnustanut, mihin itse asiassa jäsenyyttä ollaan hakemassa.

Ed. Andersson ja osittain myös ed. M. Laukkanen kiinnittivät huomiota siihen, että kansanäänestyksessä hyvin keskeinen asia on se, minkälaista informaatiota, kuinka paljon ja riittävän monipuolista kansalaiset tulevat saamaan päätöksentekonsa pohjaksi. Minä uskon, että kansa on valistunut, jos se vain saa riittävästi ja monipuolista tietoa.

Se, mitä ed. M. Laukkanen tarkoitti tiedotuskampanjalla, kuulosti aika yksioikoiselta hallituksen äänitorvena olemiselta. Se minua erityisesti huolestuttaa, koska ei ole paljon ollut niitä ääniä, jotka halusivat riittävän hyvin turvata myös erilaisten näkemysten esille tuleminen. Sehän nähtiin myös tässä salissa, kun mm. Vaihtoehto EY:lle -liikkeen määrärahat supistuivat siitä huolimatta, että ensin ed. M. Laukkanenkin oli allekirjoittamassa vähän suuremmat määrärahat. Miljoonia ollaan valmiita maksamaan hallituksen tahdon mukaisen informaation viemiseksi kansalaisille, mutta vähemmän ollaan huolissaan siitä, että myös kriittiset ja toisenlaiset näkemykset pääsisivät esille. Minusta tästä on syytä olla huolissaan enemmänkin kuin siitä, tietävätkö suomalaiset mahdollisesti neuvoa-antavassa kansanäänestyksessä, mitä mieltä he ovat.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen tulkitsee kyllä kummallisella tavalla sosialidemokraattien kannanottoja. Ed. Halosen ryhmäpuheenvuoro jatkoi johdonmukaisesti samaa linjaa, jota edellisessä keskustelussa omassa ryhmäpuheenvuorossani esitin. Ei tässä ole tapahtunut mitään muutosta sen suhteen.

Ed. Donner saattaa olla aivan oikeassa siinä, että Tanskan äänestyksen tulos olisi ollut toinen, jos kysymyksenasettelu olisi tehty niin kuin hän sen teki. Oleellista on se, että hänen vaihtoehtonsa on vain yksi hyvin monista mahdollisista tavoista esittää sama kysymyksenasettelu. On hyvin monenlaisia tulkintoja siitä, mitä jaa tai ei tuossa äänestyksessä todellisuudessa tarkoittaa. Ed. Donner nyt valitsee sellaisen tulkinnan, jota röyhkeimmät EY:n komission jäsenet ovat esittäneet, jotka haluavat painostaa oman kantansa läpi piittaamatta EY-maiden kansalaisten mielipiteistä. Kysymys on siitä, että Euroopassa ollaan lähestymässä demokratian kriisiä ja meidänkin tulisi olla täällä huolissamme demokraattisesta legitimisyydestä, joka liittyy kansanedustuslaitokseen. Uskon, että tämä on keskeinen keskuste-

lunaihe nyt muissakin EY-maissa, kiitos Tanskan äänestystuloksen.

Demokraattista legitimeettä ei saavuteta sillä, että valitaan suorilla vaaleilla edustajia hyvin moniin paikkoihin, esimerkiksi kunnanvaltuustoihin, paikallistoimikuntiin, eduskuntaan, Euroopan parlamenttiin tai ehkäpä YK:n yleiskokoukseen. Se saavutetaan niin, että ilmeisestikin tästä eteenpäin vielä hyvin pitkän aikaa tulee olemaan tilanne se, että kansalaiset odottavat, että on selkeästi jokin valtioelin, joka voi heidän perusturvallisuudestaan hyvin laajasti ymmärrettynä vastata ja jolla on tällainen demokraattinen legitimeetti. Tämä tulee olemaan Euroopassa vielä pitkään kansallinen parlamentti.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkaselle ei todellakaan näytä sosialidemokraattien keskustelun sävy sopivan oli aika, paikka tai asia mikä tahansa.

Ed. Tuomiojalle totean, että me EY-kysymyksessä ja kaikessa muussakin suhtaudumme tarkoin arvioin ja kriittisestikin, silloin kun on kritiikin paikka, kyseessä olevaan asiaan, oli kysymys pienestä tai suuresta asiasta. Sekä ed. Tuomiojan että ed. Jaakonsaaren ryhmäpuheenvuorot ovat kyllä ed. M. Laukkasen saatavilla asian aikaisemmista käsittelyistä. Voimme vertailla, jos sellainen isommin kiinnostaa.

Mitä tulee Etaan, olemme alusta saakka todenneet, että Eta on tarpeellinen. Se on välttämätön ratkaisu ja sillä tavalla myönteinen, mutta verrattuna EY-ratkaisuun se on mitä ilmeisimmin väliaikainen ja sen tulevaisuus siltä osin siis on vähän hämärän peitossa.

Tässä kritisoinnissa on vähän sama sävy kuin jo kohta kuuluisaksi tulevassa Nacc:n asiassa. Siitä totesimme ed. Halosen ryhmäpuheenvuorossa, että itse asia eli huomioitsijan asema voi sinänsä osoittautua käyttökelpoiseksi välineeksi Suomen ulkopoliitikalle. Olemme olleet erittäin kriittisiä siitä prosessista, jolla asiaa on viety hallituksen ulkoasiainvaliokunnan ja muun ulkopoliittisen johdon osalta eteenpäin. Kaikki perusteet mielestäni kritiikille ovat olleet olemassa.

Mitä tulee kansanäänestykseen EY-jäsenyyssiässä, niin neuvoa-antava kansanäänestys on oikea ratkaisu, ja kaikki tuntuvat sitä kannattavan, siitä ei kannata aivan hirveästi enää ääntä nostaa. Perusteena ei kuitenkaan voi olla se, minkä ed. Aula aikaisemmin toi esiin, että kansalla on yllättävän paljon arviointikykyä. Miten

niin yllättävän? Peruste on se, että kansalla on arviointikykyä ratkaista omalta osaltaan tämä kysymys.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan edelleen neuvoa-antavaa kansanäänestystä eli referendumia koskevaa keskustelua. Yhdyn ed. Paasion näkemyskeskusteluun, että monissa puheenvuoroissa tämä institutio on kehitetty tavallaan valtiolimeksi. Näin ollen ei voi olla demokraatti, ellei yhdy kuuroon, joka vaatii neuvoa-antavaa kansanäänestystä tässä asiassa.

Mutta on otettava muutama varjopuolikin huomioon: nimenomaan nämä pinonpolttajat — anteeksi: vainovalkeiden polttajat- ja muut manipuloitsijat. Samoin kun kuunteli puheenjohtaja Haaviston puhetta viime viikonvaihteessa, voi todeta, että myös MTK:lainen raha tulee tekemään kaikkensa ennen kansanäänestystä, jotta heille edullinen ratkaisu tulisi tehtyä. On vielä todettava se kielteinen piirre, että kansanedustajat kätkeytyvät tavallaan kansan selän taakse silloin, kun neuvoa-antava kansanäänestys toimitetaan. Ja vielä on vaara olemassa, että teemme kansan naurunalaiseksi, niin kuin tiedämme Ruotsissa tapahtuneen. Siellä kansanäänestys osoitti, että ydinvoimaloita ei enää rakenneta ja loputkin pannaan seisomaan. Mutta nyt näyttää siltä, että Ruotsi joutuu kansanedustuslaitoksensa kautta palauttamaan asian päiväjärjestykseen.

Mitä tulee ed. M. Laukkasen puheenvuoroon, vaikuttaa siltä, että hänelle on syntynyt pieni kompleksi siitä, että hän ei entisenä tv-puoluejohtajana saa enää sosialidemokratian vastusta ääntään niin monen korvan kuultavaksi kuin ennen.

Ed. S ä r k i j ä r v i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanäänestyksestä on tuotu monia sellaisia ongelmia esille, joita itse asiassa ei pitäisi olla, jos alun perin aiottu aikataulu pitää. Sen mukaan Suomessa järjestettäisiin kansanäänestys syksyllä 1994 ja eduskuntavaalit keuhällä 1995. Tämän seurauksena ennen kansanäänestystä kaikki kansanedustajaehdokkaat ovat jotenkuten selvillä ja jokaisella heillä on pakko olla mielipide siitä, mitä tässä asiassa tulisi kansanäänestyksessä päättää. Tämän seurauksena sekä kansanäänestyksessä että eduskuntavaaleissa saadaan suunnilleen sama tulos, koska äänestämässä on suunnilleen sama kansa, joka tietää, että perustuslakien muutoksen toi-

nen käsittely suoritetaan uudessa eduskunnassa. Eduskuntavaaleissa valittavat henkilöt tulevat sen tekemään, jolloin, jos ja kun asia on tärkeä, heidät varmaan valitaan puolueiden sisältä samalla perusteella kuin on itse kansanäänestyksessä äänestetty. Siten voidaan sanoa, että jos jollakulla on dubioita kansan viisaudesta jommassakummassa äänestyksessä, ainakin virhe tai oikea äänestys tulee tapahtumaan molemmissa samalla tapaa.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Haluan todeta vain ed. Kalliomäelle, että minähän olin hyvin ilahtunut ja tyytyväinen niistä puheenvuoroista, joita ed. Halonen SDP:n ryhmäpuheenvuoron käyttäjänä ja toisaalta ed. Paasio UaV:n puheenjohtajana käyttivät. Olin havaitsevinani molemmissa integraatiopoliittista selkeää lähentymistä ja muutosta SDP:n aikaisempaan linjaan. Se ei ollut moite.

Rouva puhemies! Mitä tulee kysymykseen EY:n demokratiavajeesta, en ole laisinkaan vakuuttunut, korvataanko ja korjataanko demokratiavajetta EY-parlamentin valtaa lisäämällä. Minusta, vaikka sitä pohdiskelua käytiinkin useassa valiokunnassa, myös perustuslakivaliokunnassa, ei yksiselitteisesti varmasti tänä päivänä voida vielä selvittää, kumpi malli on pienten maiden kannalta parempi malli: lisätä EY-parlamentin valtaa, jonne Suomi saisi 16 jäsentä, vai tyytyä nykyisen kaltaiseen käytäntöön, jossa kuitenkin pienillä mailla on täysivaltainen yksi kokonainen edustaja sekä komissiossa että ministerineuvostossa. Tässä mielessä olen hyvin vakuuttunut siitä, että pienten maiden kannalta olisi etu, jos pienillä mailla, myös Suomella, olisi edustaja komissiossa sekä ministerineuvostossa.

Ed. Kaarilahti pohdiskeli perustuslakivaliokunnan asiaa koskevaa lausuntoa. Ihmettelen vain, miksi te ette jättänyt eriväviä mielipidettä, jossa olisitte voinut yhtyä ed. Laineen käsitykseen, jossa hän nimenomaisesti tätä asiaryhmää käsitteli.

Ed. O. Ojala, olen aivan samaa mieltä: Lopullinen EY-päätös ja neuvoa-antava kansanäänestys edellyttävät monipuolista ja hyvää kansalaiskeskustelua. Jotta kansalaiskeskustelu onnistuu, täytyy moniarvoisen asiaa koskevan tiedotuksen tuki toimia. Sehän luo vasta puitteet onnistuneen kansalaiskeskustelun käymiselle.

Ed. K a a r i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ensin ed. M. Laukkaselle:

Mikäli hän lukee perustuslakivaliokunnan mietinnön tarkasti, hän huomaa, että en osallistunut toiseen, ratkaisevaan käsittelyyn enkä sen johdosta voinut yhtyä vastalauseisiin.

Ed. Ukkolan, ed. Haaviston ja ed. Tuomiojan puheenvuorojen johdosta haluaisin selvittää käsitystäni. Lähdän katsastamaan tilannetta Suomen kansalaisen näkökulmasta ja siirtymisenä edustuksellisesta demokratiasta lähemmäs suoraa kansanvaltaa. Silloin mielestäni, kun Suomen kansalainen valitsee yhden 16 EY-parlamentaarikosta, hänellä on konkreettisesti sataprosenttinen valta valita asetetuista ehdokkaista oma parlamentaarikkonsa. Toinen vaihtoehto on, että hän valitsee yhden 200 kansanedustajasta, jotka valitsevat hallituksen, joka taas valitsee, kuten tiedätte, ministerineuvostoon jäsenen plus mahdollisesti komissioon yhden 17 jäsenestä.

Toinen ongelma demokratiassa ja kansanvallassa on, on se, että EY-komissio on riippumaton kansallisesta valtiosta. Ongelma on myös se, että ministerineuvosto käsittelee asioita suljetusti. Tähänkin pitäisi saada avoimuutta, jolloin kansanvalta voidaan toteuttaa. Ennen kaikkea: Mikä on EY-parlamentaarikkojen suhde suomalaisiin kansanedustajiin?

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haavisto toi esille mielenkiintoisia ajatuksia EY-parlamentista ja siitä, merkitseekö EY-parlamentin vahvistaminen kansallisten parlamenttien heikentämistä. En tiedä tähän vastausta. Kuitenkin, kun kävin UaV:n kanssa Brysselissä viimeksi, ainakin minun uskoni siihen, että EY-parlamenttia vahvistamalla ja sen valtuuksia lisäämällä demokratiavaje korjautuisi, kyllä horjui.

Ensinnäkin tuli sellainen käsitys ainakin minulle, että EY-parlamentti toimii aika huonosti. Siellä on keskimääräinen osallistumisprosentti istunnoissa alle 50 prosenttia. Esimerkiksi Englannin osallistuminen on 33 prosenttia. Oli vaikeuksia saada 266 edustajaa koolle, jotta Eta-sopimus olisi voitu hyväksyä. Kävi myös ilmi, että EY-parlamentti ja EY-komissio ovat kuin kissa ja koirat, mustasukkaisesti moittivat ja valvovat toisiaan ja että EY-parlamentilla on jatkuvasti sellainen tunne, että he eivät pääse mukaan tarpeeksi vaikuttamaan, vaikka Maastrichtissa kuitenkin parlamentin valtuudet selvästi lisääntyivät.

Minun mielestäni eräs suuri demokratiavaje liittyy komissioon ja sen julkisuusperiaatteen puuttumiseen. Siellä kaikki valmistelut ovat sa-

laisia ja salaisia vielä 30 vuotta sen jälkeen, kun päätöksiä on tehty. Elikkä puuttuu tyystin kontrolli- ja valvontamekanismi, joka liittyy oleellisesti demokratiaan.

Ed. Seivästö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin ilahduttavaa, että keskustelu on tällä tavalla virinnyt. Olemme mitä mieltä tahansa tanskalaisten päätöksestä, niin sen vaikutus on ainakin ollut positiivinen tähän eduskuntaan. On varmaan kaikkien meidän syytä vähän analysoida tanskalaisten menettelyä ja ottaa siitä tietenkin kriittisesti oppia, jotta suomalaisessa kansanäänestyksessä meidän kansalaisemme pääsisivät ottamaan todellakin kantaa itse asiaan, että tieto Euroopan unionista, sen vaikutuksista suomalaisten ihmisten arkipäivään ja tämän maan tulevaisuuteen tulisi niin selvästi ja tasapuolisesti jaettua kansalle, että jokainen äänestäjä voisi ottaa asiaan kantaa, ei sillä tavalla kuin ehkä osittain kävi Tanskassa, että äänestettiin samalla maan hallitusta vastaan.

Tässä suhteessa sekä Euroopan unionin kannattajien että poliittistaloudellisen itsenäisyytemme kannattajien, molempien, etu on se, että tietoa jaetaan kansantajuisesti, jotta me pystymme tekemään lopullisen ratkaisun tästä kysymyksestä, koska Euroopan unionista tuskin enää pystyy eroamaan, koska siinä ei ainakaan toistaiseksi ole sellaista pykälää kuin Neuvostoliitossa oli, että siitä liitosta pystyi perustuslaillisesti jopa eroamaan.

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tämä keskustelu on ollut tavattoman mielenkiintoinen repliikkivaiheessa. Kun minä alussa esitin "röyhkeän" vaihtoehdon Tanskan valinnasta, siis haluatteko jättää EY:n vai hyväksyä Maastrichtin, halusin tällä kertoa, kuinka absurdia tämä voi olla, koska kysymyksen olisi voinut asettaa niin monella eri tavalla. Siksi olenkin hieman epäileväinen, kun on kyse tällaisista ratkaisuista.

Haluun vain todeta, että Suomi on pitkälti jo integroitu ulkopuoliseen maailmaan taloudellisesti ja poliittisesti. Meillä ei kylläkään järjestetty kansanäänestyksiä siitä, kuulummeko Oecd:hen tai Gattiin tai Olympiakomiteaan tai YK:hon. Tarkoitin sitä, että me olemme jo integroituneita. Tämä on yksi askel, joka jatkaa tätä prosessia.

Sitten voidaan periaatteessa pitkälti keskustella siitä, mistä ed. Tuomioja ansiokkaasti pu-

hui, nimittäin tavallaan demokraattisten instituutioiden tai demokratian kriisistä. Mutta tämä kriisi, joka minusta on eräänlaista päätöksenteon lamaa, koskee myös kansallisia parlamentteja suhteessa hallituksiinsa. Kun täällä peräänkuulutetaan vaikutusvaltaa, kansan päätöksentekoa, haluaisin joskus myös keskustelun siitä, mikä on kansan osuus ja mikä on eduskunnan osuus meidän hallituksemme päätöksenteossa. Se antaisi myös aihetta ajatteluun demokratiavaajeesta.

Oikeusministeri P o k k a : Arvoisa rouva puhemies! Tätä keskustelua on ollut hirveän mielenkiintoista kuulla. Täällä on erittäin monessa puheenvuorossa arvioitu, mikä merkitys tällä kansanäänestyksellä on ja minkälaisilla tiedoilla ja tuntemuksilla ihmiset ottavat kantaa, kun jäsenneuvottelut on käyty, siihen, liitytäänkö Euroopan unioniin vai ei.

Tähän ja tähän ajankohtaan ehkä sopisi esittää sellainen kysymys käsi sydämellä, kuinka paljon me päättäjät itse tällä hetkellä tiedämme, mitä Euroopan unioni tulee Suomen asemaan vaikuttamaan ja mitä ei. Luulen, että olemme yhtä epävarmojen tuntemusten varassa kuin maaliskuussa, kun teimme äänestyspäätöksen eduskunnassa. Varmuutta saamme vasta sitten, kun todelliset jäsenneuvottelut ovat alkaneet. Tässä vaiheessa voimme puhua valistuneiden arvausten varassa, miten Suomen käy ja miten ei käy.

Kuitenkin olen vakuuttunut siitä, että kansanäänestys näin suuressa kysymyksessä on tarpeen, koska tosiasiaan on, että Euroopan unionilla, jos siitä sellainen tulee, niin kuin Maastrichtin sopimuksessa on arvioitu, on todella suuret vaikutukset meidän kansalliseen päätöksentekoommekin. Täytyy muistaa meikäläisessä järjestelmässä, että kansanäänestyksen jälkeenkin tulee vielä eduskunnan päätös ja eduskunnassa täytyy olla 2/3:n enemmistö.

Täällä on myös hyvin paljon puhuttu tulevan Euroopan unionin päätöksentekojärjestyksestä. Tosiasiaan on, että se on virkamieshallitus, joka Euroopan yhteisöä tällä hetkellä johtaa. Sellaisesta demokratiasta, mitä kansallisissa parlamenteissa ja kansallisvaltioissa harjoitetaan, se on tällä hetkellä tietenkin kaukana. Toisaalta se myös merkitsee tuomarinvaltaa, koska Luxemburgin tuomioistuin tulee valvomaan, miten Euroopan yhteisön peruskirjaa Rooman sopimusta eri jäsenvaltiot noudattavat ja unionin antamia direktiivejä.

Tästä näkökulmasta kannatan kaikkia niitä puheenvuoroja, joissa on kovin puolustettu eduskunnan päätösvaltaa ja yleensä kansallisten parlamenttien päätösvaltaa. Kuuntelin suurella mielenkiinnolla herra ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan avauspuheenvuoron, jossa hän puolusti kovasti sitä, että eduskunnan täytyy saada tietää kaikista niistä vaiheista, miten jäsenneuvottelut lähtevät etenemään.

Ed. O. Ojala kyseli, miten vaihtoehtoinen EY-tiedotus otetaan huomioon. Minulla on sellainen ennakkoarvio, että kyllä ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä, jota hallitus parhaillaan valmistelee, otetaan huomioon myös vaihtoehtoinen EY-tiedotus.

Mutta kun nyt näyttää siltä, että nimenomaan tässä talossa ja tässä salissa ollaan kauhean yksimielisiä siitä, että eduskunnan asemaa pitää vahvistaa ja eduskunnan asemaa pitää vahvistaa nimenomaan kansainvälisessä päätöksenteossa, niin oikeastaan pyysin tämän puheenvuoron sen vuoksi, että kun me äänestimme aivan äskettäin valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta, määrävähemmistöistä, niin koin aika hämmäntävänä sen keskustelun, joka täällä tuli esille ja joka liittyi ulkoasiainvaliokunnan EY-selontekoa koskevaan asiaan, että Suomeenkin pitäisi ruveta miettimään erillisen valtiosääntötuomioistuinten perustamista. Sehän asiallisesti merkitsee sitä, että eduskunnan yläpuolelle tulisi uusi elin, tuomioistuin. Kun katsoo, miten valtiosääntötuomioistuimet, kun niitä on käytössä mm. Saksassa ja eräissä muissa maissa, on kokoonpantu, niin ne ovat hyvin poliittisia elimiä. Eli eduskunnan yläpuolelle tulisi tällainen poliittinen valtiosääntötuomioistuin, joka sitten tutkisi, ovatko eduskunnan päätökset vastoin perustuslakia tai onko se jotenkin muuten tehty perustuslain kiel-tämällä tavalla.

Itse pidän tätä keskustelua sinänsä ihan mielenkiintoisena enkä pane vastaan, jos eduskunta edellyttää, että valtiosääntötuomioistuintakin täytyy ruveta miettimään. Mutta esitän kyllä jo tässä vaiheessa sellaisen oman arvioni, että se on aika ongelmallinen asia. Meillähän on ollut stählbergilainen malli Suomessa käytössä, että eduskunnan yläpuolella ei ole mitään vaan eduskunta on suvereeni lainsäätävä ja siellä valtaa käyttävät kansan valitsevat 200 kansanedustajaa.

Me olemme lähteneet siitä, että perustuslaki-valiokunta on se paikka eduskunnassa, joka miettii lakien säätämisjärjestykset ja niiden perustuslainmukaisuuden. Totta kai se on poliitti-

nen valiokunta, niin kuin eduskunnan valiokunnat yleensäkin ovat, ja niissä päätökset tehdään yksinkertaisella enemmistöllä, jos äänestyksiin mennään. Mutta siirtyminen valtiosääntötuomioistuimeen jättää hyvin paljon kysymyksiä, miehikäläisessä järjestyksessä me sitten olisimme.

Euroopan maissahan tunnetaan valtiosääntötuomioistuimia, ja niissä monissa on omat historialliset syynsä, miksi siihen on lähdetty. Osa näistä liittyy fasististen järjestelmien purkamiseen, hyvin tyypillisesti Saksa. Osa valtiosääntötuomioistuinta liittyy maihin, missä on liittovaltiotyypinen järjestys, eli valtiosääntötuomioistuinta on tarvittu osavaltioiden ja liittovaltion suhteiden selvittämiseen. Valtiosääntötuomioistuin on liittovaltion osavaltioiden yläpuolella ja katsoo, miten kirkko pannaan keskelle kylää. Ehkä uusimpana suuntauksena ovat entiset Itä-Euroopan sosialistiset maat, jotka ovat viehättyneet samasta ajatuksesta. Sekin liittyy ehkä näiden maiden tämänhetkiseen historialliseen kehitykseen.

Jos miettii suomalaisten oloja, meillä kansanvalta on kehittynyt aika rauhallisesti. Mielestäni se järjestys, mikä Suomessa on toiminut, jossa eduskunta päättää ja siellä perustuslakia valvoo lähinnä perustuslakivaliokunta, on ollut aika hyvä järjestys. Aika on epäilemättä nyt muuttumassa. Euroopan yhdentymisen ja mahdollinen Euroopan unionin jäsenyys tulee aiheuttamaan meille monenlaisia muutoksia. Mutta mielestäni se tie, mikä nyt on valittu, että me olemme läheneet omaa perustuslakiamme kehittämään nimenomaan tuomalla siihen uusia perusoikeuksia, antaisi sellaista turvaa meidän kansalaisillemme nykyaikana ja tulevaisuudessa, jota ehkä integraatio edellyttää. Nimittäin nythän on voitu havaita, että Luxemburgin eurotuomarit eivät koskaan puutu sellaisiin säännöksiin, jotka ovat asianomaisen maan omassa perustuslaissa suojattuja kansalaisten perusoikeuksia tai perusturvallisuutta koskevia asioita. Tämän vuoksi pidän sitä linjaa, että on lähdetty omaa lainsäädäntöä kehittämään, ehkä sittenkin huomattavasti kestävämpänä kuin sitä, että luodaan uusia, ehkä erilaisiin järjestyksiin ja erilaiseen valtioiden historialliseen kehitykseen sopivia järjestelmiä.

Tällä tarkoitan lähinnä esittää tässä vaiheessa epäilyksiä valtiosääntötuomioistuimen esittämiseksi, vaikka huomasin, että maanantaina kannanottoja löytyi kovasti asian puolesta ihan puoluekannasta riippumatta. Toivon, että tämäkin keskustelu sivujuonteena tähän Eu-

roopan yhteisöön ja meidän mukanaolomme liittyvän asian käsittelyyn tulee kirjatuksi pöytäkirjaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oikeusministeri Pokka minusta käsiteli aika perusteellisesti ja omaa käsitystäni vastaavalla tavalla kysymystä valtiosääntötuomioistuinta. Se on hyvän makuinen sana. Tuntuu, että sillä ratkaistaan vähän niin kuin antiikin näytelmässä Deus ex machina kaikki vaikeat oikeudelliset ongelmat.

Perusparadoksi on kuitenkin siinä, että valtiosääntötuomioistuin on aina poliittinen tuomioistuin. Se joutuu ottamaan kantaa poliittisiin kysymyksiin. Taas perustuslakivaliokunta, joka poliittisena organaana toimii, toimii hyvin pitkälle oikeudellisten periaatteiden mukaisesti. Perusongelma tässä oikeastaan on, onko helpompaa ja päästäänkö parempiin yhteiskunnallisiin lopputuloksiin opettamalla juristeille politiikkaa vai politiikoille juridiikkaa.

Ne kokemukset, joita perustuslakivaliokunnasta on — niitähän on nyt jo itse asiassa koko itsenäisyyden ajalta — kyllä kertovat, että perustuslakivaliokunta on selviytynyt tästä ongelmastaan. Olen perustuslakivaliokunnan nykyiset kolme valtiosääntöoikeusoppinutta ns. pysyvää asiantuntijaa — pysyviä, niin että heillä voisi olla täällä eduskunnassa työhuoneetkin — noin neljännesvuosisadan ajan tuntenut. He ovat tutkineet ja jatkuvasti seuranneet perustuslakivaliokunnan kannanottoja, eikä tätä kritiikkiä, että perustuslakivaliokunta hairahtuisi lopputuloksissaan puhtaasti puoluepoliittiseen lopputulokseen, ole voitu esittää. Perustuslakivaliokunta saa hyvin laajoja asiantuntijaselvityksiä, ja niitä pidetään arvossa. Joskus valiokunta joutuu valitsemaan eri mieltä olevien asiantuntijoiden kannan mukaan, mutta se kuuluu asiaan luonnostaan.

Joutuisiko välttämättä tuomioistuintyyppinen orgaani kuulemaan poliittisia asiantuntijoita, mikä tuntuu aika absurdilta? Mielestäni asiaa voi selvittää, mutta ei pidä suin päin ottaa kantaa etukäteen.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Sosialidemokraattien ryhmäpuheen-

vuorossa puututtiin myöskin tänään tähän asiaan. Lähtökohta oli se, että on syytä todella selvittää asiaa, myöskin sitä, onko stählbergilainen malli enää paras mahdollinen. Kuitenkin on sanottava, että se on toiminut tähän saakka hyvin. Valtiosäännön nyt ottama uusi askel kuitenkin edellyttää, että katsomme asiat uudestaan. On sitten tietysti toinen asia, onko prosessi järkevää käynnistää tässä ja nyt jonkin eduskunnassa esitettävän ponnien muodossa. Ehkä jokin pidemmälle harkittu menettely tässä suhteessa olisi parempi.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn edellä esitettyihin vastauspuheenvuoroihin ja myös ministeri Pokan puheenvuoroon siltä osin, että perustuslakituomioistuin on erittäin ongelmallinen asia. Mutta näkisin samalla tavalla kuin edellä, että asiaa on syytä kuitenkin tässä yhteydessä tutkia. On aivan selvää, että kun nyt mahdollisesti EY-jäsenyysskin toteutuu, tosiasiaanahan on, että sen yhteydessä on olemassa tuomarivalta, mihin ministerikin viittasi. Eli meidän tulee pohtia oman järjestelmämme toimivuus mahdollisessa uudessa tilanteessa ja myös Etan läsnä ollessa, koska siihenhän liittyy samantapainen tuomioistuinikäytäntö ymmärtääkseni. Asiaa on syytä pohtia, mutta missään tapauksessa tässä yhteydessä ei ole syytä ottaa ainakaan myönteistä kantaa perustuslakituomioistuimen tuloon. Mutta monet seikat edellyttävät, toistan sen, asian pohtimista tältä pohjalta.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Yksi vaara, joka perustuslakituomioistuimeen liittyy esimerkiksi Ranskan kokemuksen perusteella, on se, että kun eduskunta eilen päätti siirtyä Suomessa enemmistödemokratiaan yhä enemmän, Ranskassa esimerkiksi se on merkinnyt sitä, että tietty osa kansanedustajista voi vedota jonkin asian, lakiehdotuksen, perustuslainmukaisuuden tutkimiseen. Näin käytännössä on syntynyt uusi tapa viivyttää asioiden käytännön toimeenpanoa. Tämä on yksi sellainen tekijä, jota tässä asiassa pelkään.

Toinen asia on se, että täydellisempää demokratiaa on se, että lainsäädäntövalta mutta myös sen tulkinta tältä osin on nimenomaan eduskunnan ja sen perustuslakivaliokunnan hallinnassa. Jopa tämän eduskunnan, jota nyt en kaikilta osin tavattoman hyvänä pidä, aikana pidän parempana sitä, että nimenomaan perustuslakivaliokunta tätä valtaa käyttää.

Siinä mielessä eduskunnan omaa koneistoa pitäisi kehittää mutta ei lähteä sille tielle, joka on länsieurooppalainen, että uskotaan hirveästi, että me juristit pystymme ratkaisemaan ongelmat, kun muodostetaan juristien muodostama elin, jolloin eduskunta voi joko Brysselissä valmisteltujen tai omien säännöstenä puitteissa tehdä minkälaisia lakeja tahansa ja viime kädessä tuomioistuin, tässä tapauksessa perustuslakituomioistuin, tulkitsisi, mitä eduskunta on päättänyt. Meidän pitää se tulkita, on sitten kysymys kansallisesta lainsäädännöstä tai EY — Etalainsäädännöstä. Vastustan perustuslakituomioistuinta.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Käytyyn keskusteluun demokraattisista instituutioista ja toisaalta oikeusjärjestyksestä liittyen EY-integraatioprosessiin tuo mielenkiintoisen lisänäkökulman subsidiariteettiperiaatteen soveltaminen, josta ei aivan selvää kuvaa vielä toistaiseksi ainakaan minulla ole. Periaate on suomennettu ”läheisyysperiaatteeksi”, jota termiä ed. Sasi käytti, tai ”toissijaisuusperiaatteeksi”, jota ulkoasiainvaliokunta käyttää ja joka minusta on ehkä oikeampi ilmaisu.

On mielenkiintoista, jos mennään sellaiseen tulkintaan, jota on esitetty, että kansalaisilla olisi oikeus Luxemburgin tuomioistuimeen tehdä valitus jonkin päätöksen suhteen, että se on tehty tämän periaatteen vastaisesti Brysselissä ja se olisi voitu tehdä lähempänä kyseistä henkilöä. Tällä tavalla saataisiin tämä päätös kumoon ja tehtäväksi esimerkiksi kansallisella tasolla. Jos tällainen tulkinta subsidiariteettiperiaatteesta menee läpi, se tuo minusta mielenkiintoisen arvon mm. näiden oikeudellisten instituutioiden asemaan ja koko päätöksentekojärjestelmään.

Ed. Paasio (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Valtiosääntötuomioistuin keskusteluun puutun sen verran, että yhdyn myös siihen, kun nykyinen ja entinen oikeusministeri puhuvat suurin epäilyksin siitä, tulisiko sen kaltainen tuomioistuin perustaa. Olen myös sitä mieltä, että perustuslakivaliokunta on huolimatta ongelmistansa merkittävän objektiivisella tavalla vuosien mittaan kyennyt tehtävänsä hoitamaan. Tähän sisältyy myös se ajatus, kun ajetaan valtiosääntötuomioistuinta, että olisi olemassa niin arvoarvostelmista vapaa kollegio, että se pystyisi ikään kuin ylentämään itsensä muiden yläpuolelle ja ottamaan ainoan oikean kannan.

Niin kuin oikeusministeri totesi, valtiosääntötuomioistuimet aika monessa maassa ovat sangen poliittisia ja jäsenten valinnassa poliittisuuteen ja jopa poliittisten ryhmittymien sisällä oleviin vivahteisiin kiinnitetään huomiota, toisin sanoen valinnalla pyritään ratkaisemaan jo tulevia päätöksiäkin. Jos meillä tuomioistuinlaitoksessa olevaa elinikäisyysperiaatetta vielä sovellettaisiin, olisi astuttu taaksepäin demokratian kivikkoisella polulla.

Kysymys on vain nyt sitten siitä, millä tavalla tässä yhteydessä otamme kantaa. Ulkoasiainvaliokunta ei halunnut ottaa mietintöönsä lakivaliokunnan ehdotusta siitä, että tämä tulisi olla, nimenomaan siitä syystä, että tämä yhteys ei ole meidän mielestämme oikea eikä ihan valiokuntaakaan.

Oikeusministeri **P o k k a** : Herra puhemies! Olen samaa mieltä äskeisen puheenvuoron käyttäjän kanssa. Mielestäni eduskunnan perustuslakivaliokunta on vuosikymmenien mittaan varsin tyylikkästi kuitenkin pystynyt lakien perustuslainmukaisuutta suojelemaan. Konfliktitilanteita on ollut, mutta kaikesta huolimatta lopputulos on Suomen oloihin ja suomalaiseen järjestykseen hyvin soveltunut.

Ehkä vielä voi käytettyjen puheenvuorojen lopuksi yhteenvetona sanoa, että nyt, kun Euroopan yhdentymiseen liittyen vaaditaan, että Suomessa pitää olla valtiosääntötuomioistuin, en oikein ymmärrä, miten valtiosääntötuomioistuin tässä järjestyksessä pystyisi puolustamaan Suomea ja suomalaisten etuja, kun me joudumme eduskuntana puolustamaan eduskunnan asemaa suhteessa Euroopan yhteisöön ja Euroopasta tulevaan holhoukseen ja pitämään huolta siitä, että kansallinen parlamentti saa päättää mahdollisimman pitkälle meidän omista asioistamme. Jos kansallisen parlamentin päälle tulisi hyvin poliittinen valtiosääntötuomioistuin, käytännössä se kaventaisi eduskunnan päätösvaltaa. Mielestäni keskusteluyhteys puhua valtiosääntötuomioistuimesta nimenomaan yhdentymiseen liittyen ei ole oikea paikka.

Niissä historiallisissa esimerkeissä, joita valtiosääntötuomioistuinten perustamisesta löytyy Euroopasta, on omat taustansa, jotka ovat kuitenkin varsin vieraista Suomelle ja suomalaisuudelle: fasismin tausta ja valtiosääntötuomioistuin sen vuoksi, liittovaltioperusta ja sitten kommunistisesta järjestelmästä vapautuminen, joka on uuden aallon perusta.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ollaan kahdella tuolilla tavaltaan valtiosääntötuomioistuimen tarpeellisuudesta: käsitellä niitä asioita, jotka tavanomaisesti ovat perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä, toisaalta sen yhteys tulevaan EY-lainsäädäntöön ja siltä pohjalta tarkastelu.

Minä näkisin asian niin, että jos katsotaan perustuslakivaliokunnan nykyistä roolia, perustuslakivaliokunnalle tulevaisuudessa tulee merkittäviä ratkaisuja tehtäväksi. Se on kuitenkin poliittinen valiokunta. Kun asetetaan sitten vastakkain kansan luottamus siihen, miten tulkitaan esimerkiksi joitakin perustuslakikysymyksiä, näkisin, että kansalaisten oikeusturvan ja toisaalta luottamuksen kannalta olisi parempi, kun eduskunnan yläpuolella olisi sen tyyppinen tuomioistuin, joka pystyy ratkaisemaan ilman ainakin oletettua poliittista painetta. Näin ollen minä uskon, että paineet perustuslakivaliokunnan suunnassa tulevaisuudessa jo ihan kotimaisten ongelmien takia tulevat kohtuuttomiksi. Tästä syystä kannattaa harkita tällaista virkamies-tuomioistuinta, joka kaiken yläpuolelta ratkaisee asioita; joissa kansalaisten luottamus tehtyyn ratkaisuun on erittäin tärkeä.

Ed. S-L. A n t t i l a : Herra puhemies! Eta-sopimus integroi Suomen talouden Euroopan talousalueeseen ns. neljän vapauden, siis tavaroiden, palveluiden, pääoman ja ihmisten vapaan liikkumisen, toteutumisella. Merkittävimmät erot Eta-sopimuksen ja EY-jäsenyyden välillä ovat EY-päätöksentekoon ja asioiden valmisteluun osallistumisessa sekä maatalouden jäämisessä Eta-sopimuksessa vapaakaupan ulkopuolelle. Lisäksi Eta-sopimus edellyttää meiltä vuosittain ns. koheesiorahastomaksua, joka kuitenkin lienee vain noin 100 miljoonaa markkaa verrattuna EY-jäsenyyden 700—800 miljoonan markan vuosittaiseen jäsenmaksuun.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on luonnollisesti pääpaino Euroopan yhdentymisen merkityksellä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalle. Lisäksi on tarkasteltu myös talous- ja muuta yhteiskuntapolitiikkaa. Erikoisvaliokunnathan antoivat kukin lausuntonsa ulkoasiainvaliokunnalle hallinnonalansa EY-jäsenyydsneuvottelutavoitteista. Lähes 30 pysyvää poikkeusta tai vastaavaa löytyy näistä erikoisvaliokuntien lausunnoista Suomen EY-jäsenyydsneuvottelijoille. Erikoisvaliokuntien lausunnoissa on mielestäni hyvin kattavasti kartoitettu Suomen ongelma-alueet mahdollisessa EY-jäsenyydessä.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintöön liittyy myös kahden sosialidemokraatin jättämä vastalause, joka puuttuu yksinomaan maatalouteen. Pidän hyvin valitettavana sitä, että maa- ja metsätalousvaliokunnassa saavuttamaamme laajaa yhteisymmärrystä maatalouden EY-jäsenyysneuvottelutavoitteista ei enää ulkoasiainvaliokunnassa kyetty löytämään.

Itselleni oli suuri pettymys ulkoasiainvaliokunnan mietintöön ilmestynyt sosialidemokraattien vastalause. Siinä yhteydessä nimittäin unohdetaan se, mikä on maa- ja metsätalouden merkitys EY-jäsenyydessä. Euroopan yhteisön maatalousrahaston rahoittamana toteutuisi kaikki se vienti, mitä Suomesta voitaisiin mahdollisesti Euroopan yhteisön ulkopuolisille markkinoille viedä tuotteita. Euroopan yhteisöhän rahoittaa vientituen muodossa maataloustuotannon viennin sataprosenttisesti, kun taas maatalouden muu tukeminen jakautuu rahoituksen suhteen jäsenmaiden ja EY:n kesken siten, että pohjoisissa jäsenmaissa EY:n rahoitusosuus on vain 25 prosenttia ja jäsenmaiden omavastuu 75 prosenttia.

Maa- ja metsätalousvaliokunnassa teimme yli kaksi kuukautta töitä löytääksemme yhteisen lähestymistavan Suomen maatalouden EY-jäsenyysneuvottelutavoitteille. Nyt, kun ulkoasiainvaliokunnassa tämä yhteisymmärrys ei enää toteutunut, kysynkin, miten pieni Suomi kuvittelee voivansa puolustaa omia etujaan EY-jäsenyysneuvotteluissa, jos me emme maan sisällä poliittisella tasolla saavuta yhteisymmärrystä keskeisistä neuvottelutavoitteista. Kaikkein ongelmallisinta olisi se, että me lähtisimme hakemaan EY:tä sovittamaan omia erilaisia näkemyksiämme. Silloin lopputulos on jo etukäteen tiedossa. Olen itse vastustanut EY-jäsenyyttä ja vastustan sitä edelleen, ja se johtuu nimenomaan siitä, että maa, joka ei ole kyennyt löytämään laajaa konsensusta niistä tavoitteista, joiden puolesta me jäsenyysneuvotteluissa toimimme, ei ole kypsä yhdentymään.

Pääministeri on lähtenyt puhuessaan Suomen EY-jäsenyydestä ja maataloudesta siitä, että Suomen maataloudella tulee olla myös mahdollisuus viedä tuotteitaan mahdollisessa EY-jäsenyydessä. Tämä toki edellyttää silloin mm. sitä, että maatalousvaliokunnan neuvottelutavoitteeksi kirjaama 3,1 miljardin litran maitokiintiö todella otetaan myös neuvottelutavoitteeksi.

EY-jäsenyydessä kaiken avain on kilpailukyky. Kuten hallituksen tiedonannossa eduskunnalle EY-jäsenyydestä aivan oikein todetaan,

Suomen maatalouden tuotantovolyyymi mahdollisessa EY-jäsenyydessä määräytyy tuotteidemme kilpailukyvyn mukaan. Jos meillä ei ole kilpailukykyisiä maataloustuotteita ja kilpailukykyistä elintarviketeollisuutta, joka tuotteitamme jalostaa, ei Suomen maataloudella ole myöskään tulevaisuutta. Yhteismarkkinoillahan maataloustuotteet ja elintarvikkeet liikkuvat vapaasti ilman rajoituksia. Näin me joudumme luopumaan kansallisesta omavaraisuudesta, ja silloin puhutaan EY-omavaraisuudesta. Siis peruskysymys on se, miten me teemme Suomen maataloudesta ja elintarviketeollisuudesta kilpailukykyisen mahdollisessa EY-jäsenyydessä.

Tähän on myös lisättävä EY:n pyrkimys ns. suhteellisen edun periaatteen toteuttamiseen maataloustuotannossa. Nimittäin EY uskoo, että vapaat sisäiset markkinat ja yhteinen tuottajahintataso pyrkivät ohjaamaan tuotantoa EY:n sisällä alueille, joilla on sille parhaat luontaiset edellytykset. Käytännön elävä elämä kuitenkin EY:n sisällä on osoittanut, että yksikään maa ei toistaiseksi ole luopunut maataloustuotannostaan, vaan omilla kansallisilla tukitoimillaan, jotka EY-komissio on hyväksynyt, on turvannut sen, että olemassa oleva maatalouden tuotantotasokussakin maassa säilyy.

Niin sanotun suhteellisen edun periaatteen toteutuminenhan käytännössä tietäisi sitä, että EY:n sisällä kukin maa tuottaisi niitä maataloustuotteita, joihin maalla on parhaat maastolliset maaperään ja ilmastoon perustuvat luontaiset edellytykset. Tämä kaunis kirjoituspyödyän takana tehty ajatus ei kuitenkaan näistä maakohtaisista itsekkäistä syistä ole toteutunut. Tätä taustaa vasten on helppo kysyä, minkä takia Suomen pitäisi olla maa, joka ensimmäisenä luopuu omasta maataloustuotannon tasostaan mahdollisessa EY-jäsenyydessä.

Maatalouden kilpailukykyproblematiikkaa eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta pohdi varsin rakentavassa hengessä ja löysimme yhteisesti ratkaisun, jolla pyrimme tekemään Suomen maataloudesta kilpailukykyisen. Maataloutemme oman sisäisen rakenteen parantamisen ohella keskeinen kysymys Suomen maatalouden sopeuttamisessa EY-jäsenyyteen on pohjoisesta sijainnista, pitkistä etäisyyksistä ja ilmastosta aiheutuvat tuotanto-olosuhde-erot ja niistä johtuvat huomattavasti alhaisempi satotaso ja korkeampi kustannustaso.

Etelä-Suomen kasvukausi on enintään 170 päivää ja Perä-Pohjolassa 140 päivää. Kun sitä verrataan EY:n kasvukauteen, joka on 250—365

päivää, tekee se kasvinviljelyn Suomessa ilman kompensatiota kilpailukyvyttömäksi. Ratkaisuvassa asemassa EY-sopeutumista arvioitaessa onkin se, kykenemmekö säilyttämään suomalaisen kasvinviljelyn kilpailukyyn ottaen huomioon juuri nämä suuret tuotanto-olosuhde-erot. Mikäli Suomen kasvinviljelytuotanto voidaan saattaa lähtökohtaisesti tasavertaiseen asemaan EY:n kasvinviljelytuotannon kanssa, tämä edesauttaa alenevien rehukustannusten muodossa myös ratkaisun löytämistä kotieläintuotantomme kilpailukykyongelmiin. Kasvinviljelymme kilpailukyyn turvaamisessa tuotanto-olosuhteista johtuvat satotasoterot on korvattava pinta-alakohtaisena kompensationsa. Tavoitteeksi tulee asettaa, kuten valiokuntamme lausunnosta ilmenee, kotimaista kulutusta vastaavan peltopinta-alan eli 1,6 miljoonan hehtaarin säilyminen tuotannossa. Vertailukohtaksi kompensatiota laskettaessa valiokunta esittää, että otetaan tavoitteeksi kunkin viljelykasvin kohdalla viimeisten kymmenen vuoden aikana muodostunut keskimääräinen satotaso. Kasvinviljelyn osalta valiokunta esittää lisäksi, että kaura tulee saat-taa EY:n interventiotakuuhintajärjestelmän piiriin, koska kaura on ainoa viljalaji, jonka tuottamisessa Suomella olisi merkittävä asema EY:n viljantuotannossa eli 24 prosentin osuus koko tuotantovolymymista.

Edelleen maatalousvaliokunta painottaa sitä, että kaikkien erikoiskasvien eli sokerijuurikkaan, öljykasvien ja tärkkelysperunan osalta Suomelle tulee voida taata viime vuosien tuotantoa vastaavat seuraavat tuotantomäärät: sokerijuurikkaassa 155 miljoonaa kiloa valkosokeria, öljykasvituotannossa 115 miljoonan kilon taso ja perunatärkkelystuotannossa 24 miljoonaa kiloa tuenalaisiin käyttötarkoituksiin ja 10 miljoonaa kiloa elintarvikekäyttöön.

Sokerin tuotanto on maidon tuotannon lisäksi EY:ssä maakohtaisesti kiintiöity. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta sai ministeriöltä tarkennetun tiedon koskien nimenomaan valkosokerikiintiötavoitettamme. Kun valiokunnan lausuntoon on kirjattu 145 miljoonaa kiloa, tulee sen olla 155 miljoonaa kiloa korjatun version mukaan. Siinä mielessä todella toivon, että hallitus EY-jäsenyysneuvotteluja käydessään ottaa tämän valiokuntamme lausunnossa olevan virheen huomioon ja ottaa tavoitteeksi 155 miljoonaa kiloa.

Herra puhemies! Miten varautua sellaiseen, josta ei juuri tiedä mitään, on kysymys, joka tänä päivänä askarruttaa erityisesti viljelijäväestöä.

Siksi olisikin maataloushallinnon ja maaseutukeskusten viranhaltijat koulutettava mahdollisimman nopeasti EY:n maatalouspolitiikkaan, jotta he voisivat omalta osaltaan jakaa informaatiota viljelijöille.

Ainoa asia, jonka suomalainen talonpoika tänä päivänä tietää, on se, että EY-jäsenyydessä tuottajahintataso putoaa puoleen nykyisestä, osassa tuotteita jopa kolmasosaan. Euroopan yhteisön sopiman Cap-reformin jälkeen viljan hinta laskee EY:n nykytasolta 29 prosenttia ja lihan hinta 16 prosenttia. Näin Suomen EY-jäsenyysskynnys nousee entistä korkeammalle maatalouden osalta. Jotta maataloustuotanto voisi näillä tuottajhinnoilla jatkua, on viljelijöiden saatava tekemälleen työlle ja maatalouteen sijoittamalleen pääomalle riittävä korvaus. Korvausvaatimuksen tasoon vaikuttaa koko kansantalouden ansio- ja korkotaso.

Perusmaataloutemme tuotannon määrä on siis periaatteessa johdettavissa EY-jäsenyydessä siitä, kuinka monta litraa tai kiloa voidaan toteutuvalla alhaisemmalla tuottajahintatasolla tuottaa. Nähdäkseni ei voida tuottaa ilman kompensatiota yhtään litraa ja kiloa.

Edelleen budjetissa oleva maataloustuen, 3,6 miljardin markan, uudelleenkohdentaminen on aloitettava mahdollisimman nopeasti. Periaatteena tulee olla, että siitä maksetaan, että kehitetään ja kehitetään tilaa. Nykyisin maksetaan aivan liian usein siitä, että viljelijöitä säilyy tuotannossa mukana. Suomen maatalouden selviytymisen ratkaisee ennen kaikkea, 80-prosenttisesti, se, mitä me itse teemme kilpailukykymme hyväksi. Nämä toimet on aloitettava, kuten valiokunta yksimielisesti toteaa, välittömästi. Suurin virhe, minkä voimme tehdä, on jäädä vain odottamaan ns. pelastavia reunaehtoja.

Oman ongelmansa maataloudessa muodostaa sen velkaantuminen. Maatalouden liikevaihto on tällä hetkellä 26 miljardia markkaa vuositasolla. Samaan aikaan maatilatalouden kokonaisvelka on 32 miljardia markkaa. Velkaongelma pahenee kaiken aikaa johtuen kasvaneista markkinointimaksuista ja sitä kautta alentuneesta viljelijöiden tulotasosta. Maataloudessa kustannustasoa on alennettava, ja ongelmamme on se, että suurin osa tuotantopanostemme hinnoista määräytyy elinkeinon ulkopuolella. Siksi Suomen maatalouden olisi kyettävä löytämään ns. suhteellisen edun periaate uudessa toimintaympäristössä ja hyödynnettävä sen edut. Vahvuutemme on kotieläintuotannossa, koska mm. leh-

mämme lypsävät EY:n keskiarvotuotosten yli. Ongelmamme on liian korkea rehun hinta, monet välilliset verot ja maksut, jotka ovat mukana tuotantopanosten hinnoissa ja tuotantokustannuksissa.

Suomessa on Portugalin ja Espanjan jälkeen Euroopan kolmanneksi heikoin tilarakenne. Se taas johtuu aivan muista syistä. Nimittäin agrariyhteiskunnan sosiaalipolitiikka on aikanaan ollut asuttamispolitiikkaa.

Osa EY-maataloustuotannosta ja sen tehokkuudesta perustuu kehityksistä tuotavaan tuontirehuun. Itse en hyväksy kehityksistä tuotavaan rehuun perustuvan maataloustuotantoa, tehotuotantoa, joka on nimenomaan kehitysmaiden todellista riistoa, ja se on lisäksi ympäristön kannalta varsin vaarallista tulevaisuuttamme ajatellen.

Suomen maataloudella on myös vahvuuksia. Laajojen kansallisten tutkimusten mukaan, jotka ovat kohta valmistumassa, Euroopan puhtain maaperä löytyy Suomesta ja Ruotsista. Suomen onkin haettava ennakkoluulottomasti mahdollisuuksia jatkossa olla Euroopan puhtaimman maaperän tuotantoalue, jonka tuotteet markkinoidaan mahdollisesti korkeammalla hintatasolla EY-alueelle. Kaikki tämä toki vain sillä ehdolla, että itänaapurimme ydinvoimalat eivät tee meistä kilpailukyvyttömiä.

Edelleen maatalouden sisällä on löydettävä selkeä työnjako maan sisällä. Se on yksi EY:n strategia, eli lähtökohta on se, että vilja on tuotettava sillä alueella maassamme, missä siihen on luontaiset edellytykset ilmastollisesti.

Suomen maataloudella on tulevaisuutta, jos löytyy poliittista tahtoa ja taitoa seuraavien toimien toteuttamiseen:

Maatalouden tulonmuodostus turvataan kustannuksia ja markkinointivastuuta alentamalla. Tilojen rakennekehitys mahdollistetaan säädösviidakkoa purkamalla. On luotava tilakohtainen selviytymisstrategia. On aloitettava ylivelkaantuneista tiloista ja luotava tiloille selviytymisstrategia tai saattohoito tarpeen mukaan. Viljelijöiden koulutus EY:n maatalouspolitiikkaan, sen uhkiin ja mahdollisuuksiin, on toteutettava viipymättä, koska muuten viljelijät eivät käytännössä voi tietää, mikä heitä odottaa. Samoin heitä on koulutettava omiin kehittämismahdollisuuksiin. Raaka-aineen tuottajista tulee tehdä jatkojalostajia, ja markkina- ja vientimahdollisuudet on selvitettävä.

Nykymeren jatkuminen viime syksyn ratkaisujen jälkeen tappaa ensimmäisinä nuoret, inves-

toineet ja tilaansa kehittäneet viljelijät jo ennen EY-jäsenyyttä. Maalisvaalien tulos velvoittaa hallitusta lupaustensa mukaisesti tekemään Suomen maataloudesta kilpailukykyisen ja kannattavan mahdollisessa EY-jäsenyydessä.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausunnossa on myös maininta, niin kuin ed. Rajamäkin aivan oikein totesi, ulkomaalaisomistuksista koskien nimenomaan rantojen rakentamista. Tässä muistuttaisin siitä, miten kävi Eta-sopimusneuvotteluissa, vaikka siitäkin asiasta valiokunta aikanaan yksimielisesti mainitsi.

Tanskan markkinavaliokunnan toimintaan maatalousvaliokunnan valtuuskunta tutustui maaliskuun alussa, ja lopuksi, herra puhemies, vetoan todella siihen, että eduskunta pidetään neuvotteluista ajan tasalla koko neuvotteluprosessin ajan. Parhaiten se tapahtuu siten, että Suomen eduskuntaan perustetaan mielellään jo syksyllä Tanskan markkinavaliokuntaa vastaava valiokunta, joka seuraa tiiviisti käytäviä neuvotteluja ja antaa hallitukselle tarvittavaa palautetta nimenomaan eduskunnan näkökulmasta. Suomen etuja ei puolusta kukaan muu kuin me suomalaiset itse.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. S-L. Anttila poiketen MTK:n muuttuneesta kannasta on edelleen vuoden 1990 maa- ja metsätalousvaliokunnan kannan mukaisesti rantojen kotimaisen omistuksen kannalla. MTK:han kaksi vuotta sitten itse oli samaa mieltä, mutta nyt on muuttanut rahastusmielessä kantaansa. Tämän ei ole syytä vaikuttaa Suomen eduskunnan ja neuvottelujen lähtökohtiin sen takia, että vapaa myynti ulkomaalaisille synnyttää sellaisen hintabuumin, joka karkottaa hyvin nopeasti tietysti suomalaiset rantojen omistajien joukosta.

Itse tähän maatalouteen: Meillä on hyvin eurokunnossa oleva maatalous ylituotantoinen. EY:ssähän on harrastettu jo 30 vuotta sellaista maataloutta, jossa on paljon samanlaisia ongelmia. Erityisesti hintatukeen perustuva maataloustuotantotukijärjestelmä kannustaa viljelijöitä samalla tavalla kuin meillä vain lisäämään tuotantoa. Samoin massiivinen ylituotanto sijoitetaan interventiovarastoihin, meillä Viljavarastolle, samoin maailmanmarkkinoille. Myös jopa 70 prosenttia viime vuosina EY:n budjetista on mennyt maatalouden ylituotannon aiheuttamiin kustannuksiin entistä vähäisemmälle joukolle yhteisön suurimpia tiloja. Meillä

vuonna 1990 70 prosenttia julkisesta rahoituksesta meni maataloudelle.

Samalla tavalla myös meillä kannustaa järjestelmä mahdollisimman tehokkaaseen ja kasvavaan tuotantoon ja siitä aiheutuu myös ympäristölle sekä niin kuin meillä vesi- ja maaperätutkimus todisti myös vesistöille ongelmia. Emme voi EY:llä perustella tätä muutosta. EY:llä on ihan samat ongelmat. Jos väitetään, että EY:hyn pitäisi sopeutua tuotantoa lisäämällä, niin kuin ministerit Aho ja Väyrynen ovat eduskunnassa todenneet, se on väärä tapa. Sen takia esimerkiksi maitokiintiöiden kasvua ei pidä nähdä irrallisena asiana, vaan siihen täytyy liittyä laajempi tuotantokustannusten lasku ja rehuviljan hinnan lasku eli tavoitehinnan pikainen alasajo, jolloin pystytään alue- ja sosiaalipoliittisesti maitotuotantoa paremmin lisäämään.

Nyt erkaannutaan hyvin paljon valiokunnan neuvottelutavoitteista, kun ei kiintiöihin ja holhoukseen pystytty purkua aikaansaamaan. Neuvottelutavoitteet eivät ole enää uskottavia, ne 3,1 miljardin litran tavoitteet.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila ihmetteli, miksi jotkut sosialidemokraatit ovat jättäneet ulkoasiainvaliokunnan mietintöön maataloutta koskevan vastalauseen. Yhtenä allekirjoittajana haluan todeta, että ed. S-L. Anttila haluaa ylläpitää ja jatkaa maatalouden ylituotantoa. Itse asiassa hän haluaa tuotantomääriä vielä nykyisestäkin ylituotantotasosta nostaa. Tämä on meidän mielestämme väärää politiikkaa niin kansallisesti — merkitsisi kansallisesti kallista maataloustuotantoa — kuin myös EY:n kannalta, joka jo muutenkin kärsii ylituotannosta.

Ei ole olemassa sellaista hokkuspokkustempua, jolla voidaan sanoa, että Suomen liittyessä EY:hyn ylituotanto yhtäkkiä tulisi kannattavaksi, kun EY sen rahoittaisi. Ei EY ole mikään jäsenmaidensa yläpuolelta tuleva ylimääräinen rahoituslähde, vaan EY rahoittaa juuri niin paljon kuin jäsenmaat kykenevät rahoittamaan. Suomen pitäisi pikemminkin olla mukana niissä ponnistuksissa, joita jo EY-jäsenmaissakin on tällä hetkellä nähty, jotka pyrkivät nykyisin EY-maissakin kohtuuttoman suuren ylituotannon alentamiseen ja maataloustuotannon saattamiseen sille tasolle, jonka Euroopan yhteisön jäsenmaat pystyvät rahoittamaan.

Minusta on merkillinen hokkuspokkustempu ja suomalaisten hämäämistä — kaikki eivät EY-rakenteita tunne — pyrkiä esittämään, että suomalaisille olisi jollakin tavalla edullista pyrkiä EY-rahoituksella ylituotantoa jatkamaan. Pikemminkin pitäisi muistuttaa siitä, mitä EY:n piiristä on muistutettu, että jos Suomi pyrkii saamaan pitkiä siirtymäaikoja ja poikkeuksia, se saattaa haitata merkittävästi meidän neuvottelujamme muiden meidän keskeisten alojemme kannalta.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle vain sen verran, että rehuviljan hintapolitiikasta olen täysin samaa mieltä. Ongelma on vain se, että sitä ei ole saatu käytännössä toteutetuksi, mutta se on ainoa keino alentaa kustannuksia ja saada sitä kautta kotieläintuotanto kilpailukykyiseksi. Se toki edellyttää suoraa tulotukea tai vajamaksua viljan viljelylle.

Ed. Hämäläiselle toteaisin, että kun Tanska aikanaan liittyi EY:n jäseneksi, tanskalaiset tuottajat ja Tanska nostivat noin 40 prosenttia maatalouden tuotantovolyyymiä ja Tanska saa joka vuosi noin miljardi kruunua enemmän EY:ltä maataloustuotannon vientituen ja muun tuen muodossa kuin Tanska sinne maksaa. Kysyn vain: Miten Suomen edun mukaista on aloittaa ykskaks EY:n politiikan uudistaminen, kun toiset rahastavat sen kuin jaksavat ja pystyvät? Jos Suomi omaksuu tällaisen linjan, se on kaikkea muuta kuin kansallinen etu, koska kaikki muut rakentavat politiikkansa ihan sillä tavalla, että niin paljon kuin sieltä pystytään tukia samaan, sen mukaan neuvottelut ja toiminnot asetetaan. Tätä osoittaa nimenomaan EY:n maatalouspolitiikan ja maatalousbudjetin laajeneminen. Joka ainut maa rahastaa sitä kansallisista itsekkäistä lähtökohdista. Jos Suomi ei maataloudelleen sieltä saa tukea, me olemme puhdas nettomaksaja, 6—8 miljardia markkaa. Aluetukeen ja maatalouteen sieltä voidaan tukea saada, mutta ei muuhun.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin ed. S-L. Anttilan puheenvuorosta kävi selville, Suomen maatalous ei ole millään tavalla vertailukelpoinen Tanskan maatalouden kanssa, ei nyt eikä silloin, kun Tanska liittyi EY:hyn. Niin kuin ed. S-L. Anttila vallan hyvin tietää, EY:n piirissä on suunniteltu kokonaan uudenlainen vihreä maatalouspoli-

tiikka, joka pyrkii aivan toisenlaisiin tavoitteisiin kuin ne, mitä ed. S-L. Anttila hahmotteli.

Ed. Iivari: Arvoisa puhemies! Eduskunta näyttää keskittyvän tässä keskustelussa pohtimaan ulkoasiainvaliokunnan hallituksen EY-selonteosta antaman mietinnön ja siihen liittyvien valiokuntalausuntojen pohjalta Suomen tavoitteita EY-jäsenneuvotteluissa ja arvioimaan myös EY:n tulevaa kehitystä. Kaikki tämä on oikein ja perusteltua, mutta yhtä tärkeätä on miettiä, millainen Suomi Euroopan yhteisön jäseneksi pyrkii ja mitä meidän tulisi tehdä asioittemme kuntoon saattamiseksi.

Jäsenneuvottelujen tuloksellisuuden edellytyksenä ei voi olla, että maan talous on ennennäkemättömän syvässä kriisissä ja hallituksen uskottavuus sekä kansallisesti että kansainvälisesti alhainen. Säälintunteeseen vetoaminen neuvotteluissa Brysselin kanssa tuskin auttaa asiaamme. Valtakunnan viralliset optimistit pääministeri etunenässä ovat viime aikoina toistamistaan toistaneet, että valoa on jo näkyvissä. Kuitenkin vaihtotaseen alijäämän supistuminen, johon tässä yhteydessä usein viitataan, johtuu investointien ja kotimaisen kysynnän lamasta, ei talouden rakenneongelmien vähenemisestä.

Viennin elpymistä on tosin tapahtunut etenkin metsä- ja metalliteollisuudessa. Muistettava kuitenkin on, että tavaroiden vienti supistui viime vuonna noin 9 prosenttia ja tämän vuoden viennin kasvuksi arvioidaan 4 prosenttia. Kirimisen varaa todella on ennen kuin viennin kasvu lähtee toivotulla tavalla vetämään koko kansantaloutta. Lisäksi metsäteollisuuden tuotteista saatu hinta on suhteellisen alhainen, vaikka eroja toki on eri tuoteryhmien välillä. EY-jäsenyyttä hakeva Suomi on edelleen syvässä talouskriisissä, mikä näkyy ennätysmäisenä työttömyytenä, pankkien jättimäisinä luottotappioina ja suoranaishana rahoituskriisinä, ecukorkoa 3—5 prosenttia korkeampana korkotasona ja terveidenkin yritysten konkurssseina. Akuutin talouskriisin takana ovat vakavat rakenteelliset ongelmat, joiden myötä suomalainen hinta- ja kustannustaso on eurooppalaista huippua.

Etenkin hallitus, mutta osin myös oppositio tuntuu tarkastelevan taloustilannetta vain suhdanteiden valossa. Perimmäisenä ajatuksena tuntuu olevan, että kunhan nousu maailmalla taas alkaa, voidaan entistä menoa jatkaa. Selkeimmin tämä ajattelutapa tulee esiin hallituksen toiminnassa. Kaikki hallituksen talouspoliittiset ratkaisut, markan ecukytkentä, devalvaatio

ja säästöpaketti, ovat syntyneet pakon tai suorastaan paniikin tilanteesta ilman talousohjelmaa ja näkemystä siitä, millaiseksi suomalaista yhteiskuntaa tulisi rakentaa.

Hallituksen summittaiset leikkaukset ovat olleet omiaan pahentamaan lamaa. Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen mukaan yksityinen kulutus supistuu tänä vuonna 6,5 prosenttia. Valtion ja kuntien verotulot ovat romahtaneet samalla, kun työttömyyden hoitomenot ja toimeentulotuen menot ovat kahden vuoden sisällä kaksinkertaistuneet. Pankkeille varattu tuki, jonka riittävydestä esitetään yhä enemmän epäilyjä, on lähes 30 miljardia, ja yritysten eri kautta saama tuki on useita miljardeja markkoja.

Vaikka hallitus puhuu julkisen sektorin menojen supistamisesta, ovat julkisen sektorin menopaineet taitamattoman talouspolitiikan vuoksi ennätysmäisiä. Kohta valtion koko ulkomainen lainanotto menee pelkästään työttömyyden hoitoon, pankkikriisin paikkaamiseen ja sellaisiin yritysten pelastustoimiin, joiden kautta ei synny mitään uutta ja kestävää. Kuitenkaan hallitus ei ole suostunut keskustelemaan siitä, voitaisiinko tätä velkarahaa käyttää osin nykyistä järkevämmin. Ennen kaikkea pitäisi pohtia työttömyyden hoitomenojen leikkausta sellaisten investointien avulla, joita elinkeinoelämä ja suomalainen yhteiskunta toipuaakseen tarvitsevat.

Valtion ja kuntien yhteenlaskettu alijäämä nousee tänä vuonna 12 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Se merkitsee, että julkinen velka kasvaa edelleen nopeasti, korkotaso pysyy korkeana ja paineet paniikinomaisesti säästötoimiin sekä valtiontaloudessa että kunnissa kasvavat. Velkaongelmaa ei pidä vähätellä. Siksi Suomessa tarvitaan lähivuosille tiukka säästöohjelma, joka tähtää julkisten menojen vähentämiseen 5—7 miljardilla markalla vuosittain. Näitä säästöjä ei kuitenkaan saa tehdä kuten hallitus nyt tekee eli leikkaamalla koulutuksesta ja tutkimuksesta, lisäämällä tässä vaikeassa tilanteessa työttömyyttä ja viemällä ihmisten uskoa tulevaisuuteen.

Erityisen vahingollisia sekä taloudellisesti että yhteiskuntapoliittisesti ovat keskustan ideologispainotteiset pyrkimykset käydä ihmisten omalla työllään ansaitseman sosiaaliturvan rakenteiden kimppuun. Keskusta pyrkii tekemään Suomesta täysin vastoin länsieurooppalaista käytäntöä vanhanaikaisen köyhäinhoitolan, jossa työttömät, sairaat ja eläkeläiset saavat täysin omasta elämäntilanteestaan riippumatta tasarahaa, jota jaettaessa huomioitaisiin kyllä palkkatulot, mut-

ta ei omaisuustuloja. Keskustan tajuntaan ei ole vielä mennyt tieto siitä, ettei sellainen yhteiskunta voi toimia terveesti, jossa ihmisiltä viedään mahdollisuus rakentaa työllä omaa ja perheensä elämää.

On monta syytä pelätä, että Suomi jää pysyvästi taloudelliseksi takapajulaksi. Olemme syrjässä länsieurooppalaiseen markkina-alueeseen nähden, ja talouden nousua ja yhteiskunnallisten olojen vakiintumista lähimarkkina-alueilla Venäjällä ja Baltiassa saadaan varmasti odottaa vielä pitkään. Yritysten pääomahuollossa on kroonisia ongelmia, eikä Suomi toistaiseksi näyttäydy kovin kiinnostavana ulkomaisten sijoitusten kohteena. Ei näitä sijoituksia tänne varmaan halutakaan, kun kuunteli äskettäin keskustelua suomalaisista rannoista, joitten suo-jelu voitaisiin hoitaa lailla eikä kansallisuudesta riippuvilla rajoituksilla.

Takapajulaksi jääminen on kuitenkin sekin oma valintamme. Nousuun päästään panostamalla suomalaisen osaamiseen, ottamalla tuotavuuden nousu yhteiseksi tehtäväksi sekä arviomalla ennakkoluulottomasti julkista menotuloutta ja suomalaista tukiaisjärjestelmää, josta on tullut uuden luomisen sijasta tuhlaava ja usein kannattamatonta toimintaa suosiva.

Suomalaiseen sosiaaliturvaan ja terveydenhuoltoon liittyvät järjestelmät kestävät sinänsä kriittisen kansainvälisen vertailun tarkasteltaessa panos — tuotos-suhdetta sekä yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta. Mutta esimerkiksi terveydenhuollossa on tehostamisen varaa, kun mietitään esimerkiksi kalliiden laitteiden käyttöastetta tai sitä, hoidetaanko ihmisiä oikeilla paikoilla. Palvelujen tuottamisen tehokkuutta, maksupolitiikkaa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistoimintaa on voitava arvioida uudelleen sekä palvelujen tarvitsijoiden että niiden taloudellisuuden kannalta. Samalla on kyettävä päätöksiin, joilla puretaan epätaloudellista kuntajätöstä.

Kannattamatonta toimintaa pönkittävä tukipolitiikka on saatava perusteelliseen läpivalaisuun ja perkaukseen. Pelkät aluepoliittiset näkökohdat eivät riitä elinkeino- ja maataloustuen perustaksi. Nykyaikainen tietoyhteiskunta tarvitsee voimakkaita kasvukeskuksia, koska uutta ei voi syntyä ilman ihmisten yhteistä osaamista ja vuorovaikutusta. Kasvukeskusten luomista puoltaa myös infrastruktuuri-investointien taloudellisuus.

Vaikka verojärjestelmän uudistaminen on tunnetusti epäkiitollista puuhaa, on verouudis-

tusta jatkettava siten, että veropohjaa voidaan laajentaa ja työtulojen verotusta pitkällä tähtäyksellä alentaa. Pääomatulojen verotuksen uudistaminen on välttämätöntä. Pankkitalletusten ja osakesijoitusten erilaiseen verokohteluun ei ole perusteita.

Arvoisa puhemies! Suomalaisessa yhteiskunnassa on vahva yhdessäsopimisen perinne, jonka arvo ei vähene enemmistöparlamentarismiin siirtymisen myötä. Pitkäjänteisen ja tehokkaan talousohjelman toteuttaminen vaatii uudelleenarviointia ja kipeitä ratkaisuja. Ne ratkaisut on tehtävä yhdessä, jotta yhteiskunnalliset vastaakohtaisuudet eivät kärjistyisi vahingollisella tavalla kuten nyt näyttää käyvän. Länsieurooppalaiseen demokratiaan ja markkinatalouteen kuuluu palkansaajien järjestäytyminen, sopimusvapaus ja sopimustoiminnan kunnioittaminen. Tästä on edelleenkin pidettävä kiinni. Vain sopimusyhteiskuntaa arvostaen voidaan työmarkkinajärjestelmää kehittää vastaamaan yhdentymisen tuomia haasteita.

Kiinteä valuuttakurssi, yritystoiminnan kansainvälistyminen ja uudet johtamismenetelmät vaativat uutta ajattelua palkkapolitiikassa. Työehtosopimukset muodostavat tulevaisuudessaakin palkkapolitiikan perustan, mutta sopimustoimintaa on kehitettävä ottamaan nykyistä paremmin huomioon työpaikkojen erilaiset tarpeet. Työpaikkatasolla voidaan sopia aiempaa enemmän. Useampiportaisessa sopimustoiminnassa keskusjärjestöt päättävät raamisopimuksista, jotka määrittelevät mm. palkkojen osalta kustannustason yleisesti. Liittojen työehtosopimukset olisivat perussopimus, jonka valtuuksin tehtäisiin paikallisia ja yritystasoisia sovellutuksia ja sopimuksia.

Uusissa oloissa korostuu kuitenkin myös tulopolitiikan ja keskitettyjen palkkaratkaisujen tarve osana laajan kolmikantaisen sopimustoiminnan kansallista keinovalikoimaa. Keskitettyjä ratkaisuja tarvitaan etenkin kriisitilanteissa ja voimakkaiden häiriöiden kohdatessa, kun valuuttakurssipolitiikkaa ei enää voida käyttää vakautuskeinona. Samalla on keskitettyjen työmarkkinaratkaisujen muotoa ja sisältöä kehitettävä ottamaan huomioon paikallisia olosuhteita sekä talous- ja työmarkkinapolitiikan muutoksia.

Arvioitaessa Suomen taloustilannetta ja siinä tarvittavia toimenpiteitä on tietenkin oltava tavoite, jota kohti pyritään. Mielestäni tämän tavoitteen tulee olla täystyöllisyys. Nykyisen joukkotyöttömyyden eräs kipeä ongelma on,

että työttömyyden kova ydin kasvaa entisestään. Työttömyysjaksojen pitkittyminen merkitsee sitä, että yhä useamman on vaikeata työllistyä nousukauden koittaessa. Syrjäytymisen estäminen vaatii aktiivista työvoimapolitiikkaa ja aikuiskoulutusta, työvoiman liikkuvuuden tukemista sekä riittäviä voimavaroja työnvälitykselle.

Työvoiman liikkumattomuus on ollut pitkään suomalainen ongelma. Meillä on tähän asti hyväksytty aluepolitiikan nimissä korkeampi työttömyys eikä työvoiman liikkuvuutta ole suositettu. Kun nykyistä työttömyysturvainsäädäntöä eduskunnassa aikanaan valmisteltiin, pyrkivät erityisesti keskusta ja silloinen SKDL rakentamaan parhaansa mukaan liikkuvuudelle esteitä. Maalaisliitto-keskustan perinnehän on ollut turpeeseen sitominen: Ihmisiä on pidettävä paikoillaan huonoissakin olosuhteissa sen sijaan, että heitä rohkaistaisiin oman elämänsä aktiiviseen rakentamiseen. Ajatus "pilttuissa pidettävästä vaalikarjasta" ei ole kaukana.

Arvoisa puhemies! Oppositiossa oleva SDP on tukenut hallitusta sen EY-jäsenyysspyrkimyksissä. Kuten ryhmäpuheenvuorostamme kävi ilmi, kyseessä on ratkaisu, jolla on suuria vaikutuksia Suomen asemaan ja suomalaiseen yhteiskuntaan.

Hallitusta kohtaan sekä kansainvälisesti että kansallisesti tunnettava epäluottamus on johtanut siihen, ettei jäsenhakemuksen jättäminen poistanut spekulatioita Suomen talouslinjasta. Viime kevään kriisiviikonloppu oli siitä selkeä osoitus.

Hallitus on toiminut nyt runsaan vuoden. Sen aikana Suomen yhteiskunnalliset ja taloudelliset ongelmat ovat kärjistyneet entisestään. Sekä EY-jäsenyyden vuoksi että siitä riippumatta tarvitaan konkreettinen keskipitkän aikavälin kriisiohjelma, johon yhteiskunnassa voitaisiin laajasti sitoutua. Esko Ahon kokematon hallitus ei siihen pysty. Siksi on välttämätöntä, että nykyinen hallitus jättää paikkansa ja aloitetaan neuvottelut laajapohjaisesta hallituksesta, joka kykenee luotsaamaan Suomen ulos lamasta ja korjaamaan epätaloudelliset yhteiskunnan uudistumista jähkistävät rakenteet.

Ed. K a l l i o m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Iivarin puheenvuoro sisälsi varsin ansiokkaalla tavalla ne talous- ja työllisyyspoliittiset linjaukset, jotka sosialidemokraatit vajaa pari viikkoa sitten esittelivät omana vaihtoehtonaan. Näitä linjauksia pääministeri

Aho nimitti sosialidemokraattien velkaohjelmaksi. Sen vuoksi on ehkä hyvä syy lisätä ed. Iivarin puheenvuoroon lyhyt kertaus siitä, mikä on sosialidemokraattien velkaohjelma verrattuna hallituksen velkaohjelmaan.

Hallituksen toiminhan on pankkien pelastamiseen sijoitettu 30—40 miljardia markkaa rihi-kuivaa rahaa. Yhtä kymmenettä osaa siitä hallitus ei ole ollut valmis sijoittamaan työllisyyden parantamiseksi tässä maassa esimerkiksi sen ohjelman pohjalta, joka oli laadittu alkuvuodesta työvoimaministeriössä ja joka olisi toteutettuna ja ennen kaikkea rakennuslalle painotettuna merkinnyt sitä, että noin 30 000 uutta työpaikkaa olisi kyetty käynnistämään tässä maassa ja näin käynnistetty myöskin sen vuoden tukkiminen, jonka tukkiminen on välttämätöntä. Työllisyyttä ja yritystoimintaa vahvistamalla parannetaan myöskin välillisesti sitä velkataakkaa, joka juuri nyt kulminoituu pankkien velkakriisiin ja jonka pysäyttämisessä hallitus ei ole kyennyt tekemään mitään kattavaa toimenpidettä. Päinvastoin hallitus joutuu lähiaikoina ilmiselvästi harkitsemaan ja valmistelemaan lisäpanostusta pankkien vakuusrahaston kautta tai muilla menetelmillä, joilla pankkien kaatuminen voidaan estää.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Mielestäni Suomessa eletään tällä hetkellä itsenäistymisen aikaa, keskusjohtoisuudesta tai pohjoismaisesta sosialismista luopumisen aikaa ja kustannustietoisuuden aikaa. Ne, jotka ovat saaneet nyt murtuvassa systeemissä itselleen edulliset asemat, ovat nousseet muutosta vastaan. Sama muutosvastustus koskee myös EY-jäsenyyttä. Vaikka mahdollinen EY-jäsenyyset merkitsee yhteistyön syvenemistä ja yksinäisyyden ja yksin tehtävien päätösten väistymistä, olemme tietynlaisessa itsenäistymisen vaiheessa. Ne, jotka nyt kiihkeästi puolustavat asemiaan, väittävät toista ja vetoavat kansan syvien rivien isänmaallisiin tuntoihin. Kunpa ihmiset ymmärtäisivät, että suurelta osin on kysymys pelkästään taloudellisten intressien ja saavutettujen etujen puolustamisesta eikä mistään isänmaallisesta operaatiosta Suomen pelastamiseksi läntisen yhteistyön kurimuksista.

Menossa on myös suomalaisen politiikan suurin murros sitten 70-luvun hullujen vuosien. Saa ja täytyy päättää itse ja täytyy kantaa vastuu itse eikä sosialismin peikko enää lymyä nurkissa. Se on enää korkeintaan kalpea haamu. (Ed. Laine: Kapitalismin peikko kyllä!) Lähivuosina näem-

me, onko meillä malttia itsenäistystä. Suostummeko itsenäistymään vai emme? Sallimmeko Suomessa markkinatalouden toimivan vai emme? Haluammeko edelleen ylläpitää muureja ja rajoituksia vai voimmeko luottaa ihmisten omiin kykyihin? Suomen tulevaisuuteen vaikuttaa myös se, sallimmeko ihmisten menestyä ja yrittää vai ylläpidämmekö 70-luvulla syntyneitä menestymiselle kielteisiä asenteita. Keskustan puheet tulojen tasaamisesta eivät tältä osin lupaa hyvää.

Suomi ei ehkä vielä ole kypsä itsenäistymään, onhan itsenäisyytemme päätöksenteossa vahvistunut vasta Neuvostoliiton murtumisen myötä. Suomi on tottunut nöyristelemään ja luimuilemaan. Tätä kuvaa myös ulkoasiainvaliokunnan suomettumistunnustus, jossa todetaan, että puolueettomuusasema merkitsi myös sitä, ettei jäsenyys lännen edustajana pidetyssä EY:ssä ollut mahdollinen. Nyt meillä on vapaus päättää yhteistyöhön osallistumisesta.

Poliittinen tilanne Euroopassa on mielenkiintoinen ja jännittänyt, koska Euroopan yhdyntymisen ajoittuu sosialismin romahtamisen ja kansallisuusaatteen voimistumisen aikaan. Sen poliittinen ympäristö on viidessä vuodessa muuttunut täydellisesti. On selvää, että kansojen terve itsekkyyks ja halu pysyä riippumattomana ja itsenäisenä ei häviä koskaan.

Euroopan yhteisössä on tietysti kysymys itsenäisten valtioiden yhteistyöstä. Nyt herännyt kansallisuusvaltioiden uusi nousu muuttaa taatusti Euroopan yhdyntymisen luonnetta. Nopeasti pitkälle viety yhteistyö ei tule olemaan mahdollista. Siksi on tärkeää, että yhdyntymisprosessi hidastuu. Poliittisen ja asenneilmaston muutokset on prosessissa otettava huomioon.

Totesin jo EY-lähetekeskustelussa, että näen Suomen ja muiden Pohjoismaiden roolin EY:ssä maltillisena ja toivon, että Suomi omassa politiikkassaan korostaa hitaan etenemisen linjaa. Koska kansat ovat konservatiivisia, ei tiiviiseen yhteistyöhön tule pyrkiä vastoin kansojen tahtoa. Liian nopea eteneminen saattaa tuhota koko ajatuksen yhteistyöstä. Se taas voisi pahimmillaan johtaa Euroopan maiden välisiin konflikteihin. Jotkut pessimistit ovat jopa ennustaneet sodan tasolle etenevää kriisiä, jos yhdyntymisprosessi etenee liian nopeasti.

Poliittisessa keskustelussa on usein korostettu Euroopan parlamentin heikkoa asemaa. Ne, jotka vaativat parlamentin aseman vahvistamista, puhuvat todella pitkälle menevän ylikansallisen päätöksenteon ja pitkälle viedyn yhdynty-

misen puolesta. Aivan kuten kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa korostettiin, on tärkeää, että kansallisten parlamenttien asema on vahva. Emme kannata Euroopan yhdysvaltoja vaan valtioiden yhteistyötä. On tärkeää, että Euroopan yhteisössä päätökset tehdään sellaisissa päätöksentekokelemissä, joissa edustettuina ovat valtioiden päättäjät. Parlamentin edustajathan eivät välttämättä lainkaan edes edusta kansallista poliittista jakautumaa, hallituksesta puhumattakaan.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan kannalta olemme tekemässä monella tavalla merkittävää ratkaisua. Tarkoiton Eta-ratkaisua. Kiinnitän huomiota vain yhteen seikkaan. Virkamiesten keskeinen tehtävä lienee saada poliitikot vakuutuneiksi virkamiesten valmisteleminen lakiehdotusten tärkeydestä. Yhä useammin ehdotuksia perustellaan kansainvälisillä sopimuksilla. Kymmeniä kertoja olen kuullut virkamiesten väittävän, että jokin kansainvälinen sopimus vaatii meiltä lakia ja lainmuutosta. Hyvä esimerkki tästä on ulkomaalaisten äänioikeus ja vaalikelpoisuus, joista olemme säätäneet huomattavasti EY:n ratkaisuja pidemmälle menevän lain.

Tosiasiassa on, että kansainvälisten sopimusten tekstit ovat aina niin muotoiltuja, että ne jättävät lopullisen harkinnan itsenäisille valtioille. EY:n direktiivitkin ovat ohjeita, joiden soveltaminen päätetään kansallisesti. Niiden soveltamisessa on Suomessa poliittisten päättäjien vastuu suuri.

Virkamiehet saavat nyt tuekseen tuhansia sivuja tekstejä, joihin vedota lainmuutoksia esitellessään. Eduskunnan tulee edellyttää valmistelulta virkamiehiltä tarkkoja selvityksiä niistä tekstikohdista, velvoitteiden tasosta ja merkityksestä sekä sanktioista, joilla lakiehdotuksia perustellaan. Sopimuksiin ei saa vedota liian löysin perustein.

Hallinto ja politiikka tulee entistä monimuotoisemmaksi, ja päätökset vaativat nopeita reaktioita. Saattaa olla demokratian kannalta välttämätöntä, että kansanedustajat saavat itselleen avustavaa henkilökuntaa, jotta virkamiesvalta ei Eta-sopimuksen tai mahdollisen EY-jäsenyyden myötä kasva.

On tietenkin ollut mahdotonta perehtyä sopimustekstiin kokonaisuudessaan ennen tätä keskustelua, eikä myöhemminkään se näytä kovin helpolta. Tietenkin valiokuntakäsittelyssä on mahdollista vielä syventää oman alansa tietoja.

Yhtenä esimerkkinä voin kertoa silmäiltyäni näitä sopimuksia, että löysin erään mielenkiin-

toisen asetuksen, jota voisi kutsua vaikkapa "mummodirektiiviksi". Kyse on kuitenkin asetuksesta, ei direktiivistä. Sen mukaan kansalaisuudesta riippumatta on oikeus tulla asumaan sellaisen työntekijän luokse, joka on jäsenvaltion kansalainen ja työssä toisen jäsenvaltion alueella, jos henkilö on työntekijän tai aviopuolison sukulainen ylenevässä polvessa ja on työntekijän huollettavana. Ottaen huomioon kaikki ne uhkakuvat, joita mm. rantojen valloittamisesta ja saastaisen ruuan Suomeen tulosta on täälläkin esitetty, voisin esittää uhkakuvan siitä, että kaikki Euroopan mummot tulevat Suomen hyvän sosiaaliturvan piiriin. — Vakavasti puhuen kuitenkin on kyse siitä, että meidän on muutettava kansaneläke asumisaikaan perustuvaksi, jotta emme ole velvollisia maksamaan kansaneläkettä tänne muuttaville henkilöille.

Olemme monessa asiassa olleet sinisilmäisiä ja joutuneet siitä maksamaan. Hyvänä esimerkkinä ovat USA:han maksetut kansaneläkkeet USA:n kansalaisille, jos he ovat Suomessa syntyneitä. Eilen olemme hyväksyneet tämän sopimuksen muutoksen. Tulevaisuudessa on myös oltava terveesti itsekäs ja huolehdittava siitä, ettei sosiaaliturvaa makseta perusteettomasti tänne muuttaville Eta-maiden asukkaille. Tämä koskee nimenomaan työstä riippumatonta perusturvaa.

On myös tunnustettava se, että sopimus ei merkitse sitä, että Eta-maiden ulkopuoliset kansalaiset olisi asetettava samaan asemaan. Ottaen huomioon suomalainen poliittinen kulttuuri on sekin vaara, että aletaan vaatia tältä osin tasa-arvoa. Siihen meillä ei ole varaa. Muutenkin on sosiaaliturvasopimusten teossa huolehdittava Suomen eduista. Tähän on myös sosiaali- ja terveysvaliokunta kiinnittänyt huomiota.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Taina kritisoi niitä EY:n tahoja, jotka vaativat lisää valtaa EY-parlamentille. Jos olen oikein havainnut, niin näitä tahoja ovat nimenomaan EY-parlamentin konservatiivit, sosialistit, yleensä kaikki ne tahot, jotka ovat EY-parlamentissa edustettuina. Kun ed. Taina sitten sanoi, että on parempi kiinnittää huomiota siihen, miten voitaisiin kansallisten parlamenttien valtaa turvata ja vahvistaa, niin tästä olen täsmälleen samaa mieltä hänen kanssaan. Mutta eikö, ed. Taina, tämä edellytä juuri sellaista johtopäätöstä, että valtaa ei pidä luovuttaa Brysseliin: ei EY-parlamentille, ei EY-ministerineu-

vostolle eikä myöskään EY-komissaareille? Tässä suhteessa olen havainnut, että ed. Tainalla on toinen käsitys kuin esimerkiksi minulla.

Ed. L i p p o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Taina kokoomuslaisessa liturgiassaan puhui pohjoismaisesta sosialismista ja siitä, kuinka nyt ne heräävät, jotka puolustavat tässä asemiaan. Tarkoittaako ed. Taina niitä kymmeniätuhansia opettajia, sairaanhoitajia, insinöörejä, jotka kärsivät hallituksen törkeästä leikkauspolitiikasta? Tarkoittaako ed. Taina kaikkia niitä palkansaaja-veronmaksajia, joita kuritetaan ennätysmäisillä tuloveroilla ja marginaaliveroasteella? Tarkoittaako ed. Taina sitä, että kokoomus on pönkittämässä keskustan protektionistista, monopoleja ja jättiläismäisiä maataloustukiaisia tukevaa politiikkaa? Onko tällaisen vastustaminen, ed. Taina, pohjoismaisen sosialismin puolustamispolitiikkaa? Tämä on jotakin aivan muuta. Tämä on agraaris-fasistisen systeemin rakentamista, jota kokoomus on täällä tukemassa.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puhuin kieltämättä ehkä hieman mystisesti näistä asioista. En kuitenkaan puhunut taloudellisesta tilanteesta lainkaan vaan siitä, että meillä on joka tapauksessa porvarihallitus, joka on tekemässä porvarillista lainsäädäntöä. Nämä leikkauskysymykset ovat asia aivan erikseen.

Kun viittasin näihin, jotka ovat nousseet muutosta ja mm. EY-jäsenyyttä vastaan, kyllä vihjaisin nimenomaan maatalousväestöön ja MTK:hon, joka ei niinkään pohdi, mitä EY-jäsenyyks Suomessa kannalta merkitsee, vaan mitä se merkitsee mahdollisesti eräiden saavutettujen etujen muuttamisessa tai mitä se merkitsee elintarviketeollisuuden kilpailukyvyllä ja sille tukijärjestelmälle, joka ylläpitää epätervettä tilannetta tässä suhteessa.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Aivan ensiksi kannatan ed. Wahlströmin ehdotusta.

Tanskassa koko poliittinen valtakoneisto, hallitus ja pääoppositiivipuolue sosialidemokraatit sekä valtatiedotus, jyräsi Maastrichtin sopimuksen eli siis Euroopan unionin puolesta mutta kansa sanoi kuitenkin ei. Sanoi, koska kansalaiset ovat EY-kokemuksensa ja Maastrichtin sopimuksesta saamansa informaation perusteella selvillä siitä, että EU veisi päätösvalan yhä kauemmaksi kasvottomalle Bryssel-byrokratialle.

Varmuutta siitä, että kansallisen päätösvalan raju kaventaminen voidaan torjua myös Suomessa kansanäänestyksessä, tuo sekin, että EY—EU-kielteisyyks on voimistunut erittäin jyrkästi myös Ruotsissa ja Norjassa. Kansanäänestyksen pelon lisääntyminen tässä salissa on sekin minusta hyvä merkki, sillä se kielii siitä, että kansanedustajat ovat saaneet viestejä, joissa epävarmuus siitä, pitäisikö meidän Maastrichtin sopimukseen mennä, kansan keskuudessa kasvaa. Kaikkeenhan sitä on saanut tottua, mutta sitä en kuitenkaan usko, että kansanäänestys meillä uskallettaisiin jättää toteuttamatta.

Herra puhemies! EY:hyn liittymistä vastustavan kantani keskeisimmät perusteet ovat se, että jäsenyys lisäisi demokratiavajetta, ja toiseksi se, että meiltä menisi puolueettomuus. Lisäksi jäsenyys lisäisi maan sisäistä alueellista epätasaista kehitystä, koska aluepolitiikka heikkenisi EY-direktiivien tullessa käytäntöön. Nythän jo esimerkiksi kuljetustuen poistoa on vaadittu juuri direktiiveihin vedoten. Meilläähän ei EY-normien mukaan varsinaisia kehitysalueita tässä maassa ole. Vain muutama kunta sopii näihin EY-normien mukaisiin kehitysaluemääritelmiin. Kaiken lisäksi sosiaalivaltio olisi verotuksen harmonisoinnin eli verotulojen vähenemisen seurauksena vielä suuremmassa vaarassa, kuin mihin se Aho—Viinaseen voimin ja toimin on jo saatu.

EY:stä on Maastrichtin päätöksellä päätetty kehittää asteittain poliittinen unioni, toisin sanoen eräänlainen federaatio eli jonkinlainen liittovaltio. Suomen asema EY:ssä olisi pienen osavaltion, jolle Bryssel sanelisi, mitä ja miten tehdään.

Maastrichtin viime vuoden lopun päätökset eivät ole jokin yllättävä käänne EY—EU:n kehityksessä. Päinvastoin EY:stähän on jo 1950-luvulta lähtien eli alusta saakka kehitelty sellaista suurta koottua voimaa, joka palauttaa entisille suurvalloille ja siirtomaavalloille, Saksalle, Ranskalle, Englannille, Italialle, Espanjalle, Hollannille ja muille, niiden menettämän mahdollisuuden maailmanpolitiikassa.

EY—EU:n kehitys on vaiheittaista. Ensimmäisessä vaiheessa tulevat nyt sisämarkkinat, kun jatkoa seuraa. Sitten tulee Emu, eli siirtyään yhteiseen talous- ja rahapolitiikkaan ja yhteiseen rahan. Seuraava vaihe on yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka ja yhteiseen puolustukseen siirtyminen. Yhteinen puolustus edellyttää tietysti toimenpiteitä sekin, ja Weu:sta on

päätetty muodostaa EY:n sotilaallinen voima, jonkinlainen nyrkki, jolle Ranska on Mitterrandin vihjauksen mukaan valmis antamaan jopa ydinaseita käytettäväksi. EY—EU — meidän olemme hakeneet jäsenyyttä nimenomaan EU:hun, jos olemme täsmällisiä, vaikka siinä lukikin EY — tulee siis olemaan ei vain joidenkin puolesta vaan myös joitakin vastaan päätellen siitä, että esimerkiksi tällaisia sotavoimia kehitellään.

Taloudellisella tasolla EY—EU:sta tehdään kovaa mahtia, joka vetää vertoja Amerikan yhdysvalloille ja Japanille, mutta EY—EU:sta tehdään kovaa nyrkkiä erityisesti köyhien kehityksensä suuntaan, ennen muuta islamin maailmaa vastaan. Kun blokit murtuvat, niin nyt rakennetaan uutta blokkia. On tulossa uusi rautasirippu, ja se tulee etelän suuntaan, sillä islamin maailman alkaa EY:n etelärajalta. Länsihän on riippuvainen arabimaailman öljystä. USA on jo julistanut kauan sitten öljyn saannin kansallisesti elintärkeäksi asiaksi, ja samaan suuntautuu EY—EU.

Jäsenyys siis merkitsisi väistämättä todella suurta mullistusta meidän turvallisuuspolitiikkaamme. Meillä ei enää olisi omaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, emmekä olisi enää puolueeton maa. Liittovaltiojäsenyys ja puolueettomuus ovat mahdottomuus. Pitää omata ministeri Paavo Väyrysen itsepäisyys, jopa härskiys voisi sanoa, väittääkseen, että kyllä ne yhteen sopivat.

Puolueettomuuden menetettyämme uhkana on se, että voisimme tulevaisuudessa joutua EY—EU-osapuolena mukaan myös sellaisiin kriiseihin, kiistoihin ja selkkauksiin ja jopa pahimmillaan sotatoimiin, joista puolueettomana maana voimme pysyä syrjässä. Meille kysymys on erityisen koskettava, koska maantiede ei Paasikiven muistutuksen mukaan muutu muutuvassakaan maailmassa. Vieressämme on Venäjä. Pahinta kannaltamme olisi selkkaus, jossa vastakkain olisivat Venäjä ja Baltia. Jos EY—EU asettuisi Venäjää vastaan pakottein talouden alalla tai jopa voimatoimin, tilanteemme olisi äärettömän vakava, onhan meillä pitkä maaraja itänaapurimme kanssa.

Huonolta tuntuu tietysti myös ajatus siitä, että sotakalustoamme ja sotilaitamme jollakin tavalla kytkettäisiin mukaan johonkin tulevaan Persianlahden kriisiin, mikä, jos maailma tällaisena jatkuu, todellakin kaiken aikaa uhkaamassa valitettavasti on. Eihän tällainen maailma loputtomiin mahdollinen ole, jossa on rikkaat ja

köyhät ja jossa rikkaiden ja köyhien kuilu koko ajan kasvaa.

Demokratiavajeesta vielä: Eduskunnan asema ei nykyään ole häävi. Meillä päätösvalta ulkopolitiikan osalta on presidentillä ja talouden osalta valtiovarainministeriöllä ja Suomen Pankilla, joilla puolestaan on tiiviit kytkyt elinkeinoelämään ja sitä kautta teollisuuteen ja pankkeihin. Kuitenkin eduskunnalla on nykytilanteessa potentiaalinen mahdollisuus ottaa valtaa, jos vain kansanedustajien kantti piisaa. EY-jäsenenä mahdollisuuttakaan ei enää olisi, vaan päätökset tehtäisiin Brysselissä komission pillin mukaan tanssien. Eduskunnan asema siis väjäämättä heikkenisi vielä nykyisestäänkin. Siitä tulisi postikonttori, joka ottaisi vastaan Bryselistä saapuneita tiedoksiantoja ja löisi niihin eduskunnan leiman ja sitten ne menisivät käytäntöön.

Kun kansalaisten vaikutusmahdollisuudet eduskunnan kauttakkin vielä heikkenisivät, se ilman muuta vähentäisi poliittista aktiivisuutta. Sekin puolestaan tekisi helpommaksi viedä läpi uusliberalistista talouspolitiikkaa, joka EY:n uskontunnustus juuri onkin. Näin yhä voimallisemmin olisi uhattuna sosiaalivaltio ja kaikki ne saavutukset joita vasemmisto, työväenliike ja eräissä vaiheissa vasemmiston ja keskustan yhteistyö on aikaansaanut.

Mitä tulee sosiaaliturvaan, niin EY—EU ei ole todellakaan aikaa tuhlaannut sosiaaliseen dimensioon, niin kuin hienosti sanotaan, eli sosiaaliseen ulottuvuuteen. Voimat, aika ja asiantuntemus on keskitetty suuryhtiöille niin tärkeiden asioiden kuten pääomien, tavaroiden, palvelusten ja työvoiman vapaaseen liikkumiseen rajaitoja kaatamalla ja harmonisointia toteuttamalla. Kuitenkin EY—EU välillisesti vaikuttaisi sosiaaliturvan tasoon. Se johtuu siitä, että verotus harmonisoitaisiin. Verotulojen alenema, 14—15 miljardia, olisi poissa valtion tuloista ja politiikan voimasuhteet huomioon ottaen ja muutenkin se tarkoittaisi sitä, että rahat olisivat poissa ennen muuta perusturvasta ja peruspalveluista. Siitä olen aivan varma.

Palkkojen alenema olisi puolestaan seuraamusta ennen muuta työvoimatavaran myynnissä tapahtuvasta kilpailun kovenemisesta. Halpatyövoimahan on se, mitä suomalainen kapitaali meille halajaa.

EY ei ole demokratiaprojekti eikä myöskään ekologiaprojekti. EY—EU luotiin kiihdyttämään talouskasvua, ja minä en voi kuin jälleen kerran ihmetellä, että vihreät yhäkin vain, ainakin osa heistä, kannattaa kasvun kiihdyttäjäksi luotua järjestelmää.

Minä kuvittelin, että vihreät ovat aidosti kasvukriittisiä, mutta olen näköjään ollut väärässä. EY—EU:n ideahan on tulevaisuudessa se, että tavaroita tuotetaan enemmän ja enemmän. Tuotetaan myös turhaa enemmän ja enemmän. Näin kestävä kehitys etääntyy, kun siihen nimenomaisesti pitäisi kaikin voimin pyrkiä.

Myös ristiinkuljetukset lisääntyisivät Euroopassa noin 20 prosenttia. Se tarkoittaa sitä, että tavaroita siirreltäisiin kasvavassa määrin paikasta toiseen. Lapin Kultaa vietäisiin Espanjaan ja sieltä tuotaisiin jotain toista olutmerkkiä takaisin jne. Kaikilla tasoilla sama ristiinkuljettelu. Se lisää liikennettä, ja liikenne lisää päästöjä, erityisesti hiilidioksidipäästöjä, ja näin ilmakehän saastuminen voimistuisi ja ajaututtaisiin yhä pahempiin ympäristöongelmiin.

Luulisi, että vihreät näitä kysymyksiä pohtisivat, mutta ei se siltä tunnu. Lienee muodissa olla eurokannalla ja muotituulet tuntuvat ainakin osaan vihreitä kovin paljon vaikuttavan. Me vasemmistoliitossa olemme myös tätä näkökulmaa paljon pohtineet ja lähdemme siitä, että tavaroista mahdollisimman suuri osa pitää tuottaa siellä, missä niitä kulutetaan. Se koskee minun ajattelussani myös maataloutta ja elintarvikkeita. Minä pidän ehdottomasti kiinni siitä omassa ajattelussani, että Suomi on omavarainen maatalouden ja elintarvikkeiden tuotannon osalta kaikissa tilanteissa. Se on ainoata oikeata turvallisuuspolitiikkaa myös tässä kriisiytyvässä maailmassa.

Onko olemassa uskottavaa vaihtoehtoa? Selaisen vaatiminen sinänsä EU:n kannattajilta on väärin, koska heidän uskottelunsa, että EY—EU on jokin onnela, paratiisi hunajavirroin ja kiisselirannoin on harhautusta. Ei sellaista Eurooppaa ole missään, josta näissä saduissa kerrotaan, eikä semmoista ole mihinkään tulossaakaan. Voipa sanoa, että Pohjoismaita lukuun ottamatta esimerkiksi kerjäläiset ovat löydettyissä kaikista muista Euroopan pääkaupungeista. Nyt kuitenkin luodaan kuvaa, että hyökkäimällä mukaan tammöiseen prosessiin kaikki muuttuu hyväksi. Näinhän se uskottelu kulkee.

Tietysti vaihtoehto on olemassa. Vaihtoehto ei ole selän kääntäminen kansainvälisyydelle vaan aidon kansainvälisyyden omaksuminen. Mitä se sitten olisi? Me olemme valmiita hyväksymään Eta-sopimuksen, joka on taloussopimus ja turvaa suomalaiselle teollisuudelle ja yritystoiminnalle ne samat taloudelliset etuudet, joita EY—EU:kin on tuomassa. (Ed. Tuomioja: Sa-

man talouskasvun ja samat ympäristöhaitat!) — Kyllä meillä on kuitenkin mahdollisuuksia varauksiin. Eta-lainsäädäntöhän on sellaista, että yksi maa voi kaataa lakeja. Etassa ei ole ylikansallista päätöksentekojärjestelmää, vaan meillä on veto-oikeutemme asioihin. En minä sitä kiistä, ettei Etaankin sisälly hankalia puolia, mutta lähdän myös siitä, että pidämme maksimaalisesti päätösvallan omissa käsissämme. Ne, jotka ovat lähdössä unioniin, ovat antautumassa täydelleen tälle kovalle opille rakennetulle systeemille.

Eta-ratkaisun lisäksi meillä on mahdollisuus käydä kauppaa myös itäisen naapurin kanssa ja kuulumatta EY:hyn mahdollisuudet ovat paremmin, sillä EY—EU, Euroopan unioni, on tulevaisuudessa tulliliitto ja tulliraja tulisi juuri Suomen ja Venäjän väliin. Se taatusti vaikeuttaisi kaupallisten suhteiden uudelleenelvyytystä, johon pitäisi ylipäättään panostaa paljon päättäväisemmin. — Herra puhemies! Jatkan hetken vielä. — Ylipäättäänkin Venäjän-kaupassa on tehty virheitä. Pidän eräänä virheenä sitä, että clearingistä meidän puoleltamme niin helposti luovuttiin. Jokainen, joka asioita tunsii, tiesi, että kaupan romahdushan siitä väistämättä seuraa. Mutta clearingiä oli kyllä Suomen puolellakin asiantuntimattomasti aiemmin arvosteltu, niin että siinä vaiheessa, kun naapuri rupesi clearingistä luopumista ehdottamaan, meillä ei ilmeisesti ollut kellään johdossa olevalla kanttia tässä maassa sanoa, että ei käy. Olisi kuitenkin pitänyt sanoa tai ainakin yrittää vaikuttaa siihen, että tavaravaihtoperusteista kauppaa olisi jatkettu.

Meidän pitää varjella taloussuhteitamme myös Japaniin ja ylipäättäänkin Kaukoidän markkinoille. Pitää nähdä, että Euroopan unionia rakennetaan vastavoimaksi myös siihen suuntaan. Edelleen pitää muistaa kehitysmaat ja köyhä maailma. On sydämetöntä, jos lähdetään siitä, että vedetään rautaesirippu jokseenkin kehittyneen Euroopan ympärille ja ajatellaan, että pärjätäköt muut miten pärjäävät ja voimistetaan vielä muiden sortoa pitämällä öljyn hinta matalana ja ottamalla raaka-aineet jatkossakin halvalla, niin kuin nyt tapahtuu ja niin kuin täällä selvästi ajatellaan. Myynti kehittyneestä Euroopasta on väärä. Se ei kokonaisuudessaan missään tapauksessa sitä ole, mutta suhteellisesti ottaen näin on. Tietysti kun eteläisestä Euroopasta siirrytään islamin maailman puolelle, alkaa vielä paljon köyhempi maailma. Minusta meidän pitää olla joka suuntaan avoimia ja

harjoittaa yhteistyötä myös kehitysmaiden, köyhien maiden, kanssa pyrkien aidosti siihen, että sietämättömän suuret erot rikkaiden ja köyhien maiden välillä poistetaan. Jos ei sitä tehdä asteittain ja siihen suuntaan välittömästi toimiin ryhtyen, tulee katastrofi ennemmin tai myöhemmin. Tällaisena ei maailma voi loputtomiin todellakaan jatkaa.

Me siis sanomme talousyhteisölle kyllä, mutta itsemääräämisoikeuden vievälle Maastrichtin unionisopimukselle ei. Eli, herra puhemies, Tanskan tie olkoon myös meidän tiemme.

Ed. H a s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilä esitti, että vihreiden suhtautuminen EY-jäsenyyteen ilmentäisi epäselvää suhtautumista taloudelliseen kasvuun. Itseäni on nimenomaan vasemmistoliiton suhtautuminen tähän asiaan ihmetellyt kovasti, kun keskustelussa mahdollisesta EY-jäsenyydestä kelpaa argumentiksi se, että EY:n tavoitteena on talouskasvu, mutta muuten kotimaisessa politiikassa vasemmistoliitto tuntuu pitävän hyvinkin kynsin hampain kiinni kaikesta, mikä on perustunut ja minkä jatkuvuuden olettaminen perustuu talouskasvun jatkumisen oletukseen. Olisinkin kiinnostunut kuulemaan vasemmistoliiton tai ainakin ed. Tennilän oman näkemyksen siitä, mikä on vasemmistoliiton tai ed. Tennilän suhde talouskasvuun.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihmettelen, että ed. Tennilä jaksaa vielä kantaa huolta siitä, että tulliraja tulisi Venäjän ja Suomen rajalle. Kun nyt idänkaupan suhteen on käynyt niin kuin on käynyt, kuten kaikki tiedämme, herää kysymys, olisiko ed. Tennilän mielestä parempi, jos tulliraja olisi Suomenlahdessa ja Tornionjoessa.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Miksi näiden pitäisi olla vaihtoehtoja? Etahan ei tuo tullirajoja. Ehkäpä puolueen puheenjohtaja voi hieman pitää kurssia oman puolueensa kansanedustajille siitä, mitä Eta merkitsee. Tulliraja ei ole tulossa Suomen ja Ruotsin välille, kun Eta-sopimus hyväksytään, ja sen me olemme valmiita hyväksymään. Tämä lienee nyt selvä. Mutta minä pidän pahana sitä, että tulliraja tulee Suomen ja Venäjän välille ja Suomen ja Baltian välille, koska se haittaa meidän kauppaamme. Esimerkiksi Lapin kannalta Kuola on Lapin suurin mahdollisuus. Kyllä me olemme huolissamme siitä, että siihen tulliraja tulee.

Mitä tulee kestävään kehitykseen kotimaassa, olen sitä mieltä, että ilman kasvuakin voidaan turvata ihmisten perusturva ja perusoikeudet, jos vain kansantulon kakkua uudelleen jaetaan. Esimerkiksi energiapolitiikan osalta vastustan jyrkästi sitä ajattelua, että pitää koko ajan tuottaa lisää energiaa. Tämähän on hyvin ajankohtainen asia nyt esimerkiksi Vuotoksen osalta. Ajattelu lähtee siitä, että ensin päätös Vuotoksesta ja sitten ydinvoimasta ja aina vain lisää energiaa eikä koskaan niitä säästöjä, joista aina silloin tällöin vaalien alla lämpimästi puhutaan.

Ed. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan todeta ed. Tennilälle, että siinä tilanteessa, joka tulevaisuudessa on edessä, kun muut Pohjoismaat joka tapauksessa Suomea lukuun ottamatta kuuluisivat EY:hyn, Eta itsestään selvästi menettäisi merkityksensä, ja silloin tuo raja todellakin olisi Suomenlahdessa ja Tornionjoessa.

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Tekisi mieli vastata ed. Tennilälle, mutta kun tässä puheenvuorossa tulee ehkä joitakin hänenkin puheeseensa liittyviä ajatuksia, käytän tämän ensin.

Vuonna 1951 allekirjoitetun Euroopan hiili- ja teräsyhteisösopimuksen alkusanat ovat varsin vaikuttavaa luettavaa ja antavat ajattelemisen aihetta niille, jotka sanovat eurooppalaisen integraation lähteneen vain taloudellisista intresseistä. Toisen maailmansodan kokemukset olivat tuolloin, siis vuonna 51, varsin lähellä. Yhteisön perustamisasiakirjassa viitattiin mm. Eurooppaa jakaneisiin verisiin konflikteihin ja sopimuksella pyrittiin saamaan aseellisuuden keskeiset elementit hiili ja teräs ylikansalliseen valvontaan.

Tästä ei tietenkään seuraa, että kaikki, mitä tehdään eurooppalaisen integraation nimissä, olisi toivottavaa tai edes hyväksyttävää. Maastrichtilainen Eurooppa, jonka konsepti jo nyt osittain natisee liitoksissaan, koettelee eurooppalaisen yhteistyön ylärajoja mm. yhteisen valuutan, talous- ja rahaunionin sekä yhteisen puolustuksen osalta.

Innokkaimmin Euroopan yhdentymistä ja eurooppalaista liittovaltiolta ovat ajaneet federalistit, joiden aatteelliset juuret ovat osaksi toisen maailmansodan aikaisessa eurooppalaisessa vastarintaliikkeessä. Meillä Suomessa kokemus toisesta maailmansodasta ja Saksasta on kuitenkin kokonaan toinen, olimmehan, tosin

pakon sanelemina, liitossa Saksan kanssa Venäjää vastaan. Näkökulmamme on siis aivan erilainen kuin Saksan miehittämien eurooppalaisten valtioiden.

Ilmeistä kuitenkin on, että on perusteltua sitoa eurooppalaiset valtiot yhteiseen politiikkaan mieluummin kuin painottaa puhtaasti kansallisista intresseistä lähtevää politiikkaa. Tässä on nähtävä paljon suurempia syitä kuin pelkkä talous. Aivan keskeinen on rauhan säilyminen Euroopassa.

Herra puhemies! Suomen kannalta eurooppalainen päätöksenteko käytännössä siirtää Brysselissä päätettäväksi monia sellaisia asioita, joita aikaisemmin on hoidettu kansallisvaltion tasolla. Tätä asiaa tulee nykyistä painokkaammin tarkastella demokratian näkökulmasta. Kansalaisten vaikutusmahdollisuudet valmisteltaviin päätöksiin uhkaavat jäädä vähäisiksi, etenkin kun julkisuusperiaatetta pohjoismaisessa muodossaan ei EY:ssä tunneta. Päätöksenteko ja siinä vaikuttavat argumentit eivät ole julkisia, vain lopputulos saadaan tietää.

Demokraattista valmistelua ja päätöksentekoa on tässä tilanteessa vahvasti puolustettava myös Suomen EY-jäsenyyksneuvotteluissa. Tanskan käyttämä tapa, parlamentin markkinavalio-kunta, tuo kansalliselle parlamentille mahdollisuuden etukäteen ilmaista, mitä mieltä se jostakin valmistelussa olevasta asiasta tai päätöksestä on. Myös kansalaisille, kansalaisjärjestöille ja eri painostusryhmille on luotava entistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa asioiden valmisteluun. Bryssel on kyllä täynnä talouselämän lobbaajia, mutta kansalaisjärjestöistä sinne ovat yltäneet vain muutamat.

Avoimemmalla tiedonkululla ja tukemalla kansalaisjärjestöjen, mm. ympäristö- ja kuluttajajärjestöjen, kansainvälisen toiminnan mahdollisuuksia pidetään huolta siitä, että jo valmisteluvaiheessa nämäkin näkökulmat ovat esillä. Kaikkia keinoja on käytettävä demokratiavaajeen korjaamiseksi integraatioprosessissa. Silti jää ilmaan perustavaa laatua oleva kysymys: Toimiiko demokratia ja riittääkö ihmisten motivaatio päätöksentekoon osallistumiseen, kun lähes kaikki ikävät asiat voidaan "selittää" pois Brysselissä tehdyillä ratkaisuilla? Kansallinen taso ei enää otakaan kehityksestä vastuuta. Tähän muun muassa ed. Tuomioja tänään käydys-sä keskustelussa viittasi.

Tällaisesta ilmiöstä meillä on historiallinenkin esimerkki Venäjän vallan ajalta eli Pietarin tie. Kaikki ikävät päätökset selitettiin keisarilta tul-

leiksi, ja kaikki hyvät asiat toivat sulan suomalaisten päätöksentekijöiden hattuun. (Ed. Laine: Kunnallinen työmarkkinalaitos on melkein sama juttu!) Nyt on tarkoin varottava, ettei Pietarin tie muutu Brysselin tieksi, joka antaa saamattomille päätöksentekijöille ja laiskoille virkamiehille aina sen kaikkein helpoimman selityksen.

Arvoisa puhemies! Suomen oli hallituksen ilmoituksen mukaan tarkoitus lähteä EY-jäsenyysneuvotteluihin puolueettomana valtiona, mutta kevään mittaan on osa eväistä ehditty syödä niin, että jäljellä ovat kohta enää paperit. On aivan oikein, että Suomi on kylmän sodan jälkeen luopunut ylilaajasta puolueettomuusmäärittelystään. Suurvaltojen eturistiriitojen välisestä puolueettomuudesta tuli meillä kantaottamattomuutta, joka ulottui YK:n Afganistan-äänestyksestä vaikenemiseen ihmisoikeusloukkauksista Neuvostoliitossa ja Itä-Euroopassa. Onneksi tämä aika on ohitse. Ulkopoliittikkaa ei voi johtaa pelkistä moraalisisista näkökohdista, mutta kun ne olivat kokonaan unohduksissa, tehtiin vaikenemisesta meillä hyve. Oikeastaan vasta Baltian tapahtumat muistuttivat kaikille suomalaisille, että vapaudella ja ihmisoikeuksilla on arvo, jota kannattaa vaikeissakin olosuhteissa puolustaa.

Uusi puolueettomuusmääritelmä: itsenäinen puolustus, sotilaallinen liittoutumattomuus ja puolueettomuus konflikteissa lähialueillamme, etsii vielä omaa paikkaansa. Jopa hallituksen tulkinnat siitä ovat kevään mittaan huomattavasti vaihdelleet. Pisimmälle viedyn version mukaan käsite puolueettomuus ei enää lainkaan määrittele ulko- ja turvallisuuspolitiikkaamme, vaan ainoastaan sotilaallisia kysymyksiä ja tilannetta kriisin tai sodan aikana.

On hyvä, että Suomi edelleen määrittelee oman liikkumavaransa siten, että mahdollisuus puolueettomuuteen meillä säilyy. Tämä liikkumavara ei voi olla EY-jäsenyysneuvottelujen kohteena. Jos maailma sitten muuttuu niin, ettei ulkopoliittikkaamme enää kansallisen edun vuoksi tarvitse tai ole syytä määritellä puolueettomuudesta käsin, on johtopäätös ja päätöksenteko meidän oma asiamme.

On tietysti myös epäselvää, olisivatko nykyiset Naton tai Wenu jäsenet valmiita antamaan Suomelle sellaisia turvallisuustakuita, joita tarvitsimme siinä tapauksessa, että muuttaisimme puolustuspolitiikkamme sotilaalliseksi liittoutuneisuudeksi. Tämäkin kysymys on joka tapauksessa ennenaikainen, sillä meidän kannaltamme

aivan keskeinen asia, kehitys Venäjällä ja Venäjän ja Euroopan yhteisön suhde, on vielä selkiintymätön ja avoin. Suomen edun mukaista on tietenkin tukea kaikkia niitä hankkeita, joilla Venäjän olot tulevat vakaammiksi ja Venäjä tulisi yhä enemmän myös eurooppalaisen integraation piiriin.

Ed. Tennilä viittasi pitkään maarajaamme. On todella ongelma, jos tilanne kehittyisi siihen, että joutuisimme esimerkiksi maarajallamme valvomaan EY:n talousboikottia suhteessa Venäjään. Tietysti kaikki voivat ajatella mahdollisuutta, että Suomi kansallisen edun vuoksi irtisanoituisi tällaisesta boikotista, mutta tilanne olisi varsin erikoinen. Taitaa olla Jordania, jolla viimeksi on tällaisesta tilanteesta kokemuksia Irakin kauppasaarron aikana, eikä tilanne heidän kannaltaan ollut kovin helppo.

UaV:n mietinnön mukaan EY-jäsenyys toisi idänkaupallemme myös etuja, mutta uskon niin, että ne edut eivät todella itsestään tule tätä kautta, vaan se vaatisi kyllä Suomelta nykyistä aktiivisempaa idänkaupan kehittämistä. Tässä mielessä ne ajatukset, joita viimeksi mm. Venäjän Kaupan Kilta on esittänyt, pitäisi Suomessa toteuttaa kaikesta huolimatta, EY-jäsenyysneuvotteluista huolimatta.

Tänäänkin kuumana käynyt keskustelu Nacc:sta osoittaa, millaisten uusien arvioiden edessä Suomi ja muut puolueettomat maat ovat. Etyk ja Nacc toimivat osin päällekkäisissä asioissa, ja on aivan järkevää, että Suomi tarkkailijana voi seurata Nacc:n toimintaa. Mutta myös muilla Euroopan puolueettomilla mailla, mm. Itävalalla, Sveitsillä ja ennen kaikkea Ruotsilla, on täsmälleen sama intressi. Asiassa olisi edetty oikein, jos puolueettomat maat olisivat yhdessä esittäneet tarkkailijastatuksen saamista Nacc:hen. Suomen erityisluonteen korostamiseen tässä asiassa ei ole ollut mitään tarvetta. Muuttuvinkin aikoina pitäisi tarkkuus säilyttää tämän kaltaisissa ulkopoliittisissa päätöksissä, vaikka uudet ratkaisut ovatkin välttämättömiä.

Puhemies! UaV:n selontekovastauksessa on painotettu Suomen kannalta keskeisiä neuvottelukysymyksiä. Kaikkein keskeisimpiin kuuluvat mielestäni koko eurooppalaista ympäristölainsäädäntöä ja mm. kehitteillä olevaa ympäristöverotusta koskevat asiat, koska ne toteutuessaan tulevat ohjaamaan koko eurooppalaista talous- ja tuotantojärjestelmää. On tärkeätä, että Suomen puolelta jo neuvotteluvaiheessa tulee voimakas signaali siitä, että suomalaiset ovat erityi-

sen huolissaan ympäristön tilasta paitsi Suomessa myös lähialueillamme ja Euroopassa.

Keskeinen on ympäristövaliokunnan ja myös UaV:n mietintöön kirjattu vaatimus, että kun kaupan vapaus ja kansallinen ympäristölainsäädäntö ovat ristiriidassa, vaa'an tulee kallistua ympäristönsuojelun hyväksi. Tämä voidaan toteuttaa muuttamalla Rooman sopimusta tai vähintään muuttamalla Rooman sopimuksen tulokintaa näiden kaupan esteiden osalta.

Suomen pitäisi myös neuvotteluissa osoittaa voimakasta solidaarisuutta mm. Itävallalle ja Sveitsille, joiden alppialueet eniten kärsivät vapaakaupan mukanaan tuomasta transitliikenteestä. Maantiekuljetusten siirtäminen kiskoille ja kuljetusten ympäristövaikutusten todenmukainen hinnoittelu ovat järkeviä tulevaisuuden kehityssuuntia.

Keskeistä eduskunnan asettamissa neuvottelutavoitteissa on mielestäni se, että ne ovat nyt prosessin lähtötilanteen koordinaatteja. Hallituksen tulisi jo nyt vastata erikoisvaliokuntien näkemyksiin, ja vuoropuhelun olisi jatkuttava koko jäsenyysneuvottelujen ajan. Eduskunnalla tulee olla mahdollisuus tarkentaa näkemyksiään ja asettaa neuvottelujen kuluessa myös kokonaan uusia tavoitteita, kuten UaV:kin toteaa.

Puhemies! Tänään on jo keskustelussa sivuttu paljon EY:n demokratiavajetta ja suhdetta kansallisiin parlamentteihin, tiedonkulun ja päätöksenteon avoimuutta ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia. Kaikki Maastrichtissa sovittu tuskin toteutuu ainakaan ennustetussa aikataulussa. Tarkan kansanäänestys oli signaali siitä, että suunnitelmat toteutuvat vain silloin, kun kaikkien maiden kansat myös katsovat kehityksestä hyötyvänsä. Esimerkiksi työllisyysvaatimuksen mukaan ottaminen talouden kriteereihin — tämäkin oli esillä UaV:n mietinnössä — on tärkeä näkökulma pohjoismaisen hyvinvointivaltion kannalta. Sosiaaliturvasta sopiminen tuotti jo Maastrichtissa huomattavia vaikeuksia mm. Ison-Britannian kohdalla, ja näitä vaikeuksia on jatkossakin ennustettavissa.

Kansalaisten Euroopan kannalta ympäristö-, työllisyys-, sosiaaliturva- ja vaikutusmahdollisuusnäkökulmat ovat aivan keskeisiä. Jos ne jäävät sivuun tästä eurooppalaisesta kehityksestä, kivet integraation tiellä varmasti kasvavat. Viimeistään järjestettävässä kansanäänestyksessä Suomessa ja sitä edeltävässä kampanjassa nämä kysymykset tulevat nousemaan voimakkaasti esille.

Puhemies! Usein puhutaan Euroopan arkkii-

tehtuurista, kun tarkoitetaan nyt syntyviä uusia rakenteita. Jos Eurooppa olisi talo, millainen talo se olisi? Toisille se on Baabelin torni, toisille vallan pyramidi tai vallan labyrintti. Jotkut näkevät siinä linnoituksen muuta maailmaa vastaan.

Jos vaihdetaan kaavamainen arkkitehtuuriajattelu toisiin taiteen lajeihin, voidaan tietyt ajatella, että Eurooppa olisi maalaus. Millainen maalaus se olisi? Toivottavasti se ei olisi aina-kaan Picasson Guernica, sen olemme jo kokeneet, ja Jugoslaviassa sitä kokeillaan parhaillaan uudestaan. Ehkä se olisi enemmän Akkoja Ruokolahden kirkolla, sellainen kulttuurimosaiikkia edustava ajatus, jossa dialogilla ja kanssakäymisellä on keskeinen sija.

Viemällä ajatuksen taiteeseen yritän hahmottaa sitä yhteistä positiivista näkökulmaa tai visiota, jota Eurooppa tarvitsee. Sen tulee perustua kasvavaan kansalaisten yhteistoimintaan ja yhteiseen vastuuseen tulevaisuudesta. Integraatiossa laajasti ajatellen on monia elementtejä, jotka edistävät myös tällaista kehitystä. Muun muassa ympäristönsuojeluajattelu kuuluu näihin elementteihin.

Mielestäni on sen sijaan jonkin verran mauton ajatus jatkuvasti korostaa integraation merkitystä jonkinlaisessa kilpailussa Japania ja Yhdysvaltoja vastaan. Kilpailun sijastahan tarvittaisiin yhteistoimintaa teollisen maailman kesken nimenomaan ympäristönsuojelun ja talouden aloilla tietysti kehitysmaiden tarpeita ja näkökulmia unohtamatta. Tällainen eurosentrismi, jossa jonkinlaiseksi haastajaksi tai kilpailijaksi nähdään Japani, ei mielestäni ole millään tavalla suomalaisten intresseissä eikä sitä tulisi prosessissa korostaa.

Peruskysymys on, onko Euroopassa nyt liikaa vai liian vähän yhteistyötä, ja vastaus mielestäni on: liian vähän. Integraation eri muotoihin etenkin taloudessa on suhtauduttava kriittisesti, mutta en silti usko, että integraatio on se, mitä saamme automaattisesti, jos emme taistele sitä vastaan, ja kansallisvaltio on se, jonka olemassaolon puolesta nyt pitäisi käydä erittäin kiihkeää puolustustaistelua. Pikemmin ajattelen, että eristäytyneitä osaamme olla ja sinnikkäästi osaamme puolustaa omia kansallisia intressejämme, mutta kansainvälistyminen ja yleiseurooppalaisten intressien ajaminen on Suomessakin vielä suuren työn takana.

Ed. T e n n i l ä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! EY:n demokratiavajeeseen. Se on di-

lemmakysymys. Jo esimerkiksi sellainen kysymys kuin europarlamentti/kansallinen parlamentti on ratkaisematon juttu, tai jos sitä lähdetään ratkaisemaan europarlamenttia vahvistamalla, se on pois kansalliselta parlamentilta.

Sitä paitsi minä pidän illuusiona sellaista ajattelua, että voisi tulla demokraattinen Euroopan unioni. Se ei käytännössä toimisi. Euroopan unionia pannaan kokoon niin erilaisista aineksista, että jos siellä todella oltaisiin "demokraattisia", se johtaisi loputtomiin väittelyihin, kiistoihin, riitoihin ja mitään päätöksiä ei sitten saataisi käytäntöön. Niitä ei toteutettaisi, ellei olisi tuomioistuinta, joka pakottaa.

Kyllä politbyroo, komissio, nousee niistä tarpeista, jotka EY—EU:n luojilla on, eli pitää saada tehokas, keskitetty valtakoneisto, nyrkki, joka painaa päätökset läpi. Se on heidän ajattelunsa, ja siitä kumpuaa se rakennekin, joka siellä on. Se on hyvin byrokraattinen ja virkavaltainen ja sinällään toimiva. Toisenlaisena se ei varmaankaan toimisi. Se olisi sitten jotakin muuta, eikä sille tällaisia tavoitteita olisi koskaan asetettukaan.

Sitten harhaan, että tarvitaan Euroopan yhteisön jäsenyys ja Euroopan unioniin meno aikaan, että voidaan toteuttaa kansalaisten Eurooppaa. Mikä estää kansalaisten Euroopan luomista nyt? Eihän siihen mitään federaatioita tarvita tai työläisten Euroopan luomiseen. Mikä nyt estää ammattiyhdistysliikkeen yhteistyötä Euroopassa? Ei mikään. Jos sitä on halu ja tarve kehittää, niin kuin on, siitä vain lähdetään kehittämään.

Sitä paitsi kansainvälistymisen rajaaminen, ed. Haavisto, yleiseurooppalaiseksi on minusta vielä ahdasta. Koetetaan nyt ruveta katsomaan koko maailmaa.

Ed. Hassi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jaan saman perussuhtautumisen EY-integraatioon kuin ed. Haavisto, eli perusasenteeni on myönteinen, mutta olen silti sitä mieltä, että Suomen ei pidä purematta nielaista kaikkea, mitä Brysselissä tähän asti on sovittu. Katson, että Suomi on jossakin määrin osoittanut turhaa innokkuutta esimerkiksi Nacc:hen tarkkailijaksi menollaan.

Koen, että ne vaikeudet, joita esimerkiksi Maastrichtin sopimuksen hyväksymisessä on tullut Tanskassa ja sittemmin muuallakin EY-maissa, liittyvät siihen, että Brysselissä niin kuin monessa muussakin paikassa edistys tunnutaan käsitettävän suoraviivaisena etenemisenä aiem-

min valittua tietä myöten. Kuitenkin mielestäni suhtautumisen siihen, mikä on edistystä, pitäisi olla paljon vivahteikkaampi. Katson, että Suomen tulisi EY-jäsenyysneuvotteluissa ja mahdollisesti myöhemmin EY-jäsenenä suhtautua kriittisesti kaikkeen sen tyyppiseen yhdentymiseen, joka loukkaa kansallisen identiteetin tunnetta mutta ei tuo mitään niin sanoakseni reaalisia etuja tullessaan.

Ed. Seivästö: Arvoisa puhemies! Eta-sopimuksen keskeiset periaatteet: tavaroiden, henkilöiden, palvelujen ja pääomien vapaa liikkuvuus, ovat toteutumassa. Vieläkään ei tietenkään ole aivan varmaa, tuleeko sopimus kaikissa 19 maassa hyväksytyksi. Suomi on kuitenkin nyt menossa täysin oikeuksiin ja täysin velvollisuuksiin EY:n sisämarkkinoille.

Vapaakauppasopimushan on ollut jo pitkään voimassa. Myönteistä sopimuksessa on mm. sen 9 artiklassa mainittu tarkastelu ennen vuoden 1993 loppua sekä sen jatkuminen. Kysyä kuitenkin sopii, mitä pitää sisällään 19 artiklan maininta maatalouskaupan asteittaisesta vapauttamisesta. Sopimus mahdollistaa myös valtion tuen taloudellisen kehityksen edistämiseksi alueilla, joilla esimerkiksi vajaatyöllisyys on vakavana ongelmana. Samoin entiset Efta-maat pääsevät epävirallisesti vaikuttamaan EY:n komission lainsäädäntötyön valmisteluun. Miten paljon se käytännössä vaikuttaa EY:n valtakeskuksen päätöksiin, onkin eri asia.

Eta-aluekin on vain pieni osa maailmasta ja sen asukkaista. Artiklan 115 alkuosa sopisi sovellettavaksi hyvin myös alueen ulkopuolelle. "Sopimuspuolet ovat yksimielisiä tarpeesta vähentää taloudellisia ja sosiaalisia eroja alueiden välillä edistääkseen kauppansa ja taloudellisten suhteidensa jatkuvaa ja tasapainoista vahvistumista."

Miten Etan ja EY:n puitteissa otetaan huomioon maailman laajuiset ongelmat, syvä kulu rikkaiden ja köyhien maiden välillä ja sen luomat uhkakuvat? Mihin lopulta johtaa rikkaan Euroopan ja muiden rikkaiden maiden itsekkyys? Linnoittaudummeko turvamuurin sisälle? Näyttävätkö Euroopan yhdentymiskehitys, USA:n, Kanadan ja Meksikon vapaa-kauppa-aikeet sekä Japanin talousmahti ns. kolmannen maailman maista vain rikkaiden yrityksiltä turvata asemansa kiihtyvässä keskinäisessä kilpailussa? Maailman väestöstähän noin 20 prosenttia hyödyntää 80 prosenttia maailman aineellisesta hyvinvoinnista ja hyvin-

voinnista samalla, kun 800 miljoonaa ihmistä näkee päivittäin nälkää. Mikä on näiden ihmisten ostovoima?

Suomessakin ihmisiä köyhyysrajan alla on ainakin eilisten uutisten mukaan tuhansia. Euroopan yhteisön piirissä näitä köyhyysrajan alla eläviä lasketaan olevan noin 50 miljoonaa.

Arvoisa puhemies! Tämä pohdinta ei suoraan liity Eta-sopimukseen mutta antaa sille vähän viitekehystä. Euroopan unionin jäsenyyteen verrattuna Eta-sopimuksella on se vahva etu, että kuten 127 artiklassa todetaan: "Sopimuspuoli voi irtisanoa sopimuksen ilmoittamalla siitä kirjallisesti muille sopimuspuolille viimeistään kahdestoista kuukautta aikaisemmin."

Euroopan unioni ei moista mahdollisuutta tunne, ellei tapahdu aivan perustavaa laatua olevaa muutosta. Toki Eta-sopimuskin vie meiltä osin kansallista päätösvaltaamme, jota myös kansainvälistynyt talouselämä on jo ehtinyt meiltä viedä. Emme kuitenkaan sitoudu yhteiseen turvallisuus- ja ulkopoliittikkaan emmekä myöskään yhteiseen maatalouspolitiikkaan. Etavaihtoehdossa pysyminen jättäisi Suomen myös Euroopan talous- ja rahaunionin ulkopuolelle, mikä mahdollistaisi suuremman talouspoliittisen liikkumavaran kuin olisi mahdollista unionin keskusvallan ohjauksessa.

Ulkoasiainvaliokunnalle voi antaa tunnustusta työstään, varsinkin niistä johtopäätöksistä, jotka se lopuksi tekee. Niissä tulee neuvottelijoiden ja maan hallituksen pitäyttyä. Samoin valiokunta edellyttää, että eduskunnalla ja sen valiokunnilla on mahdollisuus seurata neuvottelujen kulkua ja muotoilla sen perusteella omia kannanottojaan.

Sitten jäsenyyshakemuksen jättämisen onkin tapahtunut paljon sellaista, johon on nyt vakavasti paneuduttava. Miksi tanskalaisten enemmistö sanoi ei Maastrichtin sopimukselle, vaikka maa on ollut Euroopan yhteisön jäsenenä 20 vuotta? Näitä syitä olisi nyt meillä syytä perusteellisesti analysoida. Mitä merkitsevät puheet pienten jäsenmaiden aseman heikentämisestä? Tuotannon ja liikenteen ympäristövaikutukset ja verotuksen yhdenmukaistamisen paineet kaipaavat runsaasti lisää tietoa.

Olisi korkea aika saada myös kansanpainos Maastrichtin sopimuksesta ja tehdä sen mukaisia gallupeja. Miten suomalaiset lopulta suhtautuvat kasvavaan ylikansalliseen päätöksentekoon, yhteiseen rahaan, keskuspankkiin, yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan, mahdollisiin saksalais-ranskalaisiin ja muihin

Weu:n joukkoihin? Miten valta lopulta jakautuu unionin sisällä? Keskittyykö se vähän samalla tavalla kuin tapahtui Euroopan kommunistisissa maissa? Näistä kaikista pitäisi nyt keskustella laajasti ja kansantajuisesti, jotta jokainen suomalainen voisi tietää, mitä unionin jäsenyys todennäköisesti tuo mukanaan hänen arkielämänsä.

Taloudellisestikin on vielä paljon auki. Miten kansantaloudellemme käy, menettäkö se enemmän kuin saa, mikäli olemme Euroopan unionissa? Viekö erikoistuminen meiltä lopulta enemmän kuin antaa? Suomihan on reuna-alueella joka tapauksessa. Sitä unionin jäsenyys vain korostaa. Päätösvaltaahan keskittyy aivan muualle, ja mitä kauemmaksi se meistä etääntyy, sitä pienemmäksi Suomi-tietoisuus muodostuu.

Taloudellinen toimeliaisuus helposti keskittyy markkinoiden keskipisteeseen. On selvä, että kilpailukyvyllä on tärkeä merkitys maamme hyvinvoinnille. Mutta maamme tarvitsee joka tapauksessa, olemme unionissa tai unionin ulkopuolella, pitkäjänteisen kansallisen teollisuus-, talous-, maatalous- ja koulutuspoliittisen ohjelman ja sille pitkän sopeutumis- ja soveltamisajan.

Arvoisa puhemies! Ulko- ja turvallisuuspoliittisesti meidän on edelleen syytä muistaa niitä linjoja ja ajatuksia, joita edesmenneet presidenttimme Mannerheim, Paasikivi ja Kekkonen korostivat. Symbolisesti on paikallaan muistuttaa samasta raidelevydestä Venäjän kanssa. Venäjä on edelleen suurvalta, vaikka sen islamilaiset alueet ovatkin muodostamassa omaa liittoutumaa joko Turkin tai Iranin vetämänä.

Tulevaisuuden suurvaltoina saatetaankin nähdä USA:n, Venäjän, Euroopan unionin, Kiinan ja Japanin talousmahdin lisäksi islamilainen sotilasliitto tai löyhä suurvalta. Viimeksi mainittu alueellahan olisi todella suuret luonnonrikkauudet, joilla on vääjäämättä vaikutusta maailmanpolitiikkaan. Emme voi palata ajassa taaksepäin, mutta nykytilannekin elää maailmassamme ja myös Euroopassa niin voimakkaasti, että ennustaminen on peräti vaikeaa ja varovaisen vakaa eteneminen on pienelle maalle varmaan luontevinta ja turvallisinta.

Yhdentymiskehitystä tulee myös arvioida työllisyyden kannalta, tarkastella myös huu- mausaineiden leviämisen kannalta, puolueettomuuden ja peruselintarvikkeiden tuottamisen pohjalta.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan perustelulausumat ovat asianmukaiset, ja siksi

hallituksen tuleekin pitää niistä kiinni koko neuvotteluprosessin ajan.

Ed. R e n k o : Arvoisa puhemies! Ilta ehtii, ja haluan muutamii asioihin enää kiinnittää huomiota. Ryhmäpuheenvuoroissa vallankin vasemmiston puolelta kävi jotenkin korvaani se, että arvosteltiin, että mielipide on muuttunut, tulkinta on muuttunut jne., aivan niin kuin olisi pitänyt naulita tässä isossa asiassa aikoja sitten Suomen kannat kiinni, puhumattakaan puolueiden kannoista.

Minä näen koko EY:n kehityksen evolutiivisena kehityksenä, jonne mennään mukaan itse päättämään, vaikuttamaan ja ohjaamaan koko yhteisön tulevaisuutta. Siellä voi olla täysjäsenenä ja samalla sotilasliittoutuman jäsenenä. Ehkä siellä ollaan pelkästään jäsenenä. Ehkä ollaan jäsenenä Etan kautta, mahdollisesti yhteistyösopimuksien kautta. On mahdottomuus ajatella Euroopan yhteistä kehitystä niin, että nämä suuret elintasoerot, kulttuurierot ja kielelliset erot toisivat nopealla ulkoisella ohjelmalla yhteiset pakot, joihin kaikki alistuvat. Kaikki merkit kansallisesta voimasta ja itsetunnosta osoittavat juuri päinvastoin, ja sitä osoitti myös Tanskan kansanäänestys.

Näenkin, että jatkossa, kun neuvotteluprosessi pannaan käyntiin, meidän tiedottajillamme on äärettömän suuri merkitys siinä, että objektiivista ja mahdollisimman monipuolista tietoa annetaan kansalle, että yleinen kansalaiskeskustelu pysyy jotenkuten samassa tahdissa. Muuten tuleva kansanäänestys voi olla hyvinkin yllätyksellinen emmekä me voi kansan mielipidettä ohjata pakolla, emme voi ulkoisella emmekä myöskään kansallisella päätöksenteolla mennä kansalaismielipiteitten yli. Kuulun siihen ryhmään, joka arvostaa tulevaa kansanäänestystä, ja toivon, että vilkas kansalaiskeskustelu tulevien neuvottelujen osalta käydään, mutta se edellyttää, että tieto kulkee eduskunnasta hallitukseen, neuvottelijoilta hallitukseen ja päinvastoin.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Vaikka hallituksen sitoutumista Maastrichtin sopimukseen voidaankin pitää perustellusti todellisena mahdollisena olon mestarisoitukseksi, suunnilleen samoin voidaan luonnehtia hallituksen ulkopoliittista sekoilua ja selittelyä puolueettomuuden ja liittoutumattomuuden sisällöstä, Hornetien liittolaisalennuksesta ja Pohjois-Atlantin yhteistyöneuvoston tarkkailijajäsenyydestä käydyssä keskustelussa.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on todennut hallituksen valinnee linjakseen selkeän liittoutumisen ja on tämän johdosta vaatinut hallitukselta julkista selvitystä ja laajaa keskustelua ulkopoliittikan uudesta linjauksesta. Selvitystä tarvitaan mm. siitä, miksi pääministeri kiirehti ilmoittamaan, että Suomi hyväksyy Maastrichtin päätökset ja sitoutuu niihin? Miksi maamme edustajien taholta on eri yhteyksissä nostettu esiin mahdollisuus liittymisestä Naton jäsenyyteen? Miksi annetaan sellainen kuva kuin Weu:n jäsenyys ei olisi ristiriidassa puolueettomuuden ja liittoutumattomuuden kanssa?

Suomessa on oikeutetusti kiinnitetty laajasti huomiota siihen, että Maastrichtin sopimusta ei ole käännetty suomen kielelle. Esimerkiksi perustuslakivaliokunnan käsitellessä hallituksen EY-selontekoa esitettiin vaatimuksia suomenkielisestä käännöksestä Maastrichtin sopimuksesta. Perustuslakivaliokunta oli jo kirjoittamassa tiukanpuoleista kannanottoa tässä asiassa, mutta valiokunnan tietoon saatettiin, että hallitus tulee sopimuksen nopeasti kääntämään. Ja niin perustuslakivaliokunta tyytyi seuraavaan kannanmäärittelyyn: "Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtioneuvoston selonteon käsittely on jonkin verran vaikeutunut, koska valtioneuvostosta ei ole saatu Maastrichtin sopimuksen olennaisesta sisällöstä minkäänlaista yhtenäistä suomenkielistä tekstiä."

Perustuslakivaliokunnan kirjoittaessa mainitun lausuntonsa oli Maastrichtin sopimuksesta kulunut aikaa lähes neljä kuukautta. Nyt on aikaa kulunut jo puoli vuotta eikä valtioneuvosto ole saanut aikaan suomenkielistä käännöstä, ei edes tähän palautekeskusteluun mennessä, vaikka eduskunnan tulisi vastausta antaessaan tuntea Maastrichtin sopimuksen sisältö. Tällaista asiantilaa ei voida hyväksyä. Puheenvuoroni olkoonkin vastalauseeni hallitukselle tällaisesta suhtautumisesta eduskuntaan.

Kerron seuraavassa hieman lisää: Kyselytunnilla 23 päivänä huhtikuuta tänä vuonna pääministeri Aholta tivattiin Maastrichtin sopimuksen kääntämistä, jotta esimerkiksi kansanedustajilla olisi siitä riittävästi tietoa. Pääministeri vastasi silloin seuraavasti: "Mitä tulee Maastrichtin sopimuksen sisältöön, kansanedustajilla oli mahdollisuus eduskunnalle annetun selonteon yhteydessä saada varsin täsmällinen kuva siitä, mitä Maastrichtin sopimus piti sisällään."

Tämä pääministerin antama vastaus ei pidä yhtä totuuden kanssa. Siksi yritin mainitulla

kyselytunnilla saada puheenvuoron kysyäkseni pääministeriltä, miten hän on voinut tulla mainitun kaltaiseen johtopäätökseen. Puhemies ei antanut puheenvuoroa. Siksi jätin toukokuussa, siis mainitun kyselytunnin jälkeen, hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan suullisen kysymyksen:

”Toisin kuin pääministeri on lausunut, kansanedustajille ei ole annettu täsmällistä kuvaa Maastrichtin sopimuksen sisällöstä eikä hallitus ole vajaassa puolessa vuodessa saanut sopimusta käännettyksi suomen kielelle. Se olisi kuitenkin välttämätöntä mm. maamme EY-jäsenyydestä ja ulko- ja turvallisuuspolitiikasta parhaillaan käytävän kansalaiskeskustelun sekä lähestyvän kansanäänestyksen ja päätöksenteon kannalta. Milloin hallitus aikoo saada valmiiksi ja eduskunnalle sekä muille asiasta kiinnostuneille jaettavaksi Maastrichtin sopimuksen suomenkielisen käännöksen?”

Mainittu suullinen kysymys oli merkitty eduskunnan kyselytunnin päiväjärjestykseen 4 päivänä kesäkuuta. Mutta vastaajaksi ilmoitettu ulkoministeri Väyrynen ei tuolloin ollut vastaamassa. Koska edellytin vastauksen saamista ennen nyt esille olevan EY-selonteon palautekeskustelua, tein yhdessä neljän muun eri puolueita edustavan kansanedustajan kanssa vastaavan sisältöisen kysymyksen valtioneuvoston viime viikon kyselytuntia varten. Puhemiesneuvosto ei kuitenkaan kelpuuttanut kysymystä valtioneuvoston kyselytunnin ohjelmaan sijoittaen siihen vain kolme kysymystä, vaikka aikaisemmin oli vastattu neljään, jopa kuuteenkin kysymykseen yhden kyselytunnin aikana.

Kun ensi torstaina ei ole kyselytuntia, hallitus vastannee aikaisintaan syyskuun puolivälissä toukokuussa jättämäni kysymykseen.

Ed. Jaakonsaari yritti ystävällisesti saada valtioneuvoston viimeksi pidetyllä kyselytunnilla pääministeriltä vastausta, mutta pääministerin ylimalkainen vastaus sisälsi sen, että Maastrichtin sopimuksen kääntäminen tulee ajankohtaiseksi, jos tuleviin talousarvioihin sisällytetään tarvittavat varat.

Kaiken tämän jälkeen totean: Eikö pääministeriä ja hallitusta lainkaan hävetä se, että teillä ei ole annettavana Suomen kansalle eikä sen edustajille eduskunnassa Maastrichtin sopimuksen suomenkielistä käännöstä? Tanskassa sitä sentään jaettiin tanskankielisenä 300 000:n, toisten tietojen mukaan jopa puolen miljoonan, kappaleen suuruisena painoksena.

Olen lukenut hiljattain, että Tanskan ulkomi-

nisteri Uffe Ellemann-Jensen on Maastrichtin sopimuksesta sanonut: ”Kukaan ei voi lukea sitä ja ymmärtää sitä, en edes minä, ja minä neuvottelin sen.” Lukea sitä ei voi, kun ei kerran suomen kielellä ole sitä saatavana. Ymmärtämistä en osaa tässä vaiheessa sanoa mitään.

Olen toistaiseksi saanut suomen kielellä vain kaksi kohtaa Maastrichtin sopimuksesta. Ensimmäinen koskee artiklan J.1 kohtaa 4, jossa VEY:n lehden mukaan sanotaan näin: ”Jäsenmaat tukevat aktiivisesti ja ehdoitta, lojaalisti ja keskenään solidaarisesti Unionin ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Jäsenmaat luopuvat kaikista toimista, jotka ovat ristiriidassa Unionin intressien kanssa, tai jotka voisivat vahingoittaa sen tehokkuutta yhtenäisenä kokonaisuutena kansainvälisissä suhteissa.” Miten tässä omia ulkopoliittisia päämääriä voisi olla, koska ristiriidassa ne eivät voisi tämän kohdan kanssa olla?

Toinen sitaatin luonteinen käännös on perustuslakivaliokunnassa 6 päivänä helmikuuta lausuttu professori Jyrängin asiantuntijalausunto, jossa hän ilmoittaa Maastrichtin sopimuksesta näin: ”Paineita jättää käyttämättä estämisvaltaa sisältänyt jo itse perusasiakirjoihin, kuten sopimuksen poliittisesta unionista. Sopimus tosin edellyttää, että yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan asioissa ainakin linjaratkaisut tehdään yksimielisesti. Silti tähän liittyy Maastrichtissa annettu ja sopimustekstiin sisällytetty julistus, jonka mukaan jäsenvaltiot mahdollisimman pitkälle välttävät yksimielisyyden estämistä tilanteissa, joissa tosiasiallisesti on saavutettu määränemmistö ratkaisun hyväksi.”

Eräät Tanskan kansanäänestyksen tulosta tulkinneet tahot ovat lähteneet siitä väitteestä, että Maastrichtin sopimuksen vastustuksen voimakkuus johtui aiheettomasta pelosta ja tietämättömyydestä Tanskassa. Tanskan kansalla on, kuten on aiemmin todettu, 20 vuotta pitkä kokemus EY-jäsenyydestä, joten siellä uskoisi tunnettavan seuraamukset. Pelon aiheellisuus selittyy hyvin pitkälle mielestäni juuri tästä kokemuksesta ja kansanäänestyksen edellä EY-byrokratiien uhkailevista lausunnoista Tanskassa. Tanskan kansanäänestyksen tulosta arvioitaessa kannattaa kiinnittää huomiota myös siihen, että parlamentin ylivoimainen enemmistö, pääosa puolueista ja parlamenttiryhmistä sekä poliittisesta eliitistä oli Maastrichtin sopimuksen hyväksymisen kannalla käyttäen valtavan määrän rahaa, energiaa ja painostusta saadakseen kansan enemmistön äänestämään Maastrichtin sopimuksen puolesta. Toisin kuitenkin kävi.

Viime viikolla valtiopäiväjärjestyksen muu-
tosta koskeneessa keskustelussa eräät kansan-
edustajat kiinnittivät huomiota perustuslakiva-
liokunnan asemaan tulevaisuudessa ja nostivat
esille mm. sen, että perustuslakivaliokunta ei
ryhtynyt selvittämään esimerkiksi perustuslaki-
tuomioistuimen tarvetta. Mielestäni esitetty ar-
vostelu on täysin paikallaan. Olen perustuslaki-
valiokunnan lausuntoon liittämässäni vastalau-
seessa kiinnittänyt huomiota siihen, että valio-
kunta ei suostunut mahdollisen EY-jäsenyyden
oloissa Suomessa sovellettavien EY-säädösten
perustuslainmukaisuuden jälkikontrollin järjes-
tämistä koskevaan pohdiskeluun, vaikka sitä
ehdotin. Ehdotin lausuntoon lisättäväksi tätä
asiaa koskevan maininnan eli ehdotuksen siitä,
että valmistelu käynnistettäisiin, mutta tämäkin
ehdotus hylättiin. Viittaan myös muilta osin
perustuslakivaliokunnan lausuntoon liittämäni
erivään mielipiteeseen ja totean nyt, että ed.
Niinistö on jakanut pöydille sellaisen ponnen,
joka vastaa käsityksiäni. Tässä en missään
tapauksessa halua ennakkoon ottaa kantaa pe-
rustuslakituomioistuimen perustamisen puoles-
ta, vaan tämän jälkikontrollin järjestämisen puo-
lesta.

Vasemmistoliiton kansanedustajien vastalau-
seessa UaV:n mietintöön ja valiokuntien lausun-
toihin liitetyissä eriävissä mielipiteissä on osoi-
tettu EY-jäsenyyden haitat maamme ulko- ja
turvallisuuspoliittisille eduille, itsenäiselle pää-
tösvalle sisä-, talous- ja yhteiskuntapolitiikassa
sekä sosiaaliturvan rahoitusedellytyksille.
EY:n taloudelliset pyrkimykset ovat ristiriidassa
kansainvälisen solidaarisuuden ja maailman
köyhimpien maiden pyrkimysten kanssa. Siksi
tarvitaan toisenlaista Eurooppaa, joka perustuu
kaikkien Euroopan valtioiden ja kansojen yhti-
teistyölle, joka rajoittaa markkinavoimien kaik-
kivaltaisuutta, joka vähentää maailman kanso-
jen välisiä tuloeroja, joka asettaa luonnon kesto-
kyvyn turvaamisen tärkeäksi tavoitteeksi, joka ei
synnytä lisää työttömyyttä vaan turvaa täydyt-
tävyyttä. Sellainen Eurooppa on reaalin vaihto-
ehto EU-Euroopalle ja EU-jäsenyydelle.

Herra puhemies! Tahdon lopuksi viitata laa-
jaan Eta-pakettiin. Olen sen ensimmäisen versi-
on, joka koski itse sopimusta, kahlannut läpi,
näin voin sanoa. Sen perusteella en saa mitään
vastausta siihen, mitä hallitusta edustaneet neu-
vottelijat ovat Eta-neuvotteluissa esittäneet,
miksi eduskunnan asettamat reunaehdot eivät
ole saaneet hyväksymistä, miten niihin on missä-
kin vaiheessa suhtauduttu, miten on päädytty

toisenlaisiin ehdotuksiin. Voi olla, että tästä
uudesta pinosta, joka viime viikon lopulla jaeti-
tiin, tästä korkeasta pinosta, jota en ole ehtinyt
lukea, löytyy vastauksia tähän kysymykseen.
Mutta tässä vaiheessa pidättäydyn kaikista kan-
nanotoista itse Eta-sopimuksen suhteen. Täytyy-
hän se nyt ensin voida lukea ja todeta, missä
määrin se poikkeaa eduskunnan aiemmin asetta-
mista ehdoista.

Ed. R e n k o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa
puhemies! Ed. Laine on ihan oikeassa, kun hän
perää Maastrichtin sopimuksen suomennosta.
Eihän kansa pysy keskustelussa mukana, jos
asiapapereita ei suomenneta. Mutta kunnioit-
taen haluan kuitenkin lohduttaa, että valtiova-
rainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa
olemme lisäbudjettiin lisänneet rahaa nimen-
omaan EY-byrokratian käännoistyötä varten.
Ylihuomenna meillä on sitten ilo lyödä nuijaa
pöytään ja saada rahat. Toivottavasti niillä
saadaan kiireisimmästä päästä tuo sopimus suo-
mennettua.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Ed. Laine mainitsi puheenvuo-
rossaan ed. Niinistön ponsiehdotuksen. Suoraan
sanottuna minulle ei ihan täsmällisesti aukea,
mitä ed. Niinistö tällä loppujen lopuksi ajaa
takaa. Pelkään kuitenkin, ja tämä perustuu
enemmänkin tunteeseen kuin järkeen tai luetun
ymmärtämiseen, että tämän tien päässä on jon-
kinalainen perustuslakituomioistuin lähes kaik-
kien läntisten maiden malliin. Se puolestaan
pitää aika isoja vaaroja sisällänsä. Ei nimittäin
ole olemassa arvovapaata tuomioistuinta. Ei ole
sellaista juristeriaa, joka pystyisi toimimaan sillä
tavoin ilmattomassa tilassa, että sitä voitaisiin
pitää täydellisesti puolueettomana. Tässä suh-
teessa minusta, ed. Laine, olisi aika hyvä saada
ensin tietää, mitä ed. Niinistö ehdotuksellaan
tarkoittaa. Toistan, että juristeria sen kaltaisessa
kysymyksessä, mihin tässä viitataan, ei voi tuot-
taa kovin onnellisia lopputuloksia.

Ed. N i i n i s t ö (vastauspuheenvuoro): Her-
ra puhemies! Tämän tien päässä on valtiosääntö-
tuomioistuin, jonka nimi on EY-tuomioistuin.
Tämän tien päässä on EY-oikeus, joka asettuu
ohi suomalaisen perustuslainsäädännön erityi-
sesti siinä tapauksessa, ellei Suomessa ole mah-
dollista alkuunkaan tutkia omien perustusla-
kiemme suhdetta täällä säädettävään lainsää-
däntöön. Kaikissa tapauksissa EY-tuomioistuin

tulee tutkimaan kaiken suomalaisen lainsäädännön asianmukaisuuden suhteessa EY-oikeuteen. Eli jos hyväksytään EY-tuomioistuin, niin on jo korotettu taso varsin korkealle. Suomalainen valtiosääntötuomioistuin olisi pikkuaasia siihen rinnastettuna.

En aja välttämättä takaa valtiosääntötuomioistuinta, vaan ajan takaa sitä kantaa, joka vuonna 1974 työnsä loppuun saattaneessa valtiosääntökomiteassa yksimielisesti hyväksyttiin. Se oli parlamentaarinen komitea, ja se totesi yksimielisesti, että Suomessa on kansalaisten oikeusturvassa olennainen puute, kun lakien perustuslainmukaisuutta ei voida jälkikäteen alkuunkaan täällä tutkia. Sitten komitea hajautui kahtia, kun ruvettiin puhumaan siitä, millä tavalla jälkikontrolli, joka nähtiin välttämättömäksi, toteutettaisiin. Lähinnä vasemmisto oli sitä mieltä, että perustuslakivaliokunta olisi oikea myös jälkikäteiskontrollin tekijänä hankittuaan ensin tuomioistuimilta ja korkeimmalta oikeudelta lausunnon kussakin yksittäistapauksessa. Porvarillinen puoli näki, että valtiosääntötuomioistuin olisi oikea.

Tässä vaiheessa ponnassa on kysymys vain siitä, ettei hävitetä ja hukata asiaa nyt, kun se selvästi on noussut aivan toiseen merkitykseen kuin vuonna 74, jolloin siitä kuitenkin jo vallitsi yksimielisyys: asia on välttämätön hoitaa.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Toistan sen, minkä äsken sanoin, että vaikka katson ed. Niinistön ponnassa vastaavan käsityksiäni, en sillä halua sitoa itseäni mihinkään määrättyyn muotoon siinä, mikä on se kontrollielin. Olen omassa lausuntoon liitettyssä eriävässä mielipiteessäni todennut: "Lainsäädäntövallan merkittävässä määrin tapahtuva siirtyminen EY:n toimielimille, EY:n tuomioistuimen vaikutus, tuomarivallan kasvu, EY-asetusten soveltaminen Suomessa jne. olisi antanut aiheen tarkastella esimerkiksi vaihtoehtoisia malleja jälkikontrollin järjestämiseksi. Olisiko se perustuslakivaliokunnan, perustuslakituomioistuimen vaiko KKO:n ja KHO:n tehtävä?" Näitä vaihtoehtoja juuri ajattelin pohdittavan, kun selvitetään mahdollisuuksia jälkikontrollin järjestämiseen.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Eduskunta käsittelee istunnossaan Euroopan yhdentymistä jo kolmannen kerran puolen vuoden sisällä. Keskustelu jäsenhakemuksen jättämisestä tammi- ja maaliskuussa kirjoittivat varsi-

naisen puhemyllyn. Nyt EY-jäsenhakemuksen jättämisen jälkeen ja Eta-sopimuksen eduskuntakäsittelyn kynnyksen yli astuttaessa innostus keskusteluun on laimeampaa. On valitettavaa, jos eduskunta ei tässä yhteydessä puntaroi riittävästi Etan ja EY:n vaihtoehtoja keskenään ja niiden ulkopuolelle jäämiseen nähden.

En usko, että keskusteluinnostuksen vähiysyys johtuu pelkästään kesäkuun lämmöstä tai rankan talven jälkeisestä väsymyksestä. Oletan, että intoa laimentaa astuminen yllätyksellömyyden kehään. Eta-sopimus on pureksittu julkisuudessa jo neuvotteluvaiheessa. Sopimuksen tulisi kuitenkin ensi syksynä käydä läpi todellinen aito eduskuntakäsittely ja tulla joko hyväksytyksi tai hylätyksi sen kautta. Nyt vaikuttaa siltä, että Eta-sopimus on jo hyväksytty ennakkojulkisuuden kautta selviöksi eikä eduskunta välttämättä perehdy siihen sen edellyttämällä vakavuudella. Tietenkin Eta-ratkaisu on kokonaisuus ja siihen suhtautumisessa on kyse asenteista ja uskomuksista, jotka liittyvät Euroopan yhdentymiseen. On kuitenkin tärkeää, että Eta-sopimus käsitellään yksityiskohtaisesti eikä tällaista itsestäänselvyyttä sen kaikista yksityiskohdista olisi.

Itse en vielä katso voivani sanoa lopullista kantaani Eta-sopimukseen, koska en ole ehtinyt perehtyä siihen sisältyviin sellaisiin pääkohtiin, joita pidän lopullisen päätökseni kannalta tärkeinä. Kriittisyyttäni EY-täysjäsenyyttä kohtaan olen tuonut ilmi jo aiemmissa integraatiosta käydyissä keskusteluissa tässä salissa.

Pidän tärkeänä, että eduskunta selvittää kansalliset valmiutemme hyväksyä Eta-sopimus. Tällä tarkoitan sitä, että pakettiin välttämättä liittyvien lakien säätämisen lisäksi tulee esimerkiksi toimia siten, että maamme ympäristölainsäädäntö takaa luonnolle kestävä kehityksen mahdollisuuden.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö on varsin kattava ja punnittu. Siinä arvioidaan erityisen tarkasti EY:n tai EU:n merkitystä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikalle. Tämä aspekti on maatalouspolitiikan ja päätöksentekojärjestelmän lisäksi merkittävin ero Suomen Eta- ja EY-osallistumisen välillä. Jäsenyyks EY—EU:ssa merkitsisi ainakin tietynasteisesti yhdentyvää yhteistä turvallisuuspolitiikkaa toisin kuin Eta-sopimus edellyttäisi Suomelta. Tässä mielessä Eta-ratkaisu jättää Suomelle suuremman vapauden kuin EY:n täysjäsenyyks.

Osallistuminen EY:hyn tai Etaan antaa Suomelle päätöksenteon kannalta toisistaan poikke-

avan aseman. Tämä on tullut esiin lukuisissa puheenvuoroissa. EY-jäsenyys toisi Suomelle siivun päätös- ja valmisteluvaltaa EY:ssä. Tämä on seikka, joka korostui hyvin vahvasti EY-myönteisten edustajien puheenvuoroissa ennen jäsenyyshakemuksen jättämistä viime maaliskuussa, miksei sen jälkeenkin. Eta-säännöstö toteutettaisiin Suomen lainsäädännön kautta, mikä antaa eduskunnalle ainakin periaatteelliset vaikutusmahdollisuudet, tosin lähinnä hyväksyä tai hylätä, ja Etan myötä Suomella olisi vaikutusmahdollisuuksia myös Etan sekakomiteassa. Käsittääkseni käydyssä julkisessa keskustelussa on yliarvioitu Suomen vaikutusmahdollisuuksia EY:n sisäisessä päätöksenteossa ja sen valmistelussa. Toisaalta on aliarvioitu sen merkitystä, että Etassa päätösvalta jää lopulta Suomen eduskunnalle.

Sekä EY:n että Etan päätavoitteena on tavaroiden, palveluiden, pääoman ja ihmisten vapaa liikkuvuus. Olen kritisoinut tätä tavoitteenasettelua siinä mielessä, että mielestäni näiden kilpailua edistävien vapauksien ei tulisi muodostaa yhteiskunnan arvopohjaa. Mielestäni ne eivät saisi olla tavoitearvoja, vaan korkeintaan välineitä muiden välineiden joukossa. Keskeisinä yhteiskunnallisina tavoitteina tai arvoina pidän ihmisten tasavertaisuutta, perusoikeuksien toteuttamista ja luonnon monimuotoisuutta. Kilpailun vapauksien eli tehostuvan markkinatalouden toteuttamisen ei pitäisi mielestäni aiheuttaa ristiriitaa mainitsemieni tavoitteiden kanssa. Mikäli ristiriita syntyy, tulee neljän vapauden olla mielestäni toissijaisia. Tätä näkökulmaa ei tulisi unohtaa Suomen käydessä neuvotteluja EY:n täysjäsenyydestä. Pidän tarpeellisena myös Rooman sopimuksen muuttamista sellaiseksi, että ympäristönsuojelu on tavoitteena neljää vapautta tärkeämpi.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on esittänyt EY-selontekomietinnössään, että EY-jäsenyys sopimus tulisi saattaa neuvoa-antavaan kansanäänestykseen. Asiasta on tänään käyty vilkasta keskustelua tässä salissa. Mielestäni kansanäänestys mahdollisesti saavutettavasta sopimuksesta on välttämätön. Äänestystä tulisi edeltää vilkkaan kansalaiskeskustelun. Tätä eivät kuitenkaan voi käynnistää viranomaiset tai eduskunta. Kuluneena keväänä keskustelu EY-jäsenyydestä nimenomaan kansalaistasolla laimeni lähes heti, kun Suomi oli jättänyt jäsenhakemuksensa. Pidän tätä keskustelun laimenemista erittäin valitettavana. Se osoittaa, että koko jäsenyyksikysymys on monille kansalaisille hyvin

vieras. Näyttääkin siltä, että keskustelua käyvät lähinnä ne tahot, joilla on vahvoja intressejä EY-jäsenyyksiasiaissa.

Koska EY-jäsenyys kuitenkin muuttaa paljon suomalaista demokratiaa, päätöksentekojärjestelmää ja päätöksentekologiikkaa ja koska EY-kansanäänestys on onneksi tarkoitus toteuttaa, todellinen tiedonvälitys EY:n hyvistä ja huonoista vaikutuksista on tarpeen. Itse koen, että suomalainen EY-keskustelu on liikkunut pitkälti mielikuvatasolla. Perusteltuja argumentteja jäsenhakemuksen puolesta tai sitä vastaan on esitetty valitettavan vähän, ja arvokysymykset ovat jääneet taka-alalle. Ongelma liittyy osittain tulevaisuuden ennustamisen mahdottomuuteen, iäisyyskysymykseen, mutta myös EY-analyyysien puutteellisuuteen.

Tutkimus on järkevän tiedonvälityksen ja mielipiteenvaihdon perusta. On tärkeää, että puolueetonta tutkimustietoa EY:n vaikutuksista ja päätöksentekojärjestelmistä popularisoidaan suomalaisten käyttöön mahdollisimman pian. Ulkoasiainvaliokunnan olisi mielestäni tullut vaatia erilaisten selvitysten lisäksi myös perusteltua tutkimustietoa EY:n vaikutuksista.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhteisöä on kritisoitu asiantuntijavaltaisuudesta. Tämän kaltaista kritiikkiä nykysosiologit ovat tosin esittäneet miltei kaikkia moderneja yhteiskuntia kohtaan. Asiantuntijavallan kasvu on haaste demokratialle. Kysymys erilaisen tiedon arvottamisesta nousee entistäkin keskeisemmäksi, kuten myös kysymys siitä, pystyykö demokraattinen järjestelmä hallitsemaan tietoa vai hallitseeko tieto demokratiaa.

EY-selonteon käsittelyn yhteydessä valiokunnat kuulivat satoja asiantuntijoita. Asiantuntijat edustivat hallintoa, tiedettä, etujärjestöjä jne. Katsellessani valiokuntien asiantuntijalistoja kiinnitin erityistä huomiota siihen, että valtaenemmistö asiantuntijoista oli miehiä. Esimerkiksi ulkoasiainvaliokunnan kuulemista 43 asiantuntijasta vain kolme oli naisia. Vastavasti sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemista asiantuntijoista runsas kolmannes oli naisia. Ero näiden valiokuntien välillä oli kuitenkin selvä.

Oletettavasti valiokuntien kuulemien asiantuntijoiden sukupuolijakauma kertoi jotakin siitä, keillä on asiantuntijavaltaa Suomen EY-jäsenyysneuvotteluissa. Myös integraationeuvottelukunnan valtaenemmistö on ollut miehiä. Suomalainen EY-tietämys joko on tai sen oletetaan olevan enimmäkseen miesten hallinnassa,

siitäkin huolimatta, että suomalaisten naisten koulutustaso on noussut kohisten viime vuosina ja vuosikymmeninä.

Pidän tarpeellisenä, että laadittavia tutkimuksia EY:n vaikutuksista suunnataan myös tasa-arvokysymyksiin. Yhtä lailla on tärkeää, että eduskunta on tietoinen EY:n haitoista ja hyödyistä tasa-arvon kannalta. Koulutuksessa ja palveluissa on kiinnitettävä erityistä huomiota tasa-arvoa lisääviin rakenteellisiin ratkaisuihin. Pidän myös tärkeänä, että lamankaan aikana emme luovu hyvinvointivaltion palveluista, jotka ovat edistäneet tasa-arvoa ja olleet tyypillisiä pohjoismaisille hyvinvointiyhteiskunnille ja erityisesti Suomelle.

Arvoisa puhemies! Edellä olevan perusteella pidän erityisen tärkeänä työasiainvaliokunnan pontta, joka korostaa naisten ja miesten tasa-arvoa, ja toivon, että siitä kuten myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan ponsista pidetään kiinni, mikäli EY-jäsenyyseuvottelut etenevät.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. A la - Nissilä: Herra puhemies! Edellä käydyssä keskustelussa on käsitelty sekä yksityiskohtaisesti että aika yleisellä tasolla EY-selonteon pohjalta laadittua valiokuntamietintöä sekä Eta-sopimusta. Itse keskityn vain yleisen tason asioihin.

Hallituksen antaessa selonteon mahdollisen EY-jäsenyyden vaikutuksista Suomelle ei Eta-sopimuksen syntymisestä ollut vielä mitään varmuutta. EY-tiedonannosta päätettäessä Eta-sopimuksen syntyminen oli niin ikään epävarmaa. Nyt Eta-sopimus on käytännössä varmistunut ja eduskunnassa alkaa sopimukseen liittyvän lainsäädännön valmistelevalle käsittely.

Selonteon ja tiedonannon jälkeen on myös tapahtunut paljon käsitelty Tanskan niukasti Maastrichtin päätökselle kielteinen kansanäänestyspäätös, joka oli tunnetusti sitova. Samoin muuallakin Euroopassa Maastrichtin sopimukseen nähden kriittinen keskustelu on aktivoitunut viime aikoina. Valiokunnan mietinnössä ja hallituksen linjauksessa nämä kehityssuunnat eivät näy, mutta täällä keskustelussa mielestäni tänään on näkynyt tietynlainen uskriittinen suhtautuminen näihin yhdentymisasioihin, ainakin liian nopeaan etenemiseen nähden.

Eta-sopimuksen synnyn varmistuminen onkin mielestäni Suomen kannalta tärkeä asia. Tietenkään sekään ei ole itsestäänselvyys vaan vaatii perinpohjaisen käsittelyn eduskunnassa. Se kuitenkin avaa meille yhteismarkkinat lännessä pysyvällä tavalla. Eta-sopimuksen synty antaa meille Suomessa nyt mahdollisuuden kriittisestikin tarkastella Euroopan yhteisön ja myöhemmin Euroopan unionin jäsenyyssysteemistä.

Voidaan pohtia myöskin sitä vaihtoehtoa, että jäisimme ainakin vuosituhatlupien loppuun EY:n ulkopuolelle, mikäli Pohjoismaiden kehitys viittaa tähän suuntaan ja löytyy pohjaa ns. pohjoismaisen blokin syntymiselle tässä yhteydessä.

Eta-sopimuksen käsittely eduskunnassa selvittää meille päätöksentekijöille sen sopimuksen sisällön ja merkityksen, joskin tämä materiaalikasa kaikkine säännöksineen on uuvuttavan laaja. Samaan aikaan nähdään, lähteeö EY:n kehittyminen väljempään suuntaan vai tapahuuko edelleen integraation syvenemistä.

Ulkoasianvaliokunta samoin kuin hallitus on lähtenyt siitä, että EY-jäsenyydestä järjestetään aikanaan neuvoa-antava kansanäänestys. Täällä tänään ulkomaankauppaministeri Salolaisen ja ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan ed. Paasion puheiden johdosta käytiin aika laaja ja mielestäni tärkeä keskustelu kansanäänestyksen merkityksestä. Oleellista mielestäni tässä on se, että kun mahdollisen EY-jäsenyyden myötä siirtyy kansallista päätösvaltaa ylikansalliseen päätöksentekoon pysyvällä tavalla, on toki näin suureen päätökseen saatava valtakirja suoraan kansalta.

Suomihan valmistautuu EY-jäsenyyseuvotteluihin tilanteessa, jossa oma kansantaloutemme, myös julkinen taloutemme, ja erityisesti rahoitusmarkkinamme ovat todellisissa vaikeuksissa. Suomelle EY-jäsenyyset merkitsisi osallistumista sekä nykymuotoiseen ems-järjestelmään että aikanaan myös European Monetary Unionin eli Emun toimintaan. Ems-jäsenyyset ulkoasiainvaliokunnan mukaan aiheuttaisi välittömiä muutoksia Suomen valuuttaturssipolitiikkaan ja sillä olisi myös monia välillisiä vaikutuksia yleensä suomalaisen talouspolitiikkaan. Emu toisi mukanaan täysin kiinteät valuuttaturssit suhteessa muihin Emu-valuuttoihin, ylikansallisen rahapolitiikan ohjauksen, yhteisötasaisen finanssipolitiikan puiteohjauksen. Maastrichtin huippukokous vahvisti talous- ja rahaliiton Emun perustamisen Rooman sopimukseen edel-

lyttämät muutokset. Huippukokous vahvisti myös Talous- ja rahaliittoon siirtymisen aikataulun, joka noudattaa komission puheenjohtajan Delorsin johtaman komitean alkuperäistä suunnitelmaa kolmivaiheisesta etenemistiestä.

Mikäli Suomi aikanaan pyrkii mukaan Talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen, Suomen on täytettävä talouspolitiikan yhdenmukaisuudelle asetettavat tunnetut neljä kriteeriä. Tällä hetkellä inflaation ja julkisen velan kokonaismäärän osalta Suomi täyttää kriteerit, mutta voi tulla tilanne eteen, jolloin näidenkin kanssa ollaan vaikeuksissa. Mutta erityisesti budjettialijäämän ja korkotason osalta olemme kaukana Emu-tavoitteesta.

Nämä kriteerit kertovat osaltaan siitä, että Suomen talous ei ole valmis kovaan eurooppalaiseen talouspolitiikkaan. Meillä on yrityskoko pieni, kustannustaso, vaikka nykyisen hallituksen toimenpitein on onnistuttu hintakilpailukykyämme parantamaan 20 prosenttia, on edelleen korkea, työaika meillä on lyhyt, etäisyydet pitkät, ilmasto epäedullinen jnp. Eli me joudumme lähemmäs talouskilpailuun takamatkalta. Rahamarkkinoiden vapautumisesta ja siinä yhteydessä tehdyistä eräistä virheistä ja laiminlyönnistäkin saadut kokemukset osaltaan kertovat taloutemme vaikeuksista sopeutua nopeasti.

Erikseen on tässäkin yhteydessä todettava, että keskeinen teollisuutemme selkäranka, puunjalostusteollisuus, on altis suhdanteiden muutoksille. Tämä osaltaan tekee hankalaksi sopeutua yhdenmukaiseen talouspolitiikkaan ja vaatii erityistä pohtimista. Ulkoasiainministeri Väyrynen on eräissä talouspoliittisissa kannanotossaan kiinnittänyt huomiota nimenomaan siihen kysymykseen, että keskeinen teollisuutemme selkäranka on suhdanteille altis ja valuuttakurssipolitiikan jäätyä pois me olemme aika heppoisen keinovalikoiman edessä talouspolitiikassamme. Ministeri Väyrysen kannanotto on ymmärretty mielestäni tahallisesti väärin. Se on tärkeä huomio ajatellen Suomen talouspolitiikkaa vuosituhanneen vaihteessa, jolloin Emun kolmas vaihe olisi realistinen mahdollisesti.

Herra puhemies! Haluan myös kiinnittää huomiota elintarviketalouden kysymyksiin ja ns. reunaehtoihin, jotka tässä yhteydessä olivat tiedonannossa esillä. Eta-järjestelyn ja EY-sopimuksen merkittävin taloudellinen erohan liittyy nimenomaan elintarviketalouteen. EY-tiedonannossa listattiin keskeisiä ns. reunaehtoja maa-

taloustuotantomme osalta. Maatalousvaliokunta on lausunnossaan linjannut näitä reunaehtoja ja jäsenyyteen liittyviä kysymyksiä maatalouden ja elintarvikkeiden osalta mielestäni aika onnistuneella tavalla. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on tehty lievennyksiä, mutta kuitenkin siinäkin on pohja, miltä voitaisiin elintarviketaloutemme tulevaisuus turvata.

Valiokunnan mietinnössä on todettu, että EY-jäsenyyden aiheuttamat sopeutumisoongelmat kohdistuvat erityisesti kasvinviljelyyn. Ilmastolliset erot Suomen ja EY:n parhaimpien tuotantoalueiden välillä ovat niin suuret, että Suomen perusmaatalouden kannattavuutta ei ole mahdollista turvata pelkästään maatalouden tuottavuutta lisäämällä. Tämän me kaikki ymmärrämme.

Valiokunta on katsonut sinällään aivan oikein, että Suomen kasvinviljelyn turvaaminen edellyttäisi luonnonolosuhteista johtuvien satoerojen korvaamista pinta-alakohtaisella kompensatiolla. Kysymys vain kuuluu, onko tämä vaatimus realistisesti mahdollista toteuttaa. EY:ssä näin korkean tason kompensatiota ei tunneta. Kuka maksaa: Onko se EY vai Suomi? Mitä yleensä merkitsee maatilatalouden yrittäjyydelle näin voimakkaaseen kompensatioon meneminen?

Haluan korostaa, että Suomen maatalouden ja elintarviketalouden kannalta on välttämätöntä turvata kolme peruspilaria, vaikka joudumekin rakennemuutosta tekemään. Kolme peruspilaria on pakko meillä säilyttää: kasvinviljely, kotieläintalous ja elintarviketeollisuus. Näiden kolmen kivijalan varassa suomalainen elintarviketeollisuus seisoo myös ensi vuosituhanella ja myös maaseudun elinvoimaisuus hyvin keskeisesti.

Mikäli elintarviketalouden kannalta keskeisissä ns. reunahtokysymyksissä ei onnistuta, mielestäni on ongelmana se, että koko maaseutu voi kääntyä Suomen EU- tai EY-jäsenyyttä vastaan. Jos näin käy, niin silloin koko jäsenyshanke vaarantuu, ja tässä mielessä elintarviketalouden kysymykset on otettava erityisen keskeisinä kynnyskysymyksinä neuvotteluissa. (Ed. Kekkonen: Onko se hyvä vai paha, jos kaatuu?)

Verotuksen osalta olisin vielä kommentoinut lyhyesti. — Mutta sitä ennen olisin todennut ed. Kekkoselle, että kysymys on siitä, millainen sopimus aikanaan syntyy. Huonoa EY-jäsenyys-sopimusta Suomen ei kannata tehdä. Jos huono sopimus vaarantuu, niin sehän on hyvä asia. Jos

taas saadaan kunnollinen sopimus ja Eurooppa kehittyi siihen suuntaan, että katsotaan, että meidän kannattaa jäseneksi mennä, niin silloin asia on hiukan erilainen.

Verotuksen osalta mielestäni niin valtiovarainvaliokunnan lausunnossa kuin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on puututtu olennaisiin linjauksiin. Yleisesti voi todeta, että jäsenyyssä ei yhtään ainakaan helpota riittävän verokertymän keräämistä valtion menojen kattamiseksi. Mieluummin päinvastoin ovat paineet, sillä Suomihan joutuu sitoutumaan yhteisön verotuksen harmonisointitoimenpiteisiin. Toisaalta harmonisointi on ollut aika hidasta, koska se on edellyttänyt yksimielisyyttä EY:ssä.

Edelleen on huomattava tietysti, että EY:ssä säädetään lähinnä minimiverotasot, ja Suomessa voidaan siitä mennä korkeammalle tasolle. Meillä on olevat verouudistushankkeet, varsinkin arvonalisäverouudistus, jo kehittävät meidän verojärjestelmäämme tietysti yleiseurooppalaiseen suuntaan. Pääomaverouudistuksessa, joka noudattaa pohjoismaista mallia, on aineksia EY:n verojärjestelmän linjauksista, mutta se kuitenkin myös eroaa tässä suhteessa.

Tänään on hallituksessa nostettu esille kysymys hiilidioksidiverosta. Mielestäni se on yksi sellainen verotuksen painopistealue, mihin suuntaan meidän on syytä edetä jo sen takia, että ilmastokysymyksethän ovat ympäristönsuojelun ylivoimainen ykköskysymys, ja toisaalta järkevällä hiilidioksidiverotuksella voimme suosia kotimaista omavaraisuutta energian tuotannossa.

Herra puhemies! Lopuksi haluan painottaa sitä, että integraatio Euroopassa on osa maailman yleistä globalisoitumiskehitystä. Maailma muuttuu koko ajan ja käy pienemmäksi, globalisoituu, ja Eurooppahan ei ole koko maailma. Se on vain osa siitä. Eurooppa-innostuksessa meillä Suomessa ei pidä unohtaa välttämätöntä maailman laajuista näkemystä myös kotimaisen politiikan perustana. Toisaalta me tarvitsemme Suomessa myös tervettä kansallista itsekkyyttä hakiessamme paikkaamme muuttuvassa Euroopassa.

Eta-järjestelyä voidaan pitää meidän kannaltamme hyvänä asiana. EY-jäsenyyden osalta mielestäni Suomella on nyt optiot auki kaikkiin suuntiin. Itse edellytän jatkossa tervettä kansallista itsekkyyttä ja tervettä kriittisyyttä. Suomi ei saa ajautua missään vaiheessa vaihtoehdotuuden tilaan, sillä huonoa EU-sopimusta meidän ei kannata tehdä.

Ed. Nyby: Herr talman, herra puhemies! Utrikesutskottet ägnar ett kapitel i sitt betänkande för nordiskt samarbete. Utskottet anser bland annat "att det nordiska samarbetet är ett led i den europeiska integrationsutvecklingen och därför bör förstärkas och vidareutvecklas vid sidan av en bredare europeisk samverkan". Jag instämmer helt i utskottets bedömningar.

Inom Nordiska rådet pågår nu ett brett upplagt revisionsarbete på temat Nordiskt samarbete efter 1992. Den av statsministrarna tillsatta arbetsgruppen spelar en central roll i arbetet. Arbetsgruppen väntas lägga fram sitt förslag i medlet av augusti. På basen av mellanrapporterna har vi anledning att vänta oss en bra slutrapport. Arbetsgruppen är inne på rätt spår då den betonar att Nordiska rådet skall behandla det specifikt nordiska.

Maaliskuun ensimmäisellä viikolla Pohjoismaiden neuvosto kokoontui Helsingissä. Istunto oli neuvoston 40:s. 40 vuodessa on paljon saavutettu. Yhdentyvässä Euroopassa joutuu myös Pohjoismaiden yhteistyö kriittisen tarkastelun kohteeksi. Pohjoismaiden neuvosto käytti viime vuonna suurimman osan ajastaan nimenomaan sen kysymyksen pohdiskeluun, miten voitaisiin kehittää Pohjoismaiden yhteistyötä niin, että se toimisi mahdollisimman hyvin myös tämän vuoden jälkeen.

Pohjoismaiden yhteistyö ei ole mikään itsenäisyyden selvennyys, ja sitä ylläpidetään jatkossakin ammattiyhdistysliikkeessä, vapaaehtoisjärjestöissä jne. Kyse on nyt lähinnä siitä, mikä parlamenttien ja hallitusten rooli on tulevaisuudessa. Viime aikoina pääministerit ovat aktivoituneet Pohjoismaiden yhteistyössä. Se on sinänsä hyvä asia. Valitettavasti pääministerien aktiivisuus on johtanut siihen, että yhteistyöministerit odottavat nyt pääministerien ehdotuksia tekemättä itse rohkaisevia esityksiä.

Euroopan yhdentymisen keskeinen lähtökohta on talous. Pohjoismaiden yhteistyö on taas ihmisten arkipäivää. Siinä onkin suuri ero. Jos kaikki Pohjoismaat olisivat EY:n jäseniä, väkilukumme olisi 6 prosenttia koko EY:n väkiluvusta. Pohjoismaiden ääniosuus ministerineuvostossa taas olisi peräti 15,6 prosenttia.

Eta-sopimuksen mukaan meillä on samanlainen oikeus yhteistyöhön kuin Benelux-mailla. Emme siis saa aliarvioida vaikutusmahdollisuuksiamme EY:ssä, jos Pohjoismaat vain puhaltavat yhteen hiileen. Pohjoismaiden on nyt korostettava, että ne muodostavat yhtenäisen

alueen Euroopassa. Itämeren maat muodostavat yhdessä Pohjoismaiden kanssa toisen hyvin mienkiintoisen ja merkittävän alueen.

Jotkut väittävät, että Pohjoismaiden neuvosto on kalliskallis ja ylibyrokratisoitunut. Asiaan liittyvä itsevarmuus kasvaa yleensä, mitä kauempana neuvoston toiminnasta ollaan. Pohjoismaiden neuvostossa ja ministerineuvostossa on yhteensä 180 työntekijää. Euroopan neuvostossa työntekijöitä on 900 ja EY:ssä 15 000. Pohjoismainen yhteistyö maksaa suomalaisille 6 markkaa vuodessa asukasta kohti. Pohjoismainen yhteistyö on siis kannattavaa, mutta sillä on myös itsearvonsa.

Herr talman! Inom EG planeras en långsiktig utveckling av infrastrukturen som bygger på regionalt samarbete. I de s.k. kunskapskorridorerna görs stora offentliga och privata investeringar i moderna transportsystem, intellektuell och kommersiell kommunikation samt forskning. Detta Transeuropean Network omfattar snabba transporter av människor och varor, gränskontroller, skatter, datakommunikation, trafiksäkerhetssystem, forskning osv. De nordliga områdena i Europa omfattas inte av EG:s planer och riskerar därför att marginaliseras i den här utvecklingen. Därför måste vi själva ta ansvar för betydande samhällsinvesteringar i infrastruktur. Vi måste ha som utgångspunkt att ha våra speciella förhållanden med stora avstånd och hög kunskapsnivå.

Den handlingsplan som socialdemokraterna i Nordiska rådet efterlyst skall ta sikte på mera omfattande system som är ouppnåeliga för våra enskilda länder och betona miljöaspekterna. För att vi skall uppnå en utveckling i vår del av världen som ger en hög sysselsättning och en stabil ekonomi måste vi granska hur den nya informationsteknologin skall kunna användas av många i arbetslivet, inte bara av en elit. Vi måste också utnyttja den nya teknologin för att uppnå regional rättvisa. Det finns en miljon arbetslösa i Norden just nu.

Det nordiska samarbetet har inte tillkommit genom formella beslut. Det är spontant sprunget ur en kulturell och historisk närhet. Utvecklingen i Europa ger nu Norden en historisk möjlighet som vi måste ta vara på. Norden är en region i Europa. Vi kommer att få se att den europeiska mångfalden stärker den nordiska identiteten. Den utvecklingen kan parlamentarikerna bidra till genom att satsa på områden som stärker nordiskt samarbete, kultur, forskning, utbild-

ning, infrastruktur, miljöpolitik, mediautbyte, standardisering osv.

Ett nordiskt energisamarbete skulle vara en industripolitiskt klok satsning, eller på annat sätt sagt: Finland och Sverige borde köpa gas från Norge. Ett gemensamt gasnät i Norden som med fördel kunde förlängas till Baltikum skulle fördjupa och aktivera det industripolitiska samarbetet. Det i sin tur skulle bidra till en hög sysselsättning. Tyvärr tror jag att regeringens överraskande val av jaktplanstyp på ett mycket allvarligt sätt har skadat det nordiska samarbetet i synnerhet inom industripolitiken. Beslutet har redan gett upphov till ett nytt talesätt bland politikerna i Sverige. Det lyder: Inga JAS, ingen gas.

Ed. M a l m (vastauspuheenvuoro): Talman! Jag håller med rdm. Nyby då han säger att det är oerhört viktigt med det nordiska samarbetet i ett integrerat Europa. Dessvärre måste man konstatera att de personer, ledande politiker i vårt land och i Norden överhuvudtaget, som borde ta initiativ och driva på den här frågan inte har visat sig ha så stor förståelse för att Norden gemensamt skulle agera i framtiden. Det syns som om de nordiska länderna skulle ha mera intresse av att separat söka fördelar ute i Europa än att tillsammans nå resultat. Jag beklagar den här utvecklingen, men då det gäller målsättningen håller jag helt med rdm. Nyby.

Jag tycker att ett exempel på att samarbetet inte fungerar riktigt som det borde är just det som Mats Nyby nämnde, nämligen gassamarbetet. Allt tyder i dag på att gasen kommer att falla just på oviljan att samarbeta, både från Norges och från Sveriges sida. Personligen beklagar jag den här utvecklingen precis såsom rdm. Nyby.

Då det gäller JAS eller de amerikanska flygplanen har jag personligen ingen större förståelse för de amerikanska planerna. Samtidigt skall vi väl medge att industriledarna i Sverige har konstaterat att de inte kan bygga sin verksamhet och sitt samarbete med Finland på en affär av amerikanska plan utan det finns mycket annat att samarbeta kring.

Ed. N y b y (vastauspuheenvuoro): Herr talman! Det ointresse bland nordiska politiker för nordiskt samarbete som rdm. Malm omnämnde förstår jag inte riktigt. Jag kan försäkra att de nordiska statsministrarna aldrig har varit så aktiva i nordiskt samarbete och haft en så framträdande roll som de har just nu.

Vad sedan gäller inköpen av jaktplan så är det onekligen så att svenska folkpartiet vid dessa inköp har innehaft en central position. Jag beklagar ytterligare en gång att valet utföll på det sätt som det gjorde och lever fortfarande i den tron att valet är ett hinder för fortsatt nordiskt samarbete inom industripolitiken.

Ed. M a l m (vastauspuheenvuoro): Herr talman! Det stämmer att de nordiska statsministrarna i dag har ett oerhört gott samarbete. Men då det gäller kontakterna till Europa har vi otvivelaktigt fått flera bevis på att det har varit mera intressant att ta separata kontakter än att tillsammans sköta kontakterna ut till Europa.

Det stämmer också som rdm. Nyby säger att svenska folkpartiet, då främst vår försvarsminister, förstås har haft ett stort inflytande då det gäller köpen av jaktplan. Jag konstaterade redan att jag inte har någon omtanke varken om de amerikanska eller de svenska planen och jag vill framhålla att svenska industrin har konstaterat att de inte kan bygga det nordiska samarbetet på köp av en produkt utan det hänger på mycket annat.

Ed. S a a s t a m o i n e n : Herra puhemies! Olen itsekin joskus aikaisemmassa tämänvuotissa integraatiokeskustelussa todennut samaan tapaan kuin ed. Ulla Anttila äskettäin, että puhumme tästä asiasta kovin usein. Uskon kuitenkin, että asia on niin merkityksellinen Suomen tulevaisuudelle, että luulisi kansanedustajien löytävän uusia näkökulmia keskustelun lähitököhdäksi. Esimerkiksi tänään ed. Nyby otti tärkeän pohjoismaisen aspektin esille. Se on mielestäni erittäin merkityksellinen osa, kun käydään keskustelua Euroopan yhdistymisestä. Tänään keskustelua voitaisiin käydä sitä paitsi kahdelta kantilta: puhua eduskunnan vastauksesta hallituksen EY-selontekoon sekä samanaikaisesti hallituksen antamasta Eta-sopimuksesta.

Puolen metrin paperinippu tulee luultavasti ainakin osittain edustajille tutuksi valiokuntakäsittelyn aikana. Yhdistymiskeskusteluissa perätäänkin varsin usein kansanedustuslaitoksen, kansanedustajien, omaa päätäntävaltaa ja sen mahdollista katoamista. Yli puolimetrisen hallituksen esitykseen tutustuminen onkin kansanedustajille eräänlainen koetinkivi tässä asiassa. Omaa aktiviteettia tarvitaan.

Hallituksen esityksen hakemisto-osasta saa aika hyvän kuvan sopimuksen sisällöstä. Siihen

tukeutuen voi hyvin etsiä omaan intressipiiriin kuuluvia asioita, koskivatpa ne sitten vuohia tai lampaita tai vaikkapa ed. Tainan esille ottamaa mummodirektiiviä — tosin mummo-hakusanaa ei taida tuosta hakemistosta löytyä. Hakemiston avulla löytyvät aika helposti myös kunkin valiokunnan aihepiiriin kuuluvat asiat. Kun kysymyksessä on nimenomaan Euroopan talousaluetta koskeva sopimus, on selvää, että mm. talousvaliokunnan alue on aika laaja.

Hakemistosta huolimatta varsinainen teksti on ainakin ensinäkemältä vaikeaselkoista, sillä se sisältää lukuisia viittauksia pykäliin ja artikloihin. Tämä johtuu varmaankin siitä, että sopimus on laadittu ns. viitetekniikalla. Kysymyksessä joka tapauksessa on kansanedustajille kohtuullisen vaikeaselkoinen ja raskas kesälukupaketti.

Eta-sopimuksella luodaan talousalue, jonka piiriin kuuluu 19 maata ja yhteensä 380 miljoonaa ihmistä. Maiden osuus on lähes puolet maailmankaupasta.

Eta-sopimuksen perusteella Suomi kuten muutkin Efta-maat sisällyttävät kansalliseen lainsäädäntöönsä eri alueiden EY-säännöksiä.

Eta-sopimus koostuu pääsopimuksesta sekä sitä täydentävistä pöytäkirjoista, liitteistä ja julistuksista.

Eta-sopimuksen tarkoitus on astua voimaan ensi vuoden alussa, mikäli kaikki Efta-maat hyväksyvät sopimuksen.

Koska Suomi on jättänyt EY-jäsenhakemuksen, on perusteltua pitää Eta-sopimusta merkittävydestään huolimatta eräänlaisena välivaiheena. Tämä ei mielestäni ollenkaan vähennä sopimuksen arvoa, pikemminkin päinvastoin.

Talousvaliokunta totesi lausunnossaan hallituksen EY-selonteosta, että huolimatta siitä, liittyykö Suomi EY:n jäseneksi vai ei, maan talous on saatava kuntoon. Valiokunnan käsityksen mukaan on niin ikään tärkeää, että Suomen ja varsinkin sen elinkeinoelämän on oltava tasavertaisena jäsenenä hyödyntämässä EY-jäsenyyden etuja.

Haluan tuoda tässä esiin myös sen valiokunnan mielipiteen, että suuntauduttaessa EY:hyn ei pidä unohtaa myöskään muita kauppalueita, etenkin lähialueitamme Venäjää ja Baltiaa, joihin meillä on pitkät perinteiset kauppasuhteet. Uskon, että painoarvoamme Euroopan yhdistymisessä lisää se, että meillä on tallella idänkaupan osaamista. Se pitää vain ottaa uudelleen käyttöön ja hyödyntää vaikkapa samaan

tapaan kuin Venäjän Kaupan Kilta viime viikolla eduskunnan auditoriossa esitti.

Herra puhemies! Muutamissa ryhmäpuheen-vuoroissa on kiinnitetty huomiota siihen, että EY:n rahapolitiittisen yhteistyön tavoitteena on siirtyminen kiinteisiin valuuttakursseihin ja mahdollisesti myös yhteiseen valuuttaan. Asia liittyy pääomien ja palveluiden vapaaseen liikkumiseen Euroopan alueella. Kehitys kohti Euroopan talous- ja rahaunionia Emua on nähtävä ennen kaikkea johdonmukaisena seurauksena EY:n sisämarkkinoiden avaamisesta ja tavaroiden, palvelusten, pääomien ja työvoiman vapaasta liikkumisesta maasta toiseen.

Kun Eurooppaan muodostuu yksi markkina- ja talousalue ilman rajoja, ei ole mahdollista, että jokin jäsenmaa edelleen toteuttaa omaa rahapolitiikkaa. Yhteinen valuutta poistaa valuuttakurssiepävarmuuden ja lisää maiden välistä taloudellista kanssakäymistä ja tavaroiden vaihtoa. Vientiin ja tuontiin ei enää liity ulkomaista valuuttariskiä. Emu merkitsee kaiken kaikkiaan entistä vakaampaa talouskehitystä.

Yhtenäinen valuutta merkitsee myös korkorojen häviämistä. Suomen kannalta tämä kehitys merkitsisi korkotason alenemista. Etaan liittyminen ei ratkaise Suomen korko-ongelmaa. Vasta EY:n jäsenenä Suomen on mahdollista liittyä Emuun, mikäli täyttää varsin tiukat inflaatiota, valtionvelkaa, korkotasoa ja vakaata valuuttaa koskevat ehdot.

Etan jäsenenä Suomi tosin jo hyötyy Euroopan finanssialueen eduista. Kysymyksessä on siis tavallaan vapaasti sanottuna valmennuskurssi EY-jäsenyyteen. Valtakunnan talouden tämänhetkistä tilaa ajatellen toivoisi, että tässä kehityksessä olisimme jo pitimmällä. Uskon nimittäin, että aikanaan yhtenäinen rahapolitiikka estää sen kaltaisen tilanteen, johon nyt olemme joutuneet.

Herra puhemies! EY-jäsenyyks ja jo Eta-sopimus avaavat Suomelle nykyistä paremmat mahdollisuudet kansainväliseen tiede- ja koulutusyhteistyöhön. EY sijoittaa huomattavasti varoja koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehittelyyn.

Eta-sopimuksessa määritellään yhteistyön yleiset linjat. Koulutusohjelmien rahoitus ja hallinnointi seuraavat samoja periaatteita kuin jo nyt käynnissä olevat Comett- ja Erasmus-ohjelmat jne. Yhteistyö tulee koskemaan informaation ja asiantuntijoiden vaihtoa, seminaareja, konferensseja jne. Yhteistyöohjelmat käsittävät korkeakouluyhteistyötä, viestintäyhteistyötä, har-

joittelijavaihtoa, opiskelija- ja opettajavaihtoa, nuorisovaihtoa sekä ammatillisen koulutuksen kehittämisohjelmia, teknologian opettamisohjelmia ammatillisissa oppilaitoksissa jne.

Yhdentymisen avaa suomalaiselle koulutukselle ja tiedemaailmalle aivan uusia näköaloja. Tärkeätä kuitenkin on, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä ei saa jättää pelkästään EY-ohjelmien varaan, vaan että varoja koulutukseen ja tutkimukseen ohjataan jatkossa riittävästi myös valtion budjetissa.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Ed. Saastamoinen paljoksui Eta-sopimuksen asiakirjojen kokoa. Näköjään vain puhemiehistölle ja hallitukselle on tuotu ne istuntosaliin. Edustajat eivät ole niitä pöydilleen tuoneet. Ei sen puoleen, eivät he ole itsekään näköjään tänne raahautuneet. Jos me katsomme istuntosalia, näemme aika korkeita paperipinoja. Siinä on osa tämän vuoden asiakirjoista. En pidä sinänsä tätä laajaa asiakirjakokoelmaa ylivoimaisena. Myönnän, että tietysti sen omaksuminen nopeasti on ongelmallista, mutta toisaalta maassa tuskin on montakaan henkilöä, tuskin ketään, joka esimerkiksi edes pääpiirteittäin hallitsee voimassa olevan lainsäädäntöämme. Pääasiat luulisin sekä Eta-sopimuksesta että myös mahdollisesta EY-jäsenyydestä, sikäli kuin yleensä mistään tulevasta voi saada tietää, voitavan saada hallintaan.

Euroopan yhteisön ymmärtämiseksi on syytä palauttaa mieliin muutama historiallinen tosiasia. Ensinnäkin suurin osa Euroopan yhteisön nykyisistä jäsenmaista on kolmen viime sukupolven aikana ollut avoimessa sodassa keskenään. Nykyisistä suurista jäsenmaista muutamalla on taustassaan historiassa vahva ja hyvin vaikea totalitaarinen kausi. Euroopan yhteisö perustettiin näiden vihan aiheuttamien koettelemusten pysyväksi estämiseksi. Yhteisön tehtävänä on kiinteyttää yhteisön jäsenten taloudellisia suhteita niin, että paluu entisiin aikoihin käy mahdottomaksi. Taloudellisista tavoitteistaan huolimatta Euroopan yhteisö on siis hyvin vahvasti poliittinen järjestö. Poliittisena järjestönä se oman ymmärrykseni mukaan haluaa tehdä tyhjäksi sotien ja fasismin perinnön Euroopassa. Tältä kannalta voi ymmärtää pyrkimyksen integraation jatkuvaan syventämiseen mutta yhtä hyvin myös sen yhteisön sisäisen vastustuksen integraation syventämiselle niiden maiden taholta, kuten Tanska ja Englanti, joilla ei ole yhtä raskaita kokemuksia kuin eräissä mielessä integraatiohaukoilla Välimeren mailla ja Saksallakin.

Euroopan yhteisön vastapainoksi on joskus tarjottu pohjoismaista yhteistyötä. Pidän sinänsä ajatusta hyvänä ja kehittelemisen arvoisena, mutta haluan varoittaa myös eräänlaisesta pohjoismaisesta euforiasta. Eri Pohjoismaissa puhutaan valtaväestön näkökulmasta tai korvakulmasta, jos niin halutaan sanoa, erilaisia kieliä. Me emme ymmärrä toisiamme äidinkielellämme. Mailla on varsin erilaiset turvallisuuspoliittiset tarpeet, takeet ja järjestelyt osan kuuluessa Natoon ja Ruotsin ja Suomen pyrkinessä eri tavoin määriteltyyn puolueettomuuteen. Tanska on taloudellisissa suhteissaan, kulttuurisuhteissaan ja monissa muissakin suhteissaan vuosikymmenen, ehkä pitempäänkin, tähynnyt enemmänkin etelään Euroopan yhteisöihin kuin Pohjolaan. Kaikesta huolimatta Pohjoismailla on niin paljon yhteistä, että meillä on hyvä pohja syventää ja kehittää tätä yhteistyötä. Ei vain pidä luulla siltä liikojia, niin kuin äskeinen keskustelu edustajien Nyby ja Malm välilläkin osoittaa. Epäilen, riittääkö tämä yhteinen pohja, yhteistyön saavutettavissa olevat muodot, sittenkään täydelliseksi vaihtoehdoksi Euroopan yhteisölle.

Myöskään Baltian maiden liittäminen mukaan ei elintasokuilun vuoksi onnistune yksinomaan Pohjoismailta, vaan tarvitaan muitakin Euroopan maita ja, mikäli olen oikein ymmärtänyt, myös baltit itse toivovat samaa.

Pohjoismailla on yksi yhteinen ominaisuus, jolla voi olla tulevaisuudessa tärkeä merkitys. Tosin Suomi tässä jää hyvin vaatimattomaan osaan. Maat ovat muuttumassa monikulttuurisiksi. Tämä tapahtuu ilman siirtomaaperinnettä ja sen taakkaa. Maailmassa ei ole monia vastavia maita. Teollisesti kehittyneet länsimaat jokseenkin kaikki ovat monikulttuurisia sen takia, että ne ovat entisiä siirtomaavaltioja ja kärsivät tavallaan sen seurauksia.

Suomalaisten hyvinvointia ja sosiaaliturvaa ei ehkä voida ensi vuosikymmeneltä alkaen taata ilman ulkomaista työvoimaa. Tämän ovat monet sosiaalipolitiikan ja talouden asiantuntijat toistuvasti todenneet. Tässä mielessä Suomella on oppimista muiden Pohjoismaiden hyvistä ja huonoista kokemuksista ja ratkaisuista, kun jo Eta-sopimuksen myötä maamme rajat entisestään aukeavat.

Euroopan kehitys kohti kiinteämpää unionia sovittiin, niin kuin monesti on jo nyt käydyin keskustelunkin aikana todettu, Maastrichtissa. Tämä sopimus monilta tärkeiltä osiltaan sisältää tosin vain vakaita aikeita päästä tulevaisuudessa

yhteisymmärrykseen puolustus- ja turvallisuuskysymyksistä sekä rahaliitosta ja yhteisestä valuutasta eikä niinkään välittömästi täytäntöön pantavissa olevia ratkaisuja.

Tanskan kansanäänestys osoitti terveellä tavalla, että ollaan vaarassa pyrkiä astumaan pidemmälle kuin ihmiset haluavat. Aikaisemmissa eduskuntakeskusteluissa vihreät ovat epäilleet, että sodan raunioille rakennettu Euroopan yhteisö on Maastrichtissa kurottautunut liian korkealle ja Fenix-linnun tavoin polttaa siipensä. Tämä epäily on ymmärtääkseni saamassa yhä enemmän katetta.

Ajatus siirtymisestä yhteiseen valuuttaan ja rahayksikköön ecuun ei saavuta vastakaikua Euroopan kansojen syvissä riveissä. Saksalaiset puhuvat ecusta esperantovaluuttana, keinotekoisena tekeleenä, ja maassa on aika voimakas liike uutta valuuttaa vastaan. Ecu tarjominen kansallisten rahojen sijaan tai edes rinnalle osoittaa huonoa kansanpsykologista silmää. On odotettavissa, että yhteisestä valuutasta tulee yhä merkittävämpi tekijä Maastrichtin sopimuksen viivytyksessä ja peräti murentamisessa.

Mielestäni suomalaisten ei ole syytä surra sitä, että Maastrichtin sopimus jää puolitiehen. Nykyinen EY on ilmeisesti se, mihin useimmat jäsenyyttä kannattavat mielessään tähtäävät.

Ja ne käsitykset, että maassamme mietitään myös turvallisuuspolitiikkaa, kun pohditaan jäsenyyttä talousyhteisössä. Me emme varmaan halua eristäytyä Venäjästä, mutta sen nykyiset suunnattomat ongelmat ja pysyvästi suuri koko merkitsevät epäsuhtaa maittemme välillä. Ydin-lehden päätoimittaja, lehden, jonka tilauksia eduskunnassa kansanedustajat ovat kiitettävällä tavalla tehneet viime päivinä, Saska Saarikoski on hiljattain siteerannut Paasikiven ajatusta, että Venäjä ei koskaan tule niin heikoksi, ettei se olisi tarpeeksi iso Suomelle. Euroopan yhteisön jäsenenä edellytyksemme yhteistyölle paranevat. Sen sijaan on vaikeampi sanoa, mitä yhteistyöllemme merkitsee se, että Venäjä ei enää ole sosialistinen maa vaan suuntautumassa yhtiöporvarilliseksi ja erällä tavalla selvästi entistä materialistisemmaksi.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan mietintö liitteineen muodostaa hyvän perustan jäsenyysneuvotteluillemme. Puhevaltaa Suomen puolesta käyttävät ovat sen avulla hyvin selvillä, mitä neuvotteluissa on nostettava pöydälle, ja myös neuvottelujen seuranta toimii, jos se järjestetään niin kuin ulkoasiainvaliokunta ja muut erityisvaliokunnat ovat lausunnoissaan edellyt-

täneet. Neuvotteluissa on lisäksi kaiken aikaa oltava erityisen tarkkaan tutkalla sen suhteen, mitä on tapahtumassa Maastrichtin sopimukselle.

Eta-sopimus tunnetusti vie maamme hyvin kiinteään yhteyteen Euroopan yhteisön kanssa ilman jäsenyyden mukanaan tuomia vaikutusmahdollisuuksia sekä maataloudelle aiheutuvia ongelmia. Eta-jäsenyyden merkitys avautuu, kun katsomme hallituksen esityksen ensimmäisen lakiehdotuksen 2 §:ää. Siinä samoin kuin seuraavassa eli 3 §:ssä säädetään Euroopan yhteisön oikeuden ensisijaisuudesta kansalliseen lainsäädäntöön nähden. Säännöksessä sanotaan, että Eta-sopimuksen pääsopimuksessa, pöytäkirjassa tai liitteessä olevan ehdottoman ja riittävän täsmällisen määräyksen kanssa ristiriidassa olevaa kansallisen lain tai asetuksen säännöstä ei saa soveltaa. Palaan tähän muotoiluun vähän myöhemmin.

Esityksen perusteluissa on varsin tarkkaan pohdittu säännösten merkitystä ja vaikutuksia, ja lakivaliokunta on niin ikään lausunnossaan käsitellyt tätä aihetta. Perusteluissa lausutaan, että tämä säännös on luonteeltaan lainvalintasäännös. Sen nojalla lain soveltaja voi olla soveltamatta kansallista säännöstä sen ollessa ristiriidassa EY-oikeuden kanssa. EY-oikeuteenhan kuuluvat sopimuksessa mainitut Euroopan yhteisön asetukset ja direktiivit sekä EY:n tuomioistuimen oikeuskäytäntö sopimuksen allekirjoituspäivään eli viime toukokuun 2 päivään saakka.

Säännös ei kuitenkaan, niin kuin perusteluissa todetaan, merkitse kansallisen säännöksen pätemättömyyttä. Sitä voidaan edelleen soveltaa niissä asioissa, jotka eivät kuulu Eta-sopimuksen soveltamisalaan. Vanhaan kansainvälisen sopimuksen ja kansallisen lainsäädännön ristiriitaa on käsitelty ikään kuin päällekkäisenä, kaksikulotteisena ongelmana. Nyt ristiriitatilanteet muodostuvat kolmiulotteisiksi. Syyttä ei lakivaliokunta korostakaan uuden lainsäädännön edellyttämän opiskelun ja ajattelutavan omaksumisen merkitystä.

Euroopan yhteisön tuomioistuin käsittelee noin 250 tapausa vuodessa. Tältä kannalta on aiheellista todeta, että maastamme tulee lähemmään korkeintaan kolme tai neljä asiaa vuosittain Luxemburgin tuomioistuimeen ja näistäkin oikeudenkäynneistä osa ilmeisesti on sellaisia, jotka on varta vasten suunniteltu niin, että niistä saadaan Euroopan yhteisön tuomioistuimen ratkaisu.

Tuomiovallan siirtyminen silti on periaatteellisesti tärkeä asia, mutta käytännössä sen merkitys voi olla odotettua rajoitetumpi. Ehkä merkityksellisempää on Euroopan yhteisön tulkintatapa, joka vahvasti perustuu säännösten tulkintaan joskus ohi niiden sanamuodonkin. Tällainen evolutiivinen tulkintatapa voidaan kuitenkin lukea jo omista tuomarinohjeistamme, joissa lainkäyttäjää veloitetaan huolellisesti tutkimaan lain oikeata tarkoitusta ja tuomitsemaan sen mukaan.

Lakivaliokunta on päättänyt esittämään oikeudellisia asioita koskevan laajan valtio-oikeudellisen asiantuntijaselvityksen laatimista. Ottamatta kantaa siihen, merkitseekö tämä myös valtiosääntötuomioistuinta vai ei, voi lakivaliokunnan kantaan yhtyä, koska jo Eta-sopimuksen toteutuminen tuo monia oikeudellisia ongelmia, joihin on syytä varautua mahdollisimman hyvin. Pöydille jaetuista asiakirjoista näkyy, että ilmeisesti keskustelussa jatkossa tullaan tätä koskeva toivomus esittämään. Suhtaudun henkilökohtaisesti siihen myönteisesti.

Yhtenä näistä ongelmista voi viitata ensimmäisen lakiesityksen 2 §:n varsin epämääräiseen sanontaan riittävän täsmällisestä EY-oikeuden määräyksestä, joka vain voi syrjäyttää kansallisen lainsäädäntöämme. Tämä on aika erikoinen muotoilu lainsäädännössämme. Aikoinaan, kun olin mukana virkakielikomitean työssä, suunniteltiin puoli leikillään lakia, jossa olisi säädetty, että kaikki tulkinnanvaraiset lait kumotaan ja voimaan jäävät vain yksiselitteiset ja selvät lait. Näin ei kuitenkaan käytännössä voida menetellä.

En silti epäile, ettei ristiriitatilanteista selvitäisi. Mehän kuulumme samaan länsimaiseen oikeudelliseen traditioon kuin Euroopan yhteisön jäsenmaat. Ongelmallisempaa voi olla se, että ristiriitatilanteiden osoittaminen voi olla käytännössä vaikeaa ja yllätyksellistä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen yhdestä asiasta ensin samaa mieltä ja sitten kahdesta eri mieltä, silloin se täyttää varmasti vastauspuheenvuoron kriteerit.

Olen samaa mieltä, että rahayksikkö saattaa olla yksi hajottava tekijä aikanaan Euroopan unionissa. Toinen sellainen saattaa olla unionin kansalaisuus, joka on epämääräinen asia, koska ihminen ei oikeastaan voisi olla kahden maan kansalainen: oman maansa ja unionin kansalainen.

Mutta pari asiaa. Ed. Nikula totesi, että ensi vuosituhannella, jos muistan ajan määrittämisen oikein, ei tulla toimeen ilman ulkomaista työvoimaa. Minä en jaksa ymmärtää hänen näkemyksensä. Työ maailmasta katoaa siinäkin syystä, että maailma tulee tietyt hyödykkeet täyteen tietyllä tavalla ja työn laajenemisen mahdollisuus koko ajan vähenee. Toiseksi työttömyys on niin kuin veronpaine: Kun se pääsee kerran korkealle, niin sitä on vaikea saada laskemaan alas. Suomessa on tilanne se, että Suomessa ei koskaan täystyöllisyyteen edes päästä. Nämä ovat utopistisia ajatuksia. Minä en käsitä, mitä ulkomaalaisilla täällä sitten tehtäisiin: Palvelisivatko he meitä mahdollisesti vuoteeseen tai jotakin tällaista? En tiedä.

Mitä tulee siirtomaapolitiikkaan liittyvään monikulttuurisuuteen, niin minun mielestäni siirtomaapolitiikkaan liittyvä monikulttuurisuus on juurellista ja luontevasti sopivaa sellaisiin maihin, jotka ovat vanhoja siirtomaavaltioita. Sen sijaan Ruotsissa, jos sitä ajatellaan yhtenä esimerkkinä, se on juurentonta ja irrallista: Osa ihmisistä on tullut seikkailunhalusta, osa pakenemalla. Sellainen ei juurru maan kulttuuriin omanakaan persoonallisena muotonaan sillä tavalla kuin aikanaan hitaasti siirtomaapolitiikkaan liittyy.

Ed. Saastamoinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Saattaa olla, että ed. Nikula on oikeassa ecuasiassa, niin että ecusta ei koskaan tule yhteistä valuuttaa, ainakaan yhteistä valuutan nimeä. Olen ajatellut, että eräs vaihtoehto voisi olla pitkän päälle samantapainen tilanne kuin Brittein saarilla. Skotlannilla on oma punta, jolla on oma nimi, mutta aivan tavallinen Englannin punnan arvo.

Ed. Nikula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kuulostaa hyvin lupavalta, jos me voimme ed. Aittoniemen kanssa olla 2—1 yhtä mieltä.

Käsitykseni siitä, että maamme ei selviä ilman ulkomaista työvoimaa, perustuu yksinomaan niihin asiantuntijaselvityksiin ja lausuntoihin, joihin olen voinut paneutua. (Ed. Aittoniemi: Ei pidä uskoa kaikkea!) — En minä kaikkea uskokaan, mutta sen, mikä on sopusoinnussa muiden tietojen kanssa, voin uskoa. Suomen Kuvalehdessä on käyty perusteellista keskustelua eläkejärjestelmämme kestävydestä. Sekä ylijohtaja Korkman että eläkejärjestelmän luoja, professori Pentikäinen ovat

tästä asiasta yhtä mieltä, että näin täytyy tapahtua.

Se, miten nämä ihmiset tänne tulevat, on asia tietysti sinänsä. Muistuttaisin ed. Aittoniemiä, että maamme noin 36 000:sta vakinaisesti täällä oleskelevasta ulkomaalaisesta 75 prosenttia on nykyisistä Etyk-maista. Suomi on semmoinen maa, johon toivon mukaan myös hyvinkoulutetut ulkomaalaiset tulevat monista eri syistä, miten elämä ihmisiä kuljettaa. Tässä suhteessahan Eta-sopimuksen hyväksymisen jälkeen valinta puolin ja toisin: Suomeen tulevien ja Suomesta lähtevien osalta, on hyvin vapaa.

Ed. Korkeoja: Herra puhemies! Päätös käydä EY-selontekoa koskeva palautekeskustelu ja Eta-lähetekeskustelu yhtenä kokonaisuutena oli mielestäni oikea ratkaisu, koska nämä kaksi asiaa liittyvät hyvin tiiviisti yhteen. Alun perinhän oli tarkoitus, että nämä asiat olisi viety läpi kahdessa eri keskustelussa.

Viime viikkojen kehitys on osoittanut sen, että muodostuvan Euroopan unionin tulevan kehityksen ennakoiminen on hyvin vaikeaa. Tanskan kansanäänestyksen jälkeen EY:n Maastrichtissa päättämä Euroopan unionin muodostaminen on joutunut mielestäni todella suuriin vaikeuksiin. Tanskan äänestystulos on aktivoinut unionisopimuksen vastustajien toimia myös muissa maissa, ja mahdollista on, että myös tällä viikolla pidettävässä Irlannin kansanäänestyksessä, joka muistaakseni on 18 päivänä, tämä unionisopimus tulee hylätyksi. Myös Ranskassa, Englannissa ja Saksassa, niin kuin keskustelussa on tullut esille, kritiikki Maastrichtin sopimusta kohtaan on kasvanut, ja kaikissa näissä maissa vaaditaan myös kansanäänestyksen toteuttamista.

Samoin Maastrichtin sopimukseen kiinteästi liittyvä suunnitelma EY:n budjetin voimakkaasta kasvattamisesta on kohdannut vaikeuksia valtiovarainministerien otettua tähän suunnitelmaan kielteisen kannan.

Myös käsitys siitä, milloin jäsenyysneuvottelut voisivat uusien jäsenien kanssa alkaa tai milloin olisi suotavaa, että ne aloitettaisiin, vaihtelevat melkoisesti EY:n sisällä. Minulla oli jokin aika sitten mahdollisuus kuulla korkea-arvoista espanjalaista EY-parlamentaarikkoa, kun hän puhui Efta-parlamentaarikoille Reykjavikissa, ja puheessaan hän totesi, että neuvottelut voitaneen aloittaa uusien jäsenten kanssa vuonna 1995. Hän katsoi, että neuvottelujen alku olisi

sopiva toteuttaa vuonna 1995. Toisaalta ulkoasiainvaliokunnan matkan yhteydessä mm. tuli Englannin edustajien taholta hyvin selvästi esille heidän vakaa pyrkimyksensä toimia niin, että neuvottelut voitaisiin aloittaa ensi vuoden alusta. Tässähän heidän roolinsa on aika keskeinen, kun Englanti on EY:n puheenjohtajamaa kesäkuun jälkeen tämän loppuvuoden.

Edellä mainitut EY:n sisäiset ongelmat voivat merkitä sitä, että EY:n laajenemisneuvottelut lykkääntyvät. Joka tapauksessa lieenee selvää, ettei sisäisten ongelmien rasittamalla Euroopan yhteisöllä ole mahdollisuuksia helposti taipua uusien jäsenkandidaattien esittämiin muutostavatuksiin Euroopan yhteisön eri toimintojen suhteen.

Edellä esitetyn perusteella näyttääkin ilmeiseltä, että Eta-sopimuksesta voi tulla Efta-maille ja kenties jopa Tanskalle, kuten mm. Valéry Giscard d'Estaing esitti EY:n parlamentissa Tanskan äänestystuloksen jälkeen, pitsempiaikainen taloussuhteiden järjestelyn muoto EY:n kanssa. Tämän tilannearvion perusteella onkin syytä voimakkaasti korostaa Eta-sopimuksen voimaan saattamisen keskeistä merkitystä Suomelle ja muille Efta-maille.

Eta-sopimuksen ongelmana tulee olemaan sen päätöksentekojärjestelmän monitasoisuus, mikä muun muassa ed. Nikulan äskeisessä ansiokkaassa puheenvuorossa tuli esille. Kun samaan aikaan Eta-järjestelyn käynnistämisen kanssa ajoittuvat mahdollisesti myös jäsenyysneuvottelut, jos ne alkavat ensi vuonna, saattaa henkilöresurssien riittävydestä muodostua keskeinen ongelma Suomelle.

Suomen tulisi valtion talousongelmista huolimatta myötävaikuttaa siihen, että Eftan resurssit kasvatetaan ja kohdennetaan niin, että Eta-sopimuksen toimeenpano voi tapahtua niin hyvin kuin mahdollista. Suomen tulee myös kansallisella tasolla turvata riittävät voimavarat Eta-sopimuksen kitkattoman voimaan saattamisen varmistamiseksi. Hallituksen päätöstä käynnistää kampanja Eta-sopimuksen tekemiseksi tunnetuksi kansalaisten keskuudessa on tervehdittävä tyydytyksellä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta perehtyi hyvin huolellisesti Suomen mahdollisen EY-jäsenyyden mukanaan tuomiin vaikutuksiin. Lähtökohtana valiokunnassa oli paitsi EY-selonteko myös hallituksen tiedonanto EY-jäsenyyden hakemisesta. Valiokunta lähti siis siitä tosiasiaa, että Suomi on jättänyt jäsenyyshakemuksen, ja keskittyi arvioimaan, mitä neuvotte-

lutavoitteita eduskunnan tulisi asettaa alkaville jäsenyysneuvotteluille.

Ulkoasiainvaliokunnan oman erityisalan ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta keskeisimmäksi kysymykseksi nousi Suomen puolueettomuuspolitiikka, jonka tiimoilta ulkoasiainvaliokunta kuuli erittäin lukuisan määrän asiantuntijoita ja perehtyi asiaan myös matkallaan Irlantiin, joka on puolueeton EY:n jäsenmaa, niin kuin tunnettua on.

Näiden selvitysten ja tämän matkan antaman tiedon pohjalta olen itse päättänyt ja päädyin sille kannalle, että Suomen etujen mukaista on pitää kiinni puolueettomuuspolitiikasta siten kuin hallitus on asian esittänyt, mille kannalle myös ulkoasiainvaliokunnan enemmistö asettui.

Käydyssä keskustelussa on pohdittu, merkitseekö Maastrichtin kokouksessa tehty linjaus käytännössä sitä, ettei puolueettomuutta voida sovitaa yhteen EY:n unionikehityksen kanssa. Irlantilaisten arvioiden mukaan Maastrichtin päätökset eivät edellytä heiltä luopumista puolueettomuuspolitiikasta. Jäsenyyttä hakevien maiden ei mielestäni tule missään nimessä suostua sellaiseen menettelyyn, mikä merkitsisi uusille jäsenille muunlaista kohtelua kuin se, mitä noudatetaan vanhojen jäsenten kohdalla.

Suomen historialliset kokemukset antavat vahvan perustelun puolueettomuuspolitiikan jatkamiselle. Vaikka suurvaltojen vastakkainasetteluun perustuva kylmän sodan aika näyttää olevan ohi, ei Euroopan turvallisuustilannetta voida missään nimessä pitää vakiintuneena. Puolueettomuus ei ole Suomelle itseisarvo, vaan koeteltu ulkopoliittinen toimintamalli Suomen kansallisten turvallisuusetujen hoitamiseksi.

Jos aika näyttää, että Euroopan turvallisuusasetelma vakiintuu uudelle, aikaisempaa rauhanomaisemmalle tasolle ja Eurooppaan voidaan luoda kattava turvallisuusjärjestelmä esimerkiksi Etykin puitteissa, voidaan Suomen puolueettomuuspolitiikkaa tämän kehityksen jälkeen tarkastella uudesta näkökulmasta. Mielestäni ennen kuin tällaista uutta vakiintunutta tilannetta on syntynyt, meidän ei tule hypätä pois vanhasta ja vakiintuneesta tilanteestamme.

EY-jäsenmaissa käydään voimakasta keskustelua Maastrichtin sopimuksesta. Hallituksen EY-tiedonantoon liittyneessä esittelypuheenvuorossa pääministeri Aho totesi mm. seuraavaa: "Pyrkiessään EY:n jäseneksi Suomi on valmis hyväksymään yhteisön nykyisen säännösten Maastrichtin sopimuksen sisällön ja Euroopan unionin päämääränä". Pidän pääministerin

muotoilua tältä osin epätasallisenä, koska hän toisaalla puheessaan asetti runsaasti sellaisia ehtoja jäsenyyden toteuttamiselle, jotka edellyttävät muutoksia EY:n säännöstöön ja ovat ainakin joidenkin tulkintojen mukaan ristiriidassa Maastrichtin sopimuksen kanssa.

Oman näkemykseni mukaan Maastrichtin sopimuksen hyväksyminen Suomen osalta tapahtuu jäsenyydestä aikanaan lopullisesti päättävässä ja asiasta järjestetyn kansanäänestyksen jälkeen. Se, onko Suomi valmis mm. hyväksymään Maastrichtin sopimuksen, ratkeaa vasta tuolloin. Tuossa vaiheessa toivottavasti on jo käynyt selville, mitä Maastrichtin sopimus todella käytännössä tarkoittaa, ja voidaan luotettavasti arvioida kokonaisuutta, jonka osana on toisaalta saavutettu neuvottelutulos, jos sellaiseen päästään, ja toisaalta unioniksi muuttuneen EY:n kehityskuva.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan valiokunnat ovat tehneet huolellista työtä perehtyessään EY-jäsenyyden mahdollisesti mukanaan tuomiin vaikutuksiin omalle alalleen ja samalla asettaneet tavoitteita neuvotteluille. Ulkoasiainvaliokunta ei voinut sisällyttää mietintöönsä kaikkia valiokuntien esittämiä näkemyksiä ja neuvottelutavoitteita. UaV esittää ponnen muodossa, että hallitus ottaisi huomioon valiokunnan mietinnön liitteenä oleviin eri valiokuntien lausuntoihin liittyvät näkökohdat. Valiokuntien esittämät neuvottelutavoitteet ovat sekä määrän että tavoitteiden ongelmallisuuden kannalta hyvin vaativia. Tarkastelen seuraavassa vain muutamia.

Hallitus esitti EY-jäsenyyden hakemista koskeneessa tiedonannossaan arvostelua herättäneessä laajuudessa maataloutta koskevia ehtoja jäsenyyden toteuttamiselle. Hallitus piti menettelyä perusteltuna ottaen huomioon maatalouspolitiikan keskeisen osuuden EY-politiikassa ja toisaalta sen tosiasian, että Suomen maatalouden sopeutuminen EY:n maatalouspolitiikkaan on ehkä jäsenyyden ongelmallisin asia.

Ulkoasiainvaliokunta esittää ponsiehdotuksessaan, että hallituksen tulee varmistaa jäsenyysneuvotteluissa Suomen kansalliset edut siten, että edellytykset mm. maaseudun elinvoimaisuuteen ja alueelliseen tasapainoon turvataan mahdollisimman hyvin. Pidän näin asetettuja neuvottelutavoitteita oikeaan osuneina. Maaseudun elinvoimaisuus voi toteutua vain sillä edellytyksellä, että maatalouden harjoittamiselle voidaan turvata yksityistaloudellinen kannattavuus.

Maaseudun elinvoimaisuuden asettaminen primääriseksi tavoitteeksi sulkee pois maatalouspolitiikan kehittämisen puhtaaksi viljellyn ns. tehotuotantomallin pohjalta. Eräissä arvioissa on visioitu, että Suomen maataloudessa tulisi tuotanto suunnata yksinomaan kotieläintalouteen ja keskittää tämä tuotanto lähelle jalostuspisteitä ja satamia, mikä mahdollistaisi halvan ulkomaisen rehun käyttämisen suurissa teollisuusmaissa kotieläinyksiköissä.

Maaseudun elävänä säilyttämiseen tähtäävä toimintamalli korostaa metsätalouden ja ns. uusien maaseutuelinkeinojen merkitystä maatalouden ohella. Se edellyttää myös, kuten ympäristövaliokunta on lausunnossaan tuonut esiin, Suomen maataloustuotannon vahvuuksien eli korkean laadun ja alhaisen jäämien määrän mukanaan tuoman kilpailuedun turvaamista jäsenyysneuvottelujen yhteydessä.

Tässä yhteydessä on syytä painottaa tarvetta käynnistää kotimainen valmistautuminen uutta tilannetta varten. On valitettavaa, että kevään maataloustuloratkaisussa ei otettu askeleita integraatiokehityksen edellyttämään suuntaan. Suomen hallitus valmistele parhaillaan EY:n neuvottelustrategisia peruslinjoja. Ennen kuin lopulliset päätökset näistä linjauksista tehdään mm. maatalouspolitiikan osalta, tulisi hallituksen esittää arvionsa eduskunnan asettamista neuvottelutavoitteista kuten UaV mietinnössään esittää. Maatalouspolitiikan osalta tämä voitaisiin tehdä maaseutupoliittisen selonteon muodossa.

Arvoisa puhemies! Haluan lopuksi vielä palata Eta-sopimukseen. Haluan painottaa, että Suomen hallituksen tulee tehdä kaikki mahdollinen Eta-sopimuksen ratifioinnin varmistamiseksi ja sopimuksen toimeenpanon edellyttämien resurssien turvaamiseksi niin kotimaisella kuin Eftan tasolla.

Myös jokaisen kansanedustajan tulisi kaikissa kansainvälisissä kontakteissa eurooppalaisten vaikuttajien kanssa tehdä voitavansa Eta-sopimuksen hyväksymiseksi. Tämä on tärkeää, koska monelle Euroopan parlamentin jäsenelle Eta-sopimus on kokemukseni mukaan jäänyt melko etäiseksi ja vieraaksi asiaksi.

Ed. Aittomäki (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Ed. Korkeaoja jossitteli sitä, olemmeko valmiita hyväksymään Maastrichtin sopimuksen. Heidän oma pääministerinsä on selkeästi ilmoittanut, että me hyväksymme kaikki ne tavoitteet, mitä Maastrichtin sopimuksessa

on ollut. Jälkeenpäin on kyllä kansanedustajien suulla jopa tänäkin iltana muuteltu ja korjailtu pääministerin puheita. Minä uskon, että pääministeri ei oikein pidä siitä, että pojat muuttelevat hänen puheitaan. Kyllä kai hän muuttaa niitä itse eikä täällä salissa.

Keskustalla oli ulkoasiainvaliokunnassakin kova hätä puolueettomuuden käsitteen säilyttämisestä sanallisena liturgiana ja onnistuikin siinä jonkin verran. En ymmärrä, että koko puolueettomuus-sanan täytyy muuttua käsitykseltään, tai minä olen käsittänyt sen aina väärin. Jo Euroopan yhteisö sitoutuu tiettyihin alueellisiin pakotteisiin. Esimerkiksi sen rakenne ja hallinto merkitsee sitä, että se voi ryhtyä alueellisiin pakotteisiin. Muun muassa Jugoslavian kysymyksessä se on voimakkaasti esillä. Emmehän me voi olla puolueettomia: Kun toiset lähtevät tekemään jotain, me menemme sivuun ja kuvittelemme, että olemme puolueettomia? Kyllä tämän asian nyt ymmärtää.

Lopuksi kotieläintuotannosta. Se saattaisi käydä etelän maisemissa, mutta täällä ei ole navetoita, kun kaikki navetat ovat Pohjois-Suomessa. Ne pitäisi ottaa pyörien päälle ja tuoda etelään. Tähän etelään ei ilman suuria investointeja sovi muu kuin viljantuotantoa. Jos täällä olisi navetoita, totta kai tänne sopisi kotieläintuotanto. Ihmettelen vain, mistä ed. Korkeaoja saa suojaa niitten mullikoitten päälle, kun navetoita ei ole.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totesin viitatessani pääministerin puheeseen, että siihen sisältyy mielestäni epäjohtonmukaisuus. On nimittäin täysin selvää ja luonnollista, että mitä tulee Maastrichtin sopimukseen, niin lopullisesti se hyväksytään Suomen osalta vasta siinä yhteydessä, kun tai jos Suomi päättää liittyä Euroopan yhteisön jäseneksi. On päivän selvää, että mitään sitoutumista ei voida eikä ole edes mahdollista tehdä aikaisemmin.

Mitä tulee maatalouspolitiikkaan, niin oma lähtökohtani on, että sellainen malli, mitä joku on kaavaillut, että koko suomalainen maataloustuotanto keskittyisi kotieläintuotantoon ja se tuotaisiin Etelä-Suomeen, on vailla realistista pohjaa. Minusta ulkoasiainvaliokunnan mietintö, jossa todetaan nimenomaan maaseudun elävänä säilyttäminen ja alueellisen tasapainoisen kehityksen säilyttäminen, edellyttää meiltä maatalouspolitiikkaa, jonka pohjaksi otetaan kestävä kehitys, mikä viime päivinä on muu-

toinkin ollut paljon esillä Rion kokouksen johdosta.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Aion omassa puheenvuorossani keskittyä ympäristön, talouden ja EY:n yhteyksiin.

Usein kuulee sanottavan, että EY:n perustavoite on taloudellinen kasvu. Tästä johtopäätöksenä esitetään, että integraatio sinänsä pahentaisi ympäristöongelmia. Tällä tavoin Suomen EY-jäsenyys heikentäisi maamme ympäristön tilaa ja vaikeuttaisi edistysellistä ympäristöpolitiikkaa. Mutta toisaalta väitetään aivan yhtä usein, että EY-jäsenyys automaattisesti parantaisi Suomen ympäristön tilaa ja ympäristöpolitiikan mahdollisuuksia, koska ympäristöpolitiikka voidaan nyky maailmassa toteuttaa vain kansainvälisesti ja koska ns. hyvin hoidettu talous on välttämätön ympäristönsuojelun voimavarojen ja korkean tason turvaamiseksi. Väitän, että kumpikaan väite ei kestä lähempää tarkastelua. Muutamia havaintoja ympäristönsuojelun aseman kehityksestä EY:ssä:

Rooman sopimuksen mukaan yhteisön tarkoitus on edistää koko yhteisön alueella mm. taloudellisten toimintojen tasapainoista kehitystä, jatkuvaa ja tasapainoista kasvua ja kiihtyvää elintason kasvua. Nämä käsitteet eivät luonnollisestikaan täytä nykyaikaisen kokonaistaloudellisen tai ympäristötaloudellisen lähestymistavan vaatimuksia. Vuonna 1987 Rooman sopimusta muutettiin EY:n yhtenäisasiakirjalla, jossa säädettiin, että ympäristönsuojelun vaatimusten tulisi olla yhteisön muiden toimintaohjelmien osa. Nyt Maastrichtin sopimuksella, jolla on edelleen tarkoitus muuttaa Rooman sopimusta, päätetään, että ympäristönsuojelun vaatimukset integroidaan muun yhteisötoiminnan perusmäärittelyyn ja soveltamiseen. Keinoiksi aiotaan ottaa ympäristöverot, maankäytön ohjaaminen ja energiapolitiikka. Mutta valitettavasti näillä aloilla, jotka ovat kiistämättä erittäin keskeisiä, vaaditaan EY-neuvoston yksimielinen päätös. Jotta köyhimpien EY-maiden olisi mahdollista toteuttaa edellä mainittuja ympäristönsuojelu-keinoja, perustetaan niiden avustamiseksi koheesiorahasto.

Muita ympäristöpäätöksiä tullaan Maastrichtin jälkeen tekemään yhä enemmän määrääneemmistöllä, ei enää yksimielisesti. Tämä helpottaa ympäristönsuojelua, kun yksittäisten maiden veto-oikeus vähenee. Myönteisiä mahdollisuuksia saattaa olla esimerkiksi autojen pakokaasunormien tiukentamisessa. Tällä voi olla merki-

tystä Suomelle, joka näillä näkymin joutuu jo Eta-sopimuksen perusteella löysentämään normejaan.

Euroopan parlamentin vihreät katsovat, että Maastrichtissa ympäristönsuojelussa edistettiin rajallisesti eli ei riittävästi. Suuret ongelmat ovat yhä ratkaisematta. Ympäristönsuojelun parhaat välineet, taloudelliset ohjauskeinot, ovat käytännössä vaikeasti toteutettavissa yksimielisyysvaatimuksen vuoksi. Nythän olemme kevään ja kesän korvalla nähneet, että myös Euroopassa osataan vedota siihen, että Yhdysvallat ja Japani eivät ole valmiita kiristämään omaa ympäristönsuojelun tasoaan.

Jos ei taloudellisia ohjauskeinoja saada käyttöön, sisämarkkinat aivan ilmeisesti pahentavat ympäristöongelmia monilla tärkeillä aloilla. EY:n komission ympäristöosaston teettämät ennusteet ilmansaasteiden lisääntymisestä maantiekuljetusten ja muun liikenteen kasvaessa toteutuvat, kun rajat avataan ja kun talous niin sanotusti tehostuu. Taloudellinen tehokkuus voi olla tavoite sinänsä vain, jos siihen rakennetaan sisään mekanismit, joilla vähennetään ja tehostetaan luonnonvarojen ja energian käyttöä.

EY:n viidennen ympäristönsuojelun tavoite- ja toimenpideohjelman mukaan onkin otettava aivan ratkaisevasti nykyistä suurempia askeleita. Siinä todetaan, että sisämarkkinoiden pitkän aikavälin tehokkuus riippuu teollisuuden, energian, aluekehityksen ja maatalouspolitiikan keskinäisistä suhteista ja kuljetuspolitiikasta, jota tarvitaan tuotteiden jakamiseksi. Kaikki nämä toimenpidealueet ovat toisistaan riippuvaisia ympäristönsuojeluohjelman mukaan. Niiden kytkeytyessä toisiinsa tehostumista ja kasvua rajoittaa viime kädessä luonnonympäristön sietokyky.

EY:n ympäristöosasto on arvioinut uusimassa ympäristön tilaa kuvaavassa raportissaan, että monenlaisia kielteisiä kehitysnäkyviä on toteutumassa, jos ei niihin nyt aktiivisesti puututa. On arvioitu, että energian käyttö lisääntyy neljänneksellä vuoteen 2010 mennessä, minkä seurauksena hiilidioksidipäästöt kasvavat viidenneksen. On arvioitu, että autojen ja niillä ajettujen kilometrien määrä kasvaa melkein kolmanneksella vuoteen 2000 mennessä. Ja turismi lisääntyy Välimeren alueella jopa 60 prosenttia tämän vuosikymmenen kuluessa. Lisäksi EY:n ympäristön tilaa kuvaavassa raportissa todetaan, että lannoitteiden käyttö on kasvanut yli puolella 70- ja 80-luvun

kuluessa eikä tämä kehitys ole suinkaan vielä päättynyt.

EY:n komission ympäristöosasto on omaksumassa ympäristötaloudesajattelua. Suomen olisi tuettava näitä pyrkimyksiä, vaikka ne eivät vielä näy EY:n yleisessä talouspolitiikassa. Ongelmana nimittäin on, että taloudellisen toimeliaisuuden sisältöön ja rakenteeseen ei haluta puuttua ympäristön sietokyvyn näkökulmasta.

Itse asiassa EY:n ympäristöosaston ja EY:n komission välinen ristiriita on hyvin samantapainen kuin Suomessa ympäristöministeriön ja muun hallituksen näkemysero esimerkiksi energiapolitiikassa tai muilla aloilla, joilla ratkaisevasti muovataan talouden toimintaedellytyksiä.

Eduskunnan ympäristövaliokunta edellyttää selonteosta antamassaan lausunnossa, että jäsenyysneuvotteluissa pyritään muuttamaan Rooman sopimuksen 100 a §:ää, jossa säädetään perusteet poiketa sisämarkkinoita toteuttavista harmonisointidirektiiveistä. Ympäristövaliokunnan mielestä tämän pykälän 4 kohtaa tulisi tulkita siten, että kansalliset ympäristönormit sallitaan silloinkin, kun ne ovat tulkittavissa kaupan esteeksi, jos ne perustuvat ennaltaehkäisyperiaatteelle tai paikallisten olosuhteiden poikkeavuuteen, esimerkiksi siihen, että Suomen kylmä ilmanala tai herkkä maaperä ei siedä niin suuria saastepitoisuuksia kuin Keski-Euroopassa tai etelämpänä. Myös ulkoasiainvaliokunta on poiminut tämän ajatuksen omaan mietintöönsä. Vihreät edellyttävät, että tätä ajatusta viedään aktiivisesti ja määrätietoisesti eteenpäin neuvotteluissa. Se toki riippuu myös muista kuin Suomesta, mutta Suomi voi olla edelläkävijän asemassa.

Eta-sopimus merkitsee EY:n sisämarkkinahankkeen ulottumista Efta-maihin. Siitä nyt olemme täällä käymässä mm. lähete keskustelua. On hyvin ongelmallista, että ympäristötalouden näkökulmasta havaitut hyvin perustavanlaatuiset puutteet on sellaisinaan hyväksyttävä, koska sopimus ei anna mahdollisuutta olla muovamassa itse sisämarkkinoiden sääntöjä. Mutta jo nykytilanteessa ilman Eta-sopimustakin Suomi on pitkälti sopeutuja ylikansallisen pääoman lähes mieleisikseen muovaamalla markkinoilla. Talouden ylikansallisen dynamiikan takia ei ole todennäköistä, että EY:n talouden vaikutukset Suomen ympäristön tilaan olisivat vältettävissä jättäytymällä sisämarkkinoiden ja EY:n ulkopuolelle.

Globaaleja ympäristö- ja kehitysongelmia ei niin ikään voida ratkaista ilman EY:n panosta,

koska EY on maailmantalouden ja maailman-kaupan suurin osatekijä. EY:n sisämarkkinat ovat maailmankaupan vapauttamisen alueellinen sovellus Länsi-Euroopan rajojen sisällä. Jos sisämarkkinoita halutaan muuttaa ekologisesti kestävämpään suuntaan ympäristöhaittoja ennalta ehkäisemällä, on samalla pyrittävä vaikuttamaan myös muihin kansainvälisen kaupan järjestöihin. Kaupan kansainvälisiä periaatteita ja sääntöjä on muutettava lähtökohdiltaan ympäristön hyväksi. Erittäin kauaskantoisia poliittisia sopimuksia on nyt yritetty tehdä YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankonferenssissa, mutta alku on ollut kovin vaatimaton ja todelliset kysymykset kuten Gattin asema ympäristönsuojelun vaikeuttajana on jäänyt toistaiseksi liian vähälle.

EY:n vaikutus Suomen ympäristön tilaan seuraa paljolti siitä, miten nopeasti EY:n talouspoliittinen kokonaisote muuttuu. Olen edellä kuvaillut keinoja, joita tulisi ottaa käyttöön. Teollisuuden on joka tapauksessa syytä olla valppaana ja aistia tulevat muutokset sekä tehdä markkinoidenkin jo vaatimat ympäristöpoliittiset ratkaisut ennen kuin lainsäädäntö pakottaa siihen.

Suomen metsäteollisuus on tuhannut kallista aikaa ympäristönsuojelun vastustamiseen niin kotimaassa kuin markkinamaissaankin puolustellessaan esimerkiksi kloorivalkaisua. Taaskaan ei ole nähty metsää puilta vaan on jääty päivittelemään kuluttajien järjenvastaista ja selvästi väärää kiinnostusta ruskeisiin kahvinsuodatinpusseihin. Kloorivalkaisemattoman paperin kysyntä ja paperiteollisuuden suunnittelemat suurinvestoinnit Saksaan osoittavat, että ympäristönsuojelu on tulossa yhä useammin kilpailueduksi kuin kilpailuhaitaksi. Tuotteiden sisältämä energiapainos ja muut ympäristövaikutukset ovat teollisuuden asiakasmaissa kasvavan kiinnostuksen kohteena. Tämä tulisi ottaa huomioon, kun Suomessa tehdään energiapoliittisia ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Viime kädessä kysymys on siitä, miten tärkeänä EY-alueen ja Eta-alueen kansalaismielipide pitää ympäristönsuojelua ja miten tämä kansalaismielipide voi kanavoitua poliittisiksi päätöksiksi. Siksi EY:tä on pyrittävä muuttamaan nykyistä demokraattisemmaksi. Hallituksilla on liian paljon valtaa kansallisiin parlamentteihin ja EY-parlamenttiin nähden.

Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia elinympäristöä koskeviin päätöksiin on Suomessa

laajennettava esimerkiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyn kautta, josta on juuri valmistumassa ympäristöministeriön lakiesitys, ja on saatettava kansalaisryhmät asianosaisiksi ympäristöä koskeviin oikeusprosesseihin. Tämä ei ole Suomessa vielä lainkaan toteutunut.

Koska EY:ssä vaikutusvaltaa on aivan valtaosaltaan muilla kuin ympäristönsuojelijoilla, on löydettävä uusia vaikutustapoja ja strategisia liittoutumia. Uusia ympäristönsuojelua ajavia liittoutumia onkin syntymässä mm. ympäristöliikkeiden, vihreiden ja ympäristöviranomaisten kesken koko EY-alueella. Kansainvälisistä ympäristöjärjestöistä EY:n toimintaa seuraavat valppaasti Greenpeace, Maan ystävät ja Maailman Luonnon Säätiö muiden joukossa. Samanmielisten maiden yhteistyö on yksi tapa edistää ympäristönsuojelua EY:ssä. Kasvavaa vaikutusta on myös kansalaisten ja asiakkaiden suoraan yrityksiin kohdistamilla vaatimuksilla.

Arvoisa puhemies! Kun EY-neuvotteluja käydään ja kun Eta-säädöksistä eduskunnassa keskustellaan, on muistettava, että ympäristönsuojeluun voidaan vaikuttaa ratkaisevasti silloin, kun tehdään päätöksiä talouden yleisistä toimintaperiaatteista. Ympäristönsuojelua ei voi EY-jäsenyyksineuvotteluissakaan pitää sektorina, vaan se tulee pitää mielessä myös, kun käsitellään muita osa-alueita.

Ed. M. L a u k k a n e n : Arvoisa herra puhemies! Näin alkuun haluaisin lyhyesti vain kommentoida ed. Hautalan puheenvuoron sitä osaa, jossa hän pohti Euroopan yhteisön päätöksenteon suhdetta ja viittasi ymmärtääkseni siihen, että EY-parlamentin valtaa tulisi kasvattaa. Toteaisin vain ed. Hautalalle, että minusta se ei ole niin yksiselitteinen kysymys. Jos EY-parlamentin valtaa kasvatetaan EY:n ministerineuvoston ja komission valtaa vähentämällä ja jos pienet maat tulevat menettämään edustajansa näin ollen komissiossa ja ministerineuvostossa, kysynkin: Onko esimerkiksi Suomen kaltaisten pienten maiden kannalta edullisempaa, että me mahdollisena EY-jäsenenä saisimme oman pysyvän edustajamme sekä komissioon että ministerineuvostoon ja, kuten tänä päivänä, maamme väestöpohjaan pohjautuvan 16 edustajan osuuden EY-parlamentissa? Itse en ole tähän, vaikka tätä kysymystä aika paljon myös perustuslakivaliokunnassa pohdimme, löytänyt mitään selkeää vastausta. Mutta jos EY-parlamentin valta kasvaa ns. demokratiavajeen poistamiseksi mi-

nisterineuvoston jäsenyyden kustannuksella, en yksiselitteisesti pidä sitä pienten Suomen kaltaisten maiden kannalta hyvänä kehityksenä.

Herra puhemies! Erityisesti haluaisin alkuun kosketella talouspolitiikkaa ja sitä asiakokonaisuutta, joka Suomen EY-jäsenyydessä ja Eta-sopimuksessa on Suomen talouden kuntoon saattamisessa.

Onhan selvää, että Euroopan mittavat meillä olevat muutokset koskettavat kaikkia maita, myös meitä suomalaisia, kun läntinen Eurooppa on siirtymässä laajemmin teollisesta aikakaudesta informaatioteknologiseen vaiheeseen. On tietysti turha kysyä, tulisiko meidän olla muutoksessa mukana vaiko ei. Myönteinen vastaus ainakin minulle on itsestäänselvyys.

Vaikka monet kuten keskustelu täällä tänään on osoittanut haluaisivatkin, että Suomi edelleen eläisi suljettuna kansallisvaltiona, pelkään pahoin, ettei sille synny edellytyksiä tulevassa Euroopassa. Voidaan sanoa, että jo ilman EY-jäsenyyttäkin kansallisen valuutta- ja rahapolitiikan liikkumavara on kaventunut. Olemmehan viime vuoden aikana tehdyissä talous- ja raholiittisissä ratkaisuissa joutuneet tämän tosiasian karvaasti monesti jo kokemaan. Suomi on jo nyt osa eurooppalaista ja kansainvälistä taloutta, haluamme sitä tai emme. Ellei maamme taloudelliseen kehitykseen ja markan arvoon luoteta, syntyy ulkoisia pääomaliikkeiden paineita, joihin poliittisen hallituksen ja eduskunnan on vastattava ja useimmiten myös taivuttava. Meidän tehtävämme on pyrkiä hallitsemaan tätä muutosta, koettaa pitää kehitys omissa suomalaisissa käsissämme mahdollisimman pitkälle ja yrittää tietysti sisältäpäin vaikuttaa muutoksen suuntaan ja sisältöön.

Meillä on erittäin hyvät lähtökohdat ja eväät eurooppalaiseen yhteistyöhön. Sijaintikaan ei välttämättä ole enää este. Nykypäivän kuljetustaloudelliset ratkaisut eivät ole este Euroopan yhteisille markkinoille. Taloutemme pohja on vain luvattoman kapea. Viennistä 40 prosenttia, nettoviennistä jopa puolet, on metsäteollisuuden vientiä. Tosin viimeaikaiset uutiset kertovat erityisesti metalliteollisuuden kasvavasta vientiosuudesta, ja mikä tärkeintä: ennen muuta EY-maihin.

Keskeisin kysymys nyt kuuluu: Miten kykenemme kasvattamaan teollisuustuotantoamme ja ennen muuta vientiämme sekä pk-yrityspohjaista tavarantoimintaa? Suomalaisen elintason, sosiaaliturvan ja työllisyyden ylläpitämi-

nen sekä asetettuihin ympäristönsuojelutavoitteisiin pääseminen edellyttävät vähintään 2,5 prosentin bruttokansantuotteen kasvua vuosittain, ja jotta tähän päästäisiin, on teollisuustuotannon kasvatettava 5, viennin 6—7 prosenttia vuodessa. Tässä mielessä keskustelu siitä, voimmeko hyväksyä Euroopan yhteisössä vallalla olevan kasvupolitiikan vaiko emme, on vähintäänkin kyseenalaista sen vuoksi, että me olemme itse jo rakentaneet sen kaltaisen hyvinvointiyhteiskunnan, jonka ylläpito edellyttää taloudellista kasvua.

Euroopan yhteisö mielletään hyvin usein suurten ylikansallisten yritysten kotimaaksi. Silti yhteisö on ennen muuta pienten ja keskisuurten yritysten aluetta. Niiden osuus kaikista yrityksistä on peräti 95 prosenttia, ja ne työllistävät 2/3 Euroopan yhteisön sisäisestä työvoimasta. Tuotantotoiminnan eräs mielenkiintoinen piirre on maakuntakeskeisyys, vahvat aluetaloudet, yritteliäisyys. Siksi terveiden, kilpailukykyisten yritysten syntyminen on ainoa mahdollisuus työllisyyskehityksen saattamiseksi parempaan suuntaan. Tosin epäilen aika vahvasti, että me olemme siirtyneet ja tulevina vuosina joudumme sopeutumaan vaikean sopeutumispolitiikan myötä pitkähköön rakenteellisen korkean työttömyyden aikaan.

Olemme siis tilanteessa, jossa joudumme etsimään keinot uuden, nykyistä kestävämmän pohjan luomiseksi hyvinvointiyhteiskunnalle. Integraatiopolitiikan keskeinen ydin onkin, kykenemkö sen kautta luomaan lisää jaettavaa, kasvattamaan kakkua, sen sijaan että menneinä vuosina yhteiskuntapolitiikassa keskityttiin sen jakamiseen, jonka seurauksena Suomessa on vallalla tällainen vapaamatkustaja-ajattelu: julkisen vallan tuottamien palvelujen jakaminen alihintaan tai ilmaiseksi.

Tähänastinen hyvinvointi-Suomi on syntynyt suljetun palkka- ja hintajärjestelmän aikana, jolloin verot on kytketty tuloratkaisun keskeiseksi osaksi. Rahamarkkinoiden vapautuksen jälkeen vanha, keskitetty, millimetrin tarkkuudella hoidettu hyvinvoinnin jakaminen eri väestöryhmille ei enää toiminutkaan.

Olemme rakentaneet siis järjestelmän, jonka ylläpito sitoo valtavasti varoja, eläneet yli varojemme. Tiellä Euroopan yhteisöön joudumme nyt ratkaisemaan, miten tuotamme kaiken saman hyvinvoinnin nykyistä tehokkaammin ja nykyisiä olennaisesti alemmin kustannuksin. Valtion ja kuntien velkaantumisen suurin ongelma onkin siinä, että se on seurausta julkisen

talouden vääristyneistä rakenteista, joiden muuttamiseen on nyt vihdoin istuvan hallituksen aikana ryhdytty. Mikään muu ei olisi mahdollistakaan, mikäli me aidosti aiomme osallistua eurooppalaiseen yhteistyöhön Eta-sopimuksen ja myöhemmin mahdollisen EY-jäsenyyden puitteissa.

EY:n talous- ja rahaliiton jäsenyyden ehdot ovat tiukat: alhainen inflaatio, rajoitettu julkisen talouden alijäämä ja velka, vakaa korkotaso ja vakaa valuutta. Näitä kriteerejä tutkittaessa ei voi oikeastaan nähdä minkäänlaista vaihtoehtoa nykyisen hallituksen harjoittamalle talouspolitiikalle, niin ikävää kuin se vaihtoehtottomuus onkin. Hallituksen taannoisen kriisiiviikonlopun ratkaisut rauhoittivat rahamarkkinat. Suomen Pankki ja hallitus saivat ratkaisuilleen keskeisten eurooppalaisten keskuspankkien tuen, ja se tuki tuli julkisen talouden saneeraukselle, ja olisin halunnut sanoa painokkaasti sosialidemokraateille, joita nyt ei salissa ole: se tuki ei tullut elvytyspolitiikalle. Korkotaso on seurausta suuresta alijäämästä ja kasvavasta valtionvelasta. Siksi nykyinen valittu tie onkin ainoa, joka johtaa mahdolliseen EY-jäsenyyteen, ja ainoa tie, millä me kykenemme säilyttämään nykyisen suomalaisen hyvinvoinnin ja sosiaaliturvan ytimen. Tässä mielessä Suomen talouden ja rahoituksen sitominen tehtyjen ratkaisujen kautta eurooppalaiseen talous- ja rahapolitiikkaan on ollut siis oikein.

Mutta tämä ei tietysti merkitse mitään myönteistä kannanottoa yhteiseen valuuttaan, ei myöskään kannanottoa yhteiseen keskuspankkiin eikä myöskään siihen, etteikö jäsenmailla voisi olla liikkumavaraa talous- ja rahapolitiikassa ja myöskin tulisi olla sitä. Minusta on selvää, että jäsenmailla tulee olla muita omia kansallisia keinoja kuin devalvaatio tai revalvaatio, sellaisia keinoja, joilla jäsenmaat voivat tasoittaa suhdannevaihtelujen aiheuttamia vaikutuksia. Suomestakin on käsitykseni mukaan tulossa EY-jäsenyyden myötä hyvin voimakkaiden suhdanteiden vaihtelujen maa. Kun Euroopassa menee hyvin, niin meillä menee vielä paremmin. Kun Euroopassa menee huonosti, meillä taas huonommin.

Suomi joutuu siis sopeutumaan ja on jo joutunut aloittamaan vaikean sopeutumisen tien eurotalouteen. Se merkitsee jatkossa hyväksymistä kiinteille valuuttakursseille, hidasta inflaatiota, johon me tosin olemme nyt jo päässeet, nykyistä olennaisesti matalampaa korkotasoa, joka taas ei alene, ellei hirvittävä vaihtotaseen alijäämäm-

me alene. Se merkitsee julkisen talouden hallintaa, siis olennaisesti takavuotisia kireämpiä budjetteja. Se merkitsee nykyistä kehittyneempää, parempaa kilpailukykyä niin hinnan, laadun kuin tuottavuudenkin osalta.

Itse olen saanut arvostelua viime kuukausina aika paljon siitä, että olen rojhennut arvostella suomalaista työmarkkinajärjestelmää joustamattomuudesta. Haluan todeta tässäkin yhteydessä, että jos me haluamme säilyttää tähän saakka kohtuullista hyvää tuottaneen kolmikantajärjestelmän, on selvää, että kaikkien osapuolien, tämän kolmikantajan kulmakivien, tulee kyetä joustavuuteen, mutta mikä tärkeintä myöskin ennen muuta kokonaisvastuun kantamiseen. Tietysti kokonaisvastuu maan talouspolitiikasta on aina hallituksella, mutta jos palkan-saajajärjestöt haluavat tässä maassa todella vaikuttaa kansantalouden kokonaisuuteen, silloin täytyy myös ammattiyhdistysliikkeen olla nykyistä valmiimpi kantamaan kokonaisvastuuta eikä niin vain, että he ovat valmiit kantamaan vain osavastuun tulonjakopolitiikasta, joka viime kädessä on yksiselitteisimmin vain puhdasta edunjakopolitiikkaa. On selvää, että jatkossa meillä on hyvin olennaista se, että me ymmärrämme, että ostovoima on keskeisin edunvalvonnan tavoite palkansaajien kannalta, sen kehittyminen, mutta hinnat eivät suinkaan Suomessa laske Euroopan yhteisön tasolle millään muulla tavalla kuin omin, kotimaisin kustannusten alen-

tamiseen tähtäävin keinoin. On vain valitettavaa, että tällaiseen joustavuuteen ei esimerkiksi tänä keväänä vielä paljon puhutun lomapalkkaratkaisun osalta päästy. Nykyistä väkevämmin täytyy yritysten palkanmaksukykyä kyetä jatkossa ottamaan huomioon. Vain sitä kautta syntyy myös työllistämiskykyä, ja on jatkon kannalta hyvin olennaista, miten terveitä yrityksiä ja sen kautta työpaikkoja tähän maahan saadaan.

Herra puhemies! Lyhyesti haluan vielä käsitellä tänään esillä ollutta kysymystä Euroopan unionin kehittymisestä: Täällä iltapäivällä paljon pohdittiin sitä, mitä johtopäätöksiä Tanskan kansanäänestyksestä on tehtävissä. Henkilökohtaisesti olin hyvin tyytyväinen äänestystulokseen, vaikka mielestäni niin vähäisen enemmistön varassa syntyneestä äänestysratkaisusta ei pitäisi kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä tehdä. Se on kuitenkin selvää, että tulos oli selkeä ja vahva viesti siitä, että se tanskalainen enemmistö, joka äänienemmistön takana oli, ei haluaisi muodostaa Euroopan unionista mitään

keskitettyyn vallankäyttöön pohjautuvaa uutta imperiumia, vaan haluaisi säilyttää kansallista liikkumavaraa ja sellaista kansallista päätöksentek-oikeutta, josta mielestäni me keskustalaiset olemme integraatiokeskustelussa jo ennen EY-jäsenhakemuksen jättämistä hyvin useasti puhuneet.

Tässä mielessä minusta tänään oli nähtävissä selviä äänenpainon ja -sävyn muutoksia erityisesti täällä käytettyjen sosialidemokraattisten puhujien taholla. Minusta on oikein terveellistä, että nyt aletaan todellakin kantaa huolta siitä, miten pienet kansakunnat ja pienet Suomen kaltaiset maat kykenevät säilyttämään vaikutusvaltansa tulevassa Euroopan yhteisössä. Itse uskon en mihinkään kansojen sulatusuuniin vaan tasavertaisten kansakuntien yhteistyöhön, jossa todellakin kansakunnat voivat käyttää tasavertaisesti omia erillaisuuksiaan ja omia voimavarojaan yhteisöpolitiikan hyväksi ja sitä kautta myös omien kansallisten etujensa ajamiseksi.

Kovin vähälle on tänään jäänyt pohdinta Suomen sopeutumisen tiestä, niistä kansallisista reunaehdoista, jollaisina itse pidän kansallisia ratkaisuja niin talouspolitiikan kuin myös monien erillisten kysymysten osalta: ympäristöpolitiikan, työmarkkinapolitiikan, maatalouden jne. Nyt täytyisi pitää huoli siitä, että hallitus huolellisesti todellakin valmistautuu ehkä vuodenvaihteessa alkaviin neuvotteluihin ja pitää todellakin huolen siitä, että paitsi neuvottelutavoitteet myös kansalliset reunaehdot tulevat eduskunnan aktiiviseen monipuoliseen käsittelyyn. Sellaisesta pidän hyvänä esimerkkinä EY-jäsenyydestä annetun selonteon käsittelyä kaikissa eri valiokunnissa. Kansallisten sisäpoliittisten sopeutusratkaisujen merkitystä ei voi vähätellä. Ne ovat äärimmäisen olennaisia, jotta me kykenemme saamaan Suomen kansalliset kysymykset sellaiseen kuntoon, että jäsenyyks ylipäättään voi olla joskus mahdollista.

Herra puhemies! Sen jälkeen kun tasavallan presidentti päätti 18 päivä maaliskuuta tänä vuonna Suomen jäsenyyshakemuksen jättämisestä EY:lle, valtioneuvosto käsitteli myös neuvotteluissaan jäsenyyksneuvottelujen organisoimista. Valtioneuvosto lausui tuolloin: "Eduskunnalle ja sen valiokunnille turvataan mahdollisuus seurata tiiviisti hakemuksen käsittelyä sekä neuvottelujen aloittamista ja kulua eduskunnan kanssa erikseen sovittavalla tavalla."

Minusta on hyvin tärkeää, että hallitus tulee

tästä pitämään kiinni ja että se tulee pitämään kiinni myös lupauksestaan antaa aktiivista informaatiota kansalaiskeskustelun aineksiksi. Itse pidän tänään täällä esillä ollutta keskustelua kansanäänestyksestä hyvänä, mutta siinä mielessä turhana, että siihenhän on hallitus jo sitoutunut. Minusta kansanäänestys on, totta kai, suoritettava neuvottelutuloksen pohjalta, mutta mielestäni sen tulee olla neuvoa-antava. Tämän tyyppisissä vaikeissa ratkaisuissa edustuksellisen demokratian, siis eduskunnan, ei tule lymytä kansan selän taakse, vaan sen täytyy kunnioittaen ottaa huomioon neuvoa-antavan kansanäänestyksen tulos, mutta itse toki tehdä varsinaisen päätös jäsenyydestä. Sen aika on neuvottelujen käymisen jälkeen.

Lopuksi vielä, herra puhemies, haluaisin muistuttaa siitä, että monissa maissa on ollut tapana asettaa Euroopan parlamentin ja kunkin jäsenyyttä hakevan maan kansallisen parlamentin välinen sekakomitea, jonka tehtävänä on ollut seurata EY:n ja sen jäsenyyttä hakevan maan suhteita, laatia suosituksia EY-parlamentille ja kansalliselle parlamentille ja neuvottelujen käynnistyttyä seurata niitä tiiviisti. Minusta on selvää, että sekakomitea tulee nimittää myös Suomeen ja suomalaisia jäseniä nimitettäessä ottaa huomioon parlamentaarisen edustavuuden ohella myös se, että siinä ovat edustettuina erikoisvaliokunnat. Tässä mielessä kiirehtisin myös niitä ratkaisuja, jotka koskevat eduskunnan seurantamekanismien ja seurantaorganisaatioiden perustamista itse neuvotteluja varten ja myöhemmin itse jäsenyyttä varten.

Herra puhemies! Hieman pahoittelen ja ihmettelen sitä, että jostain syystä keskustelu on tänään hiipunut. Ei hiipumiseen olisi ollut minusta mitään syytä, vaan nyt juuri on hyvin olennainen aika vielä kerran paaluttaa näitä eduskunnan lähtökohtia syksyllä alkaviin neuvotteluihin. Ne ovat ajallisesti kovin lähellä ja sen vuoksi on valitettavaa, että eduskunta hukasi mielestäni jossain määrin tämän erinomaisen tilaisuuden käydä keskustelua Etasta ja EY-jäsenyydestä.

Ed. Vuorensola merkitään läsnä olevaksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Hallituksen esitys n:o 95 Euroopan talousalueen perustamiseen liittyvien sopimusten eräiden määräysten hyväksymisestä

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle kaikkien muiden erikoisvaliokuntien tulee antaa asiasta lausunto.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Edustajille tänään jaettu valtioneuvoston päätös voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Valtioneuvoston päätös 16 päivältä kesäkuuta 1992 tupakkatuotteista suoritettavasta lisäverosta (VNP 2)

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 21.22.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen